AYLİN ASLIM • JOHN ZORN • STATE OF BENGAL • REPLİKAS • YANSIMALAR • SADE
RACHID TAHA • EREN KAZIM AKAY • CABBAGEBOY • YILDÖNÜMÜNDE ZAPATİSTALAR

ROLL

ocak sayı 2001/01
1 200 000 TL

Sex Pistols
ve sonrası
john lydon
anlatıyor

ROLL 49

kardeş türküler

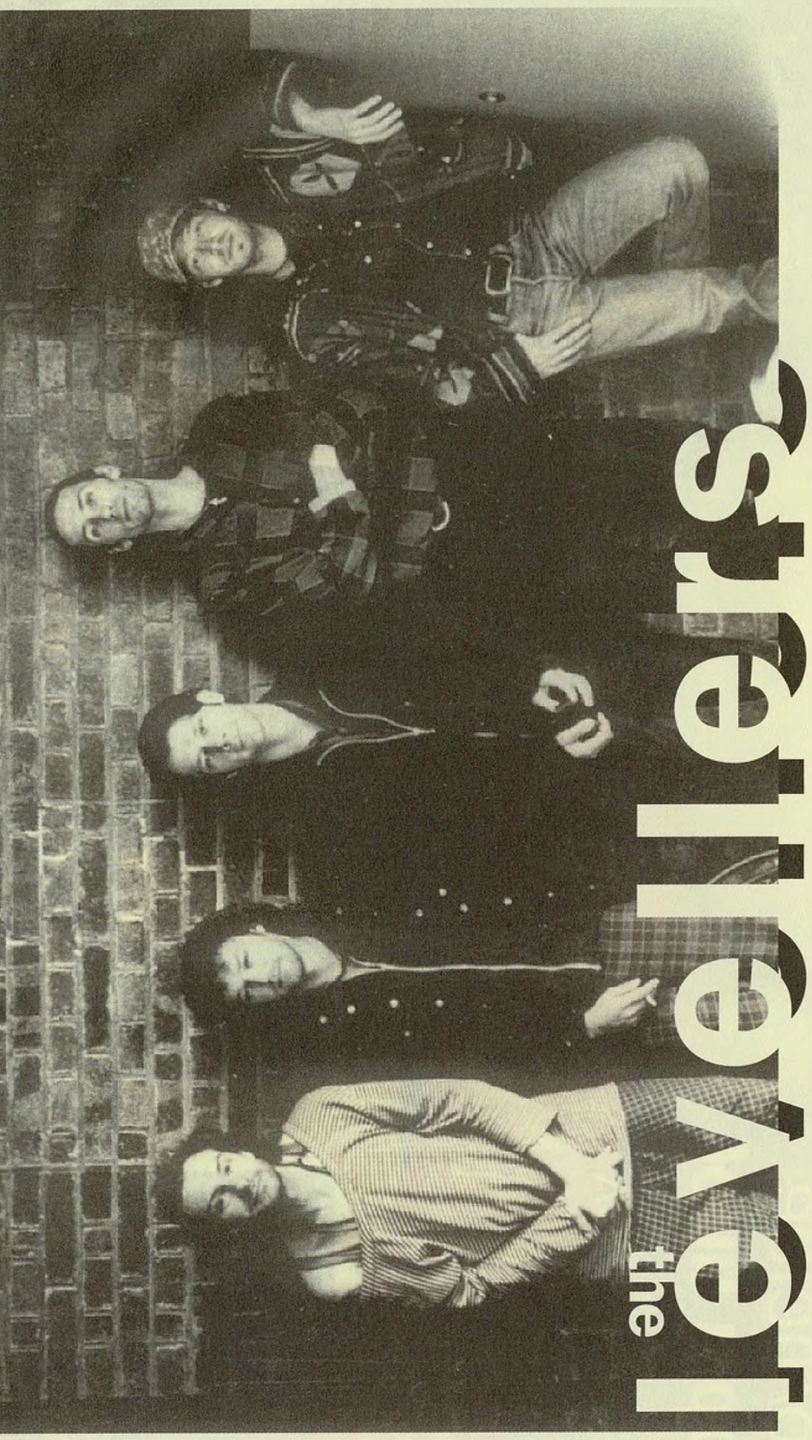

Kaptan Cesur
Çarşafları itele
Yataktan fırla
Günaydın
deja vu–
Kafamdaki en iyi şey bu mu?
Günaydın
Peki şimdi n'olacak?

Günüme bir bak / ilk randevum ne
Cennette öğle yemeği / bu ne hayal kırıklığı

Kaçıp gidebilirdim Cesur Kaptan'la
Bir meyvada yaşayabilirdim Montego Körfezi'nde
Bir bar açabilirdim yıpranmış bir savaş sınırında
Hepsini yapabilirdim, ama artık bugün değil

Günaydın TV
Ben yataktayken ne söyleniyordu her yerde:
"Hiçbir şey değişmiyor"
Çünkü bizi hâlâ onlar doyuruyor
Küçük beyaz yalanlarla, bayat beyaz ekmekle

Günüme bir bak / sıradaki randevu ne
Cehennemde akşam yemeği / bu ne hayal kırıklığı

Senin için yaşıyorum, benim için yaşıyorsun
her gün / dört saat, başka bir sosyal eziyet, her gün / dört saat

Boşverebilirdim
Bir kalantorun gurusu olurdum
Vaktimi dünyayı beslemekle geçirebilirdim, bütün gün içerdim
Bulana kadar tüm cevapları
Hepsini yapabilirdim
Ama artık bugün değil...

Kıvanç
Bir zamanlar tebessümünü yitirmiş bir adam vardı
Ülkeyi baştan sona gezmişti ne aradığını tam olarak bilmeden
Zekası yüzünden yüreğini taşıyamaz hale gelmişti

Gözyaşları içinde mahvolmuştu
Zira annesinin ölmesini dileyenler vardı, bunu biliyordu
Başucunda ağladı böyle, yumuşak, nağmeli bir ses uyumasını söyleyene kadar

Kraliçen olacağım, annen, esrarlı çocuğun
En iyi dostun, aşığın, eşin hayatın boyunca

Hayatımda başka biri olacak mı bundan sonra
Bundan böyle biri hayatımda, efsunlu çocuğum gibi?

Yüksek bir tepeyi aştı ve denize uzandı
İlahi bir ses ona şöyle diyordu:
"Kalbini aç oğlum, hürriyete ihtiyacın var
Bir dahaki sefere feryadın koşarak gelecek bana"

Ağaçlar ve çayırlar boyunca vadiden indi
Annesinin onu beklediği nehre geldi
Yaşamın aktığı suya baktılar
Ve adam bir ses duydu:
Kavgada yalnız değilsin!

C.C.T.V.
Orada siyah-beyazsın
Yüzlerce kişi izliyor seni her gece
Bir filmde oynuyorsun
Her haftasonu video ve fotoğraflarda
Tüm arkadaşlarınla orada
"Siyah ve beyaz"dasın
Saklanamazsın hayır
Çünkü seni her yerde görebiliriz
Her sahnede harikasın
Çok doğalsın ah çok
Sen göremiyorsun, spotlar üstünde ya
Ama ne zaman bir hata yapsan yönetmen
"Vaktimi çalıyorsun" diyor
Eve dönerken gece karanlıkta
Hatırla: Saklanma
En iyi yanını göster
Çünkü sen bir filmde oynuyorsun

Sağ kalanlar
Hayatta, hayatımızda hiç mana yok gibi
Olman gereken hiçbir yer yok
Bazen zor oluyor bunu görmek, sağlam gerekçeler bulmak
Ama ruhunu hür tutmalısın
Bilirsin, ruhanî illetten kaçamazsın
Çevreni hiç memnun edemeyeceksin
Kim yanıtları bildiğini iddia edebilir ki, tabiatımız böyle
Sağ kalanlar aşkta güçlü, sağ kalanlar kaderi takip ediyor
İstersen denize inebiliriz
Med-ceziri seyredip Honalee'ye giden gemiyi yakalayabiliriz
Karanlık şehrin üstünden uçarak geçebiliriz
Semada yükselerek her nefes alışında
Terkettiklerimiz için de ağlarsan, bu sensin
Kendine muhtaç olduğun şeyleri sormalısın
Biliyorsun, yalan değil
Sadece inanç gerektiriyor

Güzel gün
Ne güzel bir gün
Tüm zamanların kralıyım
Hiçbir şey imkansız değil
Kudret dolu usumda

Geçmiş zaman olur ki
Tarih kasımın beşiydi
Bazıları imkansız diyor
Fakat sen ve ben, biz hiç geriye bakmayız
İnanılmaz değil miydi
Her şeyden güzel?
Gerçek bir şenlik ateşinin
Fitillenişini görmek
Ömrühayatımızda.

Kulübün tekinde içiyordum
Geri dönmüş olmak güzeldi
Hepburn "seni seviyorum" dediğinde
Ve Flynn "benimki duble olsun, Jack"
Sonra bir devrim planladık
Her bir şey iyi olsun diye
Guevera "bu çılgınca" dediğinde
Ve bir şişe şarap ısmarladığında

Orada her gece büyük ekranda
Gördüğüm olabilirlik...

Haberler kötüleşti geceyarısından sonra
Tapınaktan sessiz sedasız ayrıldık
Ama generaller saklanıyorlardı
Başkanlardan da öyle...
Yer yarıldı içine girdiler sanki
Servet tanzim edildi sonra
Yeni bir çözümdü bu
Bana bir tebliğ geldi
Sana da hücre göründü.

Türkçesi: Daşkan Gökhan

sayı 49 ocak '01

4 Ajans
8 Sex Pistols
9 Kardeş Türküler
14 Replikas
16 Eren Kazım Akay
20 Aylin Aslım
24 Yansımalar
28 2000'in en iyileri
30 John Zorn
34 Sade
36 Fatboy Slim
38 Cabbageboy
42 State of Bengal
44 Rachid Taha
47 Kıraathane
48 Marquez Velazquez
50 Gayd
52 Albümler
56 Liste
57 Sex Pistols (devam)
62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ali The Mad Turk, Ali Yıldızay, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Baran Özdemir, Bihter Sabanoğlu, Bülent Tanatar, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Damla Kellecioğlu, Derya Bengi, Donat Bayer, Emilio Çapan, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Daşkan, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, Halil Turhanlı, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Murat Meriç, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nesrin Kazankaya, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Özhan Binici, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Sarven Bingül, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serdar Giritli, Serkan Seymen, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk **baskı:** Lebib Yalkın Yayımları **dağıtım:** Bir-Yay **adres:** Büyükparmakkapı sok. Tuna Apt. No 21/4 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks** 245 56 06 **yıl** 5 **sayı** 49 **ocak**'01 **imtiyaz hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **sorumlu yazışleri müdürü:** E. Derya Bengi **ilan irtibat:** Orhan Esen (231 53 48 - 233 49 81)
AYDA BİR YAYINLANIR

Külhani perşembe

Beşinci Roll yılı, ekimin mor perşembesinde başlamıştı, gregoryen takvime göre 20. yüzyılda. Malûmu ilam edelim: Aynı takvim 2001. yılına ve dolayısıyla yeni bir asra ve de milenyuma girmiş bulunuyor. Hayırlı olsun diyelim ve Roll takvimine dönelim...

"Her yıl, ekimin son perşembesinde 60 çocuk ev yapımı kağıttan fenerlerle sokağa çıkar ve birbirine rakip gruplar olarak köyün içinden geçerler, evlerin kapılarını çalarlar ve "Punkie Night" diye bir şarkı söylerler:

It's a punkie night tonight - bu gece havai fişek gecesi
It's a punkie night tonight
Bir mum verin, bir ateş verin
Yoksa size korku veririz
It's a punkie night tonight - bu gece havai fişek gecesi
It's a punkie night tonight
Ademle Havva inanmaz buna
Havai fişek gecesi bu gece

Ve tabii ki bu da polisin yasaklamaya çalıştığı bir gelenektir."
(Iona & Peter Opie, "The Lore and Language of Schoolchildren")

Punk:
1. Sürtük, yosma, kaldırım serçesi (1596)
2. Çürümüş tahta, tahtanın üzerinde oluşan mantar (Tarihi bilinmiyor)
3. Havai fişeklerin yakılmasında kullanılan bir kimyasal terkip (1869)
(Shorter Oxford sözlüğü)

Şiirimiz mor külhanidir abiler
Tabiatı eleştirmeyiniz sakın
Kuş yapraklarını döktüğü için
Dokunmayın çocuklara sabah
Sabah ulan! Loncaya yazılmadan
Mor biletli yolcular! El değiştiren halk kartları!
(Ece Eyhan, Mor Külhani / Kendi Kendinin Terzisi Bir kambur)

Mor, bilindiği gibi ikinci mevki vapur biletinin rengi.
(Oğuz Demiralp, "Yaklaşık Olarak Ece Ayhan Şiiri")

Keten gömlek dize dek / Gel gidelim bize dek / Sarılalım yatalım / İlkbahardan güze dek | Rüzgarlı havanın kuytusu, yağmurlu havanın uykusu

Senden bir ricam var, makul görürsen / Koynunda kuğular beslermişsin sen / Düğmeni çözmeme izin verirsen / Bir taşla iki kuş vurmaya geldim **CEMAL SAFİ**

Nasıl eleştiriyi seversiniz? Yukarıdan geleni mi, yoksa aşağıdan mı? Tabanlarınıza vuranı mı, tepenize ineni mi? **BRANA CRNCEVİÇ**

Bir uğrasan iyi olur çocuklar sevinir, demişti Nermin. Ben balon muyum çocukları sevindirecek, kimseyi sevindirecek halim yok. **OĞUZ ATAY**, Tutunamayanlar

Bir keresinde Roberta Flack'le turneye çıkacaktım. Georges Brassens'in bana şöyle dediğini hatırlıyorum: "Yahu kim bu Robert Taflac?" **CHARLES AZNAVOUR**

Biz pilav yiyip Mesnevi söyleyen bir halkız. **AHMET HAMDİ TANPINAR**

Yiğidin iyisine deli derler

Son zamanlarda şarkıcılığa soyunan **Michel Houellebecq**'in, birçok dünya ülkesinde olduğu gibi Almanya'da da kült olan kitabı "Temel Parçacıklar" Berlin'de sahneye kondu.

Wim Wenders "In America" adında yeni bir yol filmi hazırlıyor. Wenders, "Paris Texas"ın üstünden 16 sene geçtikten sonra, yeni filmi için senarist olarak yine Sam Shepard'a başvuruyor...

Tindersticks'den bir film müziği daha... Üstelik yine bir Claire Denis filmi için. Daha önce Fransız kadın yönetmenin "Nenette et Bonnie"sine müzik yazan Tindersticks, bu sefer de "Trouble Every Day" filmi için kolları sıvadı. Claire Denis'nin bu yeni filminde başrollerde Beatrice Dalle ve Vincent Gallo oynuyor.

Yıllardır beklenen **New Order**'ın yeni albümünün çıkışı artık yaklaştı. Grup albümünü Steve Osbourne'ün prodüktörlüğünde hazırladı. Albümün yayınlanmasının ardından New Order'ı kapsamlı bir dünya turnesi bekliyor.

Ocak ayında, **Tim** ve **Jeff Buckley**'nin hayatları kitap oluyor. David Browne üç senelik araştırmanın ve hazırlıkların ardından "Dream Brother: The Lives of Tim and Jeff Buckley" isimli biyografiyi tamamladı. Bu arada ekim ayında yayınlanan bir albümden de bahsedelim. Tim Buckley'in anısına hazırlanan "Sing A Song For You" isimli tribute albümde Mark Lanegan, Cousteau, The Czars, Simon Raymonde, Mojave 3 yer alıyor. Ayrıca şubat sonlarında bir Tim Buckley derlemesi yayınlanacak. "Morning Glory: The Tim Buckley Anthology" adını taşıyan ikili albümde, Buckley'in dokuz plağından seçilmiş parçaların yanısıra, bazı yayınlanmamış kayıtlar da yer alacak: Mesela bunlardan biri, ünlü şarkısı "Song To The Siren"in 1967'de bir TV dizisinde kullanılan yorumu.

Elvis Costello, Shakespeare ve bale... Üçünü de severim diyorsanız, yaşadınız... İtalya'nın Bari kentinde sahnelenecek gösteri, Shakespeare'in "Bir Yaz Gecesi Rüyası"ndan esinlenerek hazırlandı ve enstrümantal müziklerini de Costello yazdı. Parçaların bir albümde toplanıp toplanmayacağı henüz bilinmiyor... Costello'nun hariçten okuduğu gazeller bununla kalsa iyi; soprano Ann Sofie Von Otter'in pop şarkıları yorumlayacağı yeni albümünün prodüktörü de Costello. Ayrıca Costello bir televizyon dizisi için yönetmen John Mankiewicz'le el sıkıştı. Bir kızın dünya turunu konu alan dizinin her bir bölümü için Costello ve T-Bone Burnett birer şarkı yazacak.

Pavement'ın dağılmasının ardından şarkıcı **Stephen Malkmus** şubat ayında çıkacak ilk solo albümünü hazırladı. Albümün adı "Swedish Reggae". İçeriğinde, Amerikan şarkıyazarlığı geleneğine sadık, melodik parçalar yer alıyor.

Kara tren katar katar

2000'den 2001'e dört kara haberle geçiyoruz. Britanya folkunun indie kraliçesi Kirsty MacColl, soul müziğinin devlerinden Pops Staples, reggae'nin yenilikçi şarkıcısı Bim Sherman ve Buena Vista Sosyal Kulüp'çü Puntillita aramızdan ayrıldı...

Gitarcı kız. Kirsty MacColl'u ölüm Meksika'da yakaladı: Denizde yüzerken bir tekne tarafından biçildi. MacColl epeydir Latin müzikleriyle ilgileniyordu ve geçtiğimiz yıl içinde "Tropical Brainstorm" albümünü yayınlamıştı. Meksika dolaylarında bulunmasının sebebi de, BBC için hazırladığı, Küba hakkında bir radyo belgeseliydi... Kirsty MacColl, marksist bir folk şarkıcısı olan Ewan MacColl'un kızıydı. 70 sonlarında müziğe punk ve pub-rock ekipleri içinde başladı. Sonraları folk müziğinin cesur kadın şarkıyazarları arasındaki yerini aldı. "There's A Guy Works Down the Chips-hop (Swears He's Elvis)" ve Billy Bragg cover'ı "A New England"la ünlendi. Rolling Stones'la, Happy Mondays'le, Smiths'le ve Johnny Marr'la çalıştı. Kirsty deyince ilk akla gelen, hiç kuşkusuz Shane Mc Gowan'la düet yaptığı Pogues şarkısı "Fairy Tale In New York"tu. Ünlü prodüktör Steve Lillywhite'la bir süre evli kalan Kirsty MacColl 41 yaşındaydı...

Mucize. Jamaika'nın yetiştirdiği en büyük seslerden Bim Sherman, 47 yaşında kansere, beynindeki tümöre yenik düştü. Erken tarihlerde yayınladığı 45'liklerle kendi ülkesinde şöhret olan, 70'li yıllarda göç ettiği İngiltere'de memleketlisi Horace Andy'yle çıkardığı iki albüm ve prodüktör Adrian Sherwood'la yaptığı çalışmalarla dikkati çeken Sherman'ın asıl "mucize"si, 1996'da çıkardığı "Miracle" albümü oldu. Ben Harper'vari akustik bir sound'a yapılan gayet tadında elektronik müdahaleler, Talvin Singh'in katkılarıyla Hint işi yaylılar ve vurmalılar geniş coğrafyalı, geniş zamanlı bir reggae yaratmıştı. Sherman, deneysel reggae laboratuarı On-U Sound'un beyin takımı arasındaydı...

Baba. Roebuck "Pops" Staples birkaç gün daha yaşasaydı, 28 Aralık'ta 85 yaşını kutlayacaktı. Müziği Mississippi plantasyonlarında hayvan gibi çalışırken öğrendi. Charley Patton, Blind Lemon Jefferson gibi efsanelerin dönemine tanıklık etti. Sesi ve sazıyla önce gospeller söyledi. Chicago'da "bir baba - üç kız"dan müteşekkil Staple Singers grubuyla savaş sonrası onyıllara damgasını vurdu. (Lakabı Pops, "baba" anlamına geliyor.) Grubun müziği zaman içinde gospellerden politik-soul'a evrildi, Martin Luther King'in fikirlerinin izinde şarkılar, hatta Dylan cover'ları bile repertuara girdi. Pops Staples, Dylan'ın yanısıra Talking Heads, Bonnie Raitt, Jackson Browne gibi beyazlarla de karşılıklı etkileşim içinde oldu. 90'ların ortalarında birkaç parçasının düzenlemesini yapan Ry Cooder, gitar tekniğindeki en büyük etki kaynağının Pops Staples olduğunu itiraf etmişti...

Hovarda. Buena Vista Social Club maalesef bir eksildi. Manuel "Puntillita" Licea artık yok. Ry Cooder'lı plakta birçok parçada geri vokale durup "La Bayamesa"da ön safa geçen, Wenders'in filminde dominoda Pio Levya'ya yenilen, Afro Cuban All Stars'ın "Distinto, Diferente" albümünün kapağında keyifle puro tüttüren 73'lük ihtiyar hayata veda etti. Bütün Küba onu 40'lı yıllardan beridir söylediği "El Son de la Puntillita"yla (Hovarda'nın şarkısı) tanıyordu. O şarkı üstüne yapışıp kalmıştı, herkes onu o gün bugündür "Puntillita" diye çağırıyordu. Ama o tek şarkının çok ötesinde, bütün Küba şarkı formlarına hakim, üstelik doğaçlamalarıyla ünlü büyük bir şarkıcıydı.

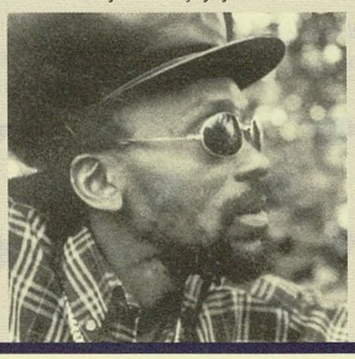

FujiFilm Music Week-Ends > Nu Jazz
Courtney Pine
etkinlik sponsoru
FUJIFILM
RADIO XI-GEN FM 95.9 ISTANBUL

Britonica: Dimensions in British Electronica Vol.1
Laika
etkinlik sponsoru
The British Council
BRITISH AIRWAYS

Mavi Müzik
GusGus DJ's
Herb and Alfred feat. Lola B. Nice
etkinlik sponsoru
mavi müzik

Şehbender Sok. No:3 Asmalımescit
Tünel Beyoğlu 80040 İstanbul
Tel: (212) 292 73 68
e-mail: babylon@turk.net

babylon Ocak'01

www.babylon-ist.com

Laika

Britonica: Dimensions in British Electronica Vol.1 5 Ocak Cuma / 6 Ocak Cumartesi

Uzayın sınırsızlığında gezinip hip-hop, caz, elektronika, dub ve Krautrock'u incelikli bir biçimde işleyerek farklı bir türe damgasını vuruyor.

GusGus DJ's
Herb and Alfred feat. Lola B Nice"

Mavi Müzik 12 Ocak Cuma / 13 Ocak Cumartesi

Herb, Alfred ve Lola B. Nice üçlüsü parmaklarını koydukları her şehirde insanları, amaçladıkları mükemmel ortam ve mükemmel geceye ulaştırmaya devam ediyor. House ve duyacağınız diğer seslere hazır olun, kendinizi GusGus DJ's ve Lola B.Nice'a hazırlayın.

Courtney Pine

Fujifilm Music Week-Ends > Nu Jazz 19 Ocak Cuma / 20 Ocak Cumartesi

Caz ile hip-hop, soul ve reggae müziğini korkusuzca harmanlayan Courtney Pine, caz müziğinin gerek eleştirel, gerekse ticari yönden başarıya ulaşan ender sanatçılarından bir tanesi.

Aswad

26 Ocak Cuma / 27 Ocak Cumartesi

Onbeş albüm ve müzik sahnesinde geçen yirmi yılın ardından, Aswad dünyada en çok tanınan reggae topluluklarından biri olmayı bugün de sürdürüyor.

Ayşegül Yeşilnil Quintet
9 Ocak Salı

Laço Tayfa
10 Ocak Çarşamba

Telvin
18 Ocak Perşembe

İstanbul Jazz Collective
24 Ocak Çarşamba

Baba Zula
25 Ocak Perşembe

Kompania Ketencoğlu
31 Ocak Çarşamba

Sibel Kasapoğlu
Dans Projesi Kucakla-ma
16 Ocak Salı
Dans

İpek Yolu Ala Turka
23 Ocak Salı
Belgesel

Şehir Uykuda
30 Ocak Salı
Tiyatro

Radikal
total
TURK•NET
RADIO XI-GEN
"Açık Radyo."
MAS

Kimdir bu mânasız yasağı çıkaran? Rakı asıl bundan sonra içilecek. (...) Beni iyi dinle, nizamnamede "üstü kapalı yerde içilir" diyor. Üstü kapalı... ama nasıl? Kiremitle mi? Çinko ile mi? Betonarme ile mi? Sarahat yok. Binaenaleyh çadır altında da içilebilir. Şemsiyeni açar, altına sığınır, sokak ortasında rahat rahat atarsın. Kendini tütsülüyormuşsun gibi başına bir örtü çeker, rakıyı dikersin. Yahut Bektaşivari kadehin üzerini avucunla kapar, demceğizini yuvarlarsın. Binaenaleyh cürm-i meşhut halinde seni kimse yakalayamaz, çünkü bu hareketinle kanunun metnine zerrece muhalefette bulunmuş olmuyorsun. **HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR**, Meyhanede Hanımlar

Hayattan çıkarı olmayanların, ölümden de çıkarı olmayacaktır. Ölüm bile onların adlarını duyurmaya yetmeyecektir. **OĞUZ ATAY**, Tutunamayanlar

Vücut kocar amma gönül kocamaz | Güzel, şevkin cihanı tutmuş / Melek mi var soyunda? / Sabahın seher vakti / Gir koynuma soyun da

Lovely Rita

Dün Gece: *"Söyle bana gece kimin/Söyle bana kimler kimin/ Söyle bana hayatlar/Hayatlar kimin elinde..."* **18 Aralık 2000:** *"30. yaşgünümde '30 yılın içinde ne yaptım' diye sormuştum kendime. 30 yıla bir Eurovision birinciliği ve bir uzunçalar sığdırdığım halde kendimden memnun değildim. Bir şeyler yapmalıydım. Bir şeyler yapmak? Neydi bir şeyler yapmak? Cevabını çok sonra öğrenecektim. Cevap, Epik Müzik Okulu'ydu. EMO en büyük eğitmenim oldu. Lisedeki öğretmenim Güner Orhun'un anı defterime yazdığı sözleri okuyorum: 'Sevgili Maria. Toplum yararına olmayan bir faaliyet fantezi olmaktan öteye geçemez.' EMO'na on yılımı verdikten sonra şöyle bir duygu uyandı içimde. 'Tamam, vakit geldi...' '84 - '90 arasında üç kaset çıkardım, pek çok konser verdim. Ama, 'hayatın gerçekleri' kendimi şarkılarıma tamamen vermeme engeldi. Sanat hayatım, sabırla bekleyen bir sevgili gibiydi. Eylül'de Selanik'teki 'İlki Denizin Yaratıcı Kadınları Festivali'ne 'Thalassa' isimli şarkımla katıldım. Sanıyorum vuslat o zamandı. Bu konserse yeni bir başlangıç..."* Roll oradaydı: İzmir Kültürpark'taki Maria Rita Epik - EMO konserinde "mutlandık". **1 Ocak 2001:** Bugün Maria Rita Epik'in doğumgünü. Bir şarkı tuttuk, onun oldu: Beatles'ın "Lovely Rita"sı... Bir şarkı tuttuk, bizim oldu: Maria Rita Epik'in "Dün Gece"si...

Mart ayında **Nick Cave & The Bad Seeds** yeni albümlerini yayınlayacak. Nick Cave'in de katkıda bulunduğu "Ghosts of the Civil Dead" ve "To Have and to Hold" filmlerinin yönetmeni John Hillcoat, eylül ayından beri süren kayıtları kamerasıyla tespit etti. Bu filmin de bu sene içinde DVD olarak piyasaya sürülmesi bekleniyor.

PJ Harvey bu sene stadyumlarda da boy gösterecek. U2 konserlerinin açılışını yapacak olan Polly Jean'in bu sene ilk büyük sınavı mart ayında Miami'de. Daha önce 1993'te de benzeri bir U2 - PJ Harvey işbirliği yaşanmıştı.

Pulp, yeni albümünün şarkılarını **Scott Walker**'ın güvenilir ellerine emanet ediyor. Kısacası, işler uzayacak. Oysa, son Reading festivalinde pek çok yeni parça seslendirmelerinden heveslenen hayranları, yeni albüm için eli kulağında diyorlardı. Scott Walker'ın, bu sene ayrıca Anglais Faultline'ın albümüne de prodüktörlük yapacağı söyleniyor... Pulp cephesinden başka bir haber daha: Jarvis Cocker sinemaya soyunuyor. Cocker, romancı arkadaşı Harland Miller'in "Slow Down Arthur, Stick To Thirty" isimli kitabını sinemaya uyarlayacak. Film, 80'li yıllar gençliğini anlatan, Pulp şarkıları gibi hüzünlü bir komedi olacak. Belirtelim ki, bu Jarvis Cocker'in kamera arkasına ilk geçişi değil. Sanat koleji mezunu Cocker, bir zamanlar "ilk kez nasıl milli oldunuz" türünden bir cinsel-belgesel çekmiş, ayrıca İngiliz televizyonları için de bir müddet çalışmıştı.

Radiohead, bahar aylarında ciddi ciddi yeni bir albüm çıkarmaya hazırlanıyor. "Kid A"de değerlendiremedikleri parçaların yanısıra, birkaç da yeni şarkı yazma ihtimalleri var.

Fatboy Slim'in yeni albümü "Halfway Between The Gutter and the Stars"ın kapağı bazı çevreler tarafından "pornografik" bulundu. Mahkemeden de aynı yönde karar çıkması halinde kapağın üstüne kocaman bir uyarı etiketi yapıştırılması bekleniyor. Görmeyenler için, bize pek de pornografik gelmeyen kapağı şöyle tarif edelim: Bacaklarının arasında göz kamaştırıcı bir güneş olan çıplak bir kadın silueti.

U2'nun son albümü Birmanya'da yasaklandı. Albümdeki "Walk On" (ikinci single olacak) isimli şarkılarını Birmanyalı özgürlük savaşçısı Aung San Suu Kyi'ye adayan grup,

DZIHAN & KAMIEN

Unkapanı'nda gizemli kasetler

Aslında hemşerimiz sayılırlar. Avusturya teknosunun bu güzide ikilisinin geçmişinde MC Sultan grubu yatıyor: Türkülerin altına döşedikleri asrî zaman ritmleriyle tanıdığımız Eden grubunun elemanlarıyla uzun zaman beraber müzik yapmışlar. 2000'i "Freaks and Icons" gibi alkışı hak eden bir albümle geride bırakan ikili, meğer arada Türkiye'ye turist gibi gelirmiş. Kasım başında da Richard Dorfmaister'la Babylon'da çalmaya geldiler...

Türkiye'ye ilk kez ne zaman geldiniz?
Kamien: Kız arkadaşımdan dolayı ben daha önce gelmiştim. Anadolu'yu da turla birlikte gezmiştim.
DZihan: Yanılmıyorsam 95'den bu yana altı-yedi kez burada bulunduk.
İstanbul ve Türkiye'ye olan ilginiz ve bağlantınız ne ile başladı?
DZihan: Viyana'da müzik yapmaya başladığımızda iki-üç Türkle tanıştık. Biri saz çalıyordu mesela, diğerleri kaval, ney ve buna benzer enstrümanlar... İlk başta beraber çalmayı denedik. Bizim çaldığımız Batı müziğiyle onların çaldıkları Doğu müziği arasında güzel bir bağlantı olduğunu keşfettik. İlk denememizden sonra müzik birikimlerimizi birleştirmeye karar verdik. Bu Türk arkadaşlarımızla birlikte İstanbul'a geldik, stüdyo tuttuk, birkaç müzisyeni aradık ve beraber müzik yapmaya başladık. Bu, Türk enstrümanlarıyla iş yapmaya başladığımız ilk zamandı.
Viyana'daki Türklerle tanışmadan önce Türkiye'deki müziklere aşinalığınız var mıydı?
Kamien: Benim İstanbullu bir kız arkadaşım var.

Uzun süredir onunla birlikteyim, Sezen Aksu ve diğer insanların müziklerini benimle o tanıştırdı. Unkapanı'na gidip gizemli kasetler, Karadeniz müzikleri, kaval, kanun, ud gibi enstrümanların ağırlıklı olduğu eski parçaların bulunduğu şeyler aldım. Özden, Metin ve diğer arkadaşlarla birlikte canlı müzik yaptık. Funk yaptık, Anadolu funk müziği. MC Sultan adında bir grubumuz vardı. Bu bir projeydi. Özden aynı zamanda söylüyordu da.
Bu iki insan Eden adında bir grup kurdular. Artık Eden olarak çalışıyorlar.
Kamien: Birkaç ay önce yeni albümleri çıktı.
İlk müzik dinlemeye başladığınızda neler dinliyordunuz?
Kamien: Punk, sonra funk.
DZihan: Caz, Police, Beatles, Miles Davis, Led Zeppelin...
Ne zamandan beri MC Sultan değil de dZihan

6→

Şu dağın yoluna bak / Çiçeğin moruna bak / Elem çekme sevdiğim / Sen işin sonuna bak			Eğer Auschwitz varsa, tanrı var olamaz. **PRIMO LEVI**, Ateşkes
Yaşamak her gün girilen bir imtihan olursa, buna kimse dayanamaz. **OĞUZ ATAY**, Tutunamayanlar	iyi eğitilmiş kötülüğün bütün incelikleriyle **MURATHAN MUNGAN**	En korkunç hoşgörüsüzlük, farklılığın ilk kurbanları olan yoksulların hoşgörüsüzlüğüdür. Zenginler arasında ırkçılık yoktur. Zenginler olsa olsa ırkçılık öğretilerini üretmişlerdir. Oysa yoksullar ırkçılığın çok daha tehlikeli olan uygulamasını üretirler. **UMBERTO ECO**, Beş Ahlak Yazısı	Yani yoksa ne yapalım çok mu çirkinim Yalnızlık yıkar. Yıka dünya kirlerinden ellerini Belki çıkar. **BEHÇET NECATİGİL**
	hem çocuğum bu ayrılıkta ben hem anne **BİRHAN KESKİN**		
Tuttuğun hırsızı getir, gelmiyor, öyleyse kendin gel, bırakmıyor			

adadaki cuntanın hışmına uğradı. U2 albümünü elinde bulundurmak isteyenler yirmi sene hapiste yatmayı göze alacak...

Beta Band, yeni albümlerine göz kulak olması için En Vogue'un prodüktörü C. Swing'e teklif götürmeye hazırlanıyor.

Björk, mart ayında yayınlanması düşünülen "Domestika" isimli yeni albümünün kayıtlarını tamamladı. Beklenenden daha radikal ve uç bir albüm geliyormuş, haberiniz olsun.

Blur'ün şarkıcısı **Damon Albarn**, geçenlerde **Massive Attack** elemanlarıyla stüdyoda buluşarak bir şarkı üzerinde uzun uzun çalışmış. Şarkının Massive Attack albümünde mi, yaksa Horace Andy'nin yeni albümünde mi değerlendirileceği henüz bilinmiyor.

Luna, bugüne kadar pek ses getirmeyen ama eleştirmenlerce hep el üstünde tutulan beş stüdyo albümünün ardından, şubat ayında, ilk konser albümünü yayınlayacak. Albümün adı, "Luna Live".

Virgine Despentes önce romanıyla ortalığı karıştırdı, sonra Coralie Trinh Thi'yle birlikte çektiği aynı isimli filmiyle: "Baise-moi" (kibarca söylersek, "Becer beni"). Filmin yasaklandığı son ülke Kanada. Ünlü Kanadalı yönetmen Atom Egoyan, Toronto Star gazetesine filme karşı gösterilen bu tepkiyi eleştiren zehir zemberek bir yazı yazdı. Hatırlatalım, Fransa'nın pek tanınmamış endüstriyel rock gruplarının yaptığı şarkılardan oluşan soundtrack albüm de piyasaya sürüldü.

Daha önce üç romanı sinemaya uyarlanan **Nick Hornby** (en son "Sensiz olmaz/High Fidelity"yi izledik) bu kez doğrudan doğruya bir senaryoyla uğraşacak ve "Fast Forward" isimli filmde Emma Thompson'a yardım edecek. Filmin merkezinde, bir videokaset yüzünden hayatı tepetaklak olan bir genç kadın var.

Jajouka müzisyenleriyle kaydettiği albümün ardından **Talvin Singh**'in yeni albümüne geldi sıra. Mart ayının başlarında yayınlanacak albümün adı, bir önceki "OK" gibi sadece iki harften oluşuyor: "Ha".

Napster, Almanya'da da büyük tartışmalara yol açıyor. Napster'a karşı tepkilerin en büyük sebebi, eski Nazi marşlarının Napster sayesinde dolaşıma girmesi ve serbestçe dinlenip download edilebilmesi...

Manu Chao, ABD'deki ilk solo konserini aralık ayında verdi. Mano Negra'nın eski solistinin yanında bu kez yeni grubu Radio Bemba Sound System yer alıyordu. (Grup sekiz kişiden oluşuyor ve iki davulcu birden barındırıyor.) Chao'nun "Clandestino"dan sonraki yeni solo albümü büyük ihtimalle ilkbahar aylarında yayınlanacak.

Fun Lovin' Criminals dördüncü albümleri "Loco"yu (İspanyolca "deli" anlamında) şubat ayının sonlarında yayınlayacak. Grubun bu albümlük hiphop sound'undan biraz uzaklaştığı gelen haberler arasında.

Tanbur hışırtıları

Equinox firmasının ithalat atağı, Golden Horn Plakçılık'tan bir CD'yle renklendi: Tanburi Cemil Bey'in mahdumu Mesud Cemil Bey'in Amerika'da elden geçirilen ve yayınlanan ilk kayıtları Türkiye'de de bulunabilecek artık. Babası gibi tanbur üstadı olan, çello, lavta gibi enstrümanları da kullanan Mesut Cemil'in 78'lik hışırtıları içindeki tanbur kayıtları, koro idareciliğinin meyvası olan şarkılar ve icralardan örnekler üç albümde toplanmış. Birinci albümde, 1932'de düzenlenen Kahire Şark Musikisi Kongresi'ndeki icraları da mevcut. Asıl sürpriz albümün sonunda: Tahir şarkı "Ben sana mecbur olmuşum gel yavrucağım"ı bizzat –ve ilk defa– Mesut Cemil'in sesinden dinliyoruz. Kâni Karaca'nın, Yorgo Bacanos'un katıldığı 17 dakikalık "Acemkürdi Suit"inse tadına doyum olmuyor... Tuhaf bir şekilde, geleneksel mirasımız burada bulunamıyor da, dışarıda özenle yayınlanıyor. Kulağımızı tersten gösteriyoruz gibi oluyor ama, olsun, sazın, sazendenin sultanını duysun kulaklarımız, o da yeter...

& Kamien olarak biliniyorsunuz?
DZihan: 98'den beri. 98'de MC Sultan albümünden sonra kendi plak şirketimizi kurduk ve o zamandan beri çalışıyoruz.
Couch Records'dan sizin eserleriniz dışında bir albüm veya single yayımlandı mı?
DZihan: Bu konuyla ilgili sıcağı sıcağına bir haber verebiliriz. Büyük ihtimalle Viyana'dan Can Taylan adında bir Türk genci yeni bir şey yayınlayacak. Çok sofistike Türk sample'ları kullanıyor, minimalist şeyler... Mr Oizo & Flat Eric'in *(Levi's reklamlarında kullanılan kukla karakter Flat Eric ve kuklanın yaratıcısı Mr Oizo)* müziğini Türk müziğiyle harmanlayın, bunun gibi bir şey.
Albümünüzü hazırlarken İstanbul, Londra ve San Remo arasında bir yolculuk yaptınız. Kayıtları üç stüdyoda mı gerçekleştirdiniz?
Kamien: Asıl stüdyo İtalya'daydı. Ama küçük bir kamyonumuz vardı, her şeyi içine koyduk. Kahve makinası, futbol topu, televizyon, enstrümanlar, kısacası her şeyi bunda taşıdık. İtalya'ya gittik ve deniz kenarında küçük bir evde çalışmaya başladık.
DZihan: İstanbul'da mükemmel perküsyonistlerle çalıştık, bir tanesi mesela Mehmet Akatay. Bütün kayıtlarda bir ruh var. Bazılarında eserin üzerine beraber canlı çaldık, bir kısmında örneklemeye ağırlık verdik.
"Ahmet Bond" parçasının hikayesi nedir?
Kamien: Televizyondaki bir reklamda James Bond gibi olmaya çalışan bir Türk genci vardı. Genç adam çobandı ve cool olmak istiyordu. Belki de fikir kendini Ahmet Bond olarak düşünmesidir... Konuşan, Eden'deki dostumuz Metin.
Albümdeki "Streets Of İstanbul" parçası, İstanbul'da mı kayıt edildi?
Kamien: Hayır. Sazlar kullandık ama eseri tamamen İstanbul'da veya İstanbul'a özgü olarak yapmadık.
DZihan: "Streets Of İstanbul", "San Fransisco Sokakları"yla bağlantılı. "San Fransisco Sokakları" dizisi, 70'li yıllarda çok ünlüydü.
Web sitenizde "Tearoom 2004" single'ınızın sayfasında bir hikaye var. Hikayenin kahramanı Osmanlı İmparatorluğu zamanında yaşayan Aynur Adel El Ramdani isminde bir kadın. Bunu nereden buldunuz?
Kamien: "Der Bauch" parçasını biliyorsunuzdur. "Der Bauch"un kelime anlamı dansöz. Bir kadın hakkında öylesine bir hikaye uydurduk. İsim gerçek değil, bla bla... El Ramdani, Almanya'da oynayan Mısırlı bir futbolcunun adı.
MC Sultan albümünü Igbal Masih adında bir gence adadınız. Kim bu genç?
Kamien: Bir üçüncü dünya ülkesinde çalışan çocuktu. Birleşmiş Milletler'den birileri buldu onu ve bu sayede özgürlüğüne kavuştu. O zaman on yaşındaydı. Sonra bütün dünyayı dolaştı ve çocukların çalıştırılmaması gerektiğini anlatmaya çalıştı. Daha sonra ülkesine döndüğünde bir cinayet sonucu öldü. Ölene kadar "çocuklar çalışmamalı, okula gitmeli" demişti.
Türkiye'de çalışan çocuk sayısı oldukça fazla...
Kamien: Türkiye'de çok fazla çelişki var. Çok zengin insanlar var, çok fakir insanlar var. Doğu Anadolu'dan çalışmaya gelenler var. Bilmiyorum, bu çok ilginç ve zor bir durum.
Napster hakkındaki ne düşünüyorsunuz?
Kamien: Bence sanatçıları olduklarından daha da fakirleştiren bir oluşum. Sanatçılar her şeylerini kaybederler sonunda.
Jimi Tenor'la yaptığımız röportajda Napster'ın çok insana ulaşmak için güzel bir promosyon yöntemi olduğunu söylemişti. Sizce böyle değil mi?
Kamien: İnsanlar gidip de milyonlarca yeni sanatçıyı keşfetmiyor, "hah bak, ne kadar güzel" diye şarkıları denemiyor. Yine gidip sevdikleri sanatçıların mp3'lerini çekiyorlar.

Söyleşi: **Özhan Binici - Ahmet Güneş**

SEX PISTOLS

Tevellütü müsait olanlar hatırlar: Çeyrek yüzyıl önce, Londra'ya bir UFO inmişti. Topu topu iki yıl kaldılar, ama kısacık süre içinde gezegenin façasını değiştirdiler ve aniden çekip gittiler. 1996'da geri dönüp bir veda turnesine çıktılar, yeniden ilgi odağı oldular. Geçtiğimiz yıl da "The Filth and The Fury" adlı belgeselle manşetlere çıktılar. Hasılı kelam, üç-dört yıldır bir Sex Pistols furyasıdır gidiyor. 20. yüzyıl resmen tarih olurken, bir yandan Sex Pistols albümünün sayfalarını çeviriyoruz, bir yandan da uçan dairenin kaptan şoförü ve punk'ın alameti farikası Johnny Lydon'a kulak kesiliyoruz.

Nostalji değil tarih

1996. Matlock, Lydon, Jones, Cook

1975 yazı. Stones, Sao Paulo'da 150 bin kişiye çalıyor. İngiltere'de Yes, Led Zeppelin ve Pink Floyd fırtınası esiyor. Londra'nın bir ucunda, Zeppelin'in üç boyutlu, lazerli konserlerine 85 bin bilet kesiliyor, diğer ucunda, Yes'in medar-ı iftiharı Rick Wakeman, Wembley stadyumunda yeni numarasını sahneliyor: "The Myths And Legends of King Arthur: A Pageant On Ice"... Pink Floyd ise yeni epikleri "Wish You Were Here"ın galasını yapıyor: Şov gereği konser alanının üzerinden uçaklar geçiyor, kuadrofonik ses sistemi Roger Waters'ın sesini gökyüzüne yayıyor: "Welcome To The Machine".

Amerika'da başka bir hava var. Lennon, "Stand By Me" ile köklere dönüş sinyali veriyor, Dylan "Blood On Tracks"de, aptallaştırıcı bir rüzgardan söz ediyor: "Idiot Wind". Stevie Wonder, "You Haven't Done Nothing" diyor: Daha bir şey yapmadın. Ve "Horses"la yeni bir isim fısıldanır oluyor: Patti Smith... Sonbaharda, The Who 10. yılını kutluyor: "The Who By Numbers". Pete Townshend imzalı "They Are All In Love" bir bayrak devir teslimin müneccimliğini yapıyor: "Elveda punk'lar, yüksekten uçun, genç kalın / Çek defterimi verin bana, gidiyorum ölmeye yatmaya / misalim doğum anında birden çirkinleşiveren bir kadın / acıyı ve hazzı tattım, artık ısıtıp ısıtıp kakalıyorum temcit pilavını".

Aynı günlerde, Londra sokaklarına "Pink Floyd'dan nefret ediyorum" tişörtlü, yeşil saçlı bir genç zuhur ediyor.

Gavin Martin: *(yazar, gazeteci)* Ian Dury, "No Sleep Till Canvey Island" adlı kitapta, New York Dolls fanlarının alamet-i farikası olan çengelli iğneyi benimsediğini anlatır. Dury'nin sahne kıyafeti, modacı Tommy Roberts'ın partneri Malcolm McLaren tarafından dizayn edilmişti. McLaren'ın, 1971'de, Londra'da King's Road'da, Vivianne Westwood'la birlikte açtığı Let It Rock adlı butiği kısa sürede gözde bir mekan haline geldi. The Stooges, 1972'de David Bowie'yle birlikte "Raw Power"ı yapmak için Londra'ya geldiğinde, McLaren'ın butiğinin gediklisi olmuştu.

Malcolm McLaren: Stooges ve David Bowie'yi dükkandan kovmuştum. Bir boka yaramaz hippi güruhu gibiydiler.

Charlie Gillet: *(yazar, TV programcısı)* Pub rock alemi "dev konser" furyasına karşı alternatif bir konser ağı oluşturmuştu. Mekanları sinek avlayan caz meraklısı pub sahipleri, sevdikleri şarkıları çalmak isteyen –plak sözleşmesi peşinde olmayan– gruplara iş vermeye başlamıştı.

Gavin Martin: 1975'te, pub rock'un hatırı sayılır isimleri (Brinsley Schwarz, Bees Make Honey, Ducks Deluxe, The Winkies, Chili Willi, Red Hot Peppers) yerlerini, gita-

1977, Londra sokakları... Johnny Rotten bir toplum polisiyle hasbıhalde

Kırk küsur yaşında Sex Pistols belgeseli "The Filth and the Fury"yi (İğrençlik ve Öfke) seyretmek nasıl bir duygu? Eski tutkularına bağlılık duyuyor musun?

John Lydon: Elbette. Sınıflı bir toplumda doğmuş olmak duygusundan kurtulamadım: Bir sınıf mahkumiyeti. Aslında daha çok esaret. Sex Pistols olarak bu konuda bir sürü şey söyledik. Siyasî manzarayı değiştirdiğimiz kesin.

Pistols'ın amacı siyasî değişim miydi?

Öyle bir maksatla çıkmamıştık yola. Başarılı olmak gibi bir niyetimiz de yoktu.

Filmden ve Pistols şarkılarından ürkütücü bir İngiltere portresi çıkıyor.

Filmde gördüğünüz, bizim büyüdüğümüz korkunç ülke. Sex Pistols katışıksız bir İngiltere mahsûlüdür.

Filmde kah bir Shakespeare kahramanı kah bir kukla gibi resmediliyorsun. O zamanlar bunun bilincinde miydin, yoksa olaylar seni aşmış mıydı?

Çocukken menenjit geçirmiştim. Bir yıl komada kaldım. Kendime geldiğimde hafızam yok olmuştu. 7 yaşındayken her şeyi yeni baştan öğrenmem gerekti. Bu deneyim karakterime işledi. O zamandan beri çok hızlı öğrenirim.

Hayatını menenjit mi değiştirdi?

Muhtemelen, evet. Her şeye sıfırdan başladım, okulda da uyum gösteremedim. Bu andan itibaren kendimi bir birey olarak görmeye başladım.

Bir anlamda punk rock'un keşfi böyle başladı belki de.

Muhtemelen.

Aziz Paul'ün geçirdiği beyin sarsıntısının Hıristiyanlığa vesile olması misali...

Hayda! Johnny'nin Aziz Sebastian kompleksi! Aziz Paul'ün dinî fanatikliği bir tür delilik. Hem de en kötüsünden, çünkü başkalarına bulaştırmaya çalışıyorlar. Çok tehlikeli bir şey. Dogma işte!

Bugünün John Lydon'ı, Sex Pistols'ın Johnny Rotten'ına nasıl bakıyor?

Yirmi yıldır ısıtılıp ısıtılıp satılan bu deforme olmuş punk resminde kendimi tanıyamıyorum. Medyalar her şeyi karikatürleştirdi.

Sen de medyayla aynı oyunu oynuyorsun...

devamı 57'de

Kardeş Türküler

Diller, halklar, şarkılar, türküler... Ve yasaklar. Dilden sayılmayan diller, resmi ve gayrı resmi sansürler... Kurulduğundan beri bu faşizan zihniyetin panzehiri olan Kardeş Türküler (nam-ı diğer Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu), kültürel coğrafyamızın güzide dillerindeki (alfabetik sırayla Arapça, Ermenice, Kürtçe, Türkçe) türkülerden mürekkep albümleri "Doğu"yla evvelki sene yüreklere su serpmişti. Albümün incilerinden "Kara Üzüm Habbesi"nin klibi bu yaz aylarında kimi kanallarda dönmeye başlamıştı ki, malum çarklar yine işledi ve o güzelim Kürtçe-Türkçe türkü televizyonlarda görünmez oldu. Kardeş Türküler, birkaç ay önce Şivan Perwer'in "Roj û Heyv"indeki düzenleme ve icralarıyla da ayaklarımızı yerden kesti. Bugünlerde "Vizontele" filminin soundtrack'ini hazırlayan Kardeş Türküler'den Vedat, Erol ve Feryal'le kardeşlikten, türkülerden, Kardeş Türküler'den ve yasaklardan konuştuk...

CUDİ'DE BİR TAVUS KUŞU

"Doğu" albümünden sonra adınız daha sık duyulmaya başlandı...

Vedat Yıldırım: "Doğu" albümü televizyonda, basında daha çok görüldü. Eskisine göre farklı bir kesim bizi böyle tanıdı. 50-60 binlik satışımız 100 bine onlarla çıktı.

"Doğu" bir konsept albüm. İlk albümden böyle bir albüme geçiş nasıl oldu?

Erol Mutlu: Kardeş Türküler'in konser olarak çıkışı 1993, ilk albümün yayınlandığı tarih 1997'dir. Zaten albümü hedefleyen bir çıkışımız yoktu. Bugün de aslında bir konser grubuyuz. İlk konserin ana ekseninde Türkçe, Kürtçe, Azerice ve Ermenice vardı. Mesela Ermenilerin seçilmesi, dinsel sınırların da ötesine geçmeyi hedeflememizdendi. Bu kültürler barışık değillermiş gibi gösterilse de, yüzyıllardır barışık yaşadıklarını biliyoruz. Halkların tarihinde 70 yıl çok önemli değildir. 70 yıllık komşu da olabilirler, 10 yıllık komşu da. Yüzyıllardır kültürel olarak ciddi geçişleri olmuş bu halkların. Biz onların beraber yarattıkları formları müzikal düzeyde ele aldık. O anlamda, ilk albüm aslında bir kolaj çalışmasıdır. "Doğu" albümünde ise hem kültürel hem de bölgesel anlamda, –ama bugün Batı'da da pek çok Doğulu yaşıyor– "Doğu"yu ele aldık.

Peki "Doğu" derken coğrafi olarak nereyi alıyorsunuz?

Erol: Esasen Fırat'ın doğusundan başlayan ve güneye de inebilen bir Doğu. Sonuçta güneyden Arapça bir şarkımız da var albümde. "Doğu" karakteristik özellikleriyle kültürel bir simgedir. Bizim yabancı olduğumuz bir şey değil. Aramızda da Doğulular var.

Yani Anadolu'nun doğusunu ele alıyorsunuz...

Erol: Evet, ama atlas sınırlarının, misak-ı millinin biraz daha dışında. Konser sırasında, müzikal olarak bu halkların ortak noktalarından bir dramaturjinin nasıl ortaya konabileceği üstüne çalışmıştık. Bunun da kendiliğinden çıkan bir anlamı vardı: Bu halklar yüzyıllarca bir arada yaşamışlar ve bu müzik, ortak yaşama formlarından türetilmiş. Bundan sonrası için de böyle bir şey neden olmasın? Aslında, geleceğe dönük küçük bir vurgu yapma derdi olan bir albüm yaptık. Ama esasen, Doğu müziklerindeki müzikal formlar üzerinden giden bir albüm. Belirli gırtlak yapılarının, makam yapılarının, temaların (göç, sürgün) dikkate alındığı belirli başlıklar altında seçildi şarkılar.

Şimdi üzerinde çalıştığınız bir tema, alan var mı?

Erol: Bizim albümün arka planındaki kültürel yapıyı izlemek, incelemek gibi bir derdimiz de var. O yüzden, albümün ön hazırlık çalışmaları çok uzun sürüyor. Araştırma boyutu belli bir noktaya geldiğinde zaten parçalar bir araya gelmeye başlıyor.

Bu araştırmacı yanınızdan dolayı albümlerinizde "akademik" bir dil de ortaya çıkıyor...

Türkiye'de etnik müzikler etnik siyaset olgusuyla gündeme geldi. Etnisite olgusunu gündeme getiren Doğu halkları oldu ve birçok halk gerçekten dininde, dilinde, edebiyatında çıkış yaptı. Doğu'dan gelen bu motivasyon Batı'ya da taşındı.

Erol: Akademik, entellektüel yapı, faaliyeti besleyen bir şey. Araştırma yapmadığınızda hem dramaturji kuramıyorsunuz, hem seçici olamıyorsunuz, hem de önünüzü göremiyorsunuz. Ciddi yanlışlıklar yapabiliyorsunuz. Bunlardan kaçınmak gibi bir derdimiz var.

Bütün dünyada etnik müziklere ilgi artıyor. Türkiye'de de bir mozaik edebiyatı var. Bütün bunların yükselmesini neye bağlıyorsunuz?

Feryal Öney: Biz de tam bu konularda okumalar yapıyorduk. "World music herkesin onayladığı bir şey mi, Üçüncü Dünya ülkelerine ne ifade ediyor?" gibi sorular üstüne bir şeyler okuyup kendimizi nerede konumlayacağımızı kararlaştırmaya çalışıyorduk.

Peki bu ilginin nedeni ne?

Erol: Bu müziklerin piyasada gündeme gelişi, müzikal akımların tükenme dönemlerine denk geliyor. Başka renklere yönelme var, Paul Simon'ın Afrika müziklerine eğilmesi gibi... Türkiye'de durum biraz daha farklı, etnik müziklere ilgide müzikteki belli tıkanmaların etkisinden çok, politik etkiler var. Şüphesiz, "Yurttan Sesler" türküleri çok deforme etti ve tatsızlaştırdı. Ama Türkiye'de müzikal açıdan çok ciddi arayışlar olduğunu düşünmüyoruz. Zaten deneysel, nitelikli çalışmalar da pek çıkmıyor. Bağlamanın yanına piyano koymak çok enteresan bir şey değil. Türkiye'de etnik müzikler etnik siyaset olgusuyla gündeme geldi. Ben bu meselenin Doğu'dan gelen hareketlilikle doğrudan bağlantısı olduğunu düşünüyorum. Etnisite olgusunu gündeme getiren Doğu halkları oldu ve birçok halk gerçekten dininde, dilinde, edebiyatında çıkış yaptı. Doğu'dan gelen bu motivasyon Batı'ya da taşındı. Hayatın birçok alanında olduğu gibi, müzikte de böyle bir hareketlenme oldu. Mesela, Türkçe ezgilerde bile bu yörelerden esintiler taşımak gibi bir kaygı doğdu. Yavuz Bingöl'den Kubat'a kadar, birçok müzisyenin etnik tatları olan türküler toplamak gibi derdi var. Ama, Anadolu'da varolan müziklerin arkasındaki kültürlerden bahsetmeyip sadece üzerinden geçtiğimizde bir kriz ortaya çıkıyor.

Feryal: Mesela bir Ermeni şarkısını alıp, onu dudukla hissettirmeye çalışıyorlar. "Bakın bu Er-

meni şarkısı" demeye getiriyorlar. Dil verilmiyor. Oysa dil, Ermeninin kimliği. Başka nasıl ifade edebilir ki kendini?

Sizin bu konuda en önemsediğiniz şey, şarkıları anadillerinde söylemek mi?

Feryal: O çok önemli.

Vedat: Ama tek-tipleştirme sadece dil üzerinde olmuyor. Türkçe albümlerde de bir problem var. Adam doğudan, Trakya'dan, İç Anadolu'dan ezgiler, baraklar alıp söylüyor. Dinlediğinizde bütün hepsi birbirine benziyor. Halbuki hepsinin ayrı bir havası vardır.

Siz türküleri işlerken nelerin üstünde özellikle duruyorsunuz?

Erol: İlk önemli nokta dil. Elbette bir Kürt şarkısını bir dengbej gibi ya da bir Ermeni şarkısını bir Ermeni gibi okuma iddiamız yok. Böyle bir iddianız yoksa, iddianızı başka bir noktada kurmanız gerekir. Türküyü canlı bir organizma olarak düşünebilirsiniz. Türküye verdiğiniz her şeyi türkünün bünyesi kaldırmayabilir. Türkünün size koyduğu bazı sınırlar da var. "Kulak emri" denen bir şey vardır. Türkünün bazı bölgeleriyle oynayabilirsiniz ama bazı bölgeleriyle oynayamazsınız. Önemli noktalardan diğeri de, türkülerdeki imge organizasyonudur. Ne zaman üretilmiş, nasıl bir öykü anlatıyor ve nasıl anlatıyor soruları önemlidir. Özellikle Kürt türküleri çok spesifik öyküler anlatır. Sözlü tarihin kayıtlarıdır bunlar. Ermeniler mesela, "sevda" demişlerdir ama, "sevda"yla "yurt"u kastetmişlerdir. Ciddi bir tehcir yaşanmış, buna tanıklık eden önemli bir repertuar bırakmışlar. İnsanların bunları söyleyiş biçimlerini, ruhsal durumlarını dikkate almanız, dilsel çeşitliliğe de bakmanız gerekiyor. Kürtçenin her aksanında aynı vurguları bulamazsınız. Metin olarak düşünürseniz, türkü bir senaryo gibidir. Bu senaryonun müdahale edemeyeceğiniz yerleri olduğu gibi, geliştirebileceğiniz yerleri de var. Dolayısıyla, türkünün imgesel bütünlüğünü ve taşıdığı senaryoyu doğru tahmin ederseniz, içeriğini zenginleştirecek sözel, müzikal öğeler eklenebilir. İdeal örnek olarak söylemiyorum ama, "Doğu" albümündeki Hakkari türküsü "De Bila Beto (Haydi gelsin)" büyük ölçüde Vedat'ın doğaçlamasıdır. Govend (halay) formunda bir ezgidir. Hatta sözlerin büyük kısmını Vedat yazdı. Tabii bu türkü yaklaşımı yeni bir konsepti gerektiriyor. Türkiye'de artık yeni bir türkü konseptinin tartışmaya açılması gerekiyor. Bizim türküyü otantik söyleyelim gibi bir derdimiz yok. Zaten otantikliğin kendisi çok kurgusal bir şey. Otantikliği çok sınırlandırıcı bir hale dönüştürmemek lazım. "Ben bu türküleri aynen okudum, çok sade oldu, yapısını bozmadım, otantik kaldı" gibi bir söylem, deneysel çalışmalar için çok anlamlı değil. Şivan Perwer'in son albümünde düzenlemelerini yaptığımız bazı şarkıların atmosferlerini güçlendirmek için pek çok şey yaptık. Mesela "Miro" (Bey) şarkısında bir beyin kalesine gelip kızını kendisine vermesini isteyen bir adamın feryadı anlatılıyor. Biz o feryadı bazı efektlerle, sample'larla, vokal denemeleri ve enstrüman kullanımındaki titizlikle zenginleştirdik.

Şarkılarınızın büyük çoğunluğunda teatral bir yapı var...

Erol: Aslında o, şarkıların metinlerinden, senaryolarından kaynaklanıyor. Bilhassa Şivan'ın söylemi çok teatral, müziği de öyle. Onun albümündeki hemen hemen tüm şarkıların böyle öyküleri var. Müzikal öğeleri o teatral yapıyı verecek şekilde kullanmaya çalıştık.

Türküler sözlü tarihin bir parçası dediniz. Peki, "bugün"ün türküleri "yakılıyor" mu? Siz bugünü yeni türkülerde anlatma ihtiyacı duymuyor musunuz?

Vedat: Bu konuda, birincisi, geçmişten gelen türküleri ele almak, güncelleştirme de denebilir. Bizim yapmaya çalıştığımız biraz öyle. O türküleri şehirlerde de dinlenebilir hale getiriyoruz. Diğeri, bestecilik oluyor. Türkü kültüründen ve daha birçok şeyden etkilenip beste yapmak gerekiyor. İkinci albümümüzdeki "Kerwane" (Kervan) böyle bir beste. 90'lardan gelen göçleri anlatan bir bestedir. Ama bugün üretilmiş anonim türkü nasıldır? Bunu kestirmek zor.

Ermeniler "sevda" demişlerdir ama, "yurt"u kastetmişlerdir. Tehcire tanıklık eden bir repertuar bırakmışlar. İnsanların bunları söyleyiş biçimlerini, ruhsal durumlarını dikkate almanız, dilsel çeşitliliğe bakmanız gerekiyor. Sözlü tarihin kayıtları bunlar.

Peki sizin hoşunuza giden, bugünü türkülerde anlatan müzisyenler var mı?

Erol: O yönde senaryo temelli çalışmalar, epizodları takip eden müzisyenler var. Örneğin Kürt müziğinde Nizamettin Ariç aşağı yukarı böyle çalışmalar yapıyor. Halepçe'yi konu alan birkaç beste yapmıştır. Cudi'deki yaşamı anlatan bir çalışması olmuştur. Hatta mitolojik öğelerden de etkilenerek, Yezidilerde kutsal kuş olan tavus kuşunu Cudi'nin etrafında gezdirerek gördüğü insan manzaralarını müzikal öğelerle, tavus kuşu sesi çıkararak anlatma çalışmaları olmuştur. Mesela, bir kız çocuğunun doğumundan ölümüne kadar geçen zamanı anlattığı çalışmalar var. Türkiye'de bunlar çok fazla takip edilemiyor. İlk albümünde Metin-Kemal Kahraman'ın da bu tür çalışmaları olmuştu. Sonuçta, sınırlı sayıda etkilendiğimiz insanlar var. Biz böyle temelli bir çalışma bir gün çıkarır mıyız, onu zaman gösterecek. Şu sıralar başka faaliyetler içindeyiz. Mesela Şivan Perwer albümünü Kürt popüler müziğine ucundan kıyısından destek olmak amacıyla yaptık. Politik olarak değil ama, kültürel bir yardımlaşma kaygısıyla giriştik.

Beste yapmak, bir olayı anlatmak istediğinizde yöneldiğiniz, yatkın olduğunuz müzikal form ne sizin için?

Erol: Biz Anadolu'daki, Mezopotamya'daki formların gerçekten iyi bilinmesi noktasından hareket ediyoruz. Ama buraları çok iyi bildiğimizi de iddia etmiyoruz. "Doğu" albümünde "govend" formuna yöneldik, ama o form dışında çalışmalar da var. Örneğin âşık müziği başlı başına bir gelenek. Barak müziği, Çukurova, Süryani müziği apayrı gelenekler. Biz oradaki müzikal formların ne tür armoniye yakın olduklarına, ne tür gam, ayak dizilerinin kullanıldığına ya da dilsel olarak ne tür senaryolar barındırdığına bakıyoruz. Müzik, üretilmesinden tüketilmesine kadar bir süreç olduğuna göre, bu müziklerin Doğu toplumlarında hangi bölgelerde, ne tür formlarda hayata sokulduğu veya tüketildiğine bakıyoruz. Mesela Urfa'da Sıra geceleri, Dersim'de daha çok Alevi ritüelleri müziğin hayata dair alanları. "Doğu" gibi bir konsept albüm, belirli bölgelere yönelme imkanı verdi bize. Çok panoramik olarak da kalabilirdik. Ayrıntılara inmek gerekti. Besteciliğimiz de aslında buradan beslenen bir şeydir. Bu araştırmalarla kulağındaki ezgiler çoğalıyor ve bugünün besteciliğiyle arasında "feedback" ilişkisi doğuyor. Bu aşamada yeterli görmüyoruz kendimizi. Bestecilik biraz daha mütevazı, sınırlı bir alan. Albümdeki "polemikçiliğin" bununla da alakası var. Sonuçta bilmem kaç yıllık bir müzik geleneğini anlatıyoruz ve çok ucuz tüketilmesin diye bir mesaj veriyoruz.

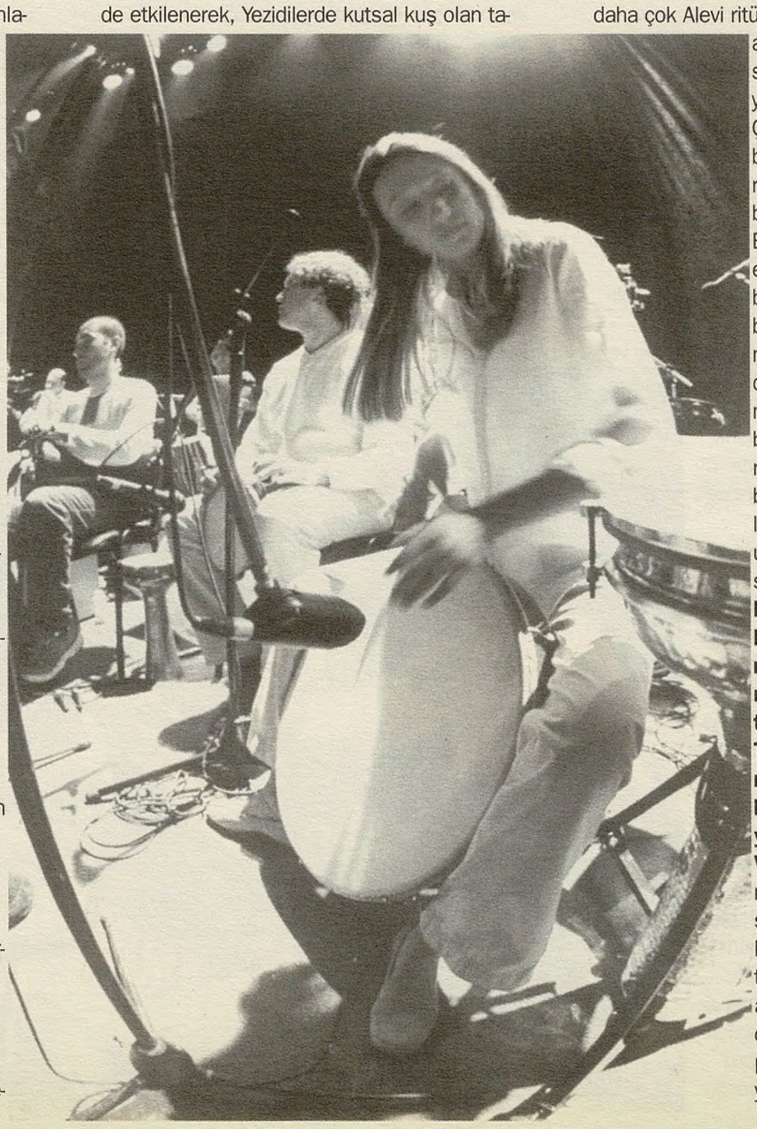

Baskı altında tutulan, yasaklanan dillerde şarkı söylediğinizde, şarkının, türkünün içeriği ne olursa olsun, siyasi bir tavır ortaya çıkmış oluyor. Türküleri ana dillerinde söylemeniz size istediğinizden daha fazla bir siyasi 'misyon' yüklüyor mu?

Vedat: Vallahi normal bir zamanda çok doğal olabilecek şeyler Türkiye'de politik bir anlam taşıyabiliyor. Bir takım kültürler baskı altında olunca, asimilasyon gibi bir olgu olunca, sizin yaptığınız doğrudan politik bir şey oluyor. Türkiye'de kültürel özgürlük olsa,

yaptığınız şey gayet doğal aslında, türkü söylüyorsunuz... Klibini çektiğimiz "Kara Üzüm Habbesi" herkesin bildiği bir aşk türküsü. Başta, televizyonlar göstermiyordu, ama sonradan MMC'de defalarca gösterildi. RTÜK sözleri istedi, "bir bakalım" dedi. Çok bilinen bir aşk türküsüne bile siyasi bir anlam atfedilebiliyor.

Siyasi olarak kendinizi nasıl konumlandırıyorsunuz?

Erol: Faaliyetimizin içerdiği bir politik tutum var. Kültür derken aslında hep kültürel-politik anlamda kullanıyoruz. Çünkü bunların arasındaki ilişki dolaylı da olsa çok net. Kardeş Türküler'in ilk çıkışındaki Türk, Kürt, Ermeni ve Azeri ekseni zaten politik bir şey. Bu halkların yüzyıllarca bir arada yaşadığını ve bu müziklerin de o yaşam içerisinde üretildiğini söylediğinizde belli bir anlam yüklemiş oluyorsunuz. Dil politik bir şey aynı zamanda; doğal bir iletişim aracının ötesine geçti, bir kimlik haline geldi. Çok-dilli bir Anadolu sunduğunuzda, resmî Anadolu panoramasının dışına çıkmış oluyorsunuz. Kültürel sınırları izleyip de coğrafi sınırları kaale almadığınızda, politik bir şey yapmış oluyorsunuz. "Halklar" dediğinizde zaten politik bir şey yapmış oluyorsunuz. "Halkların kardeşliği", "barış" politik şeyler. Vedat'ın söylediği gibi, kimliklerin özgür yaşadığı bir toplumda bu şarkıları söylemek politik bir anlam ifade etmez. Ama Türkiye'de birçok şeyin politik anlamı önceden hazırlanmış olarak veriliyor. Şuna dikkat etmek gerek: bizim yaptığımız müzik mesaj müziği değil. Sonuçta, biz halk şarkıları söylüyoruz. Marş da söyleyebilirsiniz, misyon müziği de yapabilirsiniz. Ama faaliyetin içinden gelen politik tavır bu aşamada bize daha uygun, daha zenginleştirici geliyor. Çünkü kültür-siyaset ilişkisi dolaylı bir ilişki. Kültürel çalışmalar politik mesajın iletileceği basit bir araca indirgenmemeli. Kültürün de kendi özerkliği, özgünlüğü söz konusu. İki alanın hem dolaylı, hem de özel ilişkisini dikkate alıp bir yapı kurmaya çalışıyoruz. Atfedildiği kadar politizasyonu kaldırabilir bu müzik. Ötesi daha başka bir iş. Bizim kendi atfettiğimizin dışında şeyler elbette oluyor konjonktür gereği. Doğu turnesinde karşılaştığımız insanların türküleri algılama biçimi daha farklı. Onların Batı'daki birçok kavramı algılama biçimi de farklı.

Nasıl geçti Doğu turnesi?

Erol: Adana, Antakya, Antep, Urfa ve Diyarbakır'da konserler verdik. Oradaki insanların müziği algılama, benimseme biçimleri çok farklı. Özellikle Diyarbakır çok farklıydı. Çok katılımcıydılar. Urfa'ysa ateşliydi.

Feryal: Çok heyecanlıydılar. Konser sırasında sahnenin daha yakınına gelmek için bir sürü tartışma çıktı. Diyarbakır'daysa konserin selametle gitmesi için ellerinden gelen her şeyi yaptılar.

Erol: Bir kültürel çalışmanın, bir konserin oraya götürülmesi onlar için çok önemli. Onun zedelenmesini, bir daha o tür çalışmalarla karşılaşmalarının engellenmesini istemiyorlar. Faaliyete hem kültürel hem de politik bir değer biçmişlerdi. Çok kontrollüydüler.

Nasıl bir duyguyla ayrıldınız oradan?

Erol: Düşündüğünüzden daha başka, daha yoğunluklu bir ilişki olduğunu anlıyorsunuz.

Feryal: "Anadolu'da bu kadar halkın yaşadığını hissettirdiğiniz için teşekkür ederiz" anlamında, internet üzerinden çok sayıda mesaj geldi konserlerden sonra.

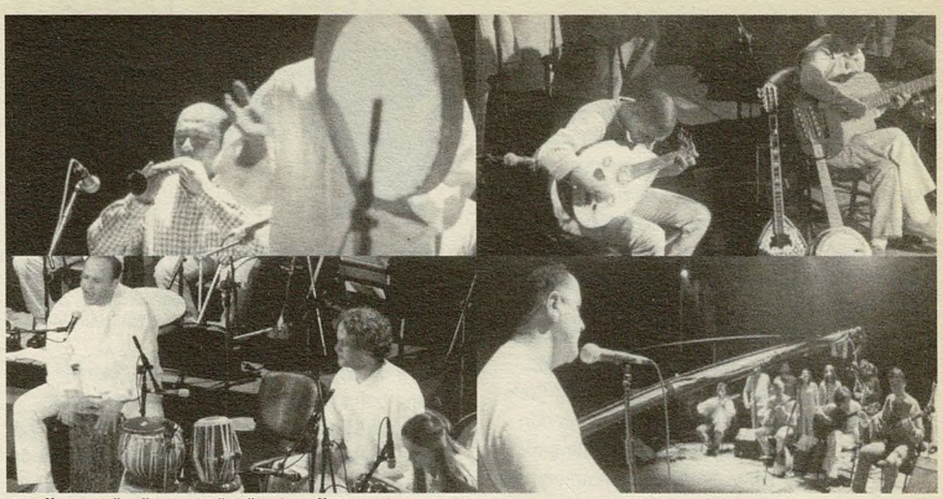

"Doğu" albümündeki türküleri Doğu'da okumak sizin için nasıldı?

Erol: Sonuçta asıl sahiplerine okuduk, bu farklı bir şey. Enteresan olan şuydu: Sadece kendi türkülerini değil, başka bölgelerden türküleri de ilk cümlesinden itibaren söylemeye başlıyorlardı. Özellikle Diyarbakır'da genel bir Türkiyelilik kimliği vardı. Öyle bir duyarlılık çok güçlü bir şekilde oluşmuş.

Feryal: Giderken daha çok Kürtçe türkü götürsek diye düşünüyorduk, ama onların böyle bir beklentisinin olmadığı ortaya çıktı.

Kimler izledi konserleri?

Erol: Her kesim vardı. Yaş grubu olarak da çok çeşitliydi. Belediye başkanları da vardı, öğrenciler de. Çok sayıda kadın vardı... Ama bu bizim gruba özgü değil bence. Bu tür faaliyetlere böyle ilgi oluyor. Yine de şunu söyleyeyim, "daha politize olun" gibi bir mesaj almadık.

Çok-dilli bir Anadolu sunduğunuzda, resmî Anadolu panoramasının dışına çıkmış oluyorsunuz. Kültürel sınırları izleyip coğrafî sınırları kaale almadığınızda, politik bir şey yapmış oluyorsunuz.

Kürt çevrelerin size bakışı nasıl?

Erol: Özellikle son dönemde değişti. Öncesinde belli bir Türk çevre bizi fazla Kürt buluyordu. Belli bir Kürt çevreyse tam bir Kürt grup olamadığımızı düşünüyordu. Ama son dönemde Anadolu'nun çok-kültürlü yapısına kendileri de eğildiği için yaptıklarımız ilişkilenmeye başladı. Aslında onların da Kürtçenin değişik lehçelerine, Anadolu'nun değişik halklarına açılmak gibi dertleri var. Mesela MKM'nin (Mezopotamya Kültür Merkezi) böyle çalışmaları olduğunu biliyoruz. Örneğin, Kürt-Aleviler içindeki kültürün, Zaza kültürünün farklı olduğuna, kültürlerin farklılığına, homojenleştirilemeyeceğine dair çalışmaları var. Ama bu biraz da süreç işi.

Şivan Perwer sürgünde yaşayan efsane bir Kürt müzisyen, sizin için nasıl bir anlam ifade ediyor? Albüm çalışması fikri nasıl doğdu?

Vedat: Albüm önerisi Şivan'dan değil, prodüktöründen geldi. Şivan'a bizim grubu dinletmiş. Şivan son dönem albümlerinde Iraklı Kürt müzisyenlerle çalışıyordu. Daha çok o bölgenin ve Arap kültürünün etkisini yansıtan düzenlemeler vardı. Prodüktör, "bu kez Türkiyeli müzisyenlerle çalışırsa nasıl olur?" noktasından yola çıkmış. Şivan bizim için de efsane. Tabii ilk duyduğumuzda çok heyecanlandık.

Şivan'la çalışmak nasıldı?

Vedat: Pratik olarak Şivan'la çalışmak çok zor. Albümün solist kayıtları dışında tüm kayıtları burada yapıldı.

Parçaları nasıl belirlediniz?

Vedat: Bize 15-16 parçalık öneride bulundu. Daha çok uzunhavalardan oluşan bir repertuar önermişti. Beş-altı tane oradan seçtik, biz de öneride bulunduk. Düzenlemelerde onun da önerilerine dikkat ettik. Kuzey Irak ve İran'a ait türkülerde eski sound'una yaklaşmak istedi, biz de direndik tabii biraz.

Yeni Gündem'deki söyleşisinde albümü pek beğenmediğini söylüyordu. Esas düşüncesi o değilmiş, ama eskiden beri kendisini dinleyenlere bunu söylemek zorunda hissediyormuş gibi bir hali vardı...

Vedat: Projenin kendisi zaten Kardeş Türküler sound'uyla Şivan'ı bir araya getirmekti. Sonuçta kendi sound'umuzla yaptık düzenlemeleri. Ama Şivan'ın tarzını da gözettik. Teatral tavrını koruduk. Kendi albümlerimizde olduğundan çok daha fazla yaylı kullandık. Kaç sefer, o istediği için tekrar miks yaptık. Ortak bir dil yaratmak için elimizden geleni yaptık. Bir sound, tarz tek başına bir şey değildir ki; uzun yılların sonucudur. Onu hangi dinamikler üstüne oturtacağın önemlidir. Farkımız bu noktalardan çıkıyor. Ama şunu söylemeliyim: Şivan aslında yeniliklere çok açık birisidir. Son albümünden önceki "Heviya Te" albümündeki şarkılar Batı müziği olarak bayağı uç noktada şarkılardır: Bir taraftan böyle şeyler yapabilmiş birisidir. Biz Şivan'ı Kürt müziğinde "neo-klasik" olarak nitelendiriyoruz. Çok farklı çalışmaları, yenilikleri olmuştur. Biz onunla yaptığımız albümde perküsyon, bağlama ve vokaller kullandık. Bizim tarzımız bu.

Erol: Şivan'ın dile getirdiği bu tartışma, işin mutfağıyla ilgili. Bunu doğrudan Yeni Gündem'de yapmasını çok doğru bulmadık. Ondan iki hafta önce aynı gazetede bizimle söyleşi yapılmıştı. Çalışmanın mutfak aşamasıyla ilgili sorunlara hiç değinmemiştik. Çünkü sonuçta bu Şivan'la aramızda olan bir şey. Albüm yapmak zaten gerilimli bir şeydir. Biz kendi işlerimizde de bu gerilimleri yaşarız. Bunun çözülmesi de gerekmez zaten. Albümü besleyen bir şey olabilir. Bu albüm önerisi Kardeş Türküler'e getirildiğine göre, Kardeş Türküler'den belirli öğelerin bu çalışmada kullanılması söz konusuydu. Ama çalışma boyunca Şivan'a Kardeş Türküler elbisesi giydirmemeye özen gösterdik. Onun önerilerini birçok noktada dikkate aldık. Miks aşamasında telefonla yaptığı önerileri dikkate alıp tekrar miks yaptık. Defalarca yüz yüze görüştük, prova kayıtlarını dinlettik.

"Mirkut" çok güzel bir parça: Sadece vurmalılar, geri vokaller –hatta nefesler– ve Şivan Perwer'in vokali var. Perwer'in kendisinin de söylediği gibi, yekten "rap" bir şarkı...

Sayfalardaki fotoğraflar, Ezel Akay'ın yönettiği "Kara Üzüm Habbesi" klibinden... Eğer "yasaklı" klibi televizyonlarda yakalayamadınızsa, www.eSalak.com adresinde, Mahmut Ertaş'ın hazırladığı animasyon klibe takılabilirsiniz...

Vedat: "Mirkut" hiç repertuarda olmayan bir parçaydı. Sonradan aklımıza geldi. Önerdik ve kabul etti. Daha önce de ona benzer parçaları olmuştu. "Mirkut" beraber oluşan bir şarkı oldu.
Erol: Biz bu albümün düzenlemelerinin yanısıra, nakliyesini, çay servisini, her şeyini yaptık. Şivan'ın öykülemeci bir söyleyiş tarzı var. Anlattığı öyküyü dilsel olarak çok iyi ifade ediyor. Kürtçeye çok hakim. Bütün bunları tanışınca gördük. Öğretici bir yanı da vardı. Sonuçta Şivan da zorlandı, biz de zorlandık albüm sırasında. Öyle bir solistle çalışmak hiç kolay değil. Kendi vokallerimizi ona göre yaptık, hiç serbest çalışmadık. Çalışmanın sonuna doğru şunu fark ettik: Şarkıların öykülerinin arka planında akan bir iş dünyası vardı. "Koçeri", göçerleri anlatan bir şarkı; "Düzgi" ritüel bir şarkı. Ama, biz iki katmanlı düşündük şarkıları. Bütün bunların arka planında, "Mirkut"ta olduğu gibi, sürekli iş hayatının aktığını göstermeye çalıştık. Bu konuda hem Şivan'la anlaşamazdık, hem de bizim çok sonradan fark ettiğimiz bir şeydi.

Niye anlaşamazdık diyorsunuz?

Erol: Şivan öyle bakmıyordu çünkü. O albümü, bir takım şarkılarda kendi vokal kapasitesini daha net olarak duyabileceği bir şey olarak düşünüyordu. İlk önerisinde dört tane Botan uzunhavasını getirmesinin nedeni de buydu. Kendi ses kapasitesinin sınırlarını zorlayarak solist ağırlıklı bir albüm yapmak istiyordu. Şu da bir gerçek ki, Kürtler de Şivan'ı ses olarak dinlerler. Tek bağlamayla da okusa, orkestrayla da okusa, sesi önemserler. Ama bu sese, onu dengeleyecek, hatta zaman zaman onunla kapışmaya girecek bir altyapı düzenlemesi yaptığınızda sorunlar başlıyor. Şivan, normalde altyapının kısılması ve parçanın solist üzerinden dinlenmesi taraftarı. Oysa biz öyle düşünmüyoruz. Bizim albümlerimizde de solistlerin sesleri alttaki müzikal akışa yedirilmiştir. Çok önde değildir. Hatta Şivan'ın albümünde kendi albümümüzdekinden daha açıktır sesler. Bence bu albüm içerik itibarıyla gelenekselle avangard arasındaki gerilime tanıklık etmekle kalmadı, düzenleme anlamında da bizimle Şivan arasında bir gerilime neden oldu.

Albümle ilgili dinleyicilerden gelen tepkiler nasıldı?

Vedat: Genelde şehirli diyebileceğimiz Kürtler beğeniyor. Klasik Şivan kesiminden başka türlü tepkiler geliyor.
Erol: Şivan sanatının 25. yılında. Bu albüm de, aslında bu sebepten çıktı. Şivan bundan sonrası için kendi kafasındaki müzikal serüveni izlemek zorunda. 25 yıldır klasik Kürt müziği anlamında, beste anlamında yeterince albüm yaptı. Avrupalı bir müzisyen olarak, oradaki anlatım olanaklarını da kullanarak, daha deneysel, daha aykırı durabilecek çalışmaları göze alabilecek bir pozisyonda. Kendisinin bahsettiği anlamda, Şivan albümü gerçekten Şivan için kolay bir şey.

Ciwan Haco'yu nasıl buluyorsunuz?

Vedat: Herhalde evlerde Ciwan Haco'yu daha çok dinliyoruzdur.
Erol: Ciwan'ın, bazen değişse de, bir arkadaş çevresi, grubu var, hep onlarla çalışıyor. Şivan'ın böyle bir durumu yok mesela, ama onun efsaneliğini herkes zamanında yaşamıştır. İkisinin benzer serüvenleri olsa da, müzikal geçmişleri farklı. Ciwan'ın da dengbejlerden etkilendiğini biliyoruz, ama Şivan hem repertuar olarak hem de bölgesel çeşitliliği, birçok geleneği yan yana barındırabilmesi bakımından çok özeldir. Çok zor stranları, uzun anlatısal epik destanları bir dengbej gibi de okur, bir şehirli Urfalı gibi de okur. Kulvarları ve formasyonları çok farklı ikisinin. Şivan ister istemez dana politize bir yere gelmiş. Biz ikisini de seviyoruz.

Kürtler de Şivan'ı ses olarak dinlerler. Tek bağlamayla da okusa, orkestrayla da okusa sesi önemserler. Ama bu sese, onu dengeleyecek, hatta zaman zaman onunla kapışmaya girecek bir altyapı düzenlemesi yaptığınızda sorunlar başlıyor.

Şu anda dünya üstünde beraber çalışmak istediğiniz birileri var mı? Yeni projeler geliyor mu önünüze?

Vedat: Şivan albümü ve yeni hazırladığımız "Vizontele" film müziğinden dolayı kendi grup çalışmalarımızı epey aksattık. Şu anda öyle çalışmalar istemiyoruz. Kendimize dönmek istiyoruz.
Erol: Projelerden ziyade, uzunca bir zaman ara verdiğimiz grup içi eğitsel programlara dönmek istiyoruz.

Bu eğisel programların çerçevesi ne?

Erol: Temel müzik bilgisi, armoni, düzenlemeler üstünde pratik atölye çalışmaları gibi. Turneler de çok aksattı programları. Mesela, Harbiye Açıkhava Tiyatrosu konseri için bir ay çalıştık.

Her konserde bu kadar uzun mu çalışıyorsunuz?

Feryal: Çalışmak gerekiyor, çünkü çok kalabalığız. O konsere 22-23 kişi çıktık. Dışarıdan çok müzisyen vardı. Düzenlemelerin bazıları değişti. Bütün bunların kontrolü çok zor oldu.

Kalabalık bir grupsunuz ve çok uzun süredir bir aradasınız. Sizinle yaptığımız ilk söyleşide, bir arada olmanızın en önemli unsurlarından birinin disiplin olduğunu söylüyordunuz. Aranızda nasıl bir ilişki var?

Erol: İçimizde 85'den, 88'den bu yana bir arada olanlar var. Kampüs ortamında, kulüp faaliyeti içinde olmanın getirdiği avantajlar, mekan birlikteliği önemli. Beraber yaşamanın getirdiği kültürel, politik ortaklıklar da o dönemde oluşmuştu. Boğaziçi Üniversitesi'yle ilişkimizi kesmiş değiliz. Oradan beslenen bir grubuz. Kulüp faaliyetleri genelde okuldan mezun olunca bitiyor. Biz o konuda biraz daha ısrarcı olduk. Kardeş Türküler'in yapısı esnek bir yapı. Belli bir çekirdek var, ama aynı zamanda, konserlere kulüpten arkadaşlar desteğe geliyorlar. Geçişken bir yapı.

Herhangi bir müzik grubunun ötesinde, sanki daha komünal bir hayatınız var gibi. Öğrencilik sonrası ilişkiniz nasıl devam ediyor?

Erol: Gerçekten de yarı komünal bir hayat. Bu koşullarda başka türlü varolmak çok zor çünkü.

Hayatlarınızı idame ettirmek için başka işler yapıyor musunuz?

Feryal: Biz reklam müzikleri veya başka özel işler yapmıyoruz. Müzik yapabileceğimiz ortamlar sınırlı. Grupta üç-beş kişi maaş alıyor, ama herkese veremiyoruz. Part-time çalışanlar, öğrenciler var. Herkes idare edecek kadar para kazanıyor.

Bu kadar kalabalık bir topluluk olarak repertuarınıza alacağınız şarkıları nasıl seçiyorsunuz, kararları nasıl alıyorsunuz?

Vedat: Direkt bir karar alma mekanizmamız yok. Oylama filan yapmıyoruz yani. Kendiliğinden, iknalarla çalışan bir süreç aslında.
Feryal: Herkesin farklı ilgi alanı olduğu için, herkes kendi alanıyla ilgili önerilerde bulunuyor.
Erol: Çok öneri ve çok eleme gibi bir prensibimiz var. Albümlerimizdeki birçok parçayı öncelikle konserlerde okuruz ve seyirci karşısında onları sınarız. Dolayısıyla, geniş bir repertuar içinde sadece albüme dönük olarak düşünülmemiş parçalarımız var.

Yılmaz Erdoğan'ın filmi "Vizontele"nin müziklerini yapma fikri nasıl ortaya çıktı?

Erol: Yılmaz Erdoğan bizim albümlerimizi dinlemiş, beğenmiş. Tanışmak istedi. O sıralar konser verecek bir mekan arıyorduk. Okulda geleneksel olarak verdiğimiz konserlerin üçüncüsünü yapacak mekan bulamamıştık. Beşiktaş Kültür Merkezi'ni bizim için açabileceklerini söylediler. Böyle bir yardımları oldu. Sonra film müziği teklifi geldi.

Nasıl bir çalışma yapıyorsunuz? Sizden neler bekleniyor?

Vedat: Filmin senaryosunun geçtiği mekan, zaten Doğu'da bir kasaba. Film müziği yapmak, daha önce yaptığımız işlerden çok farklı bir şey Folklor kulübündeyken tiyatro, dans müzikleri yaptığımız olmuştu. Ama filmin yarattığı bir atmosfer var ve siz ona uygun bir müzik ortaya koymak zorundasınız. Bu filmde, özellikle eğlenceli yanlarına müzik yaparken zorlandık. Masabaşı çalışması yaptık, bir takım taslaklar çıkardık. Sonra önerilerimizin bir kısmı değişti. Bizim müziğimizde vokaller, perküsyonlar çoktur. Ama film müziği enstrümantal olduğundan, her şeyi katamıyorsunuz.
Feryal: Filmin kaba montajını ilk izlediğimizde, herkeste farklı bir his uyandı. Bir edebiyatçının romanını iki kişinin apayrı filme çekmesi gibi: Senaryoyu okuyunca farklı algılıyorsun, izleyince farklı algılıyorsun. Mesela, yönetmen bir sahneyi hüzünlü buluyor, ama sen daha eğlenceli bir şey yapıyorsun. O zaman çatışma oluyor tabii.
Vedat: Mesela bazı müzikleri sahneye koyduğumuzda, gereğinden fazla dramatik geliyordu bize. Ama yönetmen "bu oraya olur" diyor. Belki de oluyordur. Biz ilk kez bu işi yaptığımızdan, ince eleyip sık dokuyoruz. Çok temkinli yaklaşıyoruz. Müziği filmin üstüne koymak da çok zor bir şey. Ummadığın etkiler çıkabiliyor. Aşık Mahzuni'nin otantik bir kaydını kullanıyoruz filmde. Onu ilk dinlediğimizde çok ağır gelmişti bize. Bir koyduk film üstüne, çok farklı oldu. Filmin sesi ayrı, müziğin sesi ayrı yerden geldiğinde uymuyor gibi gözüküyor, ama birbirinin üstüne oturduğunda uyabiliyor.

Filmin müzikleri yayınlanacak mı?

Erol: Evet, yayınlanacak. Filmin müziğini sahnelere endeksleyerek yapıyorsun. Ama soundtrack öyle değil, orada müziğin kendi öyküsünü anlatması gerek. Bunların ikisi aynı anda soundtrack'de olmayabiliyor. Biz şu anda film müziği aşamasını bitirdik, soundtrack'i kaydediyoruz.

Perküsyonların, kalabalık seslerin müziklerinizde ağırlıkla kullanılmasının sebebi nedir?

Vedat: Bizim müziklerimizin hemen hepsinin fonunda ritüel bir hava var. Perküsyon belki onu veriyor. Atmosferden kaynaklanan bir şey yani. Onun dışında etnik müziklerde perküsyon çok önemli bir şey.

Erol: Uğraştığımız halk şarkıları kültüründe böyle şeyler var. Kürt dengbejler bazen elindeki erbaneyle, bazen de sadece sesleriyle söylerler. İnsan sesi ve perküsyon, müziğin temel öğelerinden. Biz onların altını biraz daha çizdik.

Baştan beri bu kadar önde miydi perküsyon?

Erol: O da giderek arttı. Başta bu kadar yoktu.

Feryal: Şimdi yirmi perküsyon oldu. Perküsyon grubu olduk. *(gülüyor)*

Vedat: Bizim müziğimiz daha çok riff'ler üzerine kurulu. Klasik anlamda bir armoni kullanımımız yok. Daha çok renkler altyapıyı oluşturuyor. Perküsyon renkleri çok önemli. Daha serbest, tanımsız alt sesler müziğimizde önemli yer tutuyor.

Albümleriniz bu bölgenin dışında, Batı'da da dinlenecek yapıda. "World music" raflarına girmiş olmalısınız. Nasıl geliyor size bu kavram?

Vedat: World music globalizmle ilişkili bir şey. "Yerel ol, global düşün" sloganı var... Evrensellik tartışmaları yapmak gerekiyor bu konuda.

Feryal: Başta hedefimiz yurtdışına çıkmak mıydı? Sanmıyorum. Ama mesela Amerika'da çok büyük bir Ermeni cemaati var, Avrupa'da Türkiye'yi terk etmek zorunda kalmış bir sürü insan... Onlar dinleyebilir bizi. Ama şimdi başka kesimler de dinliyordur.

Vedat: Dinlenebilirlik, yerel kültürleri güncelleştirmeden de geliyor. Ayrıca dünyada ritmik öğeler üstüne kurulu müzikler bayağı ilgi görüyor. Etnik müziklerde de böyle; hip hop, trip-hop, tekno da böyle. Melodisiz müzik demiyorum ama, melodi üstüne kurulu müzikler artık değişiyor. Öyle bir akım, bu tür müziklerin dinlenebilirliğini daha kolaylaştırıyor olabilir.

Siz neler dinliyorsunuz?

Erol: Sekiz-on yıllık tarihe bakıldığında buradaki insanlar çok çeşitli müzikler söyledi ve dinledi. Bir dönem zenci ilahileri söylendi, bir dönem koral halk şarkıları söylendi. Bir dönem Anadolu pop çalışmaları yapıldı. O dönemde, özellikle 70'lerin klasikleri başta olmak üzere, pek çok rock albümü dinledik. Mesela bir dönem çok sıkı Jimi Hendrix dinledik. Son dönemde rock müziğinin de çeşitlenmesi söz konusu. O noktada aslında biz koptuk. Çünkü daha çok yerel seslere yöneldik. Şimdi sıkı birer dinleyiciden çok, kulağı delik olduğumuz söylenebilir.

Feryal: Ben türkü dinlemekten çok sıkıldım. İçimiz dışımız türkü oldu. Şimdi dünyadan farklı kadın sesleri dinlemek daha ilgimi çekiyor. Mari Boine gibi...

Peki müzikal açıdan daha başka hatlara gitmeyi düşünüyor musunuz önümüzdeki dönemlerde?

Vedat: Bizim bu hat, aslında sınırları olmayan bir şey. Bu anlamda çok geniş bir olanak var. Etnik müziklerden yola çıkarak birçok şey yapılabilir. Kendi içinde pek çok hat olan bir şey bu. Biz de tam kestiremiyoruz neler olabileceğini.

Şivan Perwer ve "Vizontele" albümlerinden önce, elektronik türkü albümü gibi bir projeniz vardı galiba...

Erol: Orada elektro müzik enstrümanlarıyla bazı akustik enstrümanları tokuşturmak istiyorduk. Özellikle Alevi müziğiyle ilgili bazı örnekler yapmayı arzu ediyorduk. Üç-dört parça çalıştık, ama çok fazla ilerletme şansımız olamadı. Tabii bunun yanında Alevi müziğini tanımak için ayrıca bir çalışma yapmak gerekiyor. Doğaçlama üstüne kurulu olduğundan, parçalara, kültüre doğaçlayabilecek kadar aşina olmak gerekiyor. Bir zaman sonra deforme etmek, farklı noktalara taşımak istiyorduk, ama proje olarak rafta kaldı. Halk şarkılarıyla uğraşırken, düzenlemeleri piyasadaki gibi armonik şifrelerle, ona uygun altyapı yazmakla, sonuna elektro gitar solosu koymakla düşünmemek gerek. Türkü konsepti içinde parçaların bazı bölümlerini yeniden bestelemek gerekebilir. O zaman olay sınırsızlaşmaya başlıyor. Yer yer biz böyle şeyler denedik. Belki daha ileriye götürülebilir, daha abartılabilir. Parçaları zenginleştirici yeni besteler yapmak muhtemelen daha riskli bir şey, ama eminim ki daha verimli olacaktır. Riskle verimlilik çift kavramlar olarak kullanılabilir. Çünkü risksiz bir kabiliyetin yürütücüsü olmak da çok bir şey kazandırmayabilir.

Söyleşi: ***Siren İdemen - Ulaş Özdemir***

CAFE
TENEDOS
MUSIC SHOP

Yıllardır Ankara'nın müzik yaşamında etkin bir rol üstlenmiş olan Cafe Tenedos bundan böyle **alt katında** sizin için ve sizlerle birlikte seçkin bir müzik reyonu oluşturuyor. Elektronik müzikten etnik müziğe kadar Arşivler - Ayrıntılar - Alternatifler - Arayışlar; her yerde bulamayacağınız CD'ler... Ayrıca Jazz, Rock ve daha birçok türde ikinci-el CD'ler. Haftada üç gün dev ekranda müzik gösterimleri ve geleneksel Tenedos Kış Konserleri.

7. yılına giren Tenedos dev bir projeyi gerçekleştiriyor:

JAZZ ANSİKLOPEDİSİ - ROCK ANSİKLOPEDİSİ - BLUES ANSİKLOPEDİSİ

Bir uğrayın...

KIZILIRMAK CAD. 29-A KOCATEPE - ANKARA Tel 0312 419 34 50 Fax 0312 417 33 97

Replikas

Nihayet "Köledoyuran" çıktı. Nihayet deyişimiz boşuna değil: "Yandım Çavuş"lu, "Kûh"lu, "Leylek"li, "Çekirge Dans"lı, Mevlâna'lı, arabeskli, rock'lu, İstanbullu albüm, Replikas'ı uzun yıllardır sahnede takip eden müdavimlerin yüzünü güldürdü. Roll'un "2000'in en iyileri" listesinde oy birliğiyle ve alınteriyle birinci gelen Replikas'la, bir öğleden sonra muhabbeti yaptık...

PİLAV KIVAMI

Replikas ne demek?

Orçun Baştürk: Replikas, "ikinci nüsha, kopya" anlamına geliyor.

Gökçe Akçelik: Bizim İngilizce grup isimleriyle, İngilizce şarkı sözleriyle müzik yapma dönemimiz vardı. Bunu bir mecburiyet gibi düşünüyorduk. 95'te bizde bir patlama oldu, yaptığımız her şeyden sıkılmaya başladık. Bir yere gidecekti iş ama, ne olacağı belli değildi. Her şeyi attık bir yana, bıraktık. Kendimizi şarj etme dönemine girdik. Grubun adını da değiştirecektik zaten; istedik ki artık İngilizce bir kelime olmasın. Şarkı sözlerinde de illâ ki İngilizce olsun diye düşünmüyorduk: Türkçe de, İngilizce de, Çince de olabilir, hiçbir mânâya gelmeyen sesler de. Grubun adı da bu anlayışla olsun istedik: Öyle bir kelime olsun ki, ne Türkiye'de insanlar "İngilizce bu adamların ismi" desin, ne yurtdışında "bu adamlar Türkçe" desinler. Daha çok ses olarak düşündük ve Replikas koyduk grubun adını. Yıllarca anlamını da bilmiyorduk, seneler sonra birisi gelip de bize sorana kadar.

Tavrınızda hep bir punk hissiyat var. Daha önce de herhalde punk ya da punk'a yakın şeyler çalıyordunuz. Fakat o esas değişim, Türkçe müzik yapma isteği nereden kaynaklandı?

Barkın Engin: Yaptığımız şarkılardan bir-iki günde sıkılıyorduk. Belli bir türe takılmak da bizi sıkmaya başlamıştı. İngilizce söz zaten zorlayan bir şey. Kendimizi kasmaktan bıktık.

Şöyle denebilir mi: Batı kaynaklı müzikler içinde de belki özgürleşebilirdiniz ama, bu özgürleşme Türkçeyi kullanarak daha mı rahat?

Gökçe: Türk müziğine geçişimizle dil meselesi aynı zamanda olmadı. Eski Dadacıların metinlerinden, kelimelerinden kullansak mı diye düşündüğümüz muhabbetleri hatırlıyorum. Hiçbir anlama gelmeyen otomatik şiirler, sesler... İlk başta Türkçe de olur, öyle de olur, böyle de olur, rahat olalım diye düşünüyorduk. Can gibi, vokali sadece ses olarak algılayan bir gruptan da etkilenmiştik. Türkçenin iyice ön plana çıkmasının sebebi, Türk müziğine girişimiz oldu. 95-96 yıllarında, Erkin Koray'la, Barış Manço'yla beraber buralı olduğumuzu farkettik. Gayet güzel, tadını çıkararak yaşamaya başlayabildik böylece. Bir şeyin kırılması gibiydi hayatımızda.

Barkın: Erkin Koray'ın yaklaşımı bizi çok etkiledi: Ankara havasının üzerine çok gerçeküstücü sözler kullanması mesela... Erkin Koray nerelerden etkilenmiş derken Neşet Ertaş'ı, yerel sanatçıları dinlemeye başladık. Orada bulduğumuz zenginlikler bizim kapımızı açtı.

Gökçe: Bir karakter, bir atmosfer var Erkin Koray'ın müziğinde. Elinin değdiği şey onun oluyor o andan itibaren. Çok harcıâlem sözlerle yaptığı şarkılarda bile bir atmosfer var, ne inandırıcılığını kaybediyor, ne etkileyiciliğini. "Başka bir yâr istemem, istesem de istemem" lafı başka birinin şarkısında kötü durabilirdi belki ama, Erkin Koray onu söylerken garip hissediyorum kendimi.

"Hiçbir şey yapamam" duygusundan sıyrılmakla bu işin yapılabileceğine inanıyorum. Zaten boş kafa müziği bizimki: Bomboş, bir çocuk gibi, bir bebek gibi, hiçbir şey bilmeyen biri gibi yaklaşıyoruz müziğe...

Şarkılarda daha çok sese mi önem veriyorsunuz? Bir mânâ aramıyor musunuz?

Gökçe: Öyle, ama bu baştan savma olduğumuz anlamına da gelmiyor.

Ses ne ifade ediyor sizin için?

Selçuk Artut: Bir delinin kuyuya taş atması gibi... Her şey var işin içinde.

Albüm kapağında "20 bin defa ihtizaz" yazıyor.

Özer Yalçınkaya: İhtizaz, titreşim demek.

Farklı kökenlerden başka anlamları da var: Sıçrayıp oynama, sallanma; haz alma, sevinç; kendini alçak tutma, alçalma... Bu sonuncusu alçakgönüllü olmak gibi de okunabilir herhalde. Bu dört anlam yan yana Replikas'ı bir anlamda özetliyor sanki...

Özer: Bunları bilmiyorduk. Replikas ismini koyarken de anlamını öğrenmemiştik. Çok da önemsemiyoruz aslında, rastlantısal şeyler... 1951 tarihli Hafta dergisinden almıştık o metni, içinden de o lafı büyüttük. Yazının başlığı "Zehirli Sesler"di.

Gökçe: Genellikle yaptığımız iş böyle oluyor: Dışarıdan bakıp sonradan anlıyoruz ne yaptığımızı.

Orçun: Bizim kaygımız daha çok estetik planda. Böylece anlamsızlık da başka bir anlam getiriyor aslında. Albümün kapağının, şarkıların isimlerinin estetik değerlerimize uygun düşmesi gerekiyor. Sonra biz de anlama takılıyoruz ama, birçok başka anlam da çıkabiliyor bir şeyden.

Gökçe: Yaptığımızı kontrol etmemek gibi bir müzik anlayışımız var. Sesleri baskı altında tutup kontrollü, programlı bir şekilde bir araya getirmekten, düzenlemekten ziyade, bırakalım, hiçbir şeyi kontrol etmeyelim, sesleri bastırmayalım... Bu da bir yöntem, bizde her şey böyle ortaya çıkıyor. Düzenlemelerimizi konuşarak yapmıyoruz mesela, çalarak yapıyoruz... Sesleri kontrol etmemekten kastım şu: Bunu çok planlı programlı yaparsak, anlamlı olması, ayaklarının yere basması için oturup düşünmemiz gerekir. Bu kadar programlı olmakla bir şeyi rastgele yapmak arasında değer farkı yok. Mesela "Gulyabani Müzik" lafı, müziğimizle bağlantı kurmadan ortaya attığımız bir laftı. Ama oturup düşündüğümüz zaman, bu lafla müziğimiz arasında bir sürü yerden anlam bağlantısı kurulabileceğini, hatta müziğimizi temsil edebileceğini gördük.

Gulyabani kelimesi nereden kaldı kulağınızda?

Gökçe: Bilmem, kalmış işte. Anadolu söylenceleri bizim çok hoşumuza gidiyordu. İnsanlar gulyabaniyle korkutuyormuş çocukları. Hüseyin Rahmi'nin "Gulyabani" diye bir romanı var. "Süt Kardeşler" filminde de geçiyordu. Eski olduğu için, çok şeyden süzülüp geldiği için tek kelime bile koskoca bir dünya sunabiliyor, başka bir atmosfer yaşatabiliyor.

Kolajı çok seviyorsunuz galiba, ama sanki kesyapıştırların altında çok da hesaplanmamış bir omurga, bir bakış açısı, doğrultu da var.

Özer: Tanımlayamadığımız ortak bir his var. Parça çok güzel bir hale gelince hepimizin gözü parlıyor, çocukça seviniyoruz. Tanımı yok bunun, kendi aramızda da konuşmuyoruz ne yaptığımız üzerine. Sadece hepimizin içine sinen ve bize aynı şeyleri hissettiren şeyler çıkıyor ortaya.

Orçun: Mesela eskiden heavy metal çalıyorduk, hâlâ etkisi görülebilir müziğimizde. O kaynaktan beslendik sonuçta. Rock'un alt kollarının, post-punk'ın, endüstriyelin, Velvet Underground'un kabalığı da bizim müziğimizde etkili. Post-punk, endüstriyel grupları genellikle belli bir bas-davul altyapısının üstüne sesler eklerler; Death In Vegas, Primal Scream gibi gruplar şimdi aynı şeyi yapmaya başladılar. Bu grupların, özellikle Velvet Underground'un tavırlarından, kaba çalışlarından etkilendik.

Gökçe: O omurganın adını biz de koyamıyoruz. Sentez mantığından uzak, doğal bir müzik bizimki. O omurganın hayır dedikleri, evet dedikleri var. Olmayacak şeyler var bizim için. Sentez deyince bizim aklımıza olmayacak şeyi yapan insanlar geliyor: Bununla bunu birleştireyim diyor, ama içinde öyle bir his yok, "hadi onu oradan

alalım, buraya koyalım, bakalım nasıl olacak" gibi mühendisvari bir yaklaşımları var. İyi karmak lazım. Ama deneysel olacağız diye olmayacak şeyleri yapmak demek de değil bu. Tam tersine, hissederek, içinden gelerek, isteyerek karmak, kıvamında, kıvamı geldiğinde koymak...

Albümü dinleyen bir arkadaşımız "pilav gibi olmuş, iyi tutturmuşlar" dedi. Pilav sever misiniz?

Selçuk: Evet, çok. Her şeyin yanında gidiyor.

Replikas müziğini pilav gibi düşünelim: Kıvamını buldu mu "Köledoyuran"?

Barkın: Şimdi kıvamını bulmuş gibi görünüyor. Acele etseydik, birbuçuk sene önce yapsaydık dibi tutabilirdi aslında, tencerenin kapağını bulamayabilirdik.

Süleyman Demirel "plan değil, pilav istiyoruz" diyordu. Sizin müziğiniz nasıl: Planlı mı, pilavlı mı?

Gökçe: Plansız tabii. Bizimki yamyam müziği. *(gülüşmeler)* Yamyamlar nasıl müzik yapıyorsa, bizimki de öyle. İlkel bir müzik...

Bir şarkının adı "Hiç Ölü Zenci Yok". Bir anlamı var mı?

Gökçe: Bir şey demek değil. Rüyamda görmüştüm, bir kız arkadaşım "hiç ölü zenci yok" diyordu. Şarkıların ortaya çıkışında rüyayla bağlantı var zaten.

İlk bakışta doğaçlamaya dayalı bir müziğiniz var gibi görünüyor, ama şarkı formunun nimetlerinden de faydalanıyorsunuz...

Barkın: Şarkı, deneyselliği sindirdiğimiz bir form. Tamam diyoruz, bu garip seslerin üzerine bir şeyler oluştu, altyapının, çekirdeğin üzerine biriktiriyoruz, biriktiriyoruz ve buna şarkı diyoruz. Şarkı yapma yöntemlerimizden biri bu: Doğaçlamadan bir şeyler çekip, temanın üzerine gidip bir parça çıkarıyoruz.

Barkın: Şarkı çalmak bizi eğlendiriyor. Şarkının kendi iç havası oluyor, bir kerede doğaçlama çıkan bir şey değil. Bir daha olmamasını istemiyoruz, o dünyayı, duyguyu hep yaşamak istiyoruz.

Daha önceden çalmadığınız, sırf bu albüm için düşündüğünüz bir parça var mı?

Orçun: "Seyyah"ın girişi, "Acayip Korkak Birisiyim" isimli intro... Nevizade'de içmeyi seviyoruz, oradaki tabak-çatal seslerini de. Bir gün oradaki sesleri kaydettik ve birinin "acayip korkak birisiyim" dediğini duyduk. Biraz dikkatli dinleyince arkadan duyulabiliyor.

Çok daha uzun doğaçlamalar, sırf bağırışlarla yürüyen vokaller yapabilirdiniz, ama şarkıda bir ısrarınız var. Belki de omurgayı bu şarkı fikri oluşturuyor...

Gökçe: Tabii. Yaptığımız şeye, ortaya çıkan şeye değer veriyoruz, seviyoruz onu. Şarkı yapmak için bir araya geldik zaten.

Barkın: Şarkının doğması, yaşaması heyecan verici. Altı ay sonra o şarkıyı daha farklı çalıyorsun, zaten değişik bir insan oluyorsun.

Gökçe: Kangren olmamak şartıyla tabii. Aynı şarkıyı aynı şekilde, hissiz, otomatiğe bağlayarak çalmak sıkıcı olur. Değişiyor şarkılar. Konserlerde albümdekinden çok daha değişik çaldığımız şarkılar var. Ama yine o şarkı özündeki hissi mutlaka koruyor. Şarkının yapısını bozmadan başka yere taşımak eğlenceli bir keşif.

Orçun: Bir yandan da "Gulyabani Denemeler" dediğimiz şey yürüyor. Şarkıdan sıyrıldığımız bir performans bu. Sadece şarkı çalmaktan da sıkılabiliriz; daha ucu açık, performans diyebileceğimiz şeyleri de sevdiğimiz için böyle başka bir tondan devam ediyoruz. Mesela Borusan'da yaptığımız "Büyük Beceriksizlik" konseri: Enstrümanlarıyla ilk defa tanışmış, görüşmüş bir insanın, ruhsal bir hastalığı olan birinin ya da bir çocuğun nasıl enstrüman çalacağını düşündük: Gitara üfleyebilir, vurarak çalmaya çalışabilir... Bu şekilde doğaçlamayla prova yaptık, o şekilde yaklaşmaya çalıştık, aletleri yere attık, bilmem neler yaptık... Virtüozitenin bizim müziğimizde çok yeri yok, fazla sevmiyoruz virtüoziteyi. Bununla da ilgili bir şey yapmıştık: Çok iyi saksofon çalan birisi saksofon çalıyordu, birisi de tahtaya çiviler çakıyordu. Zihnimizi açıyor böyle şeyler, sınırlamıyoruz kendimizi...

Replikas rock'n'roll temelli bir grup, ama rock-'n'roll grubu gibi görünmediğiniz zamanlar da var. Siz kendinizi bu kültürün içinde görüyor musunuz, yoksa çok da bağlamıyor mu?

Özer: Tam ait olmama gibi bir şey var, kendi dünyamıza aitiz aslında. Başka dünyaların içine girebiliyoruz, bunu da severek yapıyoruz ama, net bir yere bağlanma gibi bir durumumuz yok.

Barkın: Hiçbir şeye ait olmama, o sıkılganlık var. Bir şeyin içine girince bir süre rahatsız olup başka bir yere gitmeye istek var her zaman için. Hayatta da, yaptığımız müzikte de böyle bir şey var. Daha yeni tanışmış sayılırız ama, küçüklüğümüzden beri hepimiz için bu böyle oldu: Hiçbirimiz bir grubun içinde olmadık, "bu da bilmemkimlerden Orçun" olmadı hiçbir zaman. Her zaman dışarıda, kendi yerimizde durduk. Müzikte de böyle bir şey var her zaman için.

Rock gruplarından ayrılan temel yanlarımızdan biri bu: Şov gibi bakmıyoruz, değişebiliriz. İnsanlar da bizimle birlikte değişirse ne güzel, değişmezse biz yine değişmeye devam ederiz...

Gökçe: Sürekli bir şeyler yaşayıp tecrübe ediyoruz, bunların müziğini yapıyoruz. Bu da çok buraya ait bir şeymiş gibi görünüyor. Gördüğümüzü, hissettiğimizi müzik olarak ortaya koymaya çalışıyoruz.

Barkın: Bir insan hayatı gibi: Belli bir karakteri mutlaka korumak istersin ama, sürekli bir şeyler öğrenmeye, hayatını bir yerlere doğru götürmeye hazırsındır. "Ben böyleyim, şu işi yaparım" deyip katı kurallarla, dümdüz, baştan çizilmiş bir hayat yaşamazsın. Daha doğrusu yaşayanlar var herhalde ama, biz insan olarak böyle yaşayamazdık.

Selçuk: Rock gruplarından ayrılmamızın bir sebebi de, rock gruplarının, AC/DC'nin, Rolling Stones'un bir yerden sonra şova ağırlık vermeleri. Bakıyorsun, adam aynı, hiç değişmiyor. Aslında o adam değişiyor ama, sahneye sunduğu hep aynı kalıyor. Artık onun öyle gözükmesi gerekiyor ki, işine devam edebilsin. Rock gruplarından ayrılan temel yanlarımızdan biri bu: Şov gibi bakmıyoruz, değişebiliriz. İnsanlar da bizimle birlikte değişirse ne güzel, değişmezse biz yine değişmeye devam ederiz...

Elli yaşına kadar eline enstrüman almamış bir arkadaşımız, "Köledoyuran"ı dinleyince, ilk defa kendisinin de yapabileceği, katkıda bulunabileceği bir müzik dinlediğini söyledi...

Gökçe: Yaptığımızın zor bir şey olduğunu düşünmüyorum, sadece seslere gereken değeri veriyoruz. "Hiçbir şey yapamam" duygusundan sıyrılmakla bu işin yapılabileceğine inanıyorum. Zaten boş kafa müziği bizimki: Bomboş, bir çocuk gibi, bir bebek gibi, hiçbir şey bilmeyen biri gibi yaklaşıyoruz müziğe...

Bu boş kafalılıkta cahilliğe övgü var mı?

Gökçe: Boş kafalılıktan çok, suyu çıkmış tekniklere, yabancılaşmaya, insanların mecburen kendini oturtmak zorunda kaldıkları kalıplara bir tepki var. Cahillik deyince, bir şeyler bilmemekten çok, bilmeye açık olmamak geliyor benim aklıma. Cahillik benim için olumlu bir şey değil. Ama bilmemeye övgü var tabii ki. Bütün bunlar emin, güvenli, sana çoktan hazırlanmış bir ev, bir çatı gibi geliyor. Bütün bu teknikler, grupların hayatta kalmak için yaptığı bazı şeyler de öyle. Bir sürü şey hazırlanmış senin için, sen de fazla kurcalama, gir onun altına, oh ne güzel, yağmur da yağmaz... Ama biz böyle bir anlayışta değiliz, elimizi tamamen ateşin altına sokuyoruz, hiçbir şey bilmiyormuş gibi, hiçbir şey düşünmeden içimizden geleni ilkel bir şekilde ortaya koyup ne olacağını görmeye çalışıyoruz.

"Köledoyuran", "tasavvuf" hissi veriyor, bir tekke atmosferi alttan alta hep var...

Gökçe: Kendinden sıyrılma hissi var müziğimizde. Ama bunun amacı bir şeyi kitabına uydurarak ya da adını koyarak yapmak değil. Mutasavvıf da değiliz, oturup böyle şeyler düşündüğü-

müz yok, kendinden sıyrılıp Allah'ın bir parçası olmak gibi cümlelerle düşünmüyoruz. Ama amaçsız bir şekilde kendinden sıyrılma hissi sürekli olarak var.

Barkın: Zikir kültürüne pek ait değiliz ama, zikirde tekrarın getirdiği hipnotik etkiyle kendini bir süre sonra hiçleştirmek gibi şeyler bizi ilgilendiriyor, heyecan veriyor. Tekrar ettiğin şey, söyledikçe başka bir anlam kazanıyor...

Bu sıralarda neler okuyorsunuz?

Özer: Bende Marquis de Sade var: "Erdemle Kırbaçlanan Kadın"ı okuyorum, şimdi "Sodom"a geçeceğim.

Gökçe: Ben en son Şeyh Galip'in "Hüsn-ü Aşk"ını okumaya çalıştım. Ama yeni Türkçesini orijinal metnin altına kötü bir çeviriyle düz yazmışlar, devam edemedim. Başka bir baskısını arıyorum.

Barkın: En son Mesnevi'nin birinci cildini okudum...

Orçun: "Hayvanların Sessiz Dünyası"; hayvanların zekalarının olup olmadığını araştıran bir kitap...

Elinizin altında hangi müzikler var?

Gökçe: Death In Vegas... Hep bozuk akordla kaydetmişler şarkıları. Bir de Beatles'a sardırdım son günlerde. Ta ilkokuldan kalma kasetler var, "Abbey Road" filan, hep onları dinliyorum. Küçükken sevimli, eğlenceli bir müzik geliyordu bana; ortaokulda da John Lennon hayranı arkadaşlarımı çok temiz bulurdum. Sonraları işin öyle olmadığını, LSD meselelerini öğrendim. Şimdi gözümde başka bir şey, insanın başına gelebilecek en harika şey. Ne yapsan insanların dinleyeceğini biliyorsun artık. Ondan da iyisi, plak şirketleri, gazeteler artık sana kötü bir şey yapamayacak durumdalar. Sen de dene deneyebildiğin kadar. Adam 63'den 66'ya kadar dünyadaki müziği değiştirmiş, apayrı bir yere getirmiş. O günden bugüne gelince, üç senede adamların yaptığı kadar şey değişmemiş... "Onlarda bütün hadise George Harrison'daydı, ben biliyorum" demiş Erkin Koray. Dünya üzerinde bunu düşünen tek insan o herhalde. *(gülüşmeler)*

Müzik bütün gününüze yayılıyor mu, nasıl geçiriyorsunuz vakitlerinizi?

Gökçe: Akşam oluyor, sabah oluyor: Benim saatle, günle hiç işim kalmamış. İnsanların hafta sonları oluyor, benim hafta sonum yok, hafta içim yok bir kere. Vaktiyle hiçbir şeye ait olmamak, hiçbir şeye de sahip olmamak gibi bir amaç edinmiştim kendime; saatle, parayla, insan icadı olan her şeyle ilişkiyi kesmek, ilkel insanlar gibi yaşamaya çalışmak, hayatı öyle anlamak gibi bir halimiz vardı. Geçen yılbaşında Peyote'de çalacaktık, ister istemez bizi güldüren bir durum oldu. Bizim için yılbaşı kalmamış çünkü. 2000 yılına girmenin hiçbir anlam ifade etmediği üzerine bir yazıyı arkaya asıp sahneye çıkmıştık... Sadece müzikle yaşamayı inşallah başarırız. Sabah 9 - akşam 5 işlerinden, insan icadı olan her şeyden uzak durmaya çalışacağız. Parasız yaşayan insanlar görüyorum, ama büyük paralar gerektiren işler de yapıyorlar: Mesela film çekiyorlar, bu ucuz bir şey değil, ama eline para değmeden bunu yapabiliyor, yaşayabiliyor, oldurabiliyor. Şimdi de parasız yaşıyoruz ama aynı şey değil, şimdi açız. Müzikten de bir şey kazandığımız yok.

Barkın: Vergi iadesi gibi bir şey müzikten kazandığımız: Hiç hesaba katmıyorsun, kırk yılda bir gelince seviniyorsun...

Söyleşi: ***Salih Nâzım Peker - Merve Erol***

Eren Kazım Akay

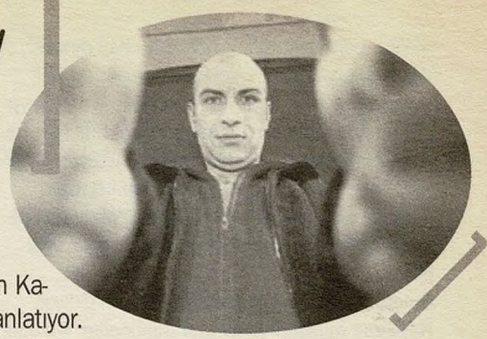

Yıla veda ederken çok mühim bir şarkı yazarıyla tanışma şerefine nail olduk. Halk edebiyatının dipsiz kuyusuna bir teneke kova salıp nasibi neyse alan tok sesli bir rock şarkıcısı. Adı: Eren Kazım Akay. Sanı: Kerem, Kalender, Turkuaz Patlıcan, Keloğlan, Tam Keloğlan... Eren Kazım Akay, mecazi anlamda "Turkuaz Patlıcan"ı anlatıyor.

Kafiyeler, ünlemler, SERT SESSİZLER

Adet yerini bulsun, kısa bir özgeçmişle başlayalım...

Eren Kazım Akay: Benim özgeçmişimde Galatasaray lisesi 115 devre mezuniyeti var. Yani, 83 mezunuyum. Galatasaray'da sosyal kollar biraz faaldir, ben de o sosyal kollarda faaldim. Halk dansları konusunda, tiyatro konusunda girişken bir tiptim.

Özal döneminin başladığı yıl lise bitiyor yani...

Evet, 12 Eylül olduğunda lise 1'deydim. Özal dönemini de Mimar Sinan Üniversitesi'nin heykel bölümünde geçirdim...

Lise yılların, aslında dönem itibariyle halk müziğine ilgi duymak için uygunsuz zamanlar...

Tabii, siyasal dönemin artık sonlarıydı. Ama ben daha küçükken başladım. İlkokula dayanır halk oyunları oynamam. Bu faaliyet evde çok olumlu tepki alıyordu. Okul içinde de popülerlik sağlıyor insana. Hocalarla değişik ilişkiler kurabilen bir insan oluyorsunuz...

Üç cümle kurmaktan 150 cümle kurmaya geçtiğimde yaşadığım tecrübe, bunu değerlendirmek gerektiğini gösterdi bana. Belki de bir güvensizlik duygusunun cesaret haline dönüşmesi...

Ailende müziğe nasıl bir yer vardı?

Annem koloratur soprano. Camlar titrer yani. Çok mükemmel bir sesi var, ama sadece bizim aile ve yakın çevre bilir. Bayağı şanssız bir durum: Biraz taşralı bir aileden olmasından dolayı, abilerinin engellemesiyle, kazandığı konservatuarlara gidememiş, biraz kısılıp kalmış. Babamla evlendikten sonra da böyle bir konu hayatına sadece hayal olarak girip çıkmış. Müzik konusundaki hayal kırıklığı bana motivasyon olmuş olabilir... Her zaman şarkılar, türküler olmuştur bizim evin içinde. Kuzenlerim arasında, 68 kuşağından müzikle ilgili tipler de var, o dönemin Ankara'sında rock grupları kurmuş tipler...

En çok hangi yöreleri oynadın?

En çok takıldığım Adıyaman, Urfa yöresi oldu... Bunlar dansın dışında, seyirlik yönleri olan oyunlardır, teatral anlatımlar vardır. Mesela bir sal oyunu vardır, Fırat'ta boğulanları, Fırat'ın aldığı canları anlatır. Oyuncular sal gibi dizilirler falan... Genellikle halk oyunları, düğünlerde insanların bir araya gelip hep birlikte dansedebileceği basitlikte formlardır. Bense daha çok, sanki sahnede bir şey anlatılıyormuş gibi, bir kurguyu canlandıran oyunları tercih ettim. Ağrı yöresi de öyledir. Antep barak da çok oynadım, halay oyunudur, hep birlikte kolkola girilip halay olarak çekilen... Antep, Adıyaman olarak ayırmak esasında yersiz. Halay müziği olarak ayırmak lazım.

Halay, aynı zamanda grev dansıdır, değil mi?

Çünkü bir arada yapılan bir şey. Eskiden siyasi toplantı sonlarında dayanışma halayı filan çekilirdi. Birlikte dansetmenin öyle bir gücü var...

Albümdeki "Hayatım Mecaz" şarkısı için "İskoç - Kafkas karışımı" dedi bir arkadaş...

Doğru tespit. Kafkaslık baba tarafımdan gelen bir şey. Zaten folklore başladığımda babamın tepkisi çok olumluydu, çünkü ilk Kafkas oynayarak başladım okulda.

Şarkıdaki İskoçluk nereden geliyor?

"Frank" havası demek daha uygun. Galatasaraylı olduğum için frankofon bir duygum var aslında. İskoçya - İrlanda da denebilir ama, Normandiya civarlarında da böyle şeyler var yani...

Bursalısın, kılıç kalkanla ilgilendin mi hiç?

Onu biz folklor kabul etmezdik. Cenk etmenin bir biçimi. Bir gösteridir sonuçta, çarpışmayı, savaşı anlatmanın ötesinde bir şeyi yoktur. Müzik de yoktur. Sadece kılıç ve kalkan sesleri. Biz o zamanlar turistik bir şey olarak algılardık onu.

Seni bu albüme kadar getiren bir faaliyet olarak mı görüyorsun halk oyunlarını?

Halk danslarıyla uğraştığım dönemlerde bunun müzikle bağlantısını kurabilecek vaziyette değildim. Ama çok kalıcı etkisi olmuştur üzerimde. 19 yıl uğraştım, üstelik en "ağaç yaşken eğilir" zamanlarımda...

Şimdi yaptığın işi "şarkı yazarlığı" olarak tarif ediyorsun, değil mi?

Evet, şarkı yazıyorum ve söylüyorum. Ama kendimi henüz şarkıcı olarak göremiyorum. Şarkıcı olarak kendimi on fırın ekmek yemesi gereken biri olarak görüyorum.

Şarkıcı olarak "şarkıların hakkını veremedim" gibi bir his var mı içinde?

Yok, tam öyle değil. Kafamda kurguladığım gibi çok daha teatral yapabilirdim. Öyle bir şey umuyordum. Ama bu halleriyle de yeterli geldi... Söyleye söyleye gelişen bir şey şarkı yazmak.

Nerde söyleye söyleye gelişti?

Ben biraz kendi kendine söyleyen bir şarkıcı oldum. Liseden bu yana gitarla bu tür beste çalışmaları yapıyorum ama, yaptığım şeyleri kendime çalıyorum. Arkadaşlarımın da çok sonradan haberi olmuştur. Gizli yapıyorum demek istemiyorum ama, yalnız kalmaktan hoşlanıyorum ve

yalnız kaldığım zamanlarda kendimi verimli kılmaya çalışıyorum. Gitar için gidip de ders alma yolunu seçmedim. Gitarı elime aldım, bulduğum sesler kafamda bir takım sözler tınlattı. O noktada yaptığım şey hoşuma gitti. Yaptıkça da gelişti. Ben söz konusuna yüklendim. Gitardan çıkardığım renkleri, sadece sözlere eşlik etmek için kullandım.

Müzik zevklerin nasıldır? Şarkı yazarlarını mı dinlemeyi seversin?

Öyle bir genelleme yapamam. Lise dönemim yatılı geçtiği için, müzikle en yoğun ilgilenilen dönemde benim eksikliğim oldu. Çok iyi bir müzik dinleyicisi olamadım. Bizim yatakhanede Orhan Gencebay çalardı, halk müziği çalardı.

Galatasaray Lisesi deyince, insan sürekli Brel, Moustaki filan çalar zannediyor...

Yatılılık farklıdır, okulda kalanlar Anadolu'dan gelmiş insanlardır daha çok. Ben de severim Orhan Gencebay'ı... Lisenin son iki yılında gitar çalmaya başladım. Abim Ezel'in gitarı vardı, o da o sıralar Boğaziçi'ne girmişti, kulüplerde faal biriydi okulda. Onun eve getirdiği faaliyetler sonucu ben de ufak ufak bir şeylere başladım. Abim evde heykel yaparken, ben de bir kenarda çamurla oynamaya başlamışımdır. Ezel, ilk Mozaik tayfasının içindeydi. Bas çalar, şarkı söylerdi, evde Mozaik toplantıları yapılırdı. Evimizin altında Mozaik'in prova yeri vardı. Yani ben bu işlerle ilk ilgilenmeye başladığım zaman, çevremde Serdar Ateşer, Ayşe Tütüncü gibi insanlar vardı...

İlk sevdiğin, takıldığın grup ya da şarkıcı kimdi?

Jethro Tull severim. O zamanlardan gelen bir merak. Yes severdim, Electric Light Orchestra, Mark Knopfler, Pink Floyd, Bob Dylan dinlerdim. İngilizce bilmiyorum. Bunlar bana sadece müzikal olarak tınlıyor. Bob Dylan'ın şarkıları, biraz da Türkçe çevirilerini okuduğum için ilgimi çekmiştir.

Fransızlardan sevdiklerin kimler?

Onlara da çok büyük ilgim olmadı, ama ne zaman duysam kulağıma hoş gelir. Mesela Jacques Brel, zamanında plaklarını edindiğim birisidir. Sonra Gilbert Bécaud... Hatta Joe Dassin bile dinlerim. Fransızca olsun da, ne olursa olsun. *(gülüyor)*

Kendine çalıp söylediğin şarkıları başkalarıyla paylaşmaya, sonunda da bir albümde toplamaya nasıl karar verdin?

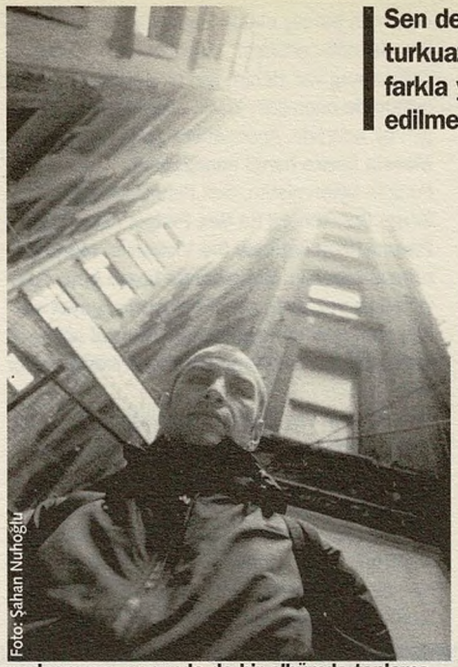
Foto: Şahan Nuhoğlu

Kendi kendime çalarken aslında bana yeterliydi. Üç cümle kurmaktan 150 cümle kurmaya geçtiğimde yaşadığım tecrübe, bunu değerlendirmek gerektiğini gösterdi bana. Belki de bir güvensizlik duygusunun cesaret haline dönüşmesi... Hani eş dost arasında yılda bir-iki sefer yapılan toplantılar vardır, çiğ köfte partisi filan gibi... Öyle yerlerde benim çalmam artık gelenekselleşmişti. Yeni bir şeylerim varsa, insanlar onu dinlemek isterdi... Bu şarkıların ilk formları bayağı naifti. Kendi gitarımla çalabildiğim düzeydeki halleriyle, Mazhar Fuat Özkan, Bülent Ortaçgil, Fikret Kızılok'a filan benzetirlerdi. Bazı parçalarım benzer sahiden de.

Sever misin bu saydığın isimleri?

Evet. Bir de Ferhan Şensoy ilgimi çekmiştir benim. Lise dönemimde, onun tiyatrosuyla da çok yakın olduğumuz için, bütün oyunlarına giderdim, Galatasaray Lisesi pasosuyla. Onun oyunlarında bağlama çalarak söylediği şeylerden etkilenmişimdir. "Bak böyle bir şey yapılabilir" hissi almışımdır. Müzisyen olmayan, ama müzikle ilgili üretimi olan biri: Benim durumuma uyuyor.

İlk dönem şarkıların arasından bu albüme giren oldu mu?

Sen de patlıcansın ben de patlıcanım, ama ben turkuaz patlıcanım, benim bir farkım var ve bu farkla yaşamaya çalışıyorum. Bunun kabul edilmediği noktada ben artık isyan ediyorum.

"Turkuaz Patlıcan" eskidir, biraz da "Amirim". Bunlar ilk şarkılarım arasında. "Hop Hop Hop" da eskiden beri vardı. Eşe dosta çalarken albüm yapma motivasyonunu buldum. Yaptığım şeyi benimle paylaşacak bir kesim olursa, belki çok iyimser düşünüyorum ama, bir tepki alacağım, o tepki de bundan sonra ne yapacağım konusunda beni yönlendirecek diye düşünüyorum... Albüm süreciyse sancılıydı. Hiç müziği bilmiyordum diyebilirim, ama son iki yılım müzikle içiçe geçti. Bu şarkılar bana ait bile olsa, Serdar Ateşer'le çalışmak, grupta çalan diğer arkadaşlarla çalışmak hayatımda ilk defa olan şeylerdi.

Bu şarkıları tek gitarla yaptın ve senelerce tek gitarla çaldın, değil mi? İnsan bu şarkıların tek gitarlı halini kolay kolay kafasında canlandıramıyor. Düzenlemelerde seni rahatsız eden, yabancı gelen bir şey oldu mu?

Yoo, tam tersine. Genellikle "aman Allahım, bu şarkı neydi, ne oldu" şeklinde hissediyorum. Serdar Ateşer'in bu albümün bu hale gelmesinde çok önemli bir katkısı var. Şarkıları sanki kendi şarkısıymış gibi benimsedi. Kendinden çok şey kattı. Bu tarz düzenlemeler benim hayal edebileceğimin çok ötesindeydi. Şeolin gibi bir şeyi ben nereden bulabilirdim ki?

Sahi, ne o şeolin?

Melih'in (Özçelik) kendi ürettiği mandolin gövdeli bir alet. Kendisi bir sap yapmış, gitar teli takmış ve yayla çalıyor. Bir nevi yaylı gitar sesi çıkaran bir çalgı.

Turgut Berkes'in söylediği bir şey var: Türkçenin perküsif bir dil olması, müzikte darbukaya denk düşmesi... Senin albümün Turgut Berkes'in bu iddiasını doğruluyor sanki. Şarkı sözlerinin içinde bol bol ünlemler var, "hop hop"lar, "tak"lar, "tuk"lar var... "Başım Boş"daki "boş" vurgusu bile öyle...

Genelde sert sessiz heceleri seçmişim. Vurgular, vurmalı çalgılarla böyle bir benzeşlik gösteriyor. Çok folklorik şeyler var şarkılarımın içinde. Benim folklorle ilgili hayatım, daha çok bu şarkı-

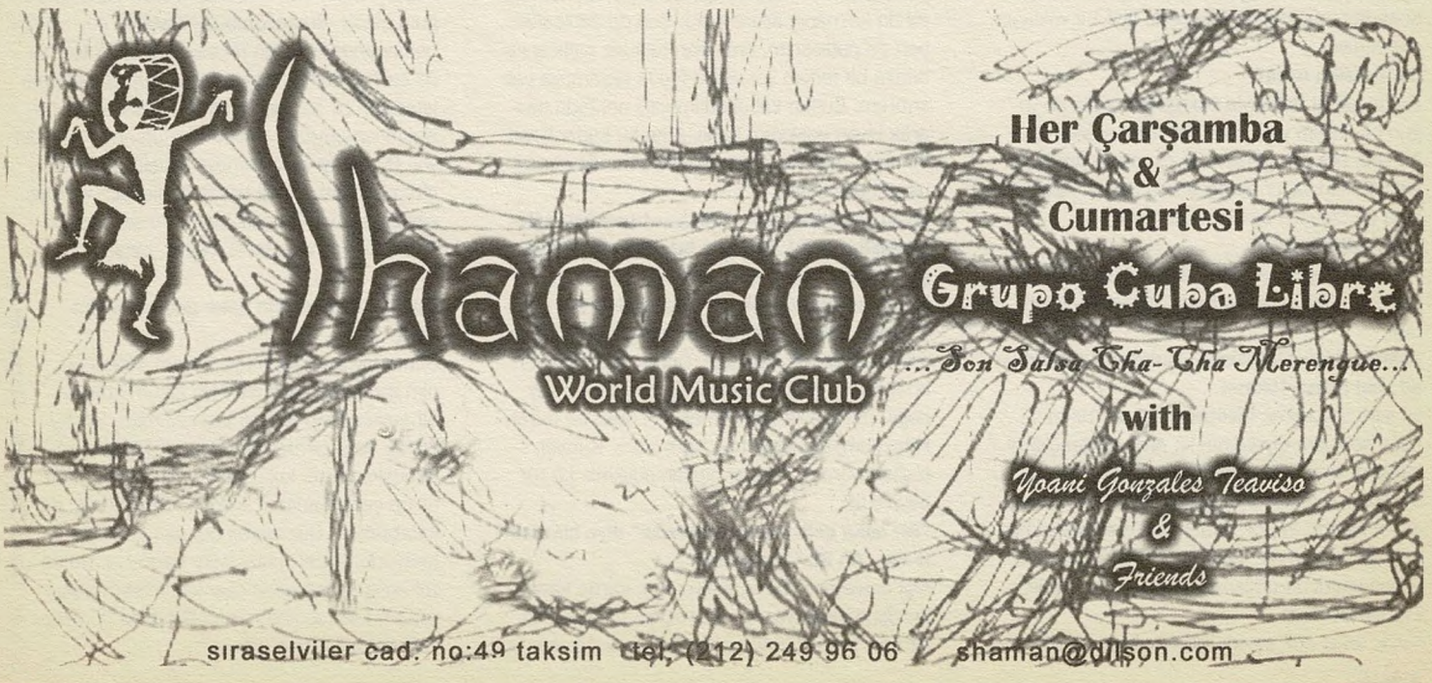

ların ritmlerine yansıdı zaten. Kulağımdakilerin hepsi de folklor zamanımdan kalma sesler. O davul sesleri, şarkıları yaparken gitarımın yanında ikinci bir yardımcım. Kulağım hep o davulları takip ediyor. Ben gitar kullanıyorum ama, kafamda başka sesler de duyuyorum söze yansıyan.

Sözlerinin böylesine "vurmalı" olması, galiba o duyduğun davul sesleri yüzünden. Sanki o açığı kapatmak için...

Olabilir. Bir hezeyan halinde bir yerden dışarı çıkmıyor tabii bunlar. Açıklayamadığım prensipler var. Heykelde yüzü algılamak için belirli noktalar vardır, önce o noktaları modele yerleştirirsin, onun üstüne büstü koyarsın. Adamın oranlarını böyle yakalarsın. İnsan anatomisindeki kemik yapısının birbirine oranları: Kaşların bitimi, elmacık kemikleri, çene arkası, bir de çene. Ayrıca burnun da bir yerleşim yeri var. Müzikte, şarkıda da buna benzer şeyler vardır. Müziği anlatırken de heykel formasyonum içindeki bilgiyi kullanabiliyorum. Heykelde kalıp var, şarkı sözünde de vezin var, heykelde ışık kütlesi var, müzikte ses kütlesi var. Bunun gibi şeyler...

"Davul-zurna olmazsa, Türkçe rock da olmaz" diyenler var.

Davul bence her yerde baştacı edilmesi gereken bir enstrüman. Rock müzikte, sesinin rengi yüzünden tercih edilmiyor sanırım. "Gaipyol" şarkısını folklor davuluyla çalalım istedim mesela, ama çok doyurucu bir ses vermedi.

Kafiyeyi de sıklıkla kullanıyorsun şarkılarında. Bunu niye tercih ediyorsun? Mazhar Alanson'un bir şarkısı geliyor aklımıza, "kafiye olsun diye değil" diyordu...

Kafiye olsun diye değil. Aynen öyle. Evet, kafiye var şarkılarımda. Kafiyeyi arıyorum. Bulduğum zaman kaçırmıyorum. Bir şey anlatmak istiyorum ve onu vurgulamak istiyorum. Kafiye, kafamdaki şeyi vurgulayan, karşımdakinin beni dinlemesini sağlayan bir şey. Şarkılarda nazım biçimi var, nesir değil. Kafiyeler, ünlemler, sert sessizler, bütününde Türkçeyle ilgili bir yaklaşım oluşturuyor.

Şiirle ilişkin nasıl?

Bütün sanat dallarıyla olduğu gibi şiirle de yoğun bir ilişkim yok. Ama sevdiğim şairler var. Mesela ara sıra Orhan Veli okumak, kendime gelmek için ilaçtır. Başucumda durur. Cemal Süreya da oldukça sevdiğim bir tiptir.

Halk şairlerinden?

Pir Sultan'ı çok severim. Lisedeyken okuyup bayılmıştım. Onun gibi yazmak, söylemek isterdim.

Aslında düşünüldüğünde, Türkçenin en perküsif şairi Nâzım Hikmet...

İki isim saydığıma bakmayın, Nâzım Hikmet'i nasıl sevmem diyebilirim ki. Ama etkilendiğimi bildiğim, emin olduğum Orhan Veli ve Cemal Süreya var. Onların duygusal halleri benim duygusal halime uyuyor. Orhan Veli'deki hüzün benim için tamamdır. İçine bir dal, git git bitmez. Ayrıca kendi durumlarıyla dalga geçen biridir.

Fransız şairler?

Vardır ama, çok eskide kalmış şeyler. Derslerde okunmuş bir şey olarak Baudelarie'le ilgilenmiştim. Aslında "adamım" diyebileceğim, Serge Gainsbourg var. Benim için bir şairdir. Müziğiyle birlikte de önemlidir, kişilik olarak da çok sevdiğim bir adamdır. Anarşistlere sevgi duyarım...

Mesela başka hangi anarşistler?

Punk'la ilgilenmiştim. Sex Pistols mesela...

Serge Gainsbourg da Sex Pistols'ı severmiş. Piyanosunun üstünde Sid Vicious'ın resmi dururmuş sürekli... Şarkılarında bazen biraz "dayı" edası var, oysa şimdi bakıyoruz, gayet sakin, yumuşak konuşuyorsun. "Teatral söylemek isterdim" derken kastettiğin böyle şeyler mi?

Öyle bir tavır var. Belki de özendiğim bir şey bu. Şarkıyı yaparken, söylerken o hale giriyorum. Ama şarkıyı şimdi burda anlatırken o hale girmenin bir anlamı yok. *(gülüyor)* Pir Sultan'la da bir bağlantısı vardır. Direkt babalaya babalaya söylemek isterim mesela. Pir Sultan bugün söyleseydi nasıl söylerdi gibi düşünmedim. Ama tahrik edici olmak için kullandığım bir tavır.

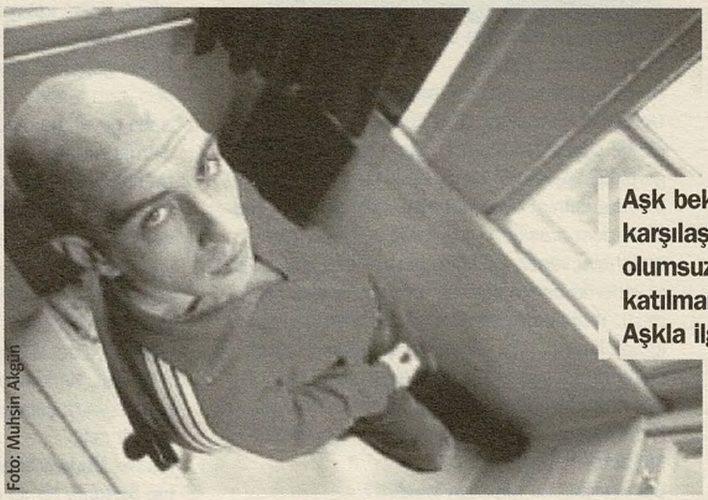

Foto: Muhsin Akgün

Programlı bir şey değil. Söylediğim şeyler aslında içerik olarak pek posta koyucu şeyler değil.

Ama yine de hayatla bir probleminin olduğunu, bir itişme kakışma yaşadığını söyleyebiliriz şarkı sözlerine bakıp.

Evet, böyle bir itişme kakışma var. Ama bu mücadele çok büyütülmesi gereken bir mücadele değil. "Turkuaz Patlıcan" mesela: Mor değil de turkuaz olmak gibi bir ayrım. Sonuçta patlıcan gene patlıcan. Bunun mücadelesini vermek zorunda kalmanın sıkıntısı bu: Sen de patlıcansın, ben de patlıcanım, ama ben turkuaz patlıcanım, benim bir farkım var ve bu farkla yaşamaya çalışıyorum. Bunun kabul edilmediği noktada ben artık isyan ediyorum belki. Ama bu kadar basit bir şeyin mücadelesini vermek zorunda olmayı tuhaf buluyorum.

İsyan etmekten çok, "beyan etmek"ten bahsedebiliriz belki. Biraz da bu durumla "dalga geçen" bir tavır söz konusu.

Beyan ediyorum, aslında ciddiye alıyorum ama, üstünde durmayacak bir tavra bürünmek zorunda hissediyorum kendimi. Onda mizahî bir yön buluyorum, aksi takdirde katlanılacak bir şey değil. Üstüne konuşabilmek için belki bir mizah katıyorum, gönlümü hoş tutuyorum. Karalar bağlamıyorum. Karalar bağlamadığımın bir tür beyanı bu.

"Biz aşka gelir, şartsa dönerdik" diye bir cümle var "Ah Biz" şarkısında.

Aşk bekleyerek bir iş yapıyorsun, şartla karşılaştığında soğuyorsun. Olumlu ya da olumsuz bir şart koşma durumu varsa, ben katılmamayı, kenarda durmayı tercih ediyorum. Aşkla ilgili bir durumsa, bu işte varız. İnsanın kendi kendine engeller koymasını istemiyorum. Benim şartım şartsızlık. Yaptığımız şeyi aşkla yapıyorsak, bunun hiçbir şartının olmasına gerek yok.

Peki bu "şart" değil de, "özveri" gibi bir şeyse?

Ben zaten özveriyle geliyorum. Aşkın içinde özveri zaten var.

Kapıları zorluyorsun ama, açılmayınca geri dönüyorsun. Kapıdan içeri girmenin bir yolu yok mu? "Hababam denedim, boş / Avundum neme lazım / Yaşamak buysa yatar kımıldamazım..." Bunlar da "Başım Boş"tan dizeler...

Ancak şartları yerine getirmeye kendimi ikna edersem o kapıdan geçerim. Ama bunu yapmak ya da yapmamak benim seçimim olmalı. Benim bahsettiğim kapılar kütük.

"İçim aşk, kabuğum kerem" diyorsun bir de.

"Kerem"in kerametle de bir ilgisi var tabii. Aşkı sık kullanıyorum ama, hep tasavvufî bir edayla söylüyorum.

Bazı şarkı yazarları hikaye anlatır... Ama sana "hikaye anlatıcısı" demek güç. Sen bazı resimler, durumlar çiziyorsun, her dinleyenin kendi hikayesini yaratmasını istiyorsun sanki...

Her şarkının merkezinde bir şey var. Bir şey anlatmak istiyorum, anlatmak istediğim şeyi şu anda olduğu gibi kelimelere dökmeye çalışmak, anlatmama maalesef yardımcı olmuyor. Anlatılamaz bir şey o bana göre. Hep çevresinde dönülebilir, döndükçe fotoğrafları çekilerek yansıtılabilir bir bilgi biçimi. Bende şarkı yazma arzusu uyandıran bir olgu var ve ben aslında hep onun çevresinde dönüyorum. Günlerce, aylarca, yıllarca kafamda taşıdığım bir şey bu. Yapabildiğim tek şey ona yakınlaşabilmek ve daha yakından bir fotoğrafını çekebilmek. O sırada da gitar elimde olduğu ve ağzımdan bir takım sesler çıktığı için, o yakınlaşmanın karşılığı kendiliğinden benim önüme çıkıyor. Ben bunun çıktığını anlıyorum. Yan yana uyumlu iki sözcük bulduğum zaman içim şey oluyor. Bunlar benim hisle bulduğum şeyler. Bu anlatmaya çalıştığım şey aslında her insanda bulunan bir şey. Temel bir töz. Ya da cevher demek daha doğru. Kutsallaştırmak istediğim bir şey değil. Ama bir yandan da bu açıklanamamazlık ona bir tür kutsallık kazandırıyor. O noktayı tanımlamaya çalıştıkça, kendini gizliyor galiba. Kendi kendimle iletişim kurmak gibi bir şey var bu şarkılarda. Bu da dışarıya bir dürüstlük, bir içtenlik olarak yansıyor bence.

Aşk bekleyerek bir iş yapıyorsun, şartla karşılaştığında soğuyorsun. Olumlu ya da olumsuz bir şart koşma durumu varsa, ben katılmamayı, kenarda durmayı tercih ediyorum. Aşkla ilgili bir durumsa, bu işte varız.

Bundan sonrası için neler geçiyor kafandan?

Bunun aynısını yapmaya devam etsem benim için biraz sıkıcı olur. Bu albümü başka bir şeye sebep olması için çıkardım. Sound olarak neye benzer bilmiyorum. Mesela kafamdaki davulu kullanacağıma, bir ritm aleti bulup çalışmalarıma ikinci bir enstrümanı da katabilirim... Söz olarak bundan farklı olmaz herhalde. Sözel yaklaşımım bence iyi. Bu sözel anlayışı çok daha çeşitlendirilebilir buluyorum. İnsanın kendi içine bakıp da görebileceği daha bir yığın şey var.

Söyleşi: ***Yücel Göktürk - Derya Bengi***

OCAK 2001

3 Çarş.	**DeepXperience**	17 Çarş.	**Bubble Party**
4 Perş.	**In Memoriam: Bob Marley**	18 Perş.	**Karga Turda**
5 Cu.	**Mike Paradinas**	19 Cu.	Technics MilkWay
6 C.tesi	Milkshake		**Jamie Anderson**
	S.G. + DeepXperience	20 C.tesi	Gravity Zero **(((emre)))**
10 Çarş.	**Hip-Hop: Atamus DJ İsmet**	24 Çarş.	**Aylin Aslım**
11 Perş.	**Pavyon** Org: Örsan K. Öymen + Ali Berkel	25 Perş.	**70's Sucks** Org: Örsan K. Öymen+Ali Berkel
12 Cu.	**Mijk van Dijk**	26 Cu.	**DJ Heaven**
13 C.tesi	**DeepXperience**	27 C.tesi	**DeepXperience**

Uykudan önce...

Technics Nestlé MIS FHM BİNYIL KentFm101 PAX süt içiniz. www.milk-music.com

AKARSU SOKAK NO:5 GALATASARAY
0212 292 11 19 - 0212 241 46 44

Aylin Aslım

"Kemancı'da çıkan kırmızı saçlı kız...." Birçoğumuz yıllardır Aylin Aslım'ı böyle tanıyordu; kim gidip söylediği cover'ları dinlese, kendi şarkılarını merak ediyordu. Aslım'ın ilk albümü "Gelgit"in gelişi biraz geç oldu ama, netice sevindirici oldu. Memleketin kadın şarkıyazarları hanesine iri bir çentik atan Aylin Aslım'la uzun uzun konuştuk, güzel şarkılarının ardındaki güzel dünyanın kapılarını araladık...

Sevgiliden farklıdır yâr
içinde biraz tasavvuf da var

Fotoğraflar: Şahan Nuhoğlu

Kemancı zamanlarıyla başlayalım mı?

Aylin Aslım: Başlamayalım. *(gülüyor)* Hele Zeytin'den hiç bahsetmeyelim. İsminden kaybediyor bir kere. İsmini ben koymadım bu arada. *(gülüyor)* O zamanlar çok eğlenmiştim. İlk sahneye çıkma deneyimimdi. İyi ki olmuş aslında, çünkü sahneye çıktığım zamanlar arkamı falan dönüyordum. Sonra rahatladım, sahnede olmak, insanlarla zıplamak çok eğlenceliydi. Özel sahne ayakkabıları alıyordum, hangisiyle daha iyi zıplarım diye seçiyordum. *(gülüyor)*

Nasıl bir gruptu Zeytin?

Domestik. *(gülüyor)* Benden dört-beş yaş büyüktü hepsi. Bir kısmı evliydi, olmayanların da sevgilileri vardı; gelirler, oturup bizi izler, bira içerlerdi. Tipik Kemancı durumu... Rock grubuydu Zeytin. Rage, Red Hot falan çalıyorduk. Onlar aslında "Whitesnake çalalım" diyorlardı ama... Baktılar ki Beastie Boys çalınca insanlar epey eğleniyor, oralara kaymamızı kabul ettiler. O repertuarı hazırlamak için epey kavga ettik. Sonunda bıktım. Onlar biraz devam etti arkamdan, sonra da bitti.

Kız grubu nasıl bir şey?

Bilmiyorum, kız grubu kuralım diye girmedim ben. Onlar zaten grubu kurmuşlardı, solist arıyorlardı ve beni buldular. Kemancı'yla da anlaşmışlar, somut bir şeylere dönüşme ihtimali olduğu için kabul ettim ben de. Sahneye çıkmak, bir barda sürekli söylemek hoşuma gitti. Aslında kız grubu kurmakla doğru bir iş yapmışlar: Hemen yayıldı, "bir kız grubu var Kemancı'da" diye. Her gece doluyordu... *(gülüyor)*

Riot Grrrrls fikri var mıydı kafanızda?

Onlarda yoktu, bende olduğu için anlaşamadık işte. *(gülüyor)* Her şeye karışıyorlardı, giyim kuşama bile... Müzikal anlaşmazlık da olunca, yapacak bir şey kalmıyor.

Rock söylerken elektronik müziklere kayış nasıl oldu?

Aslında hep vardı. Eskiden beri bir Depeche Mode vardı mesela. Sonra Pearl Jam zamanları, bir arkadaşım Underworld'ün kasedini verdi. O kadar yeni geldi ki bana. Yavaş yavaş oralara, Massive Attack'lara kaydık. 93'te ilk Björk albümü çıkmıştı ve çok hoşuma gitmişti. Aslında Pixies'den çok etkilendim, onları çok geç keşfettim, 94 gibi. Bütün bunları dinleyince eskiden dinlediklerin artık eskisi gibi zevk vermez oluyor. Zeytin'dekiler Massive Attack dinlemiyordu, çok karanlık geliyordu onlara. Garbage bile uzaktı –ki çok rock'tur onlar...

En başlara dönelim mi müzik dinleyiciliğinin ilk zamanlarına?

Çocukluğumdan beri bana en enteresan gelen şey şarkılardır aslında. Beş yaşındayken Barış Manço hastasıydım. "Hıyar"ı ezbere bilir, söylerdim. *(gülüyor)* O zaman bile şarkıların bas line'larını ezberlerdim. Annemler Almanya'da olduğu için ben anneannemlerde kalıyordum. Annemin kardeşlerinin çocukları da o evdeydi. Yaşça yakın olduğum bir kuzenim vardı, ona anlamsız sözlerden oluşan şarkılar yazıyordum, beraber koro yapıyorduk... Ama bunlar her çocuğun geçmişinde vardır. Çünkü müzik o kadar doğadan gelen bir şey ki insanda, çocukta bunun ortaya çıkması çok şaşırtıcı değil: Daha dünyanın kötü şeylerinden nasibini almamış, bozulmamış... Direkt olması gereken şeylere ilgisi var; müzik gibi, oyun gibi, gülmek gibi... Büyüyünce daha az gülüyor insanlar, daha az müzik dinliyorlar. Benim sevdiğim özelliklerimden birisi, çocukluktan bu yana kişilik olarak çok fazla değişmemem. Masal okurum, masal kahramanlarına özenirim. Mühendis, öğretmen veya bankacı olmak istemem. Mizah, arkadaşlarım hâlâ en önemli şeyler benim için. Büyüdükçe daha fazla ölüm görüyorsun, daha fazla hayal kırıklığı yaşıyorsun, daha az gülüyorsun; müzik dinlemek, boş konuşup gülmek sana daha eften püften gelmeye başlıyor.

Böyle bir dünyada müzikle uğraşmak yapılabilecek en iyi şey gibi geliyor bana... Bunların hepsinin kaynağı sıkıntı ya! Can sıkıntısı! Can sıkıntısından yazıyorum işte... "İşin ne" dediklerinde "şarkı yazarım" demek, verilebilecek en iyi yanıtlardan biri. Baloncu gibi bir şey.

İnsanların birbirlerine neler yaptığını daha iyi görmeye başlıyorsun. Böyle bir dünyada müzikle uğraşmak yapılabilecek en iyi şey gibi geliyor bana... Bunların hepsinin kaynağı sıkıntı ya! Can sıkıntısı! Bir çocuğun hayatı sıkıntıdan ibarettir. Büyük değildir, ona çocuk muamelesi yapılır, o da bazı şeyleri anlayamaz ve canı sıkılır. Hâlâ öyle benim için, can sıkıntısından yazıyorum işte... "İşin ne" dediklerinde "şarkı yazarım" demek, verilebilecek en iyi yanıtlardan biri. Baloncu gibi bir şey.

Müzikle ilgilenmen nasıl oldu?

Ortaokulda Anadolu lisesine gittim; onlar sosyal yönü daha kuvvetli okullar olabiliyor, çeşitli kol faaliyetleri açısından. Hemen ben müzik koluna girdim, orkestrayla Milliyet yarışmalarına katıldık. Müziği hayatta yapabileceğim en iyi iş, en ciddiye alabileceğim iş olarak görmeye başladım. Sonra araya üniversiteye hazırlık gibi her şeyden kopma dönemi girdi, her Türk genci gibi... Müzik dinlemene bile kızarlar. Orkestra dağıldı, herkes test çözüyor. O yılı çok üzüntülü geçirdim. Sonra üniversiteye geldik işte. Evden ayrıldım o sırada. Boğaziçi de ayrı bir çevreydi.

En çok neler dinlerdin çocukken?

Beş-altı yaşında en çok Barış Manço dinlerdik. İlkokul beşte Modern Talking hastasıyız. Ben bir de A-Ha'cıydım. O zamanların çocukları Duran Duran'cılar/A-Ha'cılar olarak ayrılır. Duran Duran daha sert çocuklar. A-Ha ise *(bir şarkılarını mırıldanıyor)* daha böyle duygusal. İlkokulda İngilizcem yok ama, Modern Talking şarkılarını uydurarak söylüyordum. Her cumartesi sabahı bayiye gidip *(küçük kız sesi taklit ediyor)* "Hey geldi mi?.." *(gülüyor)* Önce Milliyet Çocuk var tabii. Cimcime'nin hastasıydım, tırnaklarının içi reçel ve toprak dolu, aynı benim gibi...

Sonra iyiden iyiye rock dinlemeye başladın...

Orada kronolojik bir sıra var, zaman geçtikçe başka gruplara geçiliyor. Deep Purple'a, Led Zeppelin'e atlıyorsun. Sonra Metallica, Megadeth, Slayer... Sonra da Pearl Jam, Nirvana... Tabii arada Cinderella, Heart gibi daha romantik gruplar var. Metallica dinlerdim, öyle Slayer falan sevmezdim. Sonra üniversiteye girince Nick Cave falan dinliyorsun işte...

Pearl Jam mi severdin, Nirvana mı?

Pearl Jam büyük olaydı. Büyük psikolojik etkisi oldu. Daha doğrusu grunge'ın. Nirvana'yı daha büyüdükçe sevdim. Pearl Jam'de daha normal bir hissiyat vardır, bunalımlı erkek çocuklar grup kurmuşlar gibi. Nirvana daha tek adam ve daha vahşi, karanlık... Pearl Jam daha umutlu, Nirvana daha içine dönük... O dönem insanlar daha da bunalımlı olmaya ya da

bunalımlarının farkına varmaya başladılar. Onların yaşadığı şeyleri ifade eden grubu dinleyince, "evet ya, ben de böyleyim" demeye başladılar. Daha içine kapanık ve geleceğe umutsuz bakan insanlardık. Gerçek de oydu ama, insanlar belki daha az farkındaydı, daha fazla farkında oldular.

Neden öyleydi, o umutsuzluğun kaynağı neydi?

Bir sürü şey... Aileyle olan anlaşmazlıklar, ekonomik durumun son derece kötüye gitmesi... O zamanlar inanılmaz bir markacılık vardı. Liseye giderken ailesine baskı yapıp ayakkabı aldırtan, bunun için para biriktiren arkadaşlarım vardı. O yıllarda kendimi çok sıkışmış hissettiğimi hatırlıyorum. Nasıl bir insan olmak istiyorum, etrafımdakiler nasıl insanlar, ben niye onlara uyamıyorum, uyumsuzluğumun sebebi nedir diye düşünüyordum. Klasik Özal dönemi gençliği... Bir yanda o yeni ekonomik, sosyal sınıfa uyan insanlar var, bir yanda uymayanlar var. Uymayanlar, neden uymadıklarını, "uymazsam ne olur"u anlamaya çalışıyorlar. Benim annem babam işçi, ben böyle şeylere para verebilecek bir ailede değilim. Ee, para veremiyorsam n'olmuş? Ama ciddi ciddi görüyorsun: Seni dışlıyorlar ve sen daha 15 yaşındasın, anlamaya çalışıyorsun, hayat bu mu? Kabul edilmek için ne yapmam gerekli? Bu yaptıklarımla neden kabul edilmiyorum? Yazı yazmaya çalışıyorum, bir şeyler yapıyorum, ama bu yeterince güçlü değil gruba alınman için. Bir de dünyaya o kadar küçük bir yerden bakıyorsun ki: Okuldasın ya da evdesin... Yani insanların seni kabul etmesi için uyman lazım onlara, ama uyunca mutsuz oluyorsun. Konuştukları, bahsettikleri markalar seni ilgilendirmiyor. Ciddi kimlik sorunları yaşadım bu yüzden... Çok sert ve çok hızlı değişti her şey o zaman. Bu yüzden sanki on yıl öncesini hatırlamayacak yaşta olanlarla konuşurken aramızda tuhaf bir durum oluyor. Bundan on sene öncesine göre, bazı şeyler yine de daha farklı bir yerde. Örneğin Kürt sorununu televizyonda bile tartışabiliyoruz. Eskiden birisi için "ne var, o da insan" deyince bir tuhaf bakıyorlardı. Şimdi belki aynı şeyi söylediğinizde, hemen "ne o, Kürt propagandası mı yapıyorsun" demiyorlar. Biraz kırıldı artık... 80'den sonra sudan çıkmış balığa dönmüş insanlar. Ne olacağını bilmiyorlar, iyi mi kötü mü olacak diye bekliyorlar. "İyiye benziyor bu Özal" diye desteklediler işte. Ben öyle hatırlıyorum: Bilmiyorlar, ama iyi bir şey olacağını sanıyorlar. Yavaş yavaş anlaşıldı. Bugün herhalde az sayıda insanın Özal dönemiyle ilgili "iyi miydi, kötü müydü" diye kuşkusu var.

Peki müzikte neler değişti?

Türk pop müziği diye bir şey var artık ve insanlar "hadi gel, sevişelim" diye şarkı yazıyor; artık insanlar 18 yaşındaki kızlarının bakire olup olmadığını eskisi kadar düşünmüyor. Genç insanların cinsel hayatlarının olduğunu fark etmeye başladı aileler. Türkiye'de yaşanan ve pek farkına varılmayan bir cinsel devrim var... Bizim zamanımızın müzik olarak en büyük şansı MFÖ. Onlar sayesinde iyi şarkı ile kötü şarkı arasındaki farkı öğrendik. Çıta yükseldi. Ya sadece Sezen Aksu şarkıları Türkiye'nin en iyi şarkıları olsaydı bizim için?

Başka kimleri sayabilirsin çıtayı yükselten?

Bülent Ortaçgil, Erkan Oğur, her şeye karşın Sezen Aksu. İyi şarkılar da yazdı. Yükseltebilen, alçaltabilen, seni bir yere götüren, bir değişiklik yaratan şarkıları var. Kötü şarkıları da çok ama, iyi şarkılarını unutmamızı gerektirmez. Onaylamadığım sosyal bir konumu, rolü var tabii. Eskiden yaptığı şarkılarda başka bir insan var, sonrasında bambaşka bir insan. Özal döneminde onun şarkılarındaki değişim de görülebilir. Tam o zamanki topluma uygun şarkılar yazıyor. Oysa o anki durumda, topluma yön verme konusunda etkisi olabilecek bir insandı. Ama döneme fazla uyum sağlaması bir hayal kırıklığı bence... İlk zamanları kendi başına ayakta kalmaya çalışan ve aşklarını şarkı yazarak anlatmaktan kaçınmayan bir kadın. Bu Türkiye için önemli bir şey. Sonrası, bir dolu kötü şarkı. Bir de cinselliği çok ağzında, ama bu başkaldırıcı bir şekilde değil. Cinselliği daha avam, daha önemsiz, basit bir şeymiş gibi malzeme yapıyor. Kadın maçoluğu belki, erkek maçoluğu gibi itici. Daha gelip geçici şeyler üzerine kurulu bir dünya görüşü var. O duyarlı kadın kimliği daha az ortaya çıkıyor artık. Tamam, kimse eskisi gibi değil, ben bile bu albümdeki şarkıları yapan Aylin değilim. Ama o gördüğün değişim hoşuna gidiyor mu, gitmiyor mu, sorun bu... Benim gitmiyor.

Müzik dışından kimleri örnek verebilirsin?..

Artık insanlar "hadi gel, sevişelim" diye şarkı yazıyor; artık insanlar 18 yaşındaki kızlarının bakire olup olmadığını eskisi kadar düşünmüyor. Genç insanların cinsel hayatlarının olduğunu fark etmeye başladı aileler. Türkiye'de yaşanan ve pek farkına varılmayan bir cinsel devrim var.

Bir sürü var, hepsini mi sayayım? *(gülüyor)* Tezer Özlü, Cemal Süreya, Oğuz Atay, Edip Cansever... İsmet Özel: Her şeye rağmen iyi bir şair... Murathan Mungan... Kadın yazarlar: Sylvia Plath, Elizabeth Wurtzel, Anna Kavan... Kavan çok enteresan bir kadın. İngiliz edebiyatı onu çok dışlamış. Otuz yılını akıl hastanelerinde geçirmiş, eroin bağımlılığı var. Acayip kitaplar yazmış, puslu ve karanlık, zaman mefhumunu o kadar kaybetmiş ki... Bu kadınların sevdiğim ortak özellikleri, hayatlarında büyük trajedilerin olmaması. Sadece öyle onlar. Bana yakın geliyorlar.

Gamlı, hüzünlü, hatta karanlık bir aleme meylettiğini düşünüyor musun, seçtiğin şarkıcılarda, yazarlarda?

Her zaman...

Neden?

Çok bilmiyorum. Çocukluğumdan beri fark ettiğim bir şey bu. O zamanlar tuhaf geliyordu, ama şimdi gelmiyor. Çocukken bazı şeyleri farklı gördüğünü, farklı algıladığını anlıyorsun. Hayatın bana başta getirdiği, kattığı bir şey bu. Bunu atmamın, çıkarmamın imkanı yok. Artık çıkarmak da istemiyorum. Çok fazla kontrolüm dışına çıksın istemiyorum sadece, başetmek zor oluyor. Yapısal bir özelliğim, hassaslık... Öyle olunca, seninle benzer hassaslıkları gösteren, benzer durumlardan diğer insanlara kıyasla daha fazla etkilenen insanlara meylediyorsun, belki kendini onaylayabilmek için. Bir de yalnız olmadığını hissetmek... Aynı tarzda olayları onların nasıl yaşadığını, nasıl anlattığını dinleyince, okuyunca, senin yapamadığın şekilde anlatabildiklerini görünce mutlu oluyorsun. Pop müzik de bu belki, başkalarının yerine bir şeyleri söylemek...

Cemal Süreya'ya çok düşkünsün galiba...

İnanamıyorum ben ona. O yılların Türkiye'sinde yaşayıp dili o şekilde kullanmış olmasına, hayatı o şekilde algılamasına... Aşka bakışı biraz daha iyimser tabii. O çapkınlığı, aşka düşkünlüğü, terk edilmeyi, etmeyi sevmesi hoşuma gidiyor. Bir erkeğin bunların peşinden gitmesi, başka şeylerin, mesela paranın ya da iktidarın peşinden gitmesinden çok daha hoş.

O yılların Türkiye'siyle bu yılların Türkiye'si arasında kadınlar açısından ne gibi gelişmeler görüyorsun? Mesela sen şarkıyla, dille uğraşıyorsun: Değişen, kendini hissettiren bir kadın dilinden söz etmek mümkün mü?

Erkek dilinden çok farklı olması mümkün değil, çünkü yüzyılların erkek egemen toplumu var. Onunla ortak paydalarının, iktidar hırsının, para kazanma hırsının olmaması mümkün değil. Ayakta kalma hırsı da belki erkek egemen topluma duyulan bir tepki. Kadın, ilk baştan beri çok konuşamayacağını, çok fazla sözünün dinlenmeyeceğini görüyor. "Sen sus" deniyor ona. O zaman onun söylediği şeylerin öyle şeyler olması gerekiyor ki, sonunda haklı olduğu ortaya çıksın. Az ama öz olma zorunluluğu doğuyor kadın için. Yaptığı şeylerle hep bir şeyleri ispat edip yapmaya devam edebilme özgürlüğünü kazanmaya çalışıyor. "Ben kendi ayaklarım üzerinde duracağım" diye tutturan bir kadın tipi de çıkmayabilirdi. Çünkü herkes ona öyle olamayacağını söylüyor, günümüz modern kadını da bunu istiyor. Liseyi, üniversiteyi bitiren kadın sayısı artıyor. Bu kadınlar arkadaşlar ediniyor, kitaplar okuyor ve artık onlara evde anlatılan hayattan daha farklı bir hayatları olabileceğini farkediyorlar. Sunulanın dışında bir alternatifleri

olduğunu görüyorlar. Bazı davranış kalıplarını da değiştirebilecek bir durum bu... Bu albüm kadınlarda "ben de müzik yapabilir, şarkı yazabilir ve öyle yaşayabilirim" hevesi yaratırsa çok mutlu olurum.

Az evvel tespit edilmeyen bir cinsel devrimden bahsetmiştin...

Bugün kadınların da hovarda olma görüntüsü aslında yalan bir şey, sadece şarkılarda. Bahsettiğim şey kadınların hovardalık yapma lüksü değil. Kadınların cinselliklerini yaşama hakkı gibi doğal bir şeyden bahsediyorum. Öyle bir şeyin artık olmaya başladığını görüyorum, bu da hoşuma gidiyor. Bir erkek ne kadar geç milli olursa o kadar dalga geçilirken, bir kız cinsellikle ne kadar erken tanıştıysa o kadar orospu sayılabiliyor... Çok fazla kafayı cinselliğe takmak da normal bir durum değil, ama cinsellik aşkla birlikte insanın hayatının doğal bir parçası ve bir şeyi kesip attığında bir şeyler yanlış dönmeye başlıyor, çarkların arasına bir şeyler sıkışıyor ve bir şeyler hastalıklı olmaya başlıyor. Türkiye o yüzden de biraz hastalıklı bir ülke.

Kadın cinselliğinin bastırıldığı bir ortamda bir de erkeklerin neleri ıska geçtiği, nelerden mahrum kaldığı meselesi var...

Buradan bugünün maço salak erkekleri çıkıyor: Abuk sabuk bir şekilde her şeyi iktidar meselesi yapan, tatminsiz, saldırgan erkekler... Cinselliğini kiminle, nasıl yaşaması gerektiğine karar veremeyen, "evlenecek kadın mı, yoksa bilmem ne yapılacak kadın mı" gibi sadece Türk erkeğinde olan salak bir ikileme düşen garip erkekler ordusu var. Bu insanların bütün doğallığı ve saflığıyla aşkı tanıyıp benimsemesini nasıl bekleriz? Kafasında bir sürü çözmesi gereken sorun var. Onları çözemeyip rahat rahat aşkını yaşayamıyor adam!

Sinemayla aran nasıl?

En son "Hücre" filmine gittim. "Duvar"a üç-beş yıl önce festivalde gitmiştim ve inanamamıştım Türkiyeli bir yönetmenin yaptığına. Çok sert bir film. Gerçek doğum sahnesinin olması; bütün filme yayılan bir tarz, tavır... Bir filmin, şarkının insanın içinde böyle hareket yaratmasını seviyorum. "Böyle bir gerçek var kardeşim" diyerek seni uyandırıyor. Daha önce hiç düşünmediğin bir konu hakkında için acıyarak çıkıyorsun sinemadan.

Bir kare as yapsana.

"Until The End Of The World", "Stranger Than Paradise", "Aşçı, Hırsız, Karısı ve Aşığı"... "Süt Kardeşler" veya "Tosun Paşa": Türk sinemasının en önemli filmlerinden bunlar, harika müzikleri var.

Bir arkadaşım "senden beklediğimden daha yumuşak sözler buldum" dedi. Daha kızgın ve politik olmamı bekliyormuş. Bense o dönemde çok aşıktım ve acı çekiyordum, benim için bir numaralı şey buydu hayatta. İkinci albüm daha sert olacak sanırım.

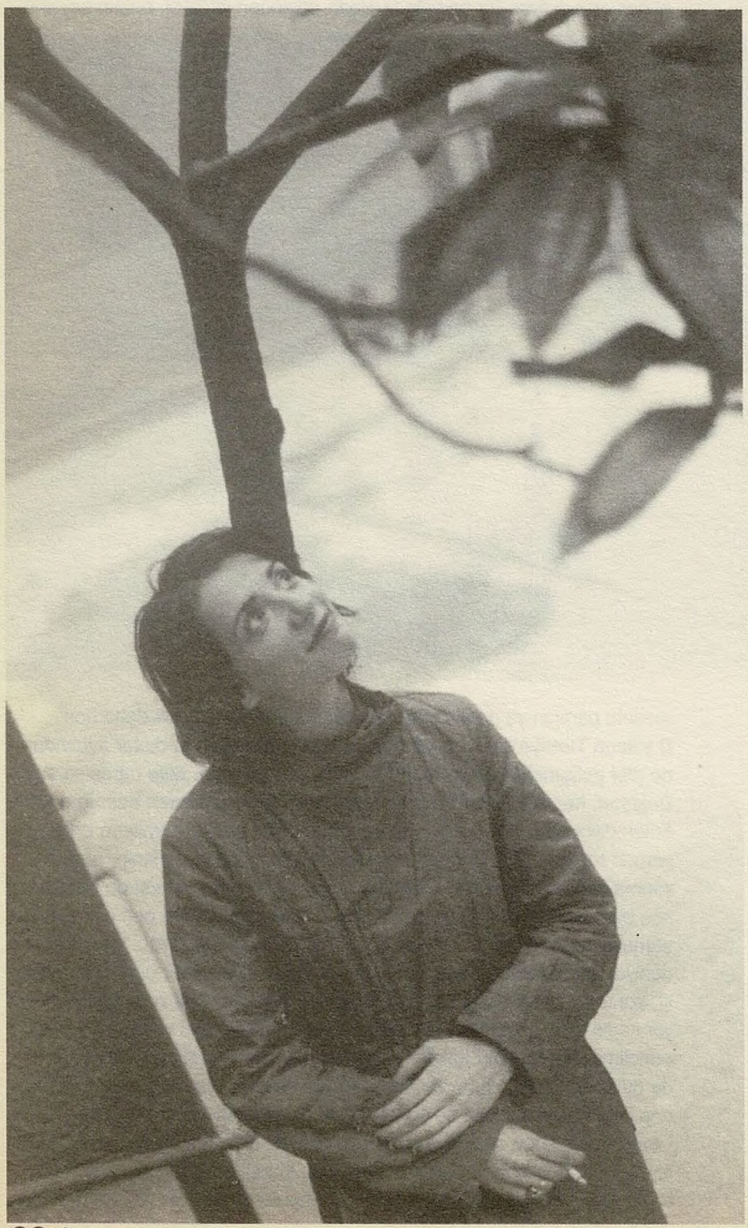

Geçen sayıda PJ Harvey şöyle söylüyordu: "Beni gerçek anlamda etkileyen plaklar ve filmler, müziğimde sormakta olduğum sorulara verilecek bir cevap olduğunu bana hissettirenlerdir..."

(gülüyor) "Evet, doğru anlamışım, benim hissettiğim gibiymiş" demek güzel tabii... Belli bir döneme dek kendimi erkek gibi hissediyordum. Hep erkek yazarlar ve erkek şarkıcılar. Ne zaman evden ayrıldım, tek başıma kaldım, ev kirası ödedim, sevdiğim işi yaparak yaşamaya karar verdim, o zaman kadın yazarlarla, kadın müzisyenlerle güçlü bir bağ kurdum. Şimdi çok daha kadına yakın bir insanım. PJ'i bu kadar arkadaşım gibi hissetmem, başarılı bir albüm yapınca sevinmem, ciddi bir şeyleri başarmış bir kadına duyduğum özlem ve onlardan biri olma hissiyatı, tek başıma kaldığım zaman kazandığım şeyler.

Björk'ü de çok seviyorsun...

Korsan konser CD'si aldım New York'tan, çok iyi. Onu çok seviyorum. PJ kadar seviyorum. Asi kadın her zaman gönlümde taht kurmaya adaydır. Acayip kendi gibi olup, bunu umursamazca ifade edip başarılı olmuş bir insan Björk. İnsanlar deliliklerini, saçmasapanlıklarını bu kadar güzel ifade edemiyorlar ya da buna cesaret edemiyorlar. Bunu yapıp da bu kadar insanın hoşuna gitmesi fikri benim hoşuma gidiyor. Tavrı hoşuma gidiyor, örnek aldığımız insanlar olmalı onlar. Tavrını, açıkyürekliliğini örnek almak lazım, yaptığı hareketi birebir aynen yapmamak lazım. Ama yapıldı çokça, sıkıcı da oldu. Bir de Türkiye'de az insanın bildiği insanları taklit edip kendine has vokal tarzı olan insanlar gibi ortaya çıkmaları beni sinir ediyor.

Şimdi aklımıza Özlem Tekin, Şebnem Ferah mı gelsin?

Olmaları olumlu bence. Olmamalarından iyidir. Şebnem Ferah, Ecevit gibi bir kadın. Her yerde bulunabilir, her yerde durabilir. *(gülüyor)*

Ecevit nasıl bir adam peki?

Şebnem gibi. *(gülüyor)* Her yerde varoluyor işte, MHP'yle de. Eski Ecevit'i seviyorum ama. Anneannemin evinde, bizim yattığımız odada onun resmi vardı. O resimdeki adamı seviyorum. Ama zamanında Selamet partisiyle, şimdi MHP'yle bir araya gelebilen, Fethullah Gülen'le görüşen bir adam.

"PJ Harvey'i, Björk'ü sevmem tek başıma yaşamamla oldu" dedin. Bugün tek başına yaşamanın kadın için önemi, zorlukları ne, sen nasıl karar verdin buna?

Tam buluğ çağına girerken annemlerin ülkeye geri dönmesi ve onlarla anlaşamamam, gittikçe bende oluşan hayata dair fikirler, politik görüşler, olmak istediğim insan için yapmam gerektiğine inandıklarım, çok uzun zaman önce bu kararı verdirdi bana. Üniversiteye girer girmez de yaptım. Başka kadınlarla aynı evde kaldım. Kadınların hayatta yaşadıkları zorlukların benzerlik göstermesi, hayatta anlamak, emek harcamak gereken çok daha farklı şeyler varken basit şeylere takılmak zorunda kalmaları, bazı şeyleri daha iyi görmemi sağladı. Okulda, yolda, evsahibiyle, komşularla, her yerde kadın olarak varolmanın zorluğunu öğrenmeye başlıyorsun. Kadınlar bir araya geldiklerinde, öyle bir amaçları olmasa da, sorunlarını konuşmaya başlıyorlar. Erkekler anlamaz bunları, yaşamadıkları için.

Şarkı sözlerine nasıl yansıdı bunlar?

Şarkı sözlerimi yazdığım dönem, toplumsal baskıların yanında, bazı aşk acılarının baskın olduğu bir dönemdi. Şarkılar aşk ve yalnızlık teması üzerine. Aşkı anlamaya çalışıyordum. Neyin doğru olduğunu kendim bulmalıydım. Başkalarının tavsiyesiyle yaşamak istemiyordum. Kendi istediklerim yüzünden bir takım yaralar alıyorum. Bir arkadaşım "senden beklediğimden daha yumuşak sözler buldum" dedi. Daha kızgın ve politik olmamı bekliyormuş. Bense o dönemde çok aşıktım ve acı çekiyordum, benim için bir numaralı şey buydu hayatta. İkinci albüm daha sert olacak sanırım. Müzik olarak değil, söz olarak. İnsanlar, sert deyince, daha rock bir albüm anlarlar şimdi. Ama daha kızgın bir albüm olur sanırım.

Dolayısıyla "Gelgit" çok mu şahsî bir albüm oldu?

Çok kendine dönük... İkinci de kendine dönük olacak tabii, çünkü kendinle hesaplaşmanın en güzel yolu şarkı yazmak... Beni en çok çileden çıkaran şey, insanlara kendini kabul ettirmen için sert olmak gerekiyor. Hoşgörülü, saygılı bir insan olman, insanlara seni suistimal etme hakkı vermemeli gibi geliyor bana. İlişkilerde de öyle: "Birine kötü davranırsın, o da

sana köpek olur" mantığı var. Hıyarca... İş ilişkisinde de böyle. Bağırarak konuşursan hemen "tamam, yapıyoruz" derler. Hayır: Ben düzgün bir insan olmalıyım, sen de işini düzgün yapmalısın. Kendin gibi olma lüksü vermiyorlar sana. Ben insanlara fırça atan insan olmayı sevmiyorum. İşimi yaptırmak için insanlara kötü davranmak zorunda kalmamalıyım. Konuk olduğun televizyon programında sunucuya kibar davrandıkça, o da senin tepene çıkmamalı. Laçkalaşmamalı işler. İnsanların sana tek saygı duyma sebepleri senden korkmaları olmamalı.

Radyoyla, televizyola aran nasıl; klip işe yarıyor mu?

Televizyonlar açık açık para istiyorlar, iki haftalık şu kadar bin dolar diye. Bir başkası "maalesef, bütün Türkçe saatlerimiz satıldı" diyor. Kanal yetkililerinin beğendiği bir klipse belli bir numaraya kadar yükseliyor, ama asla 1 numara olamazsın, para vermediğin sürece. Ya da ikinci, üçüncü albümle popun tavanına vuracaksın... Bazen radyoda şöyle diyorlar benim albüm için: "Çok Avrupaî bir albüm.." Direkt kompleks ya! Avrupaî ne demek? Avrupa'da çok iğrenç müzikler de yapılıyor. Bu albümün elektronik altyapılı olması, onun buralı olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Mazhar Alanson'un, Bülent Ortaçgil'in şarkıları Avrupalı mı? Çevir bakalım İngilizceye, oluyor mu? Ben Türkiye'de yaşayan bir insanım. Avrupa'yı takip ediyorum, ama Doğu'yu da dinliyorum. Ümmü Gülsüm dinliyorum oturup. Vokal tekniğinde daha ileri gitmek istiyorum çünkü. Yaptığım albüm için Avrupaî denmesi iltifat değil, hakarettir... Türkçe rock yapılmıyor gibi tartışmalar da saçma. Uğraşırsan oluyor. Belki sözcük az Türkçede. İngilizcede bir durum için bir dolu sözcük var.

Türkçenin de nüansı bol ama...

Öyle tabii. Ama çoğu zaman eski, Arapça kökenli olduğundan, arabesk bir sound olur diye istenmiyor. Ama olsun bence, n'olur ki? Bu albümde çok istediğim halde kullanamadığım sözcükler oldu: Yâr sözcüğü mesela. Çünkü sevgiliden farklıdır yâr. İçinde biraz tasavvuf da var. Bazı kelimeler bazı tarzlara aitmiş gibi anlaşılıyor. İkinci albümde bunu da aşacağım umarım.

Popta, rock'ta bile söz konusu olabilen tırnak içinde "müzik bilme" bahsine, teknik elitlerine ne diyorsun? Mesela pop müzik okulu gibi bir şey olabilir mi?

İki akorlu süper şarkılar var. Bilgiye dayalı iktidara, faşizme karşıyım ben. Böyleleri Türkiye'de özellikle daha fazla var sanki. Cehaletin getirdiği bir şey mi, eğitimin bazı insanlara sunulmuş bir lütuf olmasından mı, sınıf belirtisi mi, bilmiyorum. Neymiş, iki akormuş o şarkı. Hassiktir lan! Kaç akor olduğunun ne önemi var! "Detone söylüyor!" Evet. Mesela PJ detone söylüyor, n'olmuş? Cher detone değil. Candan Erçetin detone değil, ama iğrenç bence. Biliyorlar ya, iktidar kuracaklar! Beste yapıyorsun, ama armoni biliyor musun bakalım?! Armoni bilmeyene beste yapmayı yasaklıyor muyuz?! Edebiyattan mezun değilsin, o yüzden yazar olamazsın gibi!

"Çok Avrupaî bir albüm.." Direkt kompleks ya! Avrupaî ne demek? Avrupa'da çok iğrenç müzikler de yapılıyor. Ben Türkiye'de yaşayan bir insanım. Avrupa'yı takip ediyorum, ama Doğu'yu da dinliyorum. Yaptığım albüm için Avrupaî denmesi iltifat değil, hakarettir...

İstanbul'da rahat bir halin var, seviyor musun bu şehri?

Ülkeyi terk etmek fikri yok bende. Dışarıya gidip gelmiş bir insanım ve İstanbul'u özlemenin nasıl olduğunu biliyorum. Buradan çoğu zaman nefret ediyorum, ama kalmayı tercih ediyorum. Nefret edip sevdiğim bir sevgilim gibi burası. Kötü, ama sevdiğim yanlarını o kadar çok seviyorum ki, terk edemiyorum bu sevgiliyi. Paris'e gittim, delirdim, çok sıkıldım. Almanya zaten gece 10'da yatanların memleketi. Londra güzel sevgili desek, güzellik gelip geçici ya! Londra'da kimim var "hadi rakı içmeye gidelim" diyeceğim? 11'de pub mı kapanırmış? Dünyanın her yerine gitmek isterim, ama burası da başka. Belirli kavramları İstanbul'la birlikte yaşayıp öğrenmişsin bir kere. New York'a gittim ve ilk kez İstanbul'u özlemedim. New York'la İstanbul benziyor galiba. New York kalabalık, hareketli, geç saate kadar hayat var. Her cins insan var, kendini yabancı hissetmiyorsun. New York'ta kendimle ilgili olarak uzun bir aradan sonra pozitif şeyler hissettim. Öyle çok uğraştım ve bekledim ki bu albüm için. Başka bir iş yapmak istemediğimden eminim. Ama ne olacak. Hayatımı mutsuz bir İngilizce öğretmeni olarak geçirme ihtimalim var. Sadece ders verip şarkı yazmışım, başka hiçbir şey yapmamışım. Dondurmuşum hayatımı. Bunun sonuca ulaşmaması fikri o kadar baskı yaratmış ki... New York'ta her şeyin boş olduğuna, yeniden hayata başlayabileceğime inandım. Zorunluluklarımdan uzak olmak beni rahatlattı belki de. Dünyanın öbür ucundaydım. New York'ta Jeff Buckley'i hâlâ çok seviyorlar, o çok hoşuma gitti.

Söyleşi: ***Merve Erol - Serkan Seymen***

ankara'da farklı bir ortam...

atölye sanat
SANATSAL ETKİNLİK • TANITIM

...hem ATÖLYE ve SANAT PAZARI,
hem İKİNCİ EL ALIŞ-VERİŞ.

paris caddesi, 62/1 KAVAKLIDERE • ANKARA
tel,fax • 467 02 35

2. İKİNCİ EL
GİYSİ
AKSESUAR
AYAKKABI
IVIR ZIVIR
ÇANTA, VS.

Yansımalar

Sıkı bir "incesaz" tedrisatından geçen Şenol Filiz (ney) ve Birol Yayla'nın (tanbur ve gitar) seyir defteri olarak başlayan Yansımalar, "Bab-ı Esrar" ve "Yansımalar" albümleriyle bugün Türk müziğindeki farklı arayışların en önemli temsilcilerinden biri. Geçtiğimiz aylarda üçüncü albümleri "Serzeniş"i yayınlayan Yansımalar'la "mânâ"dan "ses"e uzanan bir söyleşi yaptık...

Kâmil olma süreci

Yansımalar nasıl oluştu?

Birol Yayla: 1980 yılında İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nda, Şenol'la aynı sınıftaydık. Şenol ney, ben de tanbur eğitimi aldım. Öğrencilik yıllarında, Şenol'un ney performansı üzerine ciddi çalışmaları oldu, konserler de vermeye başladı. 1983 yılı sonunda Kültür Bakanlığı Klasik Türk Müziği Korosu'nun sınavlarını kazandık yine Şenol'la birlikte. Çok yakındık, ancak müzikal birlikteliğimiz böylesine yoğun değildi. 1990 yılında, Fransız Kültür Merkezi'nde Şenol'un organize ettiği bir konser oldu. Birlikte bir-iki şey çalmak için çalışmaya başladık. Hem tanbur, hem ney, hem de gitar eşliğinde benim parçalarım... İki-üç ay içerisinde o konser için hazırladığımız parçaların çoğunu eledik ve yeni eserler yazdık. Yani bu konser Yansımalar serüvenimizin başlangıcı oldu.

Demek ki sizin o dönemde hazırda besteleriniz vardı... Müzik yazmaya nasıl başladınız?

Birol Yayla: Ben konservatuardan önce de, sonra da Türk müziği dışında çok farklı müziklerle haşır neşir oldum. Mesela Jan Garbarek'i ilk dinlediğim zaman "ben bu hissiyatta bir şeyler yapmalıyım" dedim. O zamanlar radyodan, TRT-3'ten yabancı müzikler hakkında bilgi sahibi olup bu müzikleri edinmeye çalıştım. Başlarda, insan daha az şey bilince daha cesur oluyor. Her şeyi yazıp bir kenara atmaya başladım. Nota öğrenmenin verdiği heyecanla bu dili mümkün olduğunca fazla kullanmaya çalışıyorsun... O zamanlar biraz gitar çalıyordum.

Türbanlısından rock'çusuna kadar ve her yaştan insan geliyor konserlerimize. Ne kadar köprüler yıkılırsa yıkılsın, insanlar ortak duygulara sahipler ve bu da onların anlaşabileceğine inancımızı pekiştiriyor.

Gitar tanburdan önce başladı o zaman...

Birol Yayla: Evet, daha önce, fakat çok amatörceydi. Birçok meraklı birçok insan gibi önce mandolin, daha sonra 16-17 yaşlarında gitar başladı. Tabii her zaman için tanbur benim için birinci derecede önemli bir enstrümandır. Ama bizim müziğimizdeki anlatım için gitar önemli bir olanak sağlıyor armonik yapısıyla.

Şenol Filiz: Benim de başından beri en çok zorlandığım konu buydu. Birol kendini hiçbir zaman gitarist olarak kabul etmiyordu; ancak yazdığı eserler tanburdan ziyade gitarla icra ediliyordu. "Ben gitarcı değilim" imajını o zamanlar hep taşıyordu ve en çok zorlandığımız, sıkıldığımız konu buydu. Ancak ilk başından beri, Yansımalar duygusunu verebilecek başka bir gitaristin olabileceğini hiç düşünmedim. Çünkü hep söylediğimiz bir şey var: Biz enstrümanlarımızdan önce, düşüncelerimizin ortaya konduğu potanın ateşini yakıyoruz. Elimizde hangi sazın olduğu önemli değil. Yoğun bir tanbur eğitiminden sonra, Yansımalar'daki duygunun iyi gitarcılar tarafından dahi sevgiyle karşılanmasını, müziğe bakışımızdaki samimiyete bağlıyorum.

Tanbur eğitiminden sonra gitara ya da müziğe bakışınızda nasıl bir değişiklik oldu?

Birol Yayla: Konservatuar sadece müzik öğreten bir kurum değil. Müzikle uğraşan insanlarla aranızda müthiş bir iletişim başlıyor. Müzik görgünüz artıyor, bakış açınız değişiyor. Belki bir takım kıskançlıklar, bir takım hırslar, daha iyi olmalıyım kaygısı başlıyor... Ama Türk müziğini öğrenmek, yani gerçek anlamda içine girmek; yani bir makamın dizisini öğrenmekle kalmayıp o makamın anlamını hissedebilmek, ruhunu sezebilmek ve tabii Türk müziğindeki o çok zengin ritmik yapıları öğrenmek, insanın yazdığı, icra ettiği şeylere sirayet ediyor. Hızlı ve temiz çalmak tabii çok önemli yeri geldiğinde; ama sadece virtüozite değil, "duygusal durumumu müzikle nasıl aktarabilirim" düşüncesi Türk müziğinin temelini oluşturur.

Şenol Filiz'e de soralım: Sizin müziğe başlamanız nasıl oldu?

Şenol Filiz: Ben Tireli, müziği seven, müziği yaşayan bir ailenin çocuğuydum. Babam kültürle son derece ilgili bir insan. Cumhuriyet'in ilk kuşaklarından. Birkaç Batı sazı çaldıktan sonra kendini neye vermiş. Ne yazık ki babamın yoğun olarak neyle haşır neşir olduğu dönemlere ben yetişemedim. Ney benim sürekli gördüğüm, duyduğum, bildiğim bir şeydi evin içinde, ama geleneksel bir kültürü anlama yaşı herkes için farklı olabiliyor. Hele bu ney kadar mütevazı, fakat bir o kadar da simgesel anlamı derin bir sazsa daha zor oluyor. Ama çocukluk dönemimde hiç heveslenmediğim bu iptidai ve mütevazı saza, konservatuvara gitmeden önce, 17 yaşımın sonlarına doğru büyük bir aşkla bağlandım. Babam, "ben hocasız yetiştim, ama bu, flüt gibi metodla kendi başına öğrenilebilecek bir şey değil" diye beni uyardı ve kendi tabiriyle "sana femü saadetten bir destur alalım" dedi. Yani "güzel ağızdan bir icazetle başla" demek istemiş. O nedenle Ödemişli Sencer Derya isimli ilk ney hocamla tanıştım. O zaman çok azimli, fakat en acemi halimle herhalde iyi bir öğrenciydim. Konservatuar düşüncesi bende oluştuğunda açıkçası bir tedirginlik duydum, "acaba ailem ne der" diye. Çünkü baba mesleği olan saatçiliği de bir yandan sürdürüyordum. Tire'de dükkanı kapatmak, daha sonra İstanbul'da tutunmak gibi sorunlar kafamı kurcalıyordu. Durumu babama açtığımda, "hiç düşünme, dükkanın kepengini indirir gidersin" dedi. Konservatuara girdiğim ilk günden beri, neyin genelde algılanan –Ramazan'da iftara beş kala, Karacaahmet manzarası eşliğinde, dörtkollunun gidişine eşlik eden– hüzünlü imajı dışında, insanlar tarafından daha sevgiyle algılanabileceği bir tarzı düşledim.

Ödemişli ney hocanız Sencer Bey'le alışverişiniz sadece müzikal bilgiyle mi sınırlıydı? Yoksa Türk müziğinin anlamı ve tasavvufla alakalı bir bilgilenme de yaşadınız mı?

Şenol Filiz: Tabii ki her iki yönde de bir bilgilenme yaşadım. Zaten babam ılımlı bir şekilde tasavvufla ilgilenen bir kişiydi ve ailem bu felsefeyi benimsemiş bir aileydi. Yalnız, ney mi tasavvufun yolunu açtı, yoksa tasavvuf sayesinde mi neyi sevdim; onu şu anda pek bilemeyeceğim.

Osmanlı-Türk estetiği, galiba sadece icraya yönelik teknik bir bilgi aktarımıyla kavranamıyor. Bu estetik yapının altında bir değerler sistemi de var, onunla da karşılaşmak gerekiyor. Bu da genç yaşlarda pek olamıyor. Herhalde Türk müziğinin hem handikapı hem de avantajı bu... Yani içine girmek biraz zahmetli oluyor, ancak adımınızı atınca da çok zengin, farklı boyutları haiz bir alana girdiğinizi görüyorsunuz.

Birol Yayla: Kesinlikle doğru... Ben kendi adıma şunu söyleyeyim: Türk müziğinin öğrenilebilmesi

için, mânâsının anlaşılıp bu mânâya göre icra edilebilmesi için, kişinin belirli bir olgunluğa ulaşması gerekiyor, yoksa Türk müziğinden zevk de alamaz. Türk müziği ile çocuk şarkıları diye bir şey çıkardılar bir ara. Belki iyi niyetli bir yaklaşım, ama Türk müziği çocuk şarkısı olmaz. Segâh bir çocuk şarkısı yapıp çocuklara ezberletmenin hiçbir alemi yok! Çocuksu bir üslûpla bir eser bestelenebilir, ama çocuk şarkısı olmaz. Türk müziği sadece nazariyat ya da enstrüman öğrenerek de olacak bir şey değil. Bir kere siz kişisel olgunluk olarak, yaşadığınız çevre, hissettikleriniz, derinliğiniz, maneviyatınız, –burada dini kastetmiyorum, iç aleminizin zenginliğinden bahsediyorum– belirli bir seviyeye gelmiş olmalıdır. Yani kâmil olma sürecinden bahsediyorum, ki bütün yaşama yayılan bir süreçtir. Biz 16-17 yaşlarındayken Yes, Moody Blues, Deep Purple, Emerson Lake and Palmer gibi rock toplulukları ya da Tangerine Dream gibi new age topluluklarını dinliyorduk arkadaşlarla. Neden? Çünkü insan o yaşta öyle bir müziği algılayabiliyor. Bazılarını hâlâ dinliyorum, ama tabii beğenim daha asudeleşti. Hakikaten okuduğum kitaplarla, çevremle olan ilişkilerimle, yaşadığım aşklarla, uğradığım hayal kırıklıklarıyla ve bu ülkeyi anlama konusunda zaman içinde artan deneyimlerimle birleştiği zaman, Türk müziğinden bir mânâ çıkarmaya ve ondan zevk almaya başladım.

Yani küçük yaşlarda bir çocuk Türk müziğini anlayamaz, sevemez mi?

Birol Yayla: Bu tabii kişisel kapasiteye ve içinde yetişilen şartlara göre değişir. Belki 1800'lerde bu durum farklıydı, çünkü etraftaki müzikler, duyulan sesler Türk müziği kaynaklıydı. Belki 8-10 yaşlarında bir çocuk Türk müziği eğitimine başlayabiliyordu.

Şenol Filiz: Ama yine de hangi dönemde olursa olsun, Türk müziğinin mânâsına ulaşabilmek için kişisel bir olgunluk gerekliydi her zaman için. Mesela şimdi konservatuarlar fırtına gibi parmaklar yetiştiriyor. Ud talebeleri Targan'ları 13 yaşındayken fırtına gibi götürüyor. Ama taksimdeki oturmuşluk, o insanın gönlüne işleyen şey, taklitlerin hepsinden geçip de kendi adına vurduğu ilk sesle başlıyor. Bu da çok küçük yaşlarda olmuyor kanımca. Çünkü ilk önce insanın kendini bir parça anlaması lazım ki, içindeki sesi sazına döksün.

Ama bir şekilde hâlâ hicaz makamındaki "dandini dandini dastana" ninnisi ya da uşşak makamında "yağ satarım bal satarım" gibi çocuk ezgileri yaşıyor.

Birol Yayla: İşte bu, geleneğin getirdiği birikimin anonimleşmesi sonucudur. Biz fasulye severiz, çocuklar da sever... Bunlar aslında toplumsal kültürü oluşturan ortak parçalar. Bu anlamda çok güzel örnekler bunlar. Ama burada esas mesele ideolojik yaklaşımdan kaynaklanıyor: "Batı çocuk şarkıları var, niye Türk müziğinde çocuk şarkıları olmasın" gibi bir zorlama.

Şenol Filiz: Bir de Türk müziğini çok bulandırmamak gerek diye düşünüyorum; yani çekirdeğinde taşıdığı anlamı bulandırmamak gerek. Ama tabii "dandini dandini dastana" geleneğin getirdiği mirasa müthiş bir örnek, bu toplumun içinden doğal olarak çıkmış, bir zorlamayla değil.

Birol Yayla: Mesela kızım altı yaşında ve onun için ezberlemesi gayet zor olan Batı pop müziği parçalarını hayret edilecek bir beceriyle söylüyor. Tabii orada ilginç elektronik sesler, hareketli altyapı da çocukları kendisine çekiyor. Ama Türk müziğini anlaması için daha çok erken.

Bir de diğer müziklerden daha ağırlıkta olarak Türk müziğinde cümle kuruluşu çok önemli. Yani sazınızda güzel heceler bulmanız ya da ilginç kelimeleri yan yana getirmeniz yeterli olmuyor anlatımdaki bütünlük için...

Birol Yayla: Batı müziğinde ne kadar doğaçlama yaparsanız yapın, belirli bir armonik altyapıya tabisinizdir. Bizim müziğimizde de makama tabisiniz, fakat Ermeni, Azeri hatta İran müziğinden farklı olarak Türk müziğindeki açık makam anlayışı, taksimlerde bize daha özgür bir doğaçlama alanı bırakıyor. Mesela aynı makam içinde ufak bir geçki veya küçük bir glisando ile büyük bir anlam yakalayabilirsiniz. Bu sazınızda dile getirdiğiniz içten bir "aah" sesidir aslında. Sadece, "ne kadar güzel bir hicazkâr makamı çaldı, meyanı açtı, kararı da verdi, bak güzel gitti, arada bir re bemolü de bastı, ne güzel çaldı" filan değil. Kendinizden kattığınız küçücük de olsa yeni bir ses, farklı bir duygu olmalı. Çok üstün teknikli insanlar var, ama gerçek anlamda virtüöz dediğimiz efsane adamlar nadir çıkıyor. Bu yüzden mesela Tanburi Cemil Bey'in etkisi bütün kuvvetiyle üzerimizde hissediliyor.

Grubun adı neden Yansımalar?

Şenol Filiz: Yansımalar'ın varolmasındaki en önemli neden bizim içimizin dışa yansıması. Çünkü sonuçta her şey bir yansıma, etkileşim. Bizim müziğimizde, Birol'un müziği ilk önce bana yansıyor, daha sonra bendeki özle birlikte halvet olan bu algı tekrar müziğimize yansıyor. Biz hiçbir zaman bu isim üzerinde felsefi bir anlamlandırmaya gitmedik, çünkü bu anlam kendinde mahfuz. Bir şekilde ilk albümümüzün ismi olan "Yansımalar" başlığı, bu müziğin dinleyiciler üstündeki etkisiyle bize bir isim olarak yansıdı. Yani "biz Yansımalarız" diye çıkmadık meydana. Hatta inat edip ismimizde direttik, "Şenol ve Birol" olarak. Çünkü biz birer şahsiyetiz; istedik ki o isim bizim önümüze geçmesin. Fakat bu böyle olmadı. Dinleyici bize "siz artık Yansımalarsınız" dedi. Grup büyüyünce de bu ad işimize yaradı açıkçası.

Hilmi Yavuz'un "Osmanlılık, Kimlik ve Kültür" adlı kitabında rastlanan bir düşünce var. Daha sonra da Orhan Pamuk, "Benim Adım Kırmızı" adlı romanında bu fikri işledi: İslâm sanatında, estetik değerler hep bir istiare ve alegori olarak betimlenir. Anlatılan güzellik somut güzellik değil, geleneğin tahayyülünde bulunan soyut bir güzelliktir. Aslında tasavvufun da çokça beslendiği Yeni Eflatunculuk'un bir yansıması... Sizin müziğinizde söz olmadığı için bu fikir daha da derinlik kazanıyor...

Şenol Filiz: Yansımanın güzelliği aslına göre her zaman daha fazladır. Neden daha fazladır? Çünkü yansıyan görüntü aslından çok daha parlaktır. Siz varolan bir görüntüyü aynaya tuttuğunuzda o görüntü size çok daha parlak olarak geri döner. Bizim duygu ve düşüncelerimizin müziğe yansıması belki aslından çok daha parlak bir ateş yakıyor. Daha sonra bunun dinleyiciler tarafından algılanıp tekrar bize dönmesi de pozitif bir yansıma aslında.

Biraz kaba, doğrudan bir soru olacak ama, kendinizi Doğulu bir müzisyen olarak mı düşünüyorsunuz, Batılı bir müzisyen olarak mı?

Şenol Filiz: Ben Anadolu coğrafyasında şu an yaşayan ve daha önce varolmuş, bizim ulaşabildiğimiz müziklerin yanısıra, sevdiğim diğer kültürlerin müziklerinden beslenerek bir şeyler yapmaya çalışan bir müzisyen olarak görüyorum kendimi.

Siz biraz fotoğraf çekmek gibi müzik yapıyorsunuz, objektif bir bakışınız var. Kendinizi belirli bir yere konumlandırmak istemiyor musunuz?

Şenol Filiz: Tabii varolduğumuz ve yetiştiğimiz ortam daha çok Doğu. Ama baktığımız yön Batı. Ben yaptığımız müzikte bu iki unsurun uyumunu hissediyorum. Yaptığımız müzik tek taraflı olsaydı, belki bu soruya daha net cevap verebilirdim.

Birol Yayla: Bir kere yetişme ve hayat tarzı olarak kesinlikle Doğuluyuz, Batılı değiliz. Ben sanatçılar için yaptıkları eylemi birer araç olarak görüyorum. İcra ettiğiniz sanat sizin varolan birikiminizin bir ifade şeklidir. Bu da beyinde başlar, enstrümanlarla müziğe dökülmesi çok sonra gelen bir iş. Yetiştiğimiz aileler, aldığımız eğitim, toplumsal koşullanmalarımız hep bizim Batılı olmadığımız yönünde işaretler veriyor. Bir de Türkiye'nin çok kendine özgü bir yapısı var. Tarihi, coğrafyası, toplumsallığı tek taraflı değil. Doğu ile Batı'nın tuhaf bir harmanlaması olmuş. Bu harman içinde 20. yy'ın getirdiği modernleşme ve son yıllardaki iletişim imkanlarını da değerlendirirsek, sizi Batı kültürüne çeken imkanlar açılıyor önünüzde. Ama mesela ben dinlediğim müziklerde salt Batı müziğinden ziyade, genellikle duygusal ağırlığı olan ve Doğu estetiğini de içeren akılcı ve gerçekten belirli bir uyumu yansıtan eserleri daha fazla seviyorum. Mesela Jan Garbarek'in bir solo çalışmasına kıyasla Zakir Hüseyin ile yaptığı işleri tercih ederim. Yani duygusal olarak Doğululuk ağır basıyor diyebiliriz, fakat bugünü de kucaklamaya çalışıyoruz.

Siz her ne kadar Doğu müziği eğitimi almış olsanız da ve Doğulu bir anlamlandırma peşinde olsanız da, Batılı formlarda müzik yapıyorsunuz. Yani bir saz semai ya da peşrev değil de, Batı armonisi üzerine inşa edilmiş balad diyebileceğimiz bir formda eserleriniz... Diğer taraftan geleneksel müzikle ilgili çalışmalar yaparken farklı bir kimliğiniz mi var?

Birol Yayla: Bizim geleneksel alanda yaptığımız birçok çalışma var. "Mahur" albümünde çalınabilecek en yalın haliyle on tane saz eserini icra ettik orada. Neredeyse akademik anlamda, tabii ki duygularımızı katarak ama hiç sulandırmadan... Bezmârâ'da yaptığımız çalışmalar tamamen Türk müziğinin köklerini araştırmaya yönelik bir çalışma. Büyük üstad, efsane isim Meral Uğurlu ile, Münip Utandı ile çalışmalarımız var ve tabii Devlet Klasik Türk Müziği Korosu'ndaki icracılığımız var. Yansımalar'da biz biraz bugünle ilişki kurmak istedik. Yani geleneksel müzik eğitimi almış, ancak 21. yy'ın başında İstanbul gibi bir metropolde yaşayan müzisyenler olarak, belki bu çağa daha uygun bir ifade tarzı geliştirmeye çalışıyoruz.

Bugüne kadar sivil müzik uğraşları hep piyasadan geldi. Oysa siz klasik Türk müziği eğitimi almış ve klasik alanda da müzik icra eden sanatçılarsınız. Bu durum özellikle gençleri çok heyecanlandırdı. Sazlarınız da çok önemli; mesela eğlence müziğinden de aşina olduğumuz ud veya kanun değil de, fasıllarda pek yer almayan, ama tasavvuf musikisinde özel önemi olan ney ve tanbur gibi, Türk müziğinin en ağır-

16-17 yaşlarındayken Yes, Moody Blues, Deep Purple, gibi rock toplulukları dinliyorduk. Neden? Çünkü insan o yaşta öyle bir müziği algılayabiliyor. Bazılarını hâlâ dinliyorum, ama tabii beğenim daha asudeleşti.

başlı sazlarını çalıyorsunuz...

Şenol Filiz: İlk Yansımalar çıktığında biz bu işin semeresini görelim diye yapmadık, sadece içimizdeki özlemi gidermek istedik. Piyasadan olumsuz tepkiler geldi. "Türkiye'de bu işler daha önce denendi olmadı, bu ülkede enstrümantal müzik yapılmaz" dendi. "Balık tezgahında mücevher mi satalım" dediler. Tabii o zaman arabeskin hakimiyeti daha dominanttı. İlk albümümüz Orhan Gencebay'ın şirketi Kervan Müzik'ten çıktı. Gördüğümüz büyük ilgiye açıkçası şaşırdık ve çok mutlu olduk.

Birol Yayla: İlk konserlerimizde az sayıda bestemiz olduğu için, klasik eserlere bugünkünden daha çok yer veriyorduk: Ferahfeza mevlevi ayini, yörük semai son selamı ya da Tanburi Osman Bey'in segâh peşrevi gibi... İnanın, genç arkadaşlar yeni bir şey keşfetmiş gibi yanımıza geliyor ve bize teşekkür ediyorlardı. Biz Türk müziğini bugüne kadar hiç anlamamışız ya da neyi, tanburu böyle bilmezdik diye yakınıyorlardı. İddialı olacak ama, ben son yıllarda genç kuşaktan neye olan ilginin artmasını, Şenol'un çıkardığı sese bağlıyorum biraz da. Sanıyorum ilk defa hayatın içinden, kendilerine yakın gelen, sivil bir formda dinlediler bu sazları. Artık görüyoruz, elinde gitar ve ney, gencecik arkadaşlar bizden nota istiyorlar, sorular soruyorlar. Bizim dinleyici profilimiz Türkiye toplumunun tamamen bir yansıması: Türbanlısından rock'çusuna kadar ve her yaştan insan geliyor bizim konserlerimize. Bu durum bana şunu daha açıkça gösterdi: Ortam ne kadar gergin olursa olsun, ne kadar köprüler yıkılırsa yıkılsın, insanlar ortak duygulara sahipler ve bu da onların anlaşabileceğine inancımızı pekiştiriyor.

Genelde bu sazlar büyük saz heyetlerinde, çokça sazın içinde çalınıyor ve ses renkleri de net bir şekilde algılanamıyor. Oysa özellikle 80'li yıllardan itibaren dünyada etnik müziklerin ön plana geçmesi, biraz da farklı ses tınıları arayışıyla oldu ve akustik sazların net bir şekilde duyulabileceği kayıtlara önem verildi. Bu anlamda da siz Türkiye'de ilksiniz galiba...

Şenol Filiz: Türk müziği aslında az sayıda icracının oluşturduğu gruplar tarafından yapılır. Maalesef geleneğimizde bulunan bu özelliği 60'lı yıllarla birlikte hızla kaybettik. Oysa hepimizin örnek aldığı büyük ustaların icraları, yani Tanburi Cemil Bey'den 60'lara kadar hep bu tip ikili üçlü gruplar şeklindedir.

Yansımanın güzelliği aslına göre daha fazladır, çünkü yansıyan görüntü aslından çok daha parlaktır. "Biz Yansımalarız" diye çıkmadık meydana. Fakat dinleyici bize "siz artık Yansımalarsınız" dedi.

Birol Yayla: Günümüz kayıt teknolojisiyle bu niye yapılmaz bilmem. Ama Münir Nurettin Selçuk'un o muazzam güzellikteki efsane plaklarında beşten fazla sazende olmazdı. Refik Fersan'ın tek bir tanburuyla plak basmışlar. Tabii böyle bir kayıtta birleşmelerin, ayrılmaların ne kadar mânâlı olduğunu, cümleleri, meyanları, sazları, her şeyi duyuyorsunuz. Bunun lezzeti bambaşka oluyor.

Şenol Filiz: Salatanın, nasıl içindeki dereotundan, havuçtan farklı bir lezzeti varsa, büyük saz heyetlerinin de öyle bir lezzeti var. O tatları tek tek almak istiyorsak, küçük gruplar dinlenmeli tabii.

Büyük saz heyetlerinin oluşumunda da bir tür kompleks etkili galiba. Yani, bizim de klasik Batı müziği kadar önemli ve zengin bir müziğimiz var, öyleyse senfonik orkestraya benzer çok sazlı saz heyetleri oluşturalım gibi bir düşünce. Halbuki Türk müziği senfonik müzikten farklı olarak yatay gelişen tek sesli ezgiye dayalı bir müzik ve o kadar çok enstrüman anlamsız oluyor...

Birol Yayla: Çok doğru, maalesef böyle! Yalnız bu hata sadece geleneksel müzikle sınırlı değil, pop müzikte de yapılıyor. Her şeyi bu kadar doldurmak niye? Geçen gün bir arkadaşım espri yaptı, "bu davulu çalan adamın herhalde sekiz kolu var" diye.

Şenol Filiz: Tabii şimdi kanal çok, birer kanal açıveriyorlar ve her şey çalınıyor. Ama böyle olmaz tabii, yani müzikten zevk alınmaz.

Birol Yayla: Olur mu ama şimdi? Duvar gibi önünde kemanlar, davullar, bağlamalar... İnsana dinlerken içine sızmasına imkan verecek boşluklar kalmıyor müzikte. Tabii bu bir ifade şekli, belki böyle kayıtlar da yapılmalı ama genel anlamda çok rahatsız edici. Mesela benim kızım, Şenol'un bana verdiği Yorgo Dalaras'ın bir albümü dinledi. Burada da az sayıda enstrüman çalıyor; ud, kanun, viyolonsel ve gitar. Aylarca arabadan o kaseti çıkartmama izin vermedi. Ama Dalaras'ın daha sonra çıkan kalabalık bir albümünü getirdim, beğenmedi. Bizden bir örnek vermek gerekirse, Erkan'ların (Oğur) albümünün bu denli büyük bir ticari başarı kazanacağını kimse tahmin etmezdi. Yani iki saz, iki ses... Ama o sakinlik, sadelik, müthiş bir ihtiyaç demek ki.

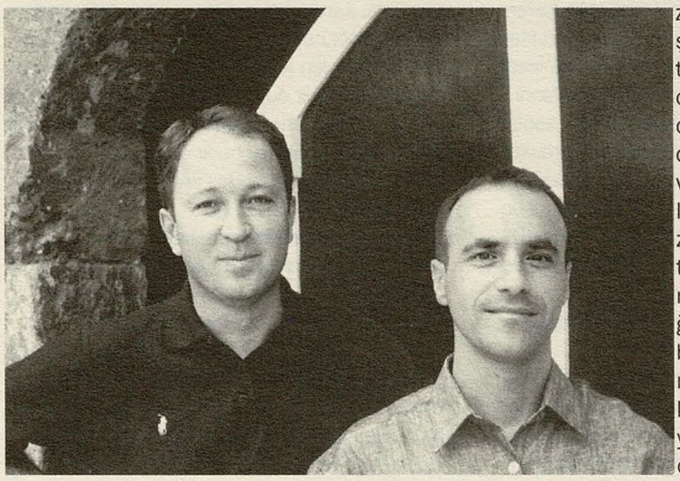

Sizin de peşinde olduğunuz sakinlik, sadelik ve huzur sadece müzikal anlamda mı? Yoksa felsefi bir mânâsı da var mı?

Şenol Filiz: Ne kadar karmaşanın içine girersek o kadar kendimizden uzaklaşıyoruz aslında. Ama bu demek değil ki hayattan el çekmek lazım. Hayır, sadece hayatın tüm zenginliği içinde dinginliği yakalamak gerekiyor.

Birol Yayla: Korkunç bir tüketim toplumu içinde yaşıyoruz. Yaşam standartlarımızın yükselmesi çok güzel ama, bu tüketim imkanı bir noktadan sonra daha iyi, daha insanca yaşamaya araç olmanın ötesine geçerek başlı başına bir amaç halini aldı. Hafta içi deli gibi iş, hafta sonu deli gibi eğlence, sürekli dolu bir program ve kendimizi, çevremizdekileri, ötekini tanımak için fırsat yok. Dur bakalım bir, senin mânân ne? Yaşadığın toplumda nasıl bir insanî yerin var? Bu sorular sorulmuyor bile. Bizim müziğimiz herhalde böylesine modern bir hayatın içinde soluk alınacak ufacık bir an yaratıyor.

Belki de gizli pozitif enerji kaynaklarınız var; bu denli saldırgan bir kirliliğin içinde asude bir müzik yapabildiğinize göre...

Birol Yayla: Türkiye'den şu anki koşullar içinde böyle bir pozitif enerji beklemek mânâsız. Ama tabii ki yaşadığımız ülke burası, beslendiğimiz kültür buraya ait ve sonuçta bir aydın tavrınızın olması gerekiyor. Böyle bir sorumluluk hissedince de bu kötülüğün içinde her şeye rağmen güzel şeyler de yapılabilir demek gerekiyor diye düşünüyorum. Bu saatten sonra bana hiçkimse bir ticari dayatma olarak "şöyle bir parça yapmalısınız, bu çok iyi satar" diyemez. Bizim yaşama biçimimiz bu, başka türlü yapamıyoruz.

Şenol Filiz: On senelik bir dönemde, art arda verilen otuzu aşkın konser sonunda, Açıkhava Tiyatrosu'nu doldurabilecek dinleyiciyi bulduk biz. Bu tabii ki bir birikimin sonucu oldu: Müziğe bizim gibi bakan arkadaşların gayretleri, düzenlenen birçok festival sayesinde gelen yabancı müzisyenlerin etkisi gibi... Her şeyi tamamen bırakmak istediğimiz anlarda üç saat bir odaya kapanıp, konuşup, devam etme umudunu bulacak şansımız, potansiyelimiz var. Birbirimizi bulmaktan dolayı çok şanslıyız, çünkü bizimkisi iki tamın büyük bir tam oluşturması oldu, iki yarımın değil. Dinleyiciden aldığımız bu yüksek moral de biz de müthiş bir manevi tatmin yarattı.

Birol Yayla: Bu tercih, dinleyicinin bilinçli bir tepkisi bence. Suyun başını tutan birileri diyor ki, "halk böyle istiyor". Peki sen nerden biliyorsun? Bir kere bu halka saygısızlık. Bizde kurumsallaşma olmadığından her şey raslantılara ve iyi niyete kalıyor. Mesela Hasan Saltık diye idealist biri çıkmasaydı ve Kalan Müzik'i kurmasaydı, bir sürü dürüst insan emeğini burada yoğunlaştırmasaydı, Türkiye'de bu güzel işler belki daha uzun yıllar ortaya çıkmayacaktı. Hep eleştirdiğimiz bir şey, Türkiye'nin resmi bir kültür politikasının olmaması. Ama belki de müzikteki bu iyileşmenin sivil bir şekilde oluşması daha hayırlı oldu. İnşallah artarak devam eder. Mesela Kalan'ın arşiv serisinin bu denli rağbet görmesi, dinleyicinin çok önemli bir mesajıdır. Ancak piyasa hâlâ bu mesajı algılamış değil.

Sizin Yansımalar'daki çalışmalarınıza klasik Türk müziği çevreleri ya da hocalarınız nasıl yaklaştı?

Şenol Filiz: Böyle tek tek fikir almadık. Ama Necdet Yaşar gibi Türk müziğinin yaşayan efsanelerinden biri olan kıymetli bir hocamızın, konserden sonra kulise gelerek Cemal Reşit Rey Konser Salonu gibi bir yeri iki saz ile bu denli zengin bir şekilde doldurduğumuzdan dolayı bizi tebrik etmesi, bundan gurur duyması bizi son derece mutlu etmiştir. "Neden böyle bir şey yaptınız" diyen olmadı. Demek ki tepki pozitif.

Birol Yayla: Biz ilk albümümüzün resmen basımından önce elimizdeki master kaydı korsan olarak çoğaltıyorduk; çünkü konser sonraları çok isteyen çıkıyordu. Biz de bazen maliyetine, bazen hediye olarak bunları dağıtıyorduk. Rahmetli Çinuçen Tanrıkorur'un da eline geçmiş bu kayıtlar. O dönemde de Orhan Gencebay kendi şirketi Kervan Plak'tan Çinuçen Bey'e bir albüm yapıyordu. Biz de ziyaretine gittik. Sevgiyle karşıladı bizi. Orhan Gencebay'a döndü ve "bu delikanlılar müthiş bir çalışma yapmışlar, hemen albüm

yapacaksın" dedi. "Siz öyle diyorsanız tamamdır hocam" dedi Orhan Bey de. Ertesi gün gittik ve master'ı Orhan Bey'e teslim ettik. Yani şunun için söylüyorum: Çinuçen Bey gibi bir otorite bile bizim müziğimizi beğendi! Kendisi bir esti mi etrafı titretirdi yani!.. Bizim en çok şaşırdığımız ve tabii bize en çok güç veren şey, hem Batı müziği çevrelerinden hem de Türk müziği çevrelerinden önem verdiğimiz birçok insan çok büyük cesaret verdi. Hatta son olarak Cahit Peksayar'ın cenazesinde Tülin Yakarçelik ile karşılaştık. Çocuklar dedi, çok doğru bir yerdesiniz, çok doğru bir iş yapıyorsunuz. Bir sürü şey olabilir dedi, sizi yolunuzdan hiçbir şey şaşırtmasın, hiçbir şey umutsuzluğa sürüklemesin...

Siz yurtdışında da çok sayıda konser verdiniz. Oradaki dinleyicinin tepkisi nasıl?

Birol Yayla: En son Belarus'ta iki konser verdik. İlk gece diplomatik çevrenin katıldığı bir resepsiyonda çaldık, ikinci gece ise bir kilisede halk konseri verdik. Hatta oradaki senfoni orkestrasının şefi Piotr Kondiovsky, Yansımalar'ın müziğini uzayı bulduğunu söyledi. Müziğimizin hacminin çok geniş olduğunu, çok şey ifade ettiğini ve hayal gücünü tamamen özgür bıraktığını belirtti. Müziğimizde bulunan açıklık duygusunun çok yaratıcı olduğunu ve senfonik orkestrayla birçok şey yapılabileceğini söyledi. Kolon Nikolov adında bir viyolonselciyle birlikte çaldık Yansımalar parçalarını. Bakalım, yakın bir gelecekte ortak bir çalışma yapabiliriz bu Rus müzisyenlerle...

Şenol Filiz: Türkiye'den bir anı anlatayım: İkiyüz kişilik müzik aşığı bir Japon kafile Türk müziği dinlemek istemiş. Tur operatörü de bir şekilde bize ulaştı ve güzel bir repertuar hazırladık. Düşünün, yemekli bir mekanda, bir tek çatal bıçak gürültüsünün olmadığı bir konser verdik. Herkes gözlerini enstrümanlarımıza kitlemiş, müziğe konsantre olmuştu. Konserden sonra, gayet normal, bis istediler. Tur operatörü konserden sonra heycanla gelerek bizi tebrik etti ve "ben böyle bir şey bugüne kadar görmedim, 25 seneden beri Türkiye'ye Japon turist getiririm ve Japonya'ya tur düzenlerim, ilk defa Japonların bir konserde bis istediğini gördüm" dedi. Bu da olmadık bir şeydir yani... *(gülüyor)*

Sanırım siz sazların tınısı üzerine epeyce düşünüyorsunuz. Tanbur ve neyin yanında meyi, duduğu, akordeonu, kontrbası ilk defa sizde duyduk. Bugüne kadar enstrümanlar hep bazı düşman kampların askerleri gibi saçma bir ayrıma tabii tutuldu Türkiye'de. Yani Türk halk müziği sazları, klasik Türk müziği sazları, klasik Batı müziği ve pop müzikte kullanılan enstrümanlar arasında bir evlenme yasağı uygulandı adeta...

Birol Yayla: Evet maalesef öyle... *(gülüyor)* Sadece şu enstrümanlar müziğe yakışır gibi bakmıyoruz biz. Hangi sazların çalındığından ziyade, bunları kimlerin çaldığı önemli. Yani akordeonu Muammer Ketencoğlu çalıyor. Orada akordeon değil, Muammer Ketencoğlu önemli olan. Udu Samim Karaca çalıyor, duduğu Süren Asaturyan üflüyor. Biz bu tip raslantıları çok açık bırakıyoruz, hiçbir önyargımız yok; tabii ki estetik ya da insanî kaygılarımız önemli etken oluyor.

Şenol Filiz: Bu anlayış bizim birlikteliğimiz için de temeldir. Özellikle dinî çevreler tarafından bizim müziğimiz kolay bir materyel olarak algılandı. Yani gitar ve ney, tasavvufî veya dinî bir hatırlatması var, ama gençlerin de kolaylıkla dinleyebilecekleri bir müzik. Ama biz dedik ki, "hayır yanılıyorsunuz". Bu Doğu-Batı sentezi ya da dini müziğin popülerleşmesi değildir. Bizim müziğimiz iki anlaşan insanın, Şenol ile Birol'un müziğidir her şeyden önce. O enstrümanlar da sadece Şenol ve Birol'un kendilerini ifade etmek için kullandıkları birer araçtır.

Birol Yayla: Mesela gönlü bizle denk düşecek bir saksofoncu ya da kornocuyla da çalışabiliriz.

Siz neleri takip ediyorsunuz, dinliyorsunuz?

Şenol Filiz: Özellikle Muammer'le arkadaşlığımız sayesinde daha da gelişen, farklı ülkelerin geleneksel müziklerine yönelik bir arşiv toplama hareketim var. Bunun yanısıra, modern cazdan ziyade, klasik caz hoşuma gidiyor. Sürekli yatay müzik yapan, yani ezgi çalan bir enstrümandan gelmemden dolayı tercihlerim o yönde oluyor.

Birol Yayla: Yani armoniyle işim olmaz diyorsun... *(gülüyor)*

Şenol Filiz: Vallahi hakikaten zorlanıyorum, işin doğrusu bu. Anlayabildiğimi dinliyorum, yapabildiğimi çalıyorum. Bir kere tabii bizim geleneksel müziklerimizi, doğru ustalarından dinlemeye çalışıyorum. Bir de bizim çizgimize yakın Doğu-Batı buluşmalarının olduğu nitelikli deneysel çalışmaları dinliyorum. Bazı albümler var ki, her gün bir tur attırma isteği uyandırıyor içimizde.

Birol Yayla: Mesela Zakir Hüseyin, Nusret Fateh Ali Khan, John Surman, Jan Garbarek... Sanıyorum bizim müziğimiz de, dinlemeyi sevdiğimiz müziklerin bizde uyandırdığı etkiyi uyandırıyor dinleyicide. Dingin, mütevazı ama belirli bir derinliği olan müzik...

Şenol Filiz: Bu bakış açısıyla, derli toplu bir konsept olarak kaydettiğimiz son çalışmamız "Serzeniş", bu anlamda bizim için önemlidir. İddialıyız demeyelim, ama bu konuda özel bir titizlik gösterdik.

Birol Yayla: Ama mesela bazıları için ilk albüm "Yansımalar" unutulmazdır.

Şenol Filiz: Bazıları için "Bab-ı Esrar" öyledir...

Birol Yayla: Evet, "Bab-ı Esrar" artık bir fenomen oldu. Açıkçası bazen beni de korkutuyor bir daha öyle bir parça yapamayacak olmak.

Şenol Filiz: Boşver, nasıl olsa bunu sen yaptın ve böyle bir kayıt var.

Karmaşanın içine girdikçe kendimizden uzaklaşıyoruz. Hayatın tüm zenginliği içinde dinginliği yakalamak gerekiyor. Müziğimiz herhalde modern hayatın içinde soluk alınacak ufacık bir an yaratıyor.

Birol Yayla: İnsanın başka eserlere imrendiği de oluyor. Yani keşke bunu ben yazsaydım diyorum.

Şenol Filiz: Ben yazmıyorum vallahi abi, getirirsen çalarım. *(gülüyor)*

Gelelim sizin de müzik yaptığınız "Tabutta Rövaşata" filmine. Gerçi aksiyon sahnelerinde değil de, daha duygusal sahnelerde kullanıldı müziğiniz, ama sizin içinde bulunduğunuz huzura uzak bir dünyaydı o filmde anlatılan...

Birol Yayla: Bir sabah kahvaltıda gazeteyi karıştırıyorum, "Altın Portakal sahiplerini buldu" diye bir haber var, "Tabutta Rövaşata"dan da bahsediliyor. Tam o an telefon çaldı, "ben Ezel Akay, 'Tabutta Rövaşata'nın yapımcısıyım..." Ben de "ne tesadüf, sizinle ilgili güzel haberi okuyordum gazetede" dedim. Fakat o an mânâlandıramıyorum, tuhaf bir durum oldu. Sıkıntılı bir sesle, "biz filmde sizin müziklerinizi kullandık, bir görüşebilir miyiz acaba" diye sordu. Akşam için randevu verdim, ama sinirlendim, böyle bir şey olabilir mi? İzin almadan müziklerimizi kullanmalarının büyük bir sorumsuzluk olduğunu dile getirdik... İşte şöyledir böyledir, çok dar bir bütçeyle yaptık bu prodüksiyonu, ama daha sonra ahlâken yanlış olacağını düşünerek sizin müzikleri çıkarma kararı aldık, fakat bütün ekip karşı çıktı, sizin müzikleriniz çok beğenilmişti falan filan dedi... Müziklerin bir kısmını da Baba Zula'ya yaptırmışlar. "Filmi bir seyredelim, ona göre karar verelim" dedik. Akşam filmi seyrettim ve çok beğendim.

Prodüksiyon aşamasında sizden orijinal müzik istenseydi kabul ederdiniz yani...

Birol Yayla: Keşke... Hem bizim önümüzü de kapamamış olurlardı. Bize böyle bir teklif yapma cesareti mi gösteremediler, yoksa ciddiye mi alınmadık o zaman, ben adını koyamıyorum. Hiç değilse filmin tümü için biz orijinal bir müzik yapardık ve bir Yansımalar film müziği olmuş olurdu. Neyse, biz iyi niyetimizi gösterdik ve izin verdik. Daha sonra filmin galasına davet edildik, orada herkes "Baba Zula da ne güzel yapmış müzikleri" diyor. Çünkü jenerikte sadece onların adı geçiyor. Biz tabii daha da kötü olduk... Bundan on gün sonra Hasan (Saltık) "sizin filmin soundtrack'i çıkmış" dedi. Allah Allah, bu kadar da olmaz, bunu da mı haber vermediler bize? Filmdeki ağırlık Yansımalar'ın müziğinde olduğu için, tabii Baba Zula'nın bölümleri bir kaseti doldurmaya yetmemiş ve filmde olmayan bazı yeni parçalar da koymuşlar. "Tabutta Rövaşata"nın orijinal film müziği olarak, Baba Zula adıyla yayınlamışlar. Hiçbir zaman Baba Zula'nın bu terbiyesizliğini affedemiyorum. Kısacası, filmle ilgili hiç de iyi anılarımız yok. Fakat çok güzel bir film, hakkını vermek lazım.

Şenol Filiz: Ben filmdeki müzikleri de beğendim. Yani hem bizimki, hem de Baba Zula'nın müziği filme çok yakışmış. Ama olanlar hiç hoş değil. O dönem küstahça bir tavırla Baba Zula bizi ciddiye bile almadı. Halbuki onların sanat anlayışına bizim hiçbir diyeceğimiz yok, olamaz da zaten.

Birol Yayla: Her şeyi bir tarafa bırakın; müziklerini beğenmemiş olsaydım bile, Baba Zula'nın anti-popülist tavrı bende saygı uyandırmaya yeterdi. Şu hengâmenin içinde haysiyetli bir şeyler yapmak isteyen herkese, ben kişisel beğenimden önce, bu ortamdan çekmiş bir müzisyen olarak saygı duyarım... Ama içimde tamiri imkansız bir kırıklık var açıkçası. Yalnız bize şöyle bir faydası olmuştur bu filmin: Yansımalar müziğinin görüntü için çok uygun olduğunu gördük orada. Bizim bu noktadan sonra en büyük amacımız görüntüye müzik yapmaktır. Kaliteli bir belgeselin ya da uzun metrajlı bir filmin müziklerini yapmak isteriz açıkçası.

Yeni bir albüm, yeni bir çalışma var mı bugünlerde?

Şenol Filiz: Son albümümüzde bize duduğu ile katılan Süren Asaturyan arkadaşımızın kayıtlarını yapmaktayız bugünlerde. Duduk ve neyin ön planda olduğu, ama Birol'un da her şeyini kattığı bir ortak albüm olacak. Yani bu bir Yansımalar albümü değil, başta Süren Asaturyan var.

Şenol Filiz: "Mahur"u takip eden yine tamamen geleneksel ve enstrümantal bir çalışmamız çıkacak "Miras" başlığıyla. Bu albümde Abdülkadir Meragi'den Refik Fersan'a kadar Türk müziğinin 500 yıllık yolculuğundan bir kesit sunacağız; Itri, Dede Efendi, III. Selim, Tanburi Cemil Bey ve 20. yy Türk müzisyenleri...

2ikibino

Her yıl sonu olduğu gibi gene kendimizi dergilere vurduk... İngiltere'den New Musical Express, Melody Maker, Q, Mojo, Uncut, Select, Amerika'dan Spin ve Fransa'dan Les Inrockuptibles dergilerinin en iyi albüm değerlendirmelerine gömüldük. Bir de baktık en hakkaniyetli listeyi gene bizim Roll yapmış...

NME

1. Rated R - **Queens Of The Stone Age**
2. Xtrmntr - **Primal Scream**
3. Stories From The City, Stories From The Sea - **PJ Harvey**
4. The Hour Of Bewilderbeast - **Badly Drawn Boy / 5.** Relationship Of Command - **At The Drive-In / 6.** Parachutes - **Coldplay / 7.** The Marshall Mathers LP - **Eminem / 8.** Lost Souls - **Doves / 9.** Mwng - **Super Furry Animals / 10.** Kaleidoscope - **Kelis / 11.** Kid A - **Radiohead / 12.** The Sophtware Slump - **Granddaddy / 13.** Nixon - **Lambchop / 14.** And Then Nothing Turned Itself Inside Out - **Yo La Tengo / 15.** Howdy! - **Teenage Fanclub / 16.** Levez vos skinny fists comme antennas to heaven - **Godspeed You Black Emperor! / 17.** Figure 8 - **Elliott Smith / 18.** The For Carnation - **The For Carnation / 19.** The Friends Of Rachel Worth - **The Go-Betweens / 20.** Alone With Everybody - **Richard Ashcroft / 21.** The W - **Wu-Tang Clan / 22.** Slippin' Out - **Delta / 23.** The Noise Made By People - **Broadcast / 24.** The Closer You Get - **Six By Seven / 25.** Mystery White Boy - **Jeff Buckley / 26.** Fold Your Hands Child, You Walk Like A Peasant - **Bell And Sebastian / 27.** Dongs Of Sevotion - **Smog / 28.** The Great Eastern - **The Delgados / 29.** Thirteen Tales From The Urban Bohemia - **Dandy Warhols / 30.** The Kingsbury Manx - **The Kingsbury Manx / 31.** Tiny Reminders - **Two Lone Swordsman / 32.** American III: Solitary Man - **Johnny Cash / 33.** 1000 Hurts - **Shellac / 34.** Holy Wood (In The Vally Of The Shadow Of Death) - **Marilyn Manson / 35.** Agætis Byrjun - **Sigur Rós / 36.** Supreme Clientele - **Ghostface Killah / 37.** Heliocentric - **Paul Weller / 38.** Courtesy Of Choice - **Leila / 39.** Community Music - **Asian Dub Foundation / 40.** The Facts Of Life - **Black Box Recorder / 41.** Bow Down To The Exit Sign - **David Holmes / 42.** Stankonia - **Outkast / 43.** Internal Wrangler - **Clinic / 44.** We Have Come For Your Parents - **Amen / 45.** Heartbreaker - **Ryan Adams / 46.** 69 Love Songs - **Magnetic Fields / 47.** Music - **Madonna / 48.** Amplified - **Q-Tip / 49.** True Love And High Adventure - **Grand Drive / 50.** The Blue Tree - **Gorky's Zygotic Mynci**

Melody Maker

1. The Marshall Mathers LP - **Eminem**
2. Parachutes - **Coldplay**
3. The Hour Of Bewilderbeast - **Badly Drawn Boy**
4. Xtrmntr - **Primal Scream / 5.** Kid A - **Radiohead / 6.** Little Kix - **Mansun / 7.** Stories From The City, Stories From The Sea - **PJ Harvey / 8.** The Menace - **Elastica / 9.** Chocolate Starfish... - **Limp Bizkit / 10.** JJ72 - **JJ72 / 11.** Lost Souls - **Doves / 12.** The Sophtware Slump - **Granddaddy / 13.** 100 Broken Windows - **Idlewild / 14.** Drawn From Memory - **Embrace / 15.** Relationship Of Command - **At The Drive-In / 16.** Madonna - **...And You Will Know Us By The Trail Of Dead / 17.** Thirteen Tales From Urban Bohemia - **Dandy Warhols / 18.** Rated R - **Queens Of The Stone Age / 19.** Howdy! - **Teenage Fanclub / 20.** Fold Your Hads Child, You Walk Like A Peasant - **Belle And Sebastian / 21.** Halfway Between The Gutter And The Stars - **Fatboy Slim / 22.** Agætis Byrjun - **Sigur Rós / 23.** The Great Eastern - **The Delgados / 24.** Mwng - **Super Furry Animals / 25.** The Facts Of Life - **Black Box Recorder / 26.** Maroon - **The Webb Brothers / 27.** Black Market Music - **Placebo / 28.** And Then Nothing Turned Itself Inside Out - **Yo La Tengo / 29.** Conspiracy Of One - **The Offspring / 30.** Nixon - **Lambchop / 31.** Daisies Of The Galaxy - **Eels / 32.** Holy Wood (In The Vally Of The Shadow Of Death) - **Marilyn Manson / 33.** In The Mode - **Roni Size Reprazent / 34.** Bugged - **Baby Bird / 35.** Music - **Madonna / 36.** We Didn't Say That - **Daphne and Celeste / 37.** Community Music - **Asian Dub Foundation / 38.** The Closer You Get - **Six By Seven / 39.** Standing On The Shoulder Of Giants - **Oasis / 40.** Got It Made - **Brassy / 41.** Glued - **Crashland / 42.** Skull and Bones - **Cypress Hill / 43.** Light Years - **Kylie Minogue / 44.** Much Against Everybody's Advice - **Soulwax / 45.** Look What I Almost Stepped In - **The Vandals / 46.** All Hands On The Bad One - **Sleater-Kinney / 47.** The Friends Of Rachel Worth - **The Go-Betweens / 48.** Pump Up The Valuum - **Nofx / 49.** Warning - **Green Day / 50.** White Pony - **Deftones**

MOJO

1. American III: Solitary Man - **Johnny Cash**
2. Rated R - **Queens Of The Stone Age**
3. Kid A - **Radiohead**
4. Bachelor No. 2 - **Aimee Mann / 5.** The Great Eastern - **The Delgados / 6.** You're The One - **Paul Simon / 7.** Red Dirt Girl - **Emmylou Harris / 8.** The Sophtware Slump - **Granddaddy / 9.** Little Black Number - **Kathryn Williams / 10.** Nixon - **Lambchop / 11.** The Hour Of Bewilderbeast - **Badly Drawn Boy / 12.** Xtrmntr - **Primal Scream / 13.** The Marshall Mathers LP - **Eminem / 14.** 69 Love Songs - **The Magnetic Fields / 15.** Music - **Madonna / 16.** Smile - **The Jayhawks / 17.** The Virgin Suicides - **Air / 18.** Heartbreaker - **Ryan Adams / 19.** Howdy! - **Teenage Fanclub / 20.** Kaleidoscope - **Kelis / 21.** Alone With Everybody - **Richard Ashcroft / 22.** Thirteen Tales From Urban Bohemia - **Dandy Warhols / 23.** Lost Souls - **Doves / 24.** Stankonia - **Outkast / 25.** Who The Fuck Is Jill Scott? - **Jill Scott / 26.** Voodoo - **D'Angelo / 27.** Dongs Of Sevotion - **Smog / 28.** Joko (From Village To Town) - **Youssou N'Dour / 29.** Mermaid Avenue Vol. II - **Billy Bragg & Wilco / 30.** Rev9 - **The Shazam / 31.** Muy Divertido - **Marc Ribot / 32.** White Pepper - **Ween / 33.** One Endless Night - **Jimmie Dale Gilmore / 34.** Life'll Kill Ya - **Warren Zevon / 35.** United - **Phoenix / 36.** Two Against Nature - **Steely Dan / 37.** The Blues Tree - **Gorky's Zygotic Mynci / 38.** A Rock In A Weary Land - **The Waterboys / 39.** Standing On The Shoulder Of Giants - **Oasis / 40.** Chanchullo - **Ruben Gonzales**

select

1. The Hour Of Bewilderbeast - **Badly Drawn Boy**
2. Xtrmntr - **Primal Scream**
3. The Sophtware Slump - **Granddaddy**
4. Levez vos skinny fists comme antennas to heaven - **Godspeed You Black Emperor! / 5.** Parachutes - **Coldplay / 6.** Kid A - **Radiohead / 7.** Nixon - **Lambchop / 8.** The Marshall Mathers LP - **Eminem / 9.** Madonna - **...And You Will Know Us By The Trail Of Dead / 10.** Lost Souls - **Doves / 11.** Rated R - **Queens Of The Stone Age / 12.** The Facts Of Life - **Black Box Recorder / 13.** 69 Love Songs - **Magnetic Fields / 14.** Bow Down To The Exit Sign - **David Holms / 15.** Relationship Of Command - **At The Drive-In / 16.** Kaleidoscope - **Kelis / 17.** Programmed To Love - **Bent / 18.** JJ72 - **JJ72 / 19.** And Then Nothing Turned Itself Inside Out - **Yo La Tengo / 20.** 1000 Hurts - **Shellac / 21.** Deltron 3030 - **Deltron 3030 / 22.** The Great Eastern - **The Delgados / 23.** Add Insult To Injury - **Add N To X / 24.** Blue Jam - **Chris Morris / 25.** Halfway Between The Gutter And The Stars - **Fatboy Slim / 26.** Agætis Byrjun - **Sigur Rós / 27.** Little Black Number - **Kathryn Williams / 28.** Sound Of The Pirates (Mixes By Zed Bias) - **Various Artists / 29.** Fold Your Hands Child, You Walk Like A Peasant - **Belle And Sebastian / 30.** Ghost Dog: The Way Of The Samurai (O.S.T.) - **The RZA**

Q

(alfabetik sırayla) Stiff Upper Lip - **AC/DC** / The Hour Of Bewilderbeast - **Badly Drawn Boy** / Painting It Red - **Beautiful South** / The Facts Of Life - **Black Box Recorder** / Hooray For Boobies - **Bloodhound Gang** / Family Is For Sharing - **Brothers In Sound** / American III: Solitary Man - **Johnny Cash** / Parachutes - **Coldplay** / Vodoo - **D'Angelo** / Thirteen Tales From Urban Bohemia - **Dandy Warhols** / Born To Do It - **Craig David** / Lost Souls - **Doves** / 2001 - **Dr. Dre** / Daisies of The Galaxy - **Eels** / The Marshall Mathers LP - **Eminem** / Halfway Between The Gutter And The Stars - **Fatboy Slim** / There Is Nothing Left To Lose - **Foo Fighters** / Felt Mountain - **Goldfrapp** / Chanchullo - **Ruben Gonzales** / The Sophtware Slump - **Granddaddy** / White Ladder - **David Gray** / Streetsoul - **Guru's Jazzmatazz** / Red Dirt Girl - **Emmylou Harris** / Stories From The City, Stories From The Sea - **PJ Harvey** / Bpm - **Graham Haynes** / JJ72 - **JJ72** / Kaleidoscope - **Kelis** / Nixon - **Lambchop** / Music - **Madonna** / Tom McRae - **Tom McRae** / Things To Make And Do - **Moloko** / God Says No - **Monster Magnet** / Showbiz - **Muse** / Country Grammar - **Nelly** / Standing On The Shoulder Of Giants - **Oasis** / Xtrmntr - **Primal Scream** / Amplified - **Q-Tip** / Rated R - **Queens Of The Stone Age** / Kid A - **Radiohead** / Who The Fuck Is Jill Scott? - **Jill Scott** / You're The One - **Paul Simon** / Unleash The Dragon - **Sisqo** / Figure 8 - **Elliott Smith** / Black Diamond - **Angie Stone** / Onka's Big Moka - **Toploader** / All That You Can't Leave Behind - **U2** / Little Black Number - **Kathryn Williams** / Sing When You're Winning - **Robbie Williams** / Wookie - **Wookie** / Silver And Gold - **Neil Young**

Les Inrockuptibles

1. The W - **Wu-Tang Clan**
2. The Hour Of Bewilderbeast - **Badly Drawn Boy**
3. Felt Mountain - **Goldfrapp**
4. Stories From The City, Stories From The Sea - **PJ Harvey** / **5.** Agætis Byrjun - **Sigur Rós** / **6.** Kid A - **Radiohead** / **7.** Nixon - **Lambchop** / **8.** Figure 8 - **Elliott Smith** / **9.** Programmed To Love - **Bent** / **10.** Levez vos skinny fists comme antennas to heaven - **Godspeed You Black Emperor!** / **11.** The Sophtware Slump - **Granddaddy** / **12.** Selmasongs - **Björk** / **13.** Relationship Of Command - **At The Drive-In** / **14.** Lemon Jelly - **Lemon Jelly** / **15.** The Entertainist - **Gonzales** / **16.** Courtesy Of Choice - **Leila** / **17.** Deltron 3030 - **Deltron 3030** / **18.** The Marshall Mathers LP - **Eminem** / **19.** Mon cerveau dans ma bouche - **Programme** / **20.** Ordinary Man - **Day One** / **21.** Like Water For Chocolate - **Common** / **22.** As Far As I'm Concerned - **Me:One** / **23.** Stankonia - **Outkast** / **24.** Shoot Out At The OK Chinese Restaurant - **Ramsay Midwood** / **25.** Black Market Music - **Placebo** / **26.** Corps et armes - **Etienne Daho** / **27.** Voodoo - **D'Angelo** / **28.** Foreverne-vermore - **Moddymann** / **29.** Wish I Was In Heaven Sitting Down - **RL Burnside** / **30.** Reflection Eternal - **Talib Kweli & DJ Hi-Tek** / **31.** Rejected Unknown - **Daniel Johnston** / **32.** Indoor Fireworks - **Doctor Rockit** / **33.** The Sssound of Mmmusic - **Bertrand Burgalat** / **34.** The Tragic Epilogue - **Anti-Pop Consortium** / **35.** Tempovision - **Etienne de Crecy** / **36.** I Oughta Give You A Shot In The Head For Making Me Live In This Slump - **Shivaree** / **37.** Art Official Intelligence - **De La Soul** / **38.** Présence humaine - **Michel Houellebecq** / **39.** Buildings and Grounds - **Papas Fritas** / **40.** Kaleidoscope - **Kelis**

UNCUT

1. Nixon - **Lambchop**
2. Xtrmntr - **Primal Scream**
3. Kid A - **Radiohead**
4. The Hour Of Bewilderbeast - **Badly Draw Boy** / **5.** The Marshall Mathers LP - **Eminem** / **6.** Red Dirt Girl - **Emmylou Harris** / **7.** Stankonia - **Outkast** / **8.** Heartbreaker - **Ryan Adams** / **9.** Down With The Scene - **Kid 606** / **10.** Gotton Bold - **Birth** / **11.** Two Against Nature - **Steely Dan** / **12.** 69 Love Songs - **The Magnetic Fields** / **13.** The Kingsbury Manx - **The Kingsbury Manx** / **14.** Courtesy Of Choice - **Leila** / **15.** Levez vos skinny fists comme antennas to heaven - **Godspeed You Black Emperor!** / **16.** Life'll Kill Ya - **Warren Zevon** / **17.** Untitled - **Phoenix** / **18.** Hot Rail - **Calexico** / **19.** Maroon - **The Webb Brothers** / **20.** Lewis II - **Lewis Taylor** / **21.** Ecstasy - **Lou Reed** / **22.** Supermodified - **Amon Tobin** / **23.** Dongs Of Sevotion - **Smog** / **24.** Lost Souls - **Dove** / **25.** The Friends Of Rachel Worth - **The Go-Betweens** / **26.** The Entertainist - **Gonzales** / **27.** Everything's Fine - **Willard Grant Conspiracy** / **28.** Kaleidoscope - **Kelis** / **29.** Deltron 3030 - **Deltron 3030** / **30.** The For Carnation - **The For Carnation** / **31.** The Noise Made By People - **Broadcast** / **32.** Plays One Around The Other - **Knife In The Water** / **33.** Felt Mountain - **Goldfrapp** / **34.** In The Air - **The Handsome Family** / **35.** Daisies Of The Galaxy - **Eels** / **36.** Figure 8 - **Elliott Smith** / **37.** Kids In Philly - **Marah** / **38.** Gung Ho - **Patti Smith** / **39.** And Then Nothing Turned Itself Inside Out - **Yo La Tengo** / **40.** Mystery White Boy - **Jeff Buckley** / **41.** NYC Ghosts & Flowers - **Sonic Youth** / **42.** 2001 - **Dr. Dre** / **43.** Big Tobacco - **Joe Pernice** / **44.** Add Insult To Injury - **Add N To X** / **45.** Songs Of Strength and Heartache - **The Mighty Wah!** / **46.** Blue Jam - **Chris Morris** / **47.** Twilight As Played By The Twilight Singers - **The Twilight Singers** / **48.** Sound Of Water - **St. Etienne** / **49.** The Facts Of Life - **Black Box Recorder** / **50.** Wasp Star: Apple Venus Vol.2 - **XTC** / **51.** The Discovery Of The World Inside The Moone - **Apples In Stereo** / **52.** Internal Wrangler - **Clinic** / **53.** Goodspeed The Shazam - **The Shazam** / **54.** Madonna - **...And You Will Know Us By The Trail Of Dead** / **55.** Instant Wigwam and Igloo Mixture - **Go-Kart Mozart** / **56.** Community Music - **Asian Dub Foundation** / **57.** The Menace - **Elastica** / **58.** R Hide In Plain Site - **Romanthony** / **59.** A Little More Heaven Hamilton, Please - **June An The Exit Wounds** / **60.** Some Best Friend You Turned Out To Be - **Max Tundra** / **61.** Go With Yourself - **Brave Captain** / **62.** Instinct - **Mandalay** / **63.** Halfway Between The Gutter And The Stars - **Fatboy Slim** / **64.** The Method Of Modern Love - **The Russian Futurists** / **65.** The W - **Wu-Tang Clan** / **66.** Chore Of Enchantment - **Giant Sand** / **67.** Bow Down At The Exit Sign - **David Holms** / **68.** Buzzle Bee - **The Hight Llamas** / **69.** Programmed To Love - **Bent** / **70.** Stories From The City, Stories From The Sea - **PJ Harvey**

SPIN

1. Your Hard Drive! *(Spin, birinciliği belli bir albüme değil, halkın müziğe özgürce ulaşmasını ve download etmesini sağlayan bilgisayar aksamına ve internet teknolojisine vermiş.)* **2.** Kid A - **Radiohead** / **3.** The Marshall Mathers LP - **Eminem** / **4.** Voodoo - **D'Angelo** / **5.** Relationship Of Command - **At The Drive-In** / **6.** Stankonia - **Outkast** / **7.** Stories From The City, Stories From The Sea - **PJ Harvey** / **8.** Rated R - **Queens Of The Stone Age** / **9.** Killing Puritans - **Armand Van Helden** / **10.** Le Tigre - **Le Tigre** / **11.** Supreme Clientele - **Ghostface Killah** / **12.** Magnolia: Music From The Motion Picture - **Aimee Mann** / **13.** Agætis Byrjun - **Sigur Rós** / **14.** More Fire - **Capleton** / **15.** I Am Shelby Lynne - **Shelby Lynne** / **16.** Niun Nigging - **Mouse On Mars** / **17.** The Unseen - **Quasimoto** / **18.** Music - **Madonna** / **19.** Parachutes - **Coldplay** / **20.** All That You Can't Leave Behind - **U2**

ROLL

YABANCI

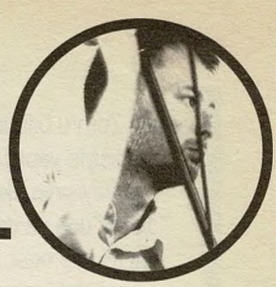

1 Kid A
Radiohead

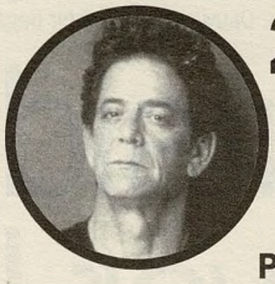

2 Ecstasy
Lou Reed

3 Gung Ho
Patti Smith

4 Unza Unza Time
Emir Kusturica & No Smoking Orchestra

5 Rock Art and The X-ray Style
Joe Strummer & The Mescaleros

6. Dongs of Sevotion - **Smog**
7. Stories From The City, Stories From The Sea - **PJ Harvey**
8. Xtrmntr - **Primal Scream**
9. Hot Rail - **Calexico**
10. Contino Sessions - **Death In Vegas**
11. Silver and Gold - **Neil Young**
12. Guarapero/Lost Blues 2 - **Will Oldham**
13. Ecleftic - **Wyclef Jean**
14. The For Carnation - **The For Carnation**
15. The Marshall Mathers LP - **Eminem**
16. Lost Souls - **Doves**
17. Punishing Kiss - **Ute Lemper**
18. Black Market Music - **Placebo**
19. Nixon - **Lambchop**
20. Made In Medina - **Rachid Taha**
21. Kaleidoscope - **Kelis**
22. Three - **Black Heart Procession**
23. He Has Left Us Alone - **A Silver Mt Zion**
24. Bloodflowers - **Cure**
25. Music - **Madonna**

YERLİ

1 Köledoyuran
Replikas

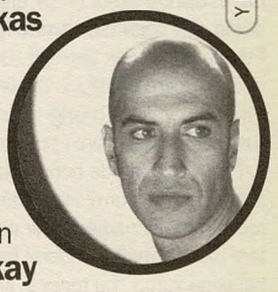

2 Turkuaz Patlıcan
Eren Kazım Akay

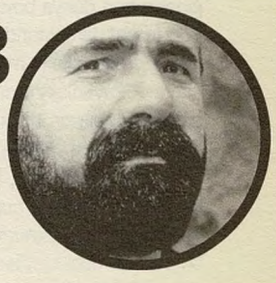

3 Roj û Heyv
Şivan Perwer

4 Kara Kutu - **Turgut Berkes**

5 Horozum - **Ciguli**

6. Mel de Cabra - **Mısırlı Ahmet**
7. Virgo - **İlhan Erşahin**
8. 17 - **Teoman**
9. Bergama Gaydası - **Laço Tayfa**
10. Şarkılar Bir Oyundur (Bülent Ortaçgil için söylenmiş şarkılar)
11. Gelgit - **Aylin Aslım**
12. Tam Zamanı Şimdi - **Athena**
13. Çerkez Kızı - **Sultana**
14. Yitik Sesin Peşinde - **Bezmârâ**
15. Chicago İstanbul Mainline - **Moe Joe**

John Zorn

John Zorn'u bilirdik ama, bu kadar da bilmezdik. Jazz Times dergisinin yeni binyıl niyetine kendisiyle yaptığı söyleşide, ne varsa her şeye zehir zemberek veriştirmiş ve müziğinin, yaşayışının ekonomi-politiğinin çerçevesini sayıp dökmüş. Zorn'un çizdiği tablonun "1984"den ya da "Hayvanlar Çiftliği"nden pek farkı yok, ama haklılık payı da çok. Çalgısını iyi üflemesi, bestesine ömür vermesi bir yana, kardeşliğimizi tescil ettiren şey, işte aşağıdaki satırlarda söyledikleri. Okuyunca, Zorn'u bir değil, bin kez daha sevdik...

Outsider diyor ki

Genellikle insanlar her yeni gelen yılı kendilerini yeniden oluşturmak için bir fırsat sayarlar. Yeni binyıla girerken bu durum çok daha sembolik bir hal aldı galiba...

John Zorn: İnsanın kendini yeniden kurması için her gün bir fırsattır, ama esas mesele başka: İktidar tarafından öyle bir sindirildik ki, insanlar uyumaktan mutlular adeta. Her şey çok can sıkıcı; bu durumu değiştirecek bir şey de göremiyorum. Köle sahipleri gibi hareket eden devasa şirketler görüyorum, firavunların dönüşü gibi. Her tarafta işbirlikçilik, her yerde McDonald's görüyorum. Kümelenmeler görüyorum; dev şirketler daha da güçlü olmak için birleşiyorlar, Polygram'la Universal'in birleştiği şu büyük hadise gibi. Peki önümüzdeki yüzyılda neler gelecek başımıza? Dünyanın sahibi tek bir şirket olacak. Bütün sanatçılar bu tek firmayla anlaşma yapacaklar, buna uymayanlar kanun dışı ilan edilecek. Bağlanmamış küçük işletmeleri ve bağımsız sanatçıları aramak için dolanan sanat polislerimiz olacak. Bir engizisyonumuz olacak. Aslında, esasında şimdi de bir engizisyon var.

Senin gibi bağımsız sanatçılar da olacak...

Evet, ama biz çok seyreğiz. Ben inandığım şeyi, onurlu, doğru olduğunu düşündüğüm şeyi yapıyorum. İnandığım müziği tutundurmaya çalışıyorum çünkü başkasının buna ne şevki ne mecali. Peki yeni binyılda bunun geçer akçe olacağını zannediyor muyum? Hayır, dünyayı tersine çevireceğimize inanacak kadar naif değilim. Eline taşı alan ilk mağara adamı bununla başkasının kafasına vurup "bu tepenin kralı benim" dediğinden beri dünya böyle. Hırs insan oluşumunun temel parçalarından biri ve insanları yönetenler de genellikle muhteris insanlar. Firavunlar zamanında bu şiddetle yapılıyordu. Bugünse çok daha sinsi yollarla yapılmakta: Beyin yıkama, beyin kontrolü kullanılıyor bugün. Bu işletmelerin tepesindeki bütün bu pazarlamacı herifler: Herkese kaşık kaşık bok yedirenler işte onlar. Bunun değişeceğine dair çok umut beslemiyorum, çünkü aklımızın almayacağı kadar uzun zamandır bizi sikmek için düşünüp duruyorlar. Biz iyi müzik yapmak için ne kadar düşünüyorsak, o kadar düşünüyorlar bunu. Bu uluslararası şirketlerde hakikaten şeytanî bir şey var...

Her gün aklım bulanıyor ve zihnimde dönen fısıltılarla eziyet çekiyorum: "Belki de yanılıyorsun" diyor bu fısıltılar. Dünyada değişiklik yapacak olanlar işte bununla başa çıkabilenler. Hep çok az sayıda olacaklar ve ben de hep bu sayının içinde olmayı arzu ettim.

Bence müzisyenlerin çoğu aziz. Verirler, verirler, verirler, ve çok azını alırlar geri. Eğer biri verdiğini almayı başarırsa, alkışlarım onu. Onlar aldıkları her şeyi hak ederler, çünkü hayatlarını talihe yatırırlar ve verirler. Ben burada daha çok yaşadığımız dünyadan bahsediyorum, savaşmamız gereken makinalardan. Önümüzdeki yüz-ikiyüz senede tarihin yeniden yazılması gerekecek diye düşünüyorum, her zaman olduğu gibi. Kendi zamanlarında popüler olan insanlar en sonunda ortadan kayboldu ve unutuldu. Direnen, işin zoruna kaçan, müziğe konsantre olan ve büyük bir şey yapmak isteyen insanların yaptıkları günışığına çıktı. Genellikle de bu, onlar öldükten sonra oldu. Onlar hayattayken bunun gerçekleşmesi çok nadirdir ve eğer hayatlarına denk gelirse, hayatlarının sonuna denk gelmiştir, öldüğü yıl ödül verilen Harry Smith gibi. Bir açıdan bu da güzel, ama bir başka açıdan boktan bir trajedi. Elbette şimdi onun filmlerini ağzından düşürmeyen birçokları, onun bir filmini bile görmemişlerdir. Böyle bir dünyada yaşıyoruz. Bunu kabullenmemiz gerek. Çok adaletsiz ama değişmeyecek. Önümüzdeki yüzyılda bu dünya adil bir dünya olmayacak. Belki bildiğimiz anlamdaki kapitalizmin çöküşünü göreceğiz. Belki demokrasi yavaşça değişecek. Ama bana öyle geliyor ki, bugünün muktedirleri gibi insanlar hep iktidarda olacaklar. Bu tür insanlar hep hükmedecekler, ceplerini başkalarının parasıyla dolduracaklar, herkese bok yedirecekler, çünkü insanların, yapacakları şeyi başkasından duymak istediklerine kaniler. Kahredici olan da şu ki, insanların çoğu ne yapmaları gerektiğinin söylenmesini istiyorlar. Çıkıp da kendileri adına çözüm bulmak istemiyorlar. Bu da insan doğasının bir başka parçası. Hep böyle oldu, hep böyle olacak.

Ama şimdi bağımsız firmalar ve sanatçılar için eserlerini internet gibi çeşitli medyumlar vasıtasıyla duyurmak gibi bir fırsat var.

Bu söylediklerimde bir umut ışığı arıyorsun, öyle değil mi?

Aradığımın gerçekleştiğini de görüyorum.

70'lerde "gerçekleşmişti": Bağımsız firmaların büyük bir patlaması olmuştu, New Music Distribution yüzlerce bağımsız firma için inanılmaz bir hizmet sunmuştu. Hayret vericiydi. Yok olması da hayret vericiydi. Düşüşünün sebebi de hırs. Mafyöz dağıtımcılar onlara para ödememeye karar verdi, onlar da sanatçılara ödeme yapamadılar ve herkes babayı yedi. Şimdi herkes kendi küçük şirketinden kendi CD'sini çıkarabilir –bir zamanlar plakta olduğundan daha ucuza maloluyor bu. Internet vasıtasıyla dünyanın her yerine dağıtım yapabilirler; MP3'ler, download edilebilir şeyler var... Bana habire telefonlar, demolar gelip duruyor, ben de "dostum, bunu kendin yayınlamalısın" diyorum, "sana bunun nasıl yapılacağını anlatırım". Sonra ne oluyor? Yapmak istemiyorlar: "Ahbap, benim tüm istediğim müzik yapmak, iş meselelerini düşünmek istemiyorum..." Bir sürü insan gerçekten de aynen böyle. Bunlar iş meseleleriyle meşgul olmak istemeyen dürüst, namuslu müzisyenler. Kendi dot com'ları olsun istemiyorlar. İnsanlar böyle oldukları sürece, kurbandan başka bir şey değiller. İnsanlığın ilk gününden beri bu böyle.

Ama bugün daha fazla müzisyen kendi namına antlaşma yapmak için sorumluluk alıyor...

Keşke öyle düşünebilseydim, ama öyle düşünmüyorum. 500 yıl içinde herkesin kendi web sitesi olsun isterdim. Maddî şeyler bu gezegenden kaybolsa, biz de sadece beyin dalgalarıyla anlaşıyor olsak bile, bu işi bile manipüle edip başkalarından daha fazla para yapmak isteyenler olacaktır. Ne dediğimi anlıyor musun? Güç uyuşturucudur. Para bunun bir parçası. Ama sadece bir araç. Bu gezegende hiçbir şey olmasa, biz de sadece ruh olsak bile, ötekinden daha fazlasını isteyen siktiğimin bir ruhu olacaktır.

Bu dünyada kendi yerini nasıl görüyorsun?

Belki 22 yaşımdayken dünyayı ele geçireceğimizi düşünmüşümdür. Ama şimdi bir perspektifim var ve 46 yaşındayım, arkama bakıyorum ve "tarihe bak" diyorum: Binlerce yıl boyunca

nasıl olduğuna, insanların nasıl manipüle edildiğine, toplumumuzda hırsın nasıl işlediğine bak! Dünyaya bakıyorum ve kaos görüyorum. "Outsider" olmanın formülü de böyle bir şey: "Outsider" olmak istemezsin, bir yere ait olmak istersin ve insanî zaaflarının ağırlığını hissedersin. Arkadaşa, yiyeceğe, içeceğe, uyuyacak bir yere ihtiyaç duyarsın. Biraz zor bir şey yapsan bile anlaşılmak istersin. Yaptığın şeyin kadri bilinsin istersin. Sevilmek istersin. Ama bizim yarattığımız şey insanların çoğuna korkutucu geliyor, onların dünyaya bakışını sorguluyor. İnsanların çoğu dünyada kusursuz bir nizam olduğunu düşünüyorlar ve bunu seviyorlar. "Outsider"sa şöyle diyor: "Oğlum, bu kaos. Hiçbir mânası yok." Ve sonra hakikati anlatmaya çalışıyorlar. Hakikati anlatmaya mecbur kalıyorlar. Bir tür sorumluluk duygusuyla kendilerini hakikati anlatmaktan alıkoyamıyorlar.

Güç uyuşturucudur. Para bunun bir parçası. Ama sadece bir araç. Bu gezegende hiçbir şey olmasa, biz de sadece ruh olsak bile, ötekinden daha fazlasını isteyen siktiğimin bir ruhu olacaktır.

Anlattıkların tam Büyük Birader hikayesi...

Aynen. Böyle böyle kafayı yiyebilirsin. O kadar da "dışarıda" değilim ben de. Kendimi izole ediyorum ama hâlâ şehirde yaşıyorum. Bir kulübeye kapanıp gevezelik yapmıyorum. Bence insanların izole olmaya ihtiyacı var. Muntazam burjuva değerlerinin dünyasında yaşayan, etrafında tertipli bir varoluş görüyor. Onlar da kendi yollarında izoleler, çünkü uyanıp gerçeği görmek istemiyorlar. Dışarıda duranlar kendi içlerinde izoleler, böylece kaos onlara zarar veremiyor. Bu daha zor olan yol. Malûm, cehalet saadettir. İçeride olmak isteyip de dışarıda durmak, tırnaklarınla asılarak uçuruma tırmanmak zordur. Her sene bir müzisyenin nasıl düştüğünü duyuyorum, ya sukut-u hayale uğruyorlar, ya da toplumun suikastine kurban gidiyorlar. Zor. Keşke daha fazla destek olsaydı, bir şeyler ortaya çıkarabilmek için uçurumun kenarında gezinenler için eleştiri aleminden daha fazla pozitif enerji gelseydi... Bu müziğe daha fazla ilgi duyulsaydı... Her şey çok sert, birbirimize sarılmamız lazım. Sarılacağız da. Benim bir yere gittiğim yok.

Bu sert ve dayanışma gerektiren ortamda müzik yapmak zor değil mi?

Konumumdan, çevremden mutsuz değilim. Hakiki müzik için inanılmaz heyecan verici bir zamanda yaşadığımızı düşünüyorum. Bir sürü şey olup bitiyor. Benim yaptığım bazı şeylerden, bu alemin doğurduğu bazı insanlardan etkilenen kuşakların geldiğini görüyorum. Bu güzel bir şey; hiçbir zaman ölmeyeceğimiz anlamına geliyor. Bu ruh hakiki, anlamlı bir şekilde aktarılırsa, ölüm imkansız. Hakikat her zaman orada duracak, ama bunu insanların boğazından zorla geçiremezsiniz. Bunun için hazırlanmış olmalılar. Bir makine var, ve biz de buradayız işte... Bana öyle geliyor ki, büyük şirketlere dahil olmazsanız, zihninizi hırstan temizlemeniz çok daha kolay. Kısa bir dönem Nonesuch'la çalıştığım zamanlarda, ben de aynı hislere büründüm: "Neden Bill Frisell'e ayrılan bütçe benimkinden daha büyük?" Yani bu da kafa yorulacak şey mi? Hırsın içimde bir kanser gibi yayıldığını hissediyordum. Benim için böyle boktan bir durumla başetmek çok zor bir şey. Belki Wynton Marsalis ya da Bill Laswell bununla başedebilir. Bill arkasına yaslanabilir, bu sikişgenlerin burnuna gülebilir, onları idare edebilir, onlarla gezip tozabilir. Ama benim mideme ağrılar giriyor, anlıyor musun? Bağımsız kalmak, kendi bildiğim gibi çalışmak benim için daha iyi. Kendi firmasını kursa ve kafasına göre takılsa, Wynton neler yapar neler. Bence çok heyecan verici bir şey olurdu, birilerine cevap yetiştirmek, bir takım kurnaz beyin yıkamalara katlanmak durumunda kalmasaydı. Anlıyor musun ne demek istediğimi? Sadece kendisine karşı mesul olacak. Ben bunu görmek istiyorum, daha da fazlasını.

"Caz" kavramı hâlâ geçerli mi?

Belli bir açıdan bana anlamsız geliyor. Müzisyenler terimlerle düşünmezler. Caz müziğinin ne olduğunu biliyorum, üzerinde çalıştım, onu seviyorum. Caz bugün muhafazakâr, muhteris insanların elinde. Soğuk bir hali var. Ama oturup da müzik yaptığım zaman, bir sürü şey geliyor bir araya. Bazen elim biraz klasik müziğe kayıyor, bazen biraz caza, bazen rock'a, bazen de hiçbir yere gitmiyor, boşlukta salınıyor. Ama nereye giderse gitsin, garabet bir şey çıkıyor ortaya. Aslında belli bir yere ait de olmuyor.

Kendini hangi geleneğe yakın görüyorsun?

Avantgarde. Avantgarde'ın, deneysel müziğin kendinde ve kendiliğinden bir tür olarak kabul edildiğini görmek isterdim. Yığma usûlüyle çalışan büyük müzik dükkanlarında avantgarde/deneysel bölümlerini görmek isterdim, Batı yakasındaki Other Music ya da Amoeba gibi zeki müşterileri olan dükkanlarda değil sadece. Yaptığı işe inanan, müziği bilen insanların çalıştığı, dükkana girip de "bana ilginç bir şey söyle" dediğinde söyleyen insanların olduğu küçük dükkanlar: Hatırlıyor musun onları? Harika plakçıların harika zamanlarıydı onlar. Plak dükkanları çok güçlü haber kaynaklarıydı. Yeniyetmeyken Discophile'e gider ve "deneysel/klasiklerden yeni ne var" diye sorardım. Oradaki adam da "buna takılmalısın, hayretler verici" derdi. Şimdi Tower'a gidiyorsun ve Phil Glass'ın bile neyle iştigal ettiğinden haberdar olmayan, minimum ücretlere çalışan moronlarla karşılaşıyorsun. Shinola hakkında bir bok bildikleri yok, ama plakçıda çalışıyorlar. Kimse kendini eğitmiyor. Bildiğim en önemli şeyleri ben böyle öğrendim: Dinleyerek, insanlarla konuşarak, bilgi alışverişiyle...

Son zamanlarda Masada grubuyla pek çok yere gittin ve insanlara alışık olmadıkları bir müzik sundun, aynı Frank Zappa'nın kendi mesajını taşıması gibi.

Zappa çok özel bir kişiydi. Çok net ve kararlıydı, politikayla gerçekten ilgileniyordu. Ben Zappa'nın pabuçlarıyla adım atamam. Politikaya vakıf değilim; gazete, dergi okumam, televizyon seyretmem, yani pek fikir sahibi sayılmam. Zappa her şeyin üstündeydi, ahbap! Gerçekten hayranlık vericiydi. Ben politika merkezli düşünebilen, ileri görüşlü, dünyanın şöyle ya da böyle olmasına yönelik hedefleri olan biri değilim. Bu anlamda ilginç bir söyleşi şahsiyeti de sayılmam. Keşke olabilseydim. Zappa'nın yerinde biri olsun isterdim. Ben o değilim. Benim için bir şeylerin üzerinde konuşmaktan çok, o şeyleri yapmak daha ön planda. Ben müzik yaparım. Çoğu zaman da, o esnada yapmakta olduğumun ne olduğunu anlamam. On yılı bulur ne olduğunu anlamam. Sezgilerimle hareket ederim.

46 yaşındasın. Senin yirmi yıl önce döşediğin kaldırımlar üzerinde bağımsız kalmaya çalışan 23 yaşında müzisyenler var. Bir örnek teşkil ederek genç müzisyenler üzerinde nasıl bir tesir yaptığının farkında mısın?

Bunu duymak güzel. İnşallah öyledir. Bütün mesele cesaret vermekte. Birçok insanın sahip olduğundan daha fazla cesaret gerekiyor bunun için. Böyle insanların sayısı yüzde birden az, ama dünya onlar olmadan varolamazdı, ilerleyemezdi. Dışarda duranlar, bireyciler, kendilerine mesihce bir güven duyanlar... İnan bana, her gün aklım bulanıyor ve zihnimde dönen fısıltılarla eziyet çekiyorum: "Belki de yanılıyorsun" diyor bu fısıltılar. Dünyada değişiklik yapacak olanlar işte bununla başa çıkabilenler. Hep çok az sayıda olacaklar ve ben de hep bu sayının içinde olmayı arzu ettim. İmrendiğim insanları düşünüyorum, mesela Jack Smith'i: Bu civarda küçük bir dairede yaşıyordu ve on sene evvel AIDS'den öldü. 70'lerin sonunda sekiz sene onunla çalıştım, on kişiden fazla insanın izlemediği tiyatro gösterilerine yardım ediyordum. En harika tecrübelerimden biri bu... John Cage bir orkestrada kadrolu olabildiğinde 50 yaşını geçmişti. Benim yaşımdayken hâlâ bulaşıkçılık yapıyordu. Bunları düşünüyorum ve "modellerim bunlar, böyle yaşamam lazım" diyorum. Ben de bir şekilde birilerini etkilersem, bayrak devredilmiş olur, bu da güzel bir şey.

Sen de yirmi yıldır modellerin gibi yaşıyorsun...

Çünkü o sikişgenlerle ilişkide değilim. Böyle başardım. Ama hâlâ büyük bir şirketten plaklar çıkarsaydım, en az onlar kadar hastalıklı, kafam onlar kadar tamtakır olurdum. Düşünüp taşınıp kendimi tamamen izole ettim. Kendime sordum çünkü: "Daha ne kadar bu gezegende kalacağım? Ne kadar zamanım kaldı?" Ve televizyon seyretmemeyi seçtim. Onun yerine çalışıyorum. Önemli bulduğum şeylere konsantre olabilmek için kafa karışıklıklarını kesmeye karar verdim. Bu dairede yaşamak bana çok yardımcı oldu. Burada mutluyum. Bütün yaratıcılığımı sergilediğim yer burası, her şey işte bu odada oldu. "Cobra"nın, "Spillane"ın, "Aporias"ın vücut bulduğu yer burası. Bu harika bir oda; odaklanmamı sağlıyor. Aynı Jack Smith gibiyim. Bu daire, beslendiğim insanlarla bağımı sağlam tutuyor. Enerji dolu bir yer. Bu bina, Amerika'ya geldiklerinde daha iyi semtlere geçmek için can atan göçmenler için yapılmış, ama içinde umut var. Avrupa'dan, Nazi'lerden kaçmayı başaran insanlar için bir atlama noktası bu çevre. Ginsberg ve Kerouac bu binada, ikinci katta yaşıyorlardı. Buralarda inanılmaz tarih var. Bird caddenin ucunda oturuyordu. Bu türden bir enerji bir yere gitmiyor, yuppie'ler buralara taşınsa, mahalle dükkanları zincir marketlere dönüşse bile.

Yeni binyıl için hedeflerin neler?

Hayatımdaki güzel şeylerden biri, aslında hedeflerimin olmaması. Günübirlik çalışırım. Metropolitan sahnesinde operalar düşlemem, filarmoni kadrosunu dert etmem. Buradaki müzisyenlerle, elimdeki malzemeyle çalışırım, bebek adımlarıyla ilerlemekten memnunum.

Düşlerinde New Jersey'de, iki arabalı bir garajı olan bir ev yatmıyor yani...

Hayır. Burada mutluyum. 22 yıldır buradayım, ömrüm burada geçecek. Bir aralar Tokyo'da bir evim vardı, işte o bir hayaldi. Minicik bir yerdi ama ayda 300 dolardı, boşverdim gitti. Bazen aklıma Endonezya düşüyor, küçük bir kulübe filan... Boşversene yahu, ben bir New Yorker'ım! Bir hafta plajda oturmak için yirmi saat uçak çekemem. Kâbus!

Çeviren: **M.E.**

KABALCI

"İyi kitabı iyi okur yaratır." Emerson

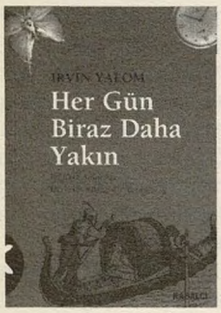

Her Gün Biraz Daha Yakın
Irvin Yalom

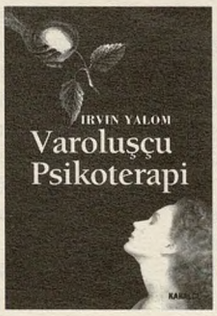

Varoluşçu Psikoterapi
Irvin Yalom

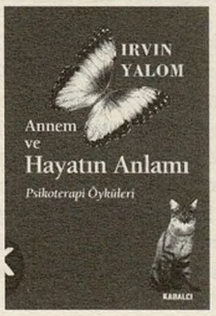

Annem ve Hayatın Anlamı
Irvin Yalom

Gece Masalcısı
Rafik Schami

Bitmeyecek Öykü
Michael Ende

MOZART
Bir Dahinin Sosyolojisi Üzerine
NORBERT ELIAS
Çeviren: Yeşim Tükel

ÇİN SİMGELERİ SÖZLÜĞÜ
WOLFRAM EBERHARD
Çeviren: Aykut Kazancıgil-Ayşe Bereket

İmkansız
Georges Bataille

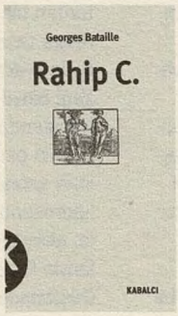

Rahip C.
Georges Bataille

Ölüm Hükmü
Maurice Blanchot

Sonsuz Yineleme
Maurice Blanchot

Peter S. Beagle'ın Düş Dünyaları

Himaye-i Etfal Sok. 8-B Cağaloğlu 34410 İstanbul Tel: (0212) 526 85 86

YAYINEVİ

Tarih Sümer'de Başlar
Samuel N. Kramer

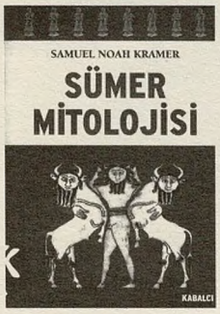

Sümer Mitolojisi
Samuel N. Kramer

Türk Sinema Tarihi
Giovanni Scognamillo

Fantastik Türk Sineması
Giovanni Scognamillo
Metin Demirhan

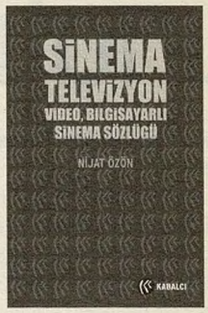

Sinema Televizyon Sözlüğü
Nijat Özön

MİMARLIĞIN ÖYKÜSÜ

LELAND ROTH
Çeviren: Ergün Akça

KAHRAMANIN SONSUZ YOLCULUĞU

JOSEPH CAMPBELL
Çeviren: Sabri Gürsesl

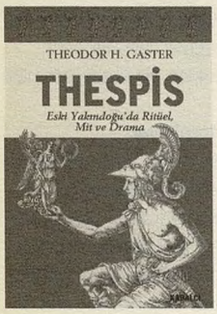

Thespis
Theodor H. Gaster

Şeytan
Jeffrey B. Russell

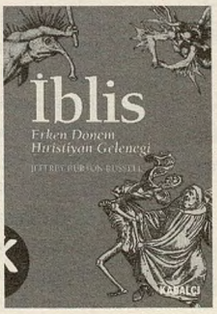

İblis
Jeffrey B. Russell

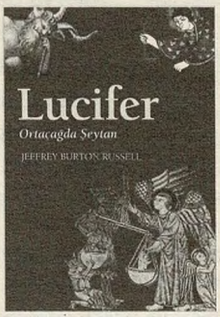

Lucifer
Jeffrey B. Russell

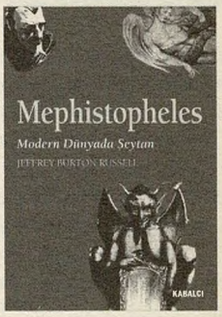

Mephistopheles
Jeffrey B. Russell

Faks: (0212) 513 63 05 elektronik posta: m.kupusoglu@mailcity.com

AGATE

Sade

Kafa kağıdında Helen Folasade Adu yazıyor. Kısaca Sade diye yazıyor, Şade diye okuyoruz. (Kulakları çınlasın, Sezen Cumhur "adı gibi sade bir kız" diyordu.) Baba Nijeryalı, anne İngiliz. "Smooth Operator" şarkısıyla 80'lerin ortalarında ünlendi, yuppie devrinde yanlış anlaşıldı, ne akar ne kokar manken bozması bir salon şarkıcısı gibi algılandı... Oysa latin-caz-reggae'nin kesişim noktasında az rastlanır bir mücevher. Yıllar sonra "Lovers Rock" albümünü yayınladı, dinledik, çok beğendik, Libération'a ve Blues & Soul'a söylediklerine kulak verdik...

Büyümeyi unutmuş bir abla

Son albümünüzü çıkaralı sekiz yıl oluyor. Kariyerinize nokta mı koymuştunuz?

Sade Adu: Hayır. Bir yıllık bir turneden çıkmıştık ve tek arzum evime dönmekti. Turnelere her ne kadar katlanması zor olsa da, aynı zamanda, bir kaçış, uzaklaşma işlevi de görüyorlar. Ve turne biter bitmez sorunlar da peşpeşe sökün etti. Londra'daki evim harabeye dönmüştü, bir yakınım çok ağır bir hastalığa yakalanmıştı... Derken bebeğim oldu, kızımla beraber olmaktan başka bir özlemim yoktu. Üç gün stüdyoda, iki gün evde; bu düşünmek bile istemeyeceğim bir şeydi. Şarkı söylemiyordum, ama müzik yine hayatımın bir parçasıydı, bir an bile benden uzaklaşmadı. Kızım üç yaşına geldiğinde, onun da benim de kısa süreli uzaklaşmaları kaldırabileceğimizi düşündüm. Eskiden, albüm tamamlanana kadar stüdyoya kapanırdık, şimdi evle stüdyo arasında mekik dokuyorum.

Performansınızda ya da ilginizde bir değişiklik var mıydı?

Bu albümü yapmış olmaktan dolayı mutluyum, süreç başladığında bu işi aslında ne kadar sevdiğimi farkettim. Ama yine, yaptığım şey beni sarsıyor, oturup da "ne yaptım, daha hazır değilim ki, ya çocuğum ne olacak, her şey tekrar başlarsa ne olur" diye düşündüğüm çok oldu. Şimdi sokakları öylece turlayıp yalnız kalabilirim, bunu seviyorum. Önceki halimin bir gölgesi, geçmişin bir yansıması gibi hissediyorum kendimi böyle. *(gülüyor)* Geçenlerde bir çocuk yanaştı yanıma ve bir zamanlar Sade olup olmadığımı sordu. Bu çok güldürdü beni.

Grubunuzun işleyişine anaerkillik hakim galiba, öyle mi?

Ben daha çok, büyümeyi unutmuş bir abla gibiyim. Anne daha ince eleyip sık dokur herhalde. Liderlik rolünü kısmen üstleniyorum, çünkü melodileri ve sözleri yazıyorum, solist de sahnenin görünen kısmını tutuyor. Ayrıca, kadınlar kontrolü gayet kendiliğinden ele geçiriyor. *(gülüyor)*

Ben Nijerya'da doğdum, ama herhangi bir yere ait değilim. Orada da yaşayabilirdim ve aynı olurdum. Nijerya'da şarkıcı olmak öyle büyük bir şey değil, bulaşık yıkamak gibi. Herkes bütün gün şarkı söylüyor, dua okuyor.

Bu albümün diğerlerine göre farklı yanları neler?

Şarkılarda çok daha az düzenleme yapıldı, ilk baştaki titreşimleri korumak için pek çok kusura dokunmadık. Bu albüm bana çok benziyor. Şarkı söylemekten zevk almam uzun bir zamanın sonunda oldu: Tam 15 yıl... Bu albüm öncekilerden daha çok köklere dönük. Daha az süslü ve daha temellere yönelik... "Lovers Rock" ismini sevdim, çok tatlı, doğrudan, gösterişsiz... Eskiden Stuart'la beraber şarkılar yazdığımız zaman, canlanmak için reggae tınılı gitar nağmelerinin eşliğinde yazardık. Bu beni başka bir yerlere götürürdü, daha oynak, daha canlı okurdum şarkıları...

"Lovers Rock"ta da belli bir reggae etkisi de var...

Eskiden beri bütün bas hatlarımız hep reggae'ye meyletti, bu yüzden albümün adını "Lovers Rock" koymak beni çok sevindirdi. "Slave Song"un yazılışı çok zor oldu. Bob Marley'in "Redemption Song"undan ilham aldık. Genel olarak, kölecilikle zihin işgal etmede bir mana göremiyorum, bu takdirde bunu asla geçemeyiz, aşamayız. Şarkının kuvvetli bir özü, cevheri olduğunu düşünüyorum, onu yazmış olmaktan çok memnunum.

Reggae'yle nasıl tanıştınız?

34→

11 yaşımdayken Essex'teki şehir salonuna sık sık giderdim, orada ska dansını öğrenmiştim. Sonra Londra'ya geldim, erkek kardeşim düzenli blues partilerinin yapıldığı bir sokakta oturuyordu. Hackney'de nam salmış Pinky isimli o kocaman kadın da oradaydı. Onun partilerine giderdim, harikaydılar. Saatlerce dansedebileceğin dumanlı, karanlık bir yeri vardı, kimse birbirini göremezdi. İnsanların sıra sıra dizilip gecenin sonuna hazırlandığı, sürü usûlü diskolara benzemiyordu. Çok hoş bir yerdi, çünkü oraya takılanlar dinledikleri müziğin tamamen içindeydiler.

Bu albümde en sevdiğiniz parçalar neler?

Belli bir favorim yok. Daha ziyade, yazım esnasındaki atmosferle ve içinde bulunduğum halet-i ruhiyeyle ilgiliydim. "King Of Sorrow", düşülebilecek en aşağı, en kasvetli hallere, sıkıntı içinde olduğunuz, ama kötü giden şeylerle hâlâ yüzleşebileceğiniz anlara dair bir parça. Buna mukabil "Flow"sa, aşka düşmeyle, aşık olma atmosferiyle ilgili: Kimyasal bir tecrübe; aşkla ülfeti olan duygulara dair. "Sweetest Gift" çocukların getirdiği ışıkla, neşeyle, bir annenin çocuğuna duyduğu sevgiyle ilgili. Ve evet, açık ki burada şahsî bakış açım söz konusu. Çocukları bir arada görmek inanılmaz bir şey.

Albümün kapağı çok sade, yine bir tek sizin portreniz var...

Kapağı yaparken, ikonik bir şey olmamasına gayret ettim. Bizi, müziğimizi temsil etmesini istedim: Böylece yanlış tercüme edilmeyecektik, ben de divalaşmayacaktım. Arada bıraktığım bir mesafe ve kutsal bulduğum bir özel hayatım olsa da, "mesafeli buzlar kraliçesi" gibi yanlış bir intiba bırakmak istemem, ki bu imgenin müziğe uygun düştüğünü de zannetmiyorum. Müziğimizi dinlediğinizde bir soğukluk hissetmezsiniz. Bir sürü insan etiket yapıştırmakta aceleci davranıyor: Bir kabın içine giriyorsunuz, üzerinize de kapağı kapatıveriyorlar. Sanırım bize olan da bu. Kahve eşlikçisi ya da akşam yemeği müziği yaftası üzerimize yapıştı kaldı. Bu durumu her zaman hakaretamiz bulmuşumdur. Müziğimizin formüle edilmiş bir şey olduğuna inanmıyorum. Gerçekten hissedilmiş bir şey... Duyguların içinden düzenlenmiş bir müzik...

Sesinizi nasıl tarif edersiniz?

Ben büyük bir şarkıcı değilim. Geniş bir sesim var, ama ona fazla hakim değilim. Genellikle çok kuvvetli ya da çok yukardan söylemeye yatkınım.

Kendimi pek kontrol edemiyorum.

Sesinize özen gösteriyor musunuz, onu işliyor musunuz?

Kesinlikle ders almıyorum, belki de zafiyetlerimi görme korkusundandır. Öyle olunca da, kendi sınırlarım içinde ve yavaş yavaş ilerleyerek beste yapıyorum, zaman içinde ilerleme kaydediyorum. Komşularımdan birinin annesi operada şarkıcıydı. Bir gün ona gittim. Dört tane Alman çoban köpeği vardı, ne zaman şarkı söylese, havlamaya başlıyorlardı. Bana mutlaka yapılmaması gereken şeyleri söylemişti: Telefonda bağıra bağıra konuşmayacaksın, ertesi gün şarkı söyleyeceksen akşam kulüplere gitmeyeceksin, hava soğukken çok sıcak şeyler içmeyeceksin... Bunlar hayat kurtaran reçeteler. Adaçayı içiyorum, boğazımı tuzlu sularla temizliyorum. Ama, düzenli olarak hep bırakmaya çalıştığım halde, sigara içiyorum.

Dionne Warwick'e ya da Aretha Franklin'e yakın hissediyor musunuz kendinizi?

İkisine de değil. Daha çok tam manasıyla bir şarkıcı sayılmayan Gil Scott-Heron'a yakın hissediyorum. Aretha Franklin eşsizdir, tektir; gospel onun kişiliğiyle öylesine bütünleşmiştir ki, onun sesine sahip olmak imkansızdır. Ben Marvin Gaye'i, Al Green'i, Bill Withers'ı seviyorum, bugünkülerden de, Lauryn Hill, Dr. Dre, Cesaria Evora. Bir de Janis Joplin, Joni Mitchell, James Taylor...

Çaldığınız bir enstrüman var mı?

Piyanoda temel akorları bilirim, ama maalesef gitar çalamıyorum. Kendi kendine bir şeyler çıkarmak, üç-beş temel akor bulmak için piyano daha kolay bir alet. Ellerim kocamandır, benimkinden daha kalın başparmağı olan birisine rastlamadım daha. Boksör olabilirmişim yani.

Kendinizi siyah birisi olarak mı hissediyorsunuz?

Sonuçta, kendimi kendim olarak hissediyorum. Tam olarak bir aidiyet duygum yok, ama ne zaman bir spor karşılaşması, boks maçı seyretsem, siyahların tarafını tutuyorum. Ben de siyah olduğum için mi, yoksa siyah ırk hep itilip kakıldığı, ezildiği için mi, bilmiyorum. Aslında siyah bir kadının kabul görmesi, siyah bir erkeğinkinden daha kolay. Tanıdığım bütün siyahlar mükemmel değil tabii. Neyse, aynaya bakarken içinizden "ben siyahım" diye geçirmiyorsunuz. Bunu size fark ettirdiklerinde hissediyorsunuz... Küçük erkek kardeşimle beraber İngiltere'de bir köyde büyüdüm, annem babamı terk etmiş gibiydi. Derimin renginin farklı olduğu bana hiçbir zaman hissettirilmedi. Ama ortaokula başladığımda, oğlanlar beni rahatsız etmeye başladılar. Ama, hiçbir zaman başka birinin yerinde olmayı gerçekten istemedim. Kendimle gurur duyuyordum. Bunun annemin bizi çok özgür bırakarak yetiştirmesiyle de yakından ilgisi var. Annem köyün hemşiresiydi; biz de her şeyden önce, "hemşirenin çocukları"ydık. Ayrımcılığa maruz kalmadan büyümüş olmam hakikaten büyük bir şans. Bugün gençler "black is cool" diye düşünüyor. Bu da bir başka içler acısı klişe. İngiltere'de okullar ırk bakımından çok karışık, benim çocukluğumda böyle değildi. Londra'yı sevmemin bir nedeni de bu, pek çok sorun olmasına rağmen, ırkçılık sorunu esas olarak yok. ABD'de benim ve grubumun dinleyicilerinin karışık olmasının dikkat çekmesine çok şaşırıyorum.

Afrika'yla alakanız ne düzeyde?

Nereden geldiğimi biliyorum, ama başıma sariler bağlayıp adımı 'Inga wawa mawana aba' koymaya da niyetim yok. Sakallarım çıksa ne kadar tuhaf olursa, bu da o kadar tuhaf olurdu. Amerika'da Afrikalı kökenlerine sahip çıkmak isteyen çok sayıda siyahın olduğunu biliyorum, çünkü onlar kimliklerinin ellerinden alındığını hissediyorlar. Ben Nijerya'da doğdum, ama herhangi bir yere ait değilim. Orada da yaşayabilirdim ve aynı olurdum. Kendimi hiçbir zaman yersiz yurtsuz hissetmedim. Nijerya'ya ilk olarak döndüğümde, 21 yaşındaydım. Adetlerini hiç bilmesem de, kendimi dışlanmış hissetmedim. Nijerya'da şarkıcı olmak öyle büyük bir şey değil, bulaşık yıkamak gibi. Herkes bütün gün şarkı ya da ilahi söylüyor, dua okuyor. Doktor ya da avukat olmanız onların gözünde daha etkileyici. Köye gittiğimde, bana "aibo" diyorlar, benim bilmediğim Yoruba dilinde "beyaz kız" demek. Büyükannem bana hep rehber oldu, bu rolü ciddiyetle üstlenmişti. Sadece Yoruba dilini konuşabiliyordu, aramızda hep bir tercüman oluyordu. Beni koruyordu. Nijerya'ya dönmemin nedeni oydu. O ve babam öldüğünden bu yana, oradaki olaylara daha uzak hissediyorum kendimi. Bu kadar zengin bir ülkenin, bu kadar sağlam, güçlü insanların ne hale geldiğini görmek insanın içini parçalıyor. Sorumluluk duygusuyla, orası için iyi bir şeyler yapabileceğimi umuyorum günün birinde.

Kahve eşlikçisi ya da akşam yemeği müziği yaftası üzerimize yapıştı kaldı. Bu durumu her zaman hakaretamiz bulmuşumdur. Müziğimizin formüle edilmiş bir şey olduğuna inanmıyorum. Gerçekten hissedilmiş bir şey... Duyguların içinden düzenlenmiş bir müzik...

İngiltere'ye dair ilk anılarınız nelerdi?

İngiliz büyükannemin yüzündeki koca et beni; hep onu ellemek isterdim. Dondurucu bir soğuk olurdu, kar yağardı, çok cimri olan dedem evde soba yakmaya izin vermezdi. Odamın içinde kırağı vardı, hakikaten, şaka yapmıyorum. Sürekli sıkı sıkı giyinik dolaşıyorduk. Anneannemin çok şefkatli olduğunu hatırlıyorum. Annem çok çok zayıf ve çok ufacıktı. İnsan çocukken bütün dünyayı kendi ölçeğinde görüyor, ama o zamanlar bile onun ne kadar küçücük olduğunu görüyordum.

İsminizi "sad" (üzgün, hüzünlü) kelimesini düşünerek mi, yoksa Marquis de Sade'a atfen mi seçtiniz?

Hayır, bebekliğimden beri bana hep Sade derlerdi. Nijeryalılar için, Helen bir isim değil, çünkü hiçbir anlamı yok.

Melankolik birisi gibi görünüyorsunuz...

Etrafımdakilerden, gördüklerimden çabuk duygulanırım. Evet, ne kadar mutlu olabilirsem, o kadar da melankolik olabilirim.

Kendinizi güzel buluyor musunuz?

Ben de Dolly Parton gibiyim, makyajsız dışarı çıkmam. Evimi alevler sarsa, dışarı çıkmadan önce makyajımı yaparım. Kendime güzel demem. Sahip olduğumla en iyisini yapmaya çalışıyorum.

Şan şöhretle aranız nasıl? Meşhur olduğunuzdan bu yana değişen bir şey oldu mu?

İlk zamanlarda şöhretin üzerimdeki etkisi çok dramatikti: Başka bir albüm yapıp yapmayacağım da belli değildi. Grup üzerimde baskı oluşturmamış olsaydı, çoktan bırakmış olurdum. Şöhret ihtirası yok bende. İnsanlar kendini rahat hissetsin diye başarısız olan insanları dört gözle bekleyen tabloid gazetelerden, paparazzilerden hiç hoşlanmıyorum. Amerika'daki Millî Müfettiş programı bunun en uç noktası, içime fenalık geldi izlerken. Skandal ve paraya tapınma mevzuu. İnsanların unuttuğu şey şu: Para ve şöhret mutluluk getirmez, acıdan muaf tutmaz. Hayatta insanı mutlu edecek şeyler parayla satın alınamaz. Bu yüzden ben de varlıklı bir insan gibi yaşamıyorum. Gelin soyun evimi, Essex'te büyüdüğüm evdekinden farklı şeylerle karşılaşmayacaksınız. Zengin biri gibi yaşamıyorum, öyle görünmüyorum. Zengin görünmek için alışveriş yapmanız gerekir, benimse en nefret ettiğim şey alışveriş.

Fatboy Slim

Housemartins'de bas çaldığı günleri çoktan unutan Fatboy Slim yalnızca plak arşivinden cesaret alan bir pikap sihirbazı... Duruşuyla, oturuşuyla, kalkışıyla meraklısına "bu yaparsa ben haydi haydi yaparım" dedirten sıradan bir adem. Oysa kimse bu işi onun gibi yapamıyor. Bay Slim "Halfway Between The Gutter and the Stars" albümü sonrası Les Inrockuptibles'e, içinde bulunduğu ruhsal durumları özetlemiş, plak dolabının anahtarını da NME'ye teslim etmiş...

FUCK'LARLA DOLU SON BİR ALBÜM

Şöhret sana ne getirdi, senden ne götürdü?

Norman Cook (Fatboy Slim): Bir önceki albümün, özellikle de ABD'deki başarısından sonra, baskı korkunçtu. Çoğu zaman eğleniyormuşum gibi değil de, çalışıyormuşum gibi geliyordu. Platinlerimle, sample'larımla uğraşırken, arkadaşlarıma compilation'lar kaydederken müthiş eğlendiğim eski dönemlerimi acı acı anıyordum... İçimin derinlerinde olan benle yeniden temas kurmam gerekiyor artık. Pop-star'ı oynamak hiçbir zaman benim hedefim olmadı, birden kendimi sinemanın yıldızlarıyla muhabbet edip tartışırken, binlerce histerik kızın karşısında albümlerimi çalarken buldum. Aslında, ben çekingen ve sakınımlı biriyimdir. Bir sonraki albümün adının "Viva the under-achiever" (Beşten şaşma, altıyı aşma) olması gerekiyordu, çünkü aslında daha ziyade vasat birisi olduğumu biliyorum. Ama bu beni komplekslere gark etmiyordu: aptal salak single'lar kaydeden bir ayyaş olduğum fikrini kafama yatırmıştım. Benim açımdan star sisteminden kurtulmanın yolu hakiki aileme dönmek: Nightclubber'ların kardeşliği. Sahnelerde yeni bir başarı için teşekkür konuşmaları yapmaktansa, kesinlikle platinlerimin arkasında, geride durmayı tercih ederim. Sürekli olarak, bir yanlış anlamanın kurbanı olduğumu düşünüyorum... Bana şöyle demelerini bekliyorum: "Iıh, özür dileriz efendim, bir hata yapmışız, bütün bu ödüller, Norman Cook'a değil, Roger Cook'a verilecekmiş. Zahmet olmazsa, onları iade eder misiniz?" Ben açıkçası öyle kibar kibar pop-star rolünü oynayamam, ben kıro gibi giyinen, yontulmamış bir herifim.

Medya yıldızı Zoe Ball'la evliliğin üzerine çok konuşuldu. Üstelik hemen Londra'yı terkedip memleketine, deniz kenarına, Brighton'a taşındınız... "Last night a DJ saved my life" (Dün gece bir DJ hayatımı kurtardı) şarkısını tersine çevirip "Last night a wife saved my DJ" diyebilir miyiz?

Her ikimiz de birbirimizde karakterlerimizin en basit, en temel yanlarını uyandırdık... Londra'da Zoe Ball ve Fatboy Slim'dik. Buradaysa, Norman ve Zoe'yuz. Robbie Williams'la ya da Britney Spears'la düşüp kalkmaktan o kadar da mutlu olmuyordum. Orası bana ait değil. Albümümün daha az satmasını ve de huzur bulmayı çok isterdim. Londra'dan ve kargaşadan uzak bu ev, bizi büyük ihtimalle çıldırmaktan kurtardı... Nihayet rahata ve konfora erdiğim için suçluluk duygusuna kapılacak değilim. Müzik bugüne kadar, bir evliliğe, uzun bir duygusal ilişkiye ve pek çok dosta patladı. Bütün bunları borçlu bana.

Yeni dünyaya gelen bebeğiniz sayesinde herhalde daha da evcimen biri olacaksın.

Çocuk yapmak için bundan kötü bir sebep olamaz herhalde: Uyuşturucuyu bırakmak. Ama yine de bir parça doğruluk payı var... *(suskunluk)* Hayatıma biraz sorumluluk katmaya ihtiyacım vardı. Bu tempoda daha fazla devam edemezdim. Aynı zamanda, dehşete düşmüş durumdayım da. İyi bir baba olacak mıyım? İyi bir müzisyen olacak mıyım? Çünkü bu ikisinin birbiriyle bağdaşmadığını, hatta çeliştiğini fark ettim. Bir daha asla ilginç bir albüm çıkaramama ihtimalim çok büyük. Muhtemelen çocukluğuma dönerim, yeni şeyleri dinlemeyen, miadını doldurmuş bir herif olur çıkarım... Kulüplerde sürteceğime çocuklarım için şarkılar yazarım. Böylesi benim için büyük ihtimalle çok daha iyi olacak ama, bebek doğmadan önce, kaba saba kelimelerle, fuck'larla, uyuşturucularla dolu son bir albüm yapmak istedim.

Öyle bir rahatlama, gevşeme olmuş ki, insan torbacını değiştirmişsin herhalde diye düşünüyor; eski speed yapan kimyasalların yerine, bir hafif otlar uzmanı mı buldun yoksa kendine?

Yoo, aynı torbacı. Yalnız, artık her gün yerine, ayda bir kez geliyor.

DJ'liği meslek edinmen ve bugünlere gelmende Chemical Brothers'ın etkisini inkar etmiyorsun, son albümüne de bir katkıları oldu mu?

Chemical Brothers'cıların benim gurularım olduğunu söyleyecek kadar ileri gitmeyeceğim ama, onların fikirleri benim için çok önemli. Beni köşeye sıkıştırdılar: "Pekala Norman, her yerde bizi taklit ettiğini söyleyip duruyorsun. Madem öyle, sonuna kadar git ve gerçek müzisyenlerle kayıt yap." Sıkıntının, rutinin hayaletine ayna tutmuş oldular. Marcy Gray'e telefon ettiğimde en ufak bir inancım yoktu, adımı bile duymamış olduğundan emindim. "Fatboy Slim mi, evet, tabii, çok memnun olurum, albümlerine bayılıyorum" diye cevapladı beni. Öylesine tedirgin olup cesaretimi yitirmiştim ki, üç hafta boyunca onu tekrar arayamadım. Daha sonra, bir ödül töreninde o gelip beni buldu.

Albüm süreci "sancılı" geçti demek ki...

Ne pahasına olursa olsun, big-beat'den uzaklaş-

Birden kendimi sinema yıldızlarıyla muhabbet ederken, binlerce histerik kızın karşısında albümlerimi çalarken buldum. Ben öyle kibar kibar pop-star rolünü oynayamam, kıro gibi giyinen, yontulmamış bir herifim.

Roll over magazin forever: İngiliz televizyon yıldızı Zoe Ball ve Fatboy Slim'in evlilik törenlerinden mutlu bir enstantane

mayı o kadar çok istiyordum ki, tam bir ay boyunca sandalyemde oturup denizi seyrettim, imdat çıkışını bulmaya, fikirler derlemeye çalıştım. Tek bildiğim ne yapmak istemediğimdi. O kadar çok kafa patlatmıştım ki, kayıtların ortasında, "Genesis'vari bir konsept-albüm mü yapıyorum yoksa" diye korktum, ödüm patladı. *(gülüyor)* Bu dinginlik, huzur, özel hayatımda meydana gelen değişiklikleri çok iyi yansıtıyor. Artık kendimi partiden partiye koşmak, başka müzisyenlerin neler yaptığını araştırmak zorunda hissetmiyorum. Huzurluyum, mutluyum.

Bugüne kadar lakapları, isimleri bol keseden harcadın, ama artık Fatboy Slim'den vazgeçmeye niyetin yok galiba.

Çoğu zaman sorumluluklarımdan kaçtım. Yine de, bu sefer, adsız sansızlığa karışmak için isim değiştirmeyi düşünmedim bile. 37 yaşındayım, sıfırdan başlamak için çok yaşlıyım, geçmişte sıçramayı yapmış olmam bir şans, bir kez daha yeniden başlayacak halim var mı, emin değilim doğrusu. Bugüne kadarki maskelerim içinde bana en çok uyan Fatboy Slim. Onu seviyorum. Aslında keşke Boy George gibi yapsaymışım: Sahneye çıkarken o kadar çok makyaj yapıyorsun ki, sokakta kimse seni tanıyamıyor. Ama benim tek kılık değiştirmem, platinin arkasına geçerken giydiğim Havai gömlekleri.

Peki iyice geçmişe, Housemartins yıllarına dönüp bir rock grubunda bas çalma fikrine ne dersin?

Benim şanssızlığım, ilk grubum Housemartins'de o dönemin en iyi iki songwriter'ının bulunmasıydı: Paul Heaton ve Stan Cullimore. Birlikte çalışma yaptığımız zaman, herkes kendi şarkılarıyla gelirdi. Paul, "Happy Hour" gibi şeyler dinletirdi bize. Sıra bana geldiğinde, "ıhhh, bu hafta bende bir şey yok çocuklar" derdim. Geçenlerde, kahvaltıda, Zoe şikayet etti, "niçin benim hakkımda tek bir şarkı bile yazmadın?" diye. Çünkü ben daha hiç şarkı yazmadım ki. *(gülüyor)* Şarkı yazmak benim iyi becerdiğim bir şey değil, hatta Fatboy Slim sayesinde sığınağımı da buldum: Kendi kendime, oyuncaklarımla kaydedebildiğim sakar, sarsak groovy dance-music.

Çeviren: **S.İ.**

FATBOY SLİM ARŞİVİNDE BİR GEZİNTİ

İKİ DAKİKA SONRASI

Beatles - *Abbey Road*

İşte tüm zamanlarımın en iyi albümü. Gayet sarih. Favori albümüm "Sergeant Peppers..." değil gördüğünüz gibi. Bence "Sergeant Peppers..." biraz cıvık bir albüm. "Octopus's Garden" veya "Maxwell's Silver Hammer"ı bir kenara bırakın, işte size "Abbey Road". Özellikle ikinci yüzü. Her biri kendi tonunu yakalayan, biri bitmeden yenisi başlayan çok çok güzel şarkılar yazmışlar. Kim bilir, ben de belki buradan kapmışımdır işi... Ama aynı zamanda prodüksiyon da, bas da, öğrendiğim kadarıyla çok yoğunlaştırılmış bir sound'a sahip. Altı yaşlarında falandım, annemin "Golden Slumbers / Carry That Weight"i diline doladığını hatırlıyorum. Bence bu kusursuz popun gerçekleştiği an. Görkemli şarkılar, büyük sözler, muhteşem prodüksiyon...

Marvin Gaye - What's Going On

Working Week, albümdeki "Inner City Blues"un cover'ını yaptığında keşfetmiştim bunu. Sanırım daha 18 yaşındaydım. Dolayısıyla albümü aşağı yukarı sekiz-on yıl sonra farketmiş oldum, ama sonrasında, bu hem mutlu, hem seksi, hem de problemli soul'a aşık oldum. Albümün hemen her anı klasik anlarla örülü. Seneler sonra farkettim ki, snare davul yerine "kkkhhhoooooo..." diye devam eden sesler aslında defalarca yankılanan konga davulu... Sonra buna "denizaltı snare" demeye başladık. Neticede "What's Going On", için için yanmaya devam eden bir albüm...

Clash - Give 'Em Enough Rope

Hem double albüm olduğu için, hem de içinde biraz kek şarkılar var diye "London Calling"i seçmedim. Oldum olası birkaç yumurta kırmadan omlet yapılamayacağına inanmışımdır. Fakat "Give 'Em Enough Rope" hakikaten bütünüyle iyi. Albümde özellikle "Safe European Home" ve "Tommy Gun"ı çok severim. The Clash'ı tam dokuz defa seyrettim. Hatta bu albüm çıktığı vakitlerde, yani Avrupa'yı "Güvenli Ev" kıldıkları dönemde onları seyrettiğimi hatırlıyorum. Şu ana kadar başka bir grubu seyrederek orgazma o derece yaklaştığımı hatırlamıyorum. Daha 16-17 yaşlarımdaydım, tabii onlar da epey "rock"çıydılar. Bir punk grubu olduğunu söylesek bile, Mick Jones'un epey fazla saçı vardı ve sahnede oradan oraya koştururken hemen her rock klişesini de yerine getirmekten geri kalmıyordu. Gelgelelim, bana göre şu an yeryüzünün tek ve en büyük rock'n'roll grubu...

Dexys Midnight Runners - *Searching For The Young Soul Rebels*

Sadece yoldan çıkmış tutkular için... Kevin Rowland'ı severdim. Benim için çok şey ifade ediyordu ama hiç bir zaman The Clash gibi "rock starlığı" müessesesine dahil olması mümkün değildi. O, beceriksiz olmak durumundaydı... Tıpkı The Clash'in beni reggae'ye çektiği gibi, Dexys de adamakıllı soul müziğe kaydırdı. Albümdeki "Geno", bence şu kainatın en güzel 45'likleri arasında. Ve birahanenin birinde zilzurna haldeyken taklit ede ede söylemek için de mükemmel...

Carpenters - *Only Yesterday (Richard and Karen Carpenter's Greatest Hits)*

Birisi getirmişti bana bu albümü. Müzik konusunda, "çocuklar hep pop dinler, ebeveynler de klasik" diye düşünürdüm. Sonra bunların kesiştiği ince bir anı yakaladım; hem ebeveynlerin hoşlandığı, hem de radyolara, listelere girecek cinsten: The Carpenters veya Beatles işte en tipik örnekler. Kanımca Karen Carpenter, en tatlı seslerden biri. Biraz gevşediği olmuyor değil ama, "This Masquerade", "Superstar" ve "Rainy Days And Mondays" gibi şarkıları muhteşem.

Vangelis - *Bladerunner*

İyi bir film müziğinin sırtını asla yere getiremezsiniz. Müziğin hayatımızın soundtrack'i olduğunu düşünürsek, "Bladerunner" da benim için hayatımın bir dolu muhteşem anına tekabül eder. 1998 ekiminde, Tokyo'da olduğum bir gün, otelin kırkıncı katından şehre bakınıyordum. Haytımın en güzel konserinden bir sonraki gündü. O an Zoe *(şimdi karısı)* ile telefonda konuşuyorduk ve "çıkmaya" karar verdik. Böyle bir ilişkiyi yürütebileceğimizi söyledik birbirimize. Sonra ışıkları kapattım ve şehri seyrettim tekrar. Allahım, dedim. Hayat. Daha. Ne. Kadar. Güzel. Olabilir...

Sly and The Family Stone *Anthology*

Sanırım tüm zamanlar içinde en sevdiğim sanatçı Sly Stone. "Family Affair" de en müthiş pop anlarından biri. Şarkının sonunda gittikçe azalan çığlık sesleri var. Biliyorsunuz ki birisi, bir yerlerde, bu yitip giden sesten iki dakika sonrasını biliyor. Hakikaten ben bu dakikaları duymayı çok istiyorum, çünkü plak daha o an yeni başlıyor aslında...

Chemical Brothers *Dig Your Own Hole*

Üç Chemical Bros. albümü arasında seçim yapmak zor, ama "The Private Psychedelic Reel" ve Beth Orton'ın söylediği "Where Do I Begin" için bunu seçiyorum. Bütün bir dans plağının yine bütün bir "albüm" olarak değerlendirilmesini sağladıkları ve milyonlara ulaştıkları için kutsanmaları gerek. Benim hayatımda öyle çok kapı açtılar ki; bana inanarak, sahne performanslarına dahil ederek, ilham kaynağı olarak... Biliyor musunuz, Tom ve Ed'i çatlatmak için albümüme şaka yollu "Better Living Through Chemistry / Kimya Sayesinde Daha İyi Hayat" diyordum...

Radiohead - *OK Computer*

Şu an yaptıklarımın tamamen karşı tarafına denk düşüyor, ama tam da bu yüzden en beğendiklerimden biri "OK Computer". Ben biraz şen şakrak, eğlenceli dans müziğiyle haşır neşirim, buysa feci duyarlı, ama içten içe öfke güdümlü bir rock. Çoğu plakta bu tarz insanı sıkan marjinal geçişler var, bu nedenle ilk dinleyişlerde bu albümün de pek tadını alamamıştım, ama şimdi her dinleyişimde yeni bir söz veya yeni bir akor yoğunluğu gözüme çarpıyor. Son tahlilde, benim müziğim akıllarda kalacak bir müzik değil; ama bu, şayet içine girerseniz, sizi daha da derinlere götürecek bir müzik. Bir keresinde onları "Exit Music (For A Film)"i çalarken seyretmiştim, inanın, dinlerken ağladım.

Çeviren: **Gökhan Pamuk**

Cabbageboy

Fotoğraflar: Cem Göçmen

1989. Londra'nın birbuçuk saat kuzeyinde bir kasaba: Leamington Spa. Bir grup genç, izbe bir bodrum katında toplanmış, teknonun doğuşuna tanıklık etmekteler. Adları Cabbage Head. Bir taraftan 808 State, Adamski, A Guy Called Gerald, KLF, De La Soul dinlenir, bir taraftan da kulağa hoş gelen her ses kaydedilir. Aradan bir yıl geçer: Biri, kısaca Al, doğduğu şehir olan İstanbul'a döner. Aradan on yıl geçer: Bir başkası, kısaca Si, koltuğunun altında 1997 tarihli "First Class Ticket To Telos" ve 1998 tarihli "Commuter World" albümleriyle 2000 kasımında İstanbul'a, Babylon'a düşer...

Denize uzanan bir yokuşta, sabahın köründe,

bir ramazan davulcusu

Biz 1989 yılında karşılaşmıştık seninle, istersen şöyle bir arayı kapatalım. 90'larda genel olarak müzik camiasında neler oldu, sen kendine nasıl bir yol çizdin? Sizi bıraktığımda, aşağıda bodrum katında Cardiff'den patlattığımız güvenlik kamerasıyla video feedback denemeleri yapılıyordu.

Simon Begg: *(gülüyor)* Hatırlarsan bodrumda yaptığımız kayıtları kesip biçip Cabbage Head adı altında kasetlere dönüştürüyorduk. Bu kasetlere bir süre devam ettim, bildiğin hikayeler, oldukça tuhaf, deneysel işler. Sonra, DJ'lik yapmaya başladım.

Leamington'da mı?

Evet, Bath Place'te bir takım kültürel etkinlikler düzenleniyordu, envai çeşit konser, rock, heavy metal vs.. Sonra, yavaş yavaş rave olayına girilmeye başlandı. Benim de orada DJ'lik yapmaya başlamam 91-92'de olmalı. Yakın bir arkadaşım Londra'ya taşınıyordu, ben de ona takılıp soluğu Londra'da aldım; kocaman bir ev, bir sürü oda ve insan...

Yani planlı gittin Londra'ya...

Tabii, Leamington'ı tüketmek çok da zaman almıyor. Neyse, sonra Londra'da, ufak tefek partilerde DJ'lik yapmaya başladım. Evsiz barksızların işgal ettikleri köhne binalarda, karanlık ortamlarda yapılan rave'lerdi bunlar. Bir taraftan da kendi müziğimi yapmaya devam ediyordum. Bu dönemde bir sürü insan tanıdım. İlk plağımı Christian Vogel ile yaptım. Christian'la aynı okula gitmişiz, o da Bishop Bright'tan, ama benden bir devre küçük. Leamington'dan pek muhabbetimiz yoktu, ama birbirimizi biliyorduk. Sonra, Londra günlerinin başında ortak arkadaşlar sayesinde kontakt kurduk. Christian'da zamanında yaptığı bir sürü analog kayıt vardı ve bu malzemeyi kullanmak istiyordu; çok da sıkı bir sampler'ı vardı. Kapandık ve bir sürü şarkı yaptık. O, bu çalışmanın bir kısmını Almanya'da çalıştığı şirketin etiketiyle yayınladı. Yani ilk yayınlanan çalışmam Almanya çıkışlı. 1994-95 yıllarıydı yanılmıyorsam, bayağı zaman aldı bir şeyler yayınlamak. Bir gecede şöhret olmadık yani, başarıya giden dikenli yollarda az oyalanmadık! *(gülüşmeler)* O zamanlar, tekno ağırlıklı bir müzik yapıyordum, sonra arkadaşlarım vasıtasıyla Ninja Tunes ekibiyle tanıştım. Onların yaptığı müzik daha caza yakın, daha funky bir müzikti. Bir süre de o müziğe ilgi duydum, yani sürekli bir gelişim yaşadım diyebilirim. Bugün yaptığım müzik aslında sürekli bir arayışın ürünü.

90'ların başında tekno yapıyordum diyorsun, nasıl bir tekno bahsettiğin? Ne de olsa tekno var, tekno var...

(gülüyor) Biraz tuhaf bir müzik yapıyorduk o zamanlar: Sert, soyut, deneysel bir müzikti yaptığımız, house'a pek yakın değildi mesela. House'u sevmekle birlikte, benim müziğim daha karmaşıktı, müzik yaparken farklı yerlere yönelebiliyorsun. Detroit tekno hareketinden etkilendiğimizi söyleyebilirim. Christian'la, o dönem için oldukça çizgi dışı sayılabilecek işler yaptık. Şimdi tabii, o günlerde yaptığımız şeylerin özgünlüğünün sınırlı olduğunu görüyorum, çünkü elektronik müzik aldı yürüdü. Yine de o günlerin kayıtları hâlâ oldukça özeldir benim açımdan, çünkü deneyseldir. Daha sonra, bir takım remiksler yapmaya başladım. Leftfield'a yaptığım remiksten sonra bir sürü teklif geldi. Son altı ay mesela, sadece remiks yapmakla geçti. Aslına bakarsan, remiks yapmayı seviyorum, insana binbir türlü kapı açıyor, ama bir taraftan da, kendi müziğine vakit ayıramaz oluyorsun.

Daha işin başında, tekno müziğin arkasında bir suret olmaması başlı başına politik bir olaydı. Dükkana gidip beyaz etiketli bir plak alıyorsun. Müziği kimin yaptığı hakkında hiçbir fikrin yok. Zenci mi, beyaz mı, gay mi, değil mi, fakir mi, zengin mi, İngiliz mi, Amerikalı mı, bilmiyorsun. Bence bu başlı başına politik bir durum.

Remiksleri kendi şarkıların olarak görmüyor musun?

Onları kendi parçalarım olarak kabul ediyorum tabii, ama başkaları aynı kanaatte değil. *(gülüyor)* Sonuçta, şarkının orijinalini yapan malı götürüyor, senin de adını küçük puntolarla bir yerlere sıkıştırıveriyorlar. Duyduğuma göre, yaptığı remikslerden telif alan sadece iki DJ varmış: Norman Cook (Fatboy Slim) ve David Morales.

Başka müzik türleriyle aran nasıl? Mesela hiphop'taki son gelişmeleri takip ediyor musun ?

Hiphop'u çok seviyorum, elimden geldiğince de takip ediyorum. Sert karakterli bir ortam. Yenilerden Eminem'in müziğini seviyorum. Ama, müziğe yaklaşımı pek hoşuma gitmiyor. Gangsta ekolü sevdiğim bir ekol, bir hikaye anlatıyorsun, bir derdin var. Ama Eminem'in bunu kullanış tarzı, para ve başarı çılgınlığı beni rahatsız ediyor. Sonçta, söylediği şu kapıya çıkıyor: para, para, para. Oysa benim bildiğim gangsta, politik vurgusu olan bir söylemdir. Ice-T, Public Enemy politik olarak oldukça sert bir çizgiye sahiptiler. Şimdi suya sabuna dokunmayan işleri gördükçe hayıflanıyorum doğrusu. Müzikle siyaset bence birbirinden ayrılmaz şeyler.

Müzikle siyaset deyince, teknoyla siyaseti nasıl birleştiriyorsun?

Belki biraz klişe olacak ama, aslına bakarsan hayatta her şeyin politik bir yönü var. Tekno'ya gelince, daha işin başında, yapılan müziğin arkasında bir suret olmaması başlı başına politik bir olaydı bence. Dükkana gidip beyaz etiketli bir plak alıyorsun. Müziği kimin yaptığı hakkında hiçbir fikrin yok. Zenci mi, beyaz mı, gay mi, değil mi, fakir mi, zengin mi, İngiliz mi, Amerikalı mı, bilmiyorsun. Bence bu başlı başına politik bir durum. Bunun dışında, tekno okulunun ilk babaları diyebileceğimiz Detroit'li DJ'ler Detroit underground hareketiyle yakından alakalı insanlar. Albümlerini büyük firmalarla yapmama konusunda son derece hassaslar. Bağımsızlığa düşkünlük olarak tanımlanabilir bu tutum, ki bu da başlı başına politik bir tavır bence. Bunların dışında, yapılan müziğin kendisi de bence içinde yaşadığımız dünyayı iyi yansıtıyor. Elektronik bir dünyada yaşıyoruz artık. Evden tut da, sokağa çıktığında, alışveriş merkezlerinde, her yerde bu seslere rastlamak mümkün. Birçok insan anlamsız, ruhsuz buluyor teknoyu. Bana kalırsa, bu yanlış bir düşün-

ce. Toplumun aynası tekno, bence bugün tekno blues'dan daha önemli. Çünkü bugünü yansıtıyor. Miles Davis yaşasaydı herhalde otuz yıl öncesinin müziğini yapmazdı. Bence önemli olan, sürekli gelişim. Bizim 90'larda dinlediğimiz tekno şimdi "old school" olarak adlandırılıyor. Bu da bana biraz komik geliyor açıkçası, çünkü tekno çıkış itibariyle böyle bir kavramla çelişen bir müzik türü. Teknoda kıdeme, payelere yer yok. Önemli olan yeni, orijinal bir şeyler yapmak. Ama tabii klasikler de var her alanda olduğu gibi, zamanı olmayan albümler. Mesela Kraftwerk'ün 1992 tarihli "Computer World" albümü şimdi dinlediğimde bile futuristik geliyor bana.

Çeşitli kulüplerde DJ'lik yapıyorsun, rave ortamını, kültürünü, insanların yaklaşımını nasıl buluyorsun?

İngiltere'de inanılmaz bir rave patlaması yaşandı yaklaşık altı yıl kadar önce. 1992 yılı da önemliydi, ama daha underground bir ortam vardı. 1994'te ise herkesi rave merakı sardı.

Yani bir anlamda ticarileşmeden bahsedebilir miyiz?

Tabii böyle bir süreç yaşandı. Mesela 1990 yılında, Glastonbury'ye gitmiştik, hatırlarsın, orada çok sınırlı dans müziği vardı, bir-iki çadırda arada derede dans müziği yapılıyordu. Şimdi, bütün büyük festivallerde dans müziği kendine yer açmış durumda. Mesela gidiyorsun Reading festivaline, bin türlü dans müziğine rastlıyorsun, özel çadırlar, programlar... Sonra, Underworld, Prodigy gibi dev gruplar var.

Underworld dedin de, hemen bir parantez açalım: Nasıl buluyorsun yaptıkları müziği, kendilerine özgü bir sound'ları, bir tarzları olduğu görüşüne katılıyor musun?

(gülüyor) Fena değiller, DJ'lik yaparken onların şarkılarını çalmıyorum ama, iyiler tabii. Keza, Prodigy de iyi müzik yapıyor. Aslına bakarsan, bu grupların özellikle ticari davrandığını düşünmüyorum. Underworld, Chemical Brothers gibi grupların varlığını çok da olumsuz karşılamamak lazım. Yaptıkları müzikle, çok geniş bir kitlenin elektronik müziğe meyletmesini sağlıyorlar. Bu da, insanların bizim müziğimize daha yatkın hale gelmesinin önünü açıyor. Bu, azımsanacak bir başarı değil. İnsanlar müziğe de futbola yaklaştıkları gibi yaklaşıyor çoğu zaman: Takım tutar gibi "ben house'cuyum, indie'ciyim, rap'çiyim" diye dolanan bir sürü insan var ortalıkta. Bu safçılık iddiasını hiçbir zaman anlayamadım. Müzikseverim, her şeyi dinlerim: Bu benim düsturum. Öte yandan, teknik olarak, grupta bir şarkıcı, ön planda birinin olması bir avantaj, Prodigy için de aynı şey geçerli. Rock grubu formatına daha yakın bir format söz konusu olan. Basın açısından da kilit bir nokta bu, NME, Melody Maker anlayışına uygun gruplar bunlar, pazarlaması daha kolay. Aslında, işin başından beri basının olayı hiç anlamadığını söylemeliyim: Özellikle 90'ların başında, dans müziği ortaya çıktığında, müzik basını klasik rock yaklaşımı içinde baktı olaya ve tabii bir anlam veremediler, ilgilenmediler. Happy Mondays ve Stone Roses üzerinden bir geçiş yaşanıyordu, ama Manchester sound hikayesi pek uzun soluklu olmayınca ilgiyi yitirdiler.

Manchester sound da saman alevi gibi parladı gitti, değil mi? Stone Roses iki ay kadar önce bir remiks albümü çıkardı, 808 State'ten tut da, Paul Oakenfold'a kadar bir sürü isim yer alıyor albümde. Şarkıları dinledikçe, remikslerdeki başarının aslında, şarkıların orijinaline sıkı sıkıya bağlı olduğunu düşündüm. Sen dinledin mi bu albümü, ne düşünüyorsun?

O remikslerin bir kısmını biliyorum, çok etkileyici gelmedi bana açıkçası. Dediğin gibi, parçaların orijinalleri zaten zamanının iyi parçalarıydı, ama ondan da önemlisi, İngiliz indie müziği bana pek hitap etmiyor oldum olası. Ortam değişti, bir sürü rocksever dans müziğinden hoşlanıyor bugünlerde.

Evet, bir sürü rave dergisi kaplamış ortalığı.

Evet ama, daha önce söylediğimize geliyoruz yine, eski rock formatı anlayışı: ön planda solist vs... Halbuki dans müziğinin olayı bu değil, bambaşka bir şey dans müziği. Kim olduğun, neye benzediğin, nereden geldiğin, bütün bunların hiçbir önemi yok. Sadece, yaptığın müzik, çıkardığın ses önemli. Ama burada da bir tehlike var, ipin ucu kaçtı mı bir anda karşına superstar DJ'ler çıkıveriyor.

Norman Cook da bu süperstarlardan, nasıl buluyorsun onun müziğini?

(gülüyor) Fena değil, beğeniyorum. Aslına bakarsan, müziği ortaya koyuş biçimi, prodüksiyon anlayışı inkar edilemeyecek kadar başarılı. Bu açıdan saygı duyuyorum kendisine. Etkili bir yaklaşımı var müziğe, onun şarkılarıyla kıvıran nineler gördüm mesela, millet hasta oluyor bir sürü şarkısına. Ayrıca, biraz önce konuştuğumuz promosyon hikayesine dönersek, ne solisti var ne de gitaristi, kendi kendine bir adam işte. Uzun süre kimsenin yüzünü bilmediği bir adamdı, ancak geçen yaz ünlü bir televizyon sunucusuyla şaşaalı bir şekilde evlenince olay adam oldu.

Bir ay kadar önce, bir televizyon kanalının dandik ödüllerinden birini alınca verdiği bir demeç var Fatboy Slim'in: "Çok duygulandım, ama bu özel ödül ne anlama geliyor, pek de anlamış değilim. Adeta jübilemi yapıyormuş hissiyatına kapıldım törendeki atmosferi görünce. Ama daha ölmedim, en azından bir-iki yıl daha ortamı sarsarım." Alttan gelen gençler piyasa koşullarında yıpranmış şöhretleri sahneden alaşağı ediyorlar mı? Sanatın metalaştığı başka alanlarda olduğu gibi böyle bir gerilim süreci rave aleminde de yaşanıyor mu?

Evet tabii, sürekli bir değişim yaşanıyor. Şu anda en popüler tür garage. Bir sürü genç Two Step Garage'a takılıyor. Ama o da geçecektir bence, tıpkı drum'n'bass'a olduğu gibi: Bundan üç-dört yıl önce, drum'n'bass öyle bir patladı ki –olumlu anlamda söylüyorum– bütün önde gelen yapım şirketleri drum'n'bass müzisyenleriyle kontratlar imzaladı. O dönemde, Goldie, Alex Reeves, Roni Size gibi isimlerin önemli albümleri yayınlandı. Ama o fırtınalı dönemden sonra, yoluna devam eden bir tek Roni Size oldu.

A Guy Called Gerald da drum'n'bass yapıyordu bir aralar değil mi ?

Evet, 808 State'ten hatırlarsın onu. O da drum'n'bass yapıyor, ama ufku geniş müzisyenlerden kendisi. Yaptığı müzik ne olursa olsun, içini doldurabilecek bir müzisyen karizmasına, özgünlüğe sahip. Aslında, benim temel olarak takıldığım nokta biraz da bu: Bireysel olabilmek. Yeni arayışların üstüne atlayıp onları günün moda eğilimleri haline getirip kurutuyorlar. Tamamen oportünistçe oluşturulan bir güruh psikolojisi. Mesela bu Two Step Garage hikayesinin sonu bence yakın. Abartılı bir şekilde müziğe yükleniyorlar, çok fazla benzer müzik ortaya çıkıyor ve işin tadı kaçıyor. Oysa bir taraftan, ben çok tutuyorum bu müziği. Bayağı funky, çılgın, agresif bas sound'uyla melodinin birleşimi çok hoş bir karışım yaratıyor.

Leftfield hakkında neler düşünüyorsun, müzik endüstrisinin her türlü yeniliği süratle sömürdüğü bir ortamda onlar nerede duruyorlar?

Bak, onların olayı farklı. Belki de ticari anlamda başarıyı yakalayıp da underground kalma konusunda en başarılı grup oldukları söylenebilir. Son albümleri de fena değil, bazı parçalar bayağı sert deneysel şeyler.

Moby'yi nasıl buluyorsun peki?

Moby hikayesi ilginç gelişti. İngiltere'de albümü öylesine yayınladılar, tanıtım filan yapmadan. Kimsenin de dikkatini pek çekmedi başlangıçta. Yavaş yavaş popüler oldu albüm, önce Amerika'da tutuldu, bir-iki reklam filminde kullanıldı, –araba reklamıydı yanılmıyorsam– o reklamlar üzerine, İngiltere'de de insanlar Moby dinlemeye başladı.

Elektronik bir dünyada yaşıyoruz artık. Evden tut da, sokağa çıktığında, alışveriş merkezlerinde, her yerde bu seslere rastlamak mümkün. Birçok insan anlamsız, ruhsuz buluyor teknoyu. Toplumun aynası tekno. Teknoda kıdeme, payelere yer yok. Önemli olan yeni, orijinal bir şeyler yapmak.

"Play" için neler söyleyebilirsin, müzikal anlamda ilgini çeken şeyler var mı albümde, eski blues vokallerini sample olarak kullanmış mesela?

İlginç bir albüm, ama çok da etkileyici bulmadım açıkçası. Daha önce konuştuğumuz hikayeye geliyoruz yine, dans müziği yapılıyor, ama rock formatında. Amerika dans müziğinden uzaklaştı bana kalırsa. Orada tutunacaksan, endüstrinin anlayışına göre tasarlanan bir oyunun parçası olmak durumundasın: Dans müziği yapıyoruz ama, şarkı da söyleriz, canlı şov da yaparız, cool giyiniriz, bol bol röportaj veririz filan falan... Dans müziği belki bir patlama yaşıyor ama, esas hikaye, ortalığı dans müziği yapan bir sürü pop yıldızının sarmış olması; yani Detroit underground tekno tavrının ya da hardcore Alman tekno ekolünün yaygınlaşması değil. Ama aslına bakarsan, bunun da pek önemi yok, çünkü yaratıcı elektronik müzik yapan insanlar ne olursa olsun, bu müziği yapmaya devam edecekler. Yani hikaye popüler olmak, piyasanın oluşturduğu etiketlerin arasında kaybolmak değil. Eğer para kazanmak istiyorsan, gidip bir bankada çalışırsın, bodrum katında oturup tuhaf tuhaf elektronik sesler peşinde koşmazsın. *(gülüyor)* Önümüzdeki hafta işsiz kalsam, kimse yaptığım müzik için para ödemese, tabii ki devam ederim müzik yapmaya.

Sen hayatını müzikten kazanıyorsun ama değil mi?

Evet, fena kazanmıyorum. *(gülüyor)*

Albümlerden mi ?

Bir sürü iş yapıyorum, albümlerden, remikslerden, kendi plak şirketimiz Mosquito'dan para kazanıyoruz. Önümüzdeki yıl Mosquito geceleri düzenlemek istiyoruz. Avrupa'da çalacağız, Almanya, Fransa filan derken, bakarsın İstanbul'a da geliriz. Kendi plak şirketinle çalışmak çok iyi. Sony, Warner gibi büyük şirketlerle çalışınca para kazanmak çok zor. O kadar büyük organizasyonlar ki bunlar, öyle karmaşık işleyişleri var ki, bir albümden sanatçı olarak para kazanmak için hatırı sayılır bir satış rakamına ulaşmak durumundasın. Çünkü sana gelene kadar ödeme yapılması gereken bir sürü kalem var, dev ofislerinin masraflarından tut da, envai çeşit yapım sorumlusuna kadar. Tabii kesile kesile sana ulaşıyor paralar. Halbuki kendi plak şirketinle çalıştın mı, durum farklı, gayet mütevazı bir satış raka-

mıyla, mesela 2000 satışla kâra geçmek mümkün. Tabii öyle büyük broşürler, iddialı tanıtım kampanyaları söz konusu olmayınca, albümlerin maliyetleri de ona göre abartılı olmuyor. Ayrıca, hem müziği yapan sanatçı olarak hem de yapımcı olarak para alıyorsun.

Tekrar büyük şirketlere dönersek, sadece ticari açıdan değil, sanatsal olarak yaklaşımları nasıl, müziğe doğrudan müdahale ediyorlar mı?

Değişiyor, karışanı var, karışmayanı var. Ama sonuç olarak, sana yatırım yapıyorlar ve koydukları parayı çıkarmak istiyorlar. Bazı prodüktörler var mesela, kendilerine göre reçeteleri formülleri var başarılı olmak için.

KLF, zamanında "bir numara olmanın on yolu" diye bir liste yayınlamıştı galiba...

Evet, ama malûm, KLF orada bütün bu sistemi tiye alıyordu. Ayrıca, üç parçaları da bir numara oldu, yani o oyunu da oynamayı başardılar.

Bir ara, başarıya ve paraya tapan endüstriyi protesto etmek için para yakmışlardı, değil mi?

Evet, hatırı sayılır miktarda banknot yaktılar, ama hâlâ bayağı zenginler, bak onlar da kendi şirketlerinden çıkarttılar albümlerini. KLF kadrosunun müzisyenden çok sanatçı olduğunu düşünüyorum, şu sıralar sanatın başka dallarıyla haşır neşirler, sinema, fotoğraf vs. Son yıllarda İngiltere'de en önemli sanat ödülü Turner Prize, yılın en yaratıcı genç sanatçısına 25 bin poundluk bir ödül veriyor. İki yıl önce KLF, Turner Prize'a alternatif olarak yılın en kötü sanatçısına 50 bin pound vereceklerini açıkladı. Yarışma sonunda, ödülü 50 pound'luk banknotlardan oluşan dev bir tablo olarak verdiler. *(gülüşmeler)* Plak şirketlerinin müdahalesine dönersek, mantıklı bir kontrat imzalayıp paçayı kurtarmak da olası. Bu biraz da şöhretle bağlantılı. Yani önceden belli bir şöhretin varsa, sana güveniyorlar ve daha rahat bırakıyorlar. Mesela Leftfield bu duruma bir örnek, Sony'nin Leftfield'e stüdyo aşamasında karıştığını hiç sanmıyorum. Adamların zaten belli bir popülaritesi var, yaptıkları müzik belli, dolayısıyla, güven uyandırıyorlar.

Mute Records sanatçılara pek karışmayan bir şirket sanırım.

Evet, ama onlar da bağımsız bir şirket. Büyükler, ama daha yapıcı bir yaklaşımları var. Christian onlarla çalıştı ve çok memnun kaldı, albümü milyonlarca satmadı ama, öyle tuhaf ve deneysel bir albüm için fena sayılamayacak kadar sattı. Ben de Almanya'ya bir gidişimde depolarına uğradım, dev bir hangar, sıra sıra raflarda binlerce plak dizilmiş, ne ararsan var. Arayıp da bulamadığım ne varsa çılgınlar gibi saldırdım, çok güzeldi. Bakalım, belki seneye onlarla bir albüm yapmamız söz konusu. Aslına bakarsan, büyük şirketlerle çalışmak her zaman kötüdür diye bir kural yok. Ama yine de büyük firmalarla çalışıp hayal kırıklığına uğrayan bir sürü arkadaşım var. Mesela David (David Tipper) Sony'ye bir albüm hazırladı. Higher Ground adlı, Sony'nin dans müziği prodüksiyonlarını yürüten bir alt şirketle çalıştı. Bence harika bir albümdü, ama Sony'ciler beğenmediler, dolayısıyla, sessiz sedasız yayınlandı albüm. Tanıtım yapmadılar, kendi paylarına düşen enerjiyi albüme aktarmadılar. "Bu albüm çok deneysel, tuhaf, satmaz" dediler, işin içinden çıktılar. Tabii bu kadar büyük şirketlerin her albümü satmak, başarılı olmak gibi bir dertleri yok. Para verdiler vermesine ama, çocuğun işi kaynadı gitti arada.

Tricky, Island'da bayağı krallığını ilan etmiş, kafasına göre takılıyormuş. Şirket yetkilileri de ne yapacağız bu deliyle diye kara kara düşünüyorlarmış. Böyle örnekler de var.

Bu da endüstrinin isterik tavrından kaynaklanıyor. Bakıyorlar çok popüler bir adam var, hemen fırlayıp anlaşıyorlar. "Madem Tricky diye sıkı bir herif var, bizim olsun" anlayışı. Sonra da "biz bu herifle ne yapacağız" yakınmaları...

Tricky bir röportajda, kendini ortamın tek sanatçısı ilan ediyordu.

(gülüyor) Biraz küstahça, değil mi? Şaka bir yana Tricky önemli bir müzisyen, özellikle ilk yaptığı işler daha önce yapılmamış şeyler. Tıpkı Portishead gibi daha moody, karanlık, tuhaf, hatta daha derin şarkılar. Ama zamanla, o özgünlüğün kaybolduğunu düşünüyorum. Son albümünü dinledim, pek hoşuma gitmedi, sanki biraz zeminini kaybetmiş gibi. Bana Tricky hep bir rock grubunda solist olmayı düşlermiş gibi geliyor, ön planda olmalı. Sample'ların adamı değil bence. Ama en önemlisi, kendi müziğini yapan eşi benzeri olmayan bir adam, saygı uyandırıyor bende.

Gelelim gece kulüplerine: Fabric, Cream gibi popüler mekanlarda nasıl müzik yapılıyor, dinleniyor?

İnsanlar dinledikleri müzik hakkında bayağı tutucu olabiliyorlar. Bu nedenle belli müzik türüne kitlenmiş kulüplere sıkça rastlanıyor, breakbeat kulübü, house kulübü, tekno kulübü gibi. Yani benim dün akşam Babylon'da çaldığım gibi farklı türde bir sürü şey çalıp yakayı sıyırmanız pek kolay değil Londra'da. Yine de sıkı kulüpler var. Mesela Fabric'de DJ'lik yaptım. Geçen yıl, ana sahnede Fatboy Slim de vardı, ama Micronauts da vardı. Yani farklı müziklere aynı sahnede yer var. Yine Fabric'in üçüncü odasında David Homes çalıyordu resident olarak, orada da her türlü müziği duymak mümkün. Rave'ciler gitgide daha eğitimli oluyor, tarzlar arasındaki farkların ayırımına varıp bunun tadını çıkarıyorlar. Old scholl hiphop klasiklerini, teknoyu biliyorlar, drum'n'bass'ı seviyorlar ve hepsini bir arada dinlemekten de son derece memnunlar. Bütün bunları dinleyen kitleye tamamen yeni bir şey verdiğinde de, o birikimle daha açık, önyargısız yaklaşıyorlar bir süre sonra. Bu yüzden, bir cumartesi gecesi Londra'nın en gözde mekanına gidip Micronouts gibi çılgın bir müzik grubuna takılmak gün geçtikçe daha sık rastlanan bir durum. Mouse on Mars mesela Fabric'de çıkabilir ve çok da aykırı kaçmayabilirdi... Cream de güzel bir kulüp, biraz piyasa olduğunu düşünüyordum, ama geçen yıl çaldığımda, tahminimden daha sıkı bir yer olduğunu gördüm. Orada da Luc Slater ilginç işler yapıyor. Liverpool'da öyle bir kulüp olması güzel bir şey.

İskoçya'yı çok övüyordun, orada nasıl bir rave manzarası var?

İskoçya'da her zaman heyecanlı, açık fikirli bir kitle var. Ne olursa olsun volüm yüksek olmalı. Ortam harika, kulüp müziğine bayağı sarmış durumdalar. Zaten her zaman indie, dans müziği dinlenir İskoçya'da. Bu konuda en deneyimli kitle onlar aslında. Bazı çok önemli Detroit tekno DJ'leri İngiltere'den önce İskoçya'da çaldılar. İnsanlara tekno çaldığın zaman hemen parçaları tanıyorlar, teknoyu gerçekten biliyorlar. Yeni bir şeyler çalmak zordur, ama İskoçya'da çocuklar "yeni bir şeyler var mı" diye soruyorlar her zaman. Bayağı da uyuşturucu alıyorlar şaka maka. Gayet mutlu bir hardcore ortamı var İskoçya'da, üstelik bahsettiğim insanlar 17-18 yaşında çocuklar.

İnsanlar müziğe de futbola yaklaştıkları gibi yaklaşıyor çoğu zaman: Takım tutar gibi "ben house'cuyum, indie'ciyim, rap'çiyim" diye dolanan bir sürü insan var ortalıkta. Bu safçılık iddiasını hiçbir zaman anlayamadım. Müzikseverim, her şeyi dinlerim: Bu benim düsturum.

Dünyanın öbür taraflarında elektronik müzik yapanlar sık sık boy gösteriyorlar mı İngiltere'de? Uluslararası anlamda doyurucu bir ortam var mı Londra'da?

Aslına bakarsan, ben bu konuda dertliyim. Başka alanlarda yaşanan çarpıklıklara elektronik müzikte de rastlanıyor. Bir kere, Amerikalıysan yırttın. Detroit'ten bir sürü DJ geldi mesela, ama Avrupa'dan hemen hemen kimse gelmiyor. Daha önce bahsettiğim Mouse on Mars çok önemli bir grup bence. Londra'da çalmamış olmaları inanılır şey değil. Avrupa'dan gelip de kendine yer edinen bir Daft Punk var açıkçası. O da bayağı zaman aldı. Daft Punk'ın tavrını beğeniyorum. Çok kısa bir süre öncesine kadar, "kim bu Daft Punk, neye benzer, ne yer ne içer" dediğinde, kimsenin pek bir fikri yoktu. Olsa olsa bir takım maskeler takmış tuhaf iskeletler olarak görülüyorlardı. Bu kendini arka planda tutma, müziğiyle varolma tavrı bana yakın geliyor. Ayrıca, birçok değişik türün karışımıyla deney yapmaktan, farklı seslerin peşinde koşmaktan çekinmiyorlar. Bu da çok önemli.

Senin turne maceran nasıl gelişti?

Ben hep nedense soğuk, karanlık mekanlarda buluyorum kendimi. *(gülüyor)* Küçük bodrum katları mesela. Geçenlerde Bratislava'daydım, nedense güneşli sıcak ortamlara bir türlü davet edilmiyorum, ama böylesi de hoşuma gidiyor. Şaka bir yana, geçen yıl Barcelona'ya gittim. Harika bir müzik festivalleri var. Gördüklerim arasında en iyisi olduğunu söyleyebilirim. Güneşli bir festival ortamı, ama neredeyse yapılan müziğin tamamı deneysel underground elektronik müzik. Sık sık Almanya'ya gidiyorum, arada da Belçika'ya. Geçen kış depremzedeler yararına düzenlenen bir konsere geldim. Fatboy Slim, Underworld'den Daren Emerson vardı.

Türkiye'ye bu gelişinle ilgili söylemek istediğin bir şey var mı?

Dün akşam Babylon'dan sonra Cem'in balkonundan seyrettiğimiz davulcuyu unutmayacağım. Bir dahaki gelişimde kayıt cihazımı unutmamalıyım. Bak, tekno böyle bir şey işte: Bir bakmışsın, Leamington'da izbe bir bodrum katında bilgisayar başında peşinde koşturuyorsun; bir bakmışsın, on yıl sonra, İstanbul'da, denize uzanan bir yokuşta, sabahın köründe ramazan davulcusunun sokak boyunca uzaklaşıp, yakınlaşan vuruşlarında karşına çıkıvermiş.

Söyleşi: ***Ali The Mad Turk***

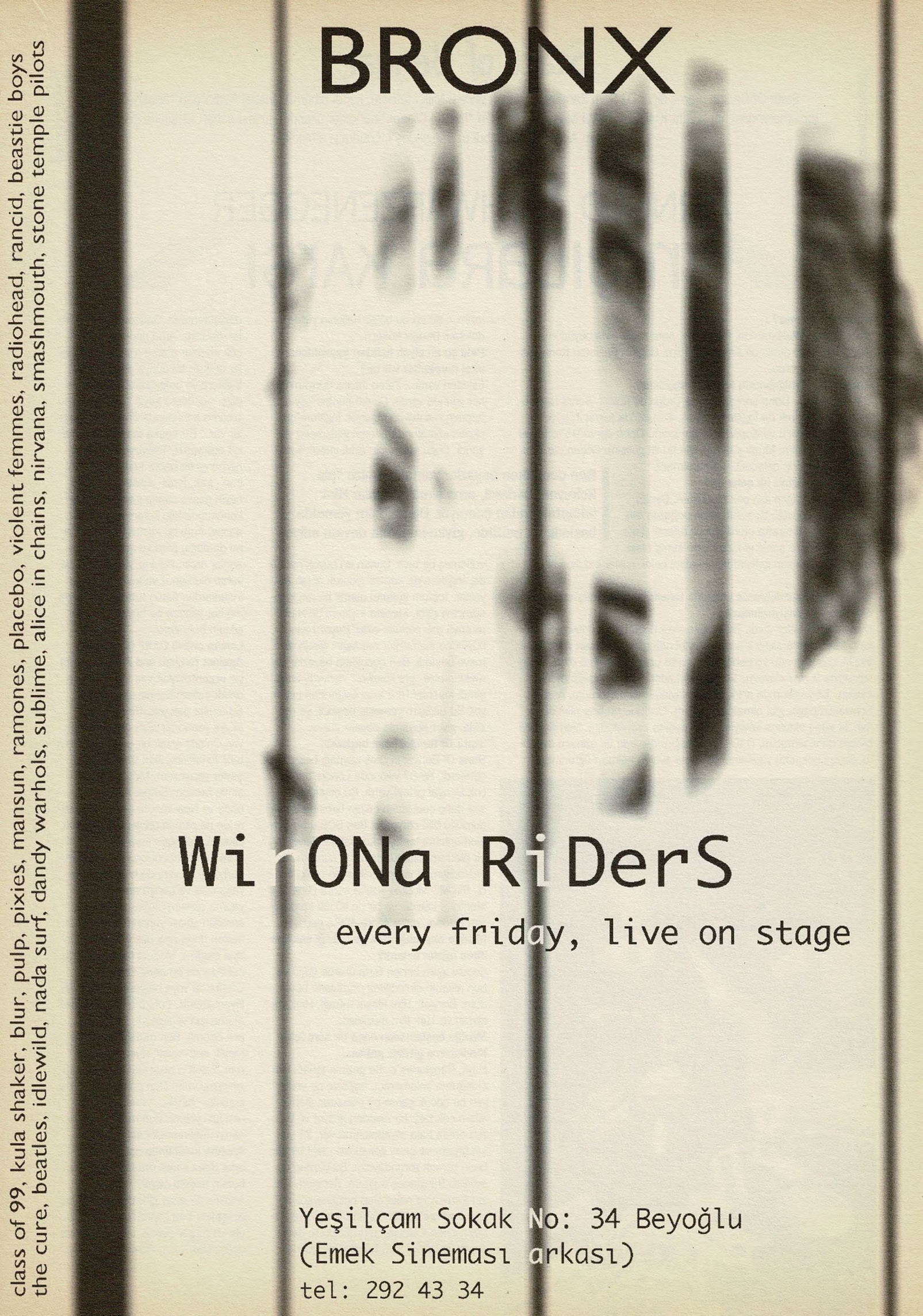

BRONX

class of 99, kula shaker, blur, pulp, pixies, mansun, ramones, placebo, violent femmes, radiohead, rancid, beastie boys
the cure, beatles, idlewild, nada surf, dandy warhols, sublime, alice in chains, nirvana, smashmouth, stone temple pilots

WiNONa RiDerS

every friday, live on stage

Yeşilçam Sokak No: 34 Beyoğlu
(Emek Sineması arkası)
tel: 292 43 34

State of Bengal

State Of Bengal (nam-i diğer DJ Sam Zaman) 15 Aralık gecesi Milk'i fethetti, kendi albümü "Visual Audio"dan "Anokha" toplamasındaki hiti "Flight IC408"e, hatta Massive Attack'in "Inertia Creeps"ine kadar uzandı... Ertesi sabah karşısına geçtik, tatlı dilinden Ankara'yı, İstanbul'u, Bangladeş'i, Londra'yı dinledik...

ARNOLD SCHWARZENEGGER ırkçılara karşı

Nerede doğdunuz?

Sam Zaman: Pakistan'da, Karaçi'de. Ama Ankara'da büyüdüm. 1966 ile 1970 arasında Ankara'daydım. Babam Pakistan Konsolosluğunda çalışıyordu.

Ankara'dan ayrıldığınızda kaç yaşındaydınız?

6 yaşındaydım. Daha sonra iki sene Ürdün'de kaldık. Sonra Bangladeş ve son olarak da İngiltere'deydik. Ben 86'da tekrar Türkiye'ye geldim. İstanbul'u ve Kapadokya'yı gezdim. Daha sonra 93'te tekrar İstanbul'a geldim. Müzik yapmak için bu ilk gelişim. Geçen yaz Bodrum Festivali'nde çalacaktım ama olmadı.

İstanbul sevdiğiniz bir şehir mi?

İstanbul'a geldiğim için çok mutluyum. Benim için İstanbul büyülü bir şehir. Yazın boğazda otursanız, hangi tarafta oturduğunuz önemli değil, ışıklar nedeniyle sanki gökyüzü yere inmiş hissi verir boğaz. Ve son gelişimde dikkatimi çekti, ışıklar oldukça artmış...

İngiltere'ye taşındığınızda ırkçılıkla tanıştığınızı okumuştuk, ne tür olaylarla karşılaşıyordunuz?

Dazlaklar, faşistler vardı. Taşındığımız yer doğu Londra'daydı, Stepney Green. Fazla siyah insan yoktu, benim gibi pek insan yoktu yani. Irkçılık çok yoğundu ve benim için zor ve uzun bir dönem oldu. Taşındığımızda 9 yaşındaydım. 14 yaşıma kadar sürekli ırkçılığa maruz kaldım. 14 yaşlarımda artık bu tür olaylara deli oluyordum. Arnold Schwarzenegger gibi olmak istiyordum. Özellikle bu beş yıllık dönemin ilk yılları oldukça kötüydü. Ama ayakta kalmalıydım. Herhangi bir çeteye dahil olmadım. O tür bir mantığım da, öyle bir şansım da yoktu. Bazen çok kötü yaralanırsınız, ama ayakta kalmayı öğrenmeniz lazım... Şu an bu bölge halkının yüzde doksanı Bengal kökenli.

Peki şu an siyah halktan kaynaklanan ırkçı hareketler var mı?

Eskiden vardı... Zaten ırkçılık dünyanın her yerinde vardır. Çünkü herkes beyaz adamın mantığıyla büyüyor. İngiltere'de ırkçılık konusunda önemli gelişmeler yaşandı. Çoğu insan için artık ırkçılık kabul edilemez bir tavır. Bunun en büyük nedeni de, İngiltere'de sayıları giderek artan Asyalılar. Toplum kültürel olarak bir değişim sürecine girdi. Mesela İngiltere'de Hint mutfağı çok popüler oldu. Beyaz halkın büyük bir kısmı Hint mutfağını tercih etmeye başladı. Ben çocukken beyazlar yemeklerimize "pis kokuyor" derlerdi, ama şimdi insanlar Hint lokantalarından çıkmıyor. Bu değişim yemekle başladı, ve müzikle, giyim-kuşamla devam ediyor.

Ben çocukken beyazlar yemeklerimize "pis kokuyor" derlerdi, ama şimdi insanlar Hint lokantalarından çıkmıyor. Bu değişim yemekle başladı, ve müzikle, giyim-kuşamla devam ediyor.

State Of Bengal nasıl başladı?

State Of Bengal'in çıkış kaynağı bölgedeki çetelerdi. 86-87 yıllarında Londra'da birçok Bengal çetesi vardı. Bu çetelere mensup genç çocukların bazen birbirlerini öldürdüğü bile oluyordu. Ben SOB'u bu çete elemanlarını toplayıp konuşturabileceğim bir platform oluşturması için kurdum. İlk başladığımda yanımda iki tane rap'çi vardı. Biri MC Mustaq –daha sonra Fun-Da-Mental'a katıldı– ve bir de küçük kardeşim Deedar, daha sonra ADF'a geçti.

Müziğe başladığınızda bu müziği şekillendiren öğeler nelerdi?

Çocukluğum birden fazla ülkede geçti ve ben ailemin dinledikleri müziklerle büyüdüm. Bengali, Hint klasik müziği, Hint, Pakistan ve Türk film müzikleri.

Müziğe başlamadan önce bir süre için Hindistan'a gittiniz galiba...

Hayır, Bangladeş'e. Bu gezinin amacı kim olduğumu anlamamdı. İngiltere'de yaşayan bir çocuk şanslı bir çocuktur. Benim ailem çok fakir bir ülkeden geliyor ve bizim orada hâlâ akrabalarımız var. 21 yaşındaydım ve orası gerçekten nasıl bir yer, bunu bilmek zorundaydım. Bu yüzden üç aylığına Bangladeş'e gittim. Şehirleri, köyleri gezdim ve neler olup bittiğine göz attım. İngiltere'ye döndüğümde İngiltere için neyin önemli olduğunu düşündüm, daha sonra da dünya için. Dünyayı bir günde değiştiremeyiz. Sadece küçük adımlar atabiliriz. Ama herkes böyle küçük adımlar atarsa o zaman bir şeyler değişir. Ve dünya değişiyor da. İngiltere'ye baktığımızda ırkçılık ve diğer kültürlere saygı duyma ve onu anlama konusunda önemli gelişmeler var... Biz başka insanlardan nefret etmiyoruz. Televizyonu açın ve herhangi bir haber kanalına bakın: İran - Irak, İsrail - Filistin, Amerika neyin sorun sayılıp sayılmayacağı konusunda bile kararsız. Aptal insanlar. Ama bu kesim halkın tamamı da değil, para ve güç sahibi insanlar onlar. Paranız varsa güce de sahip olursunuz ve kendinizi diğer insanlardan üstün tutarsınız. Dünyanın her yerinde bu böyle. Buna bir çözüm bulmalıyız.

Londra orijinli CARF (Company Against Racism and Fascism) adlı bir organizasyon var. Sizin onlarla ortak çalışmalarınız oluyor mu?

Şu sıralar pek yok. Bir sürü farklı şeyler yapan bir sürü organizasyon var. Onlarla ortak bir şeyler yapmayı tabii ki isterim. Ben daha kişisel şeyler yapıyorum. Mesela kardeşimle beraber Satpal Ram için Kanada ve New York'ta çaldım. İngiltere'de ne zaman canlı performansa çıksam, sahnede insanlara Satpal Ram'dan bahsediyorum. Dünyanın herhangi bir yerinde bu tip bir olay yaşanırsa ve benim de bir şeyler yapma şansım olursa, kesinlikle elimden geleni yaparım. CARF bazı şeyleri daha açık dile getiriyor. Ben öyle değilim. Mesela benim burada çaldıklarımı on sene kadar önce Londra'da veya başka bir yerde dinleyemezdiniz. Çünkü o parçaları çalmama izin verilmezdi. Bu bence çok önemli. Ben müziğimde "Anti-racist, anti-racist" diye bağırmıyorum. Fakat o hissi verebilen bir müzik yapıyorum. Dün gece çaldığımda insanlar "hımm..." dediler. Bu benim için yeterli. Ben müzikle bir insanın düşünmesini sağladım...

Anokha kulübünde çalıyordunuz ama daha sonra oradan ayrıldınız, bunun nedeni neydi?

Anokha bir ağaç gibiydi. Ve bir ağaç geliştikçe bazı yaprakları ondan kopar ve rüzgar nereye esiyorsa oraya doğru sürüklenir. Ağacın bütün yap-

42→

rakları her zaman beraber olamaz.

Enstrüman çalıyor musunuz?

Benim enstrüman çalmaya bakış açım oldukça farklı. Ben enstrüman çalmam, enstrüman üzerinde deney yaparım. Davul çalmak istersin, sana bunu öğretecek birini bulursun. Ama aslında o sana davul çalmayı değil, muhtemelen kendisinin kullandığı belli davul tekniklerini öğretecektir. Ben her tür enstrümanı çalarım, en azından çalmayı denerim. Sufi bilgini İnayet Han'ın dediği bir şey var: Eğer bir konuyu başkasını taklit ederek öğrenirseniz, o konuda "unique" bir şey yapamazsınız... Biz Ananda Shankar projesine başladığımızda dokuz kişiydik ve birden bir bas gitaristimizin olmadığını farkettik. Stüdyo çalışmaları için sadece bir ayımız vardı ve o sırada yeni bir basçı aramaya zamanımız yoktu. Ben de dedim ki, "benim evimde bir bas gitar var, ben bas çalmayı öğrenirim ve bu albümde çalarım". Öğrenme süreci çok zor geçti. Bir şey çalmadan önce, ne çalacağım diye düşünüyordum. Ve daha sonra çalıyordum. Ananda bana parmaklarımı nasıl kullanmam gerektiğini gösterdi. Grupta çalan Dr. Gopal Shankar Misra bana nota dinlemeyi öğretti. Ve gitarist Matt Mars tekrar çalarken nasıl hatırlayabileceğimi öğretti. Sonuçta beş parça için bas yazdım ve tüm İngiltere'yi kapsayan turnede de canlı olarak çaldım.

Ananda Shankar'la çalışmak sizin için nasıl bir deneyimdi?

Bu benim hayalimdi. Ben Ananda'nın müziğiyle büyüdüm. Onun müziğini, enerjisini, kompozisyonlarını çok beğeniyorum. Müziği duygu yüklü. Benim hayallerim Nusrat ile Ananda ile ve bir de Paban Das ile çalışmaktı. Ve bazı hayallerimi gerçekleştiriyorum. Benim için başka bir hayal, müziğimi Bangladeş'e geri götürmekti ve bunu da şubat ayında yapıyorum. Ananda benim için çok önemliydi. Çünkü bir klasik müzisyenin yapmayacaklarını yaptı ve oldukça da emin adımlarla ilerledi. Bu yola 69'da girdi. Benim Ananda Shankar ile çalışmam iki önemli sonuç doğurdu. Bunlardan ilki, plak şirketleri otuz yıl sonra eski albümlerini tekrar basmaya başladı. İkinci olarak, otuz yıldır hiç canlı performans yapmamıştı, sadece yazıyor ve yayınlıyordu. İngiltere'de daha önce hiç çalmamıştı. O gidip birine "bana çalacak bir yer ayarlayabilir misin?" diye de sormaz. Ben onun müziğini bir bakıma modernleştirdim. Albüme bakarsanız, canlı kaydedilmiş iki parça dışında hiçbir parça Ananda'nın eski parçalarına benzemez.

SOB projesinde canlı performans olduğunda kimlerle çalışıyorsunuz?

Marc Gamoe davulcu, Massachussetes'ten, ama uzun bir süredir New York'ta yaşıyor. Farklı bir stili var. Dünyadaki en iyi davulcu olmayabilir, ama bana göre en iyisi o. Matt Mars gitarist, Londra'da yaşıyor. Paul Sugars perküsyoncu, Brezilya stiliyle çalıyor. Ayrıca Londra'da elektronik müzik üzerine dersler veriyor. Marque Gilmore en yeni üye, şarkıcı. Ben her zaman genç müzisyenlerle çalışmayı severim ve onlar belli bir seviyeye gelince beni bırakıp giderler, ama ben onlara birçok şey kazandırmış olurum. Tuna Muhammed adlı genç bir rapçiyle de çalışmaya başladım. 21-22 yaşlarında. Çok iyi yazıyor ve çok da iyi söylüyor. Çok uzun senelerdir rap'çilerle çalışıyorum ve iyi rap'çiyle kötü rapçiyi ayırt edebiliyorum... 84-85 yıllarından beri DJ'likle beraber MC kullanıyoruz. Ve bunu ilk başlatan da biziz. New York'ta olanların farkındaydık. Ama olay New York'u takip etmek değildi. Aradığımız şey, çeteleri birleştirme yöntemiydi.

Björk'ün bağlı olduğu plak şirketi One Little Indian ile çalışıyorsunuz...

Artık değil. Dört ay kadar önce ayrıldım. Benim tanıtımımı yapmaları gerekir ama bunu gerçekleştirmiyorlardı.

Başka bir plak şirketiyle anlaştınız mı?

Evet, Six Degrees'le. Benim plak şirketinden tek istediğim müziğimin tanıtımını yapmaları, bunun için de önce müziğime inanmaları gerekir. Bazen bir şey olur, yeni bir tür ortaya çıkışının sinyallerini verir. Ve bütün büyük plak şirketleri bu türün sanatçılarına saldırır. Ve bu o sanatçıların sonu olur. Ben müziğime bunun yapılmasına izin veremem.

Çoğu Asyalı sanatçı Outcast şirketiyle çalışıyor, ama siz Outcast'dan uzak duruyorsunuz. Bunun nedeni nedir?

Outcaste ile çalışanların çok belli müzikal kalıpları var. Ve siz Outcast'e girerseniz siz de aynı kalıplara uymaya başlıyorsunuz... Ben çalışacağım kişinin tutumuna

Kitaplara nasıl inanırım? İzlanda'daki bir kişi eğer İstanbul'da bulunmamışsa, iskender kebabın tadı nasıldır bilemez. Peki o insana iskenderi anlatan bir kitap okutsam, tadının nasıl olduğunu anlar mı?

inanmalıyım. Benim için o kişinin nereli olduğu, nasıl bir şirkete sahip olduğu hiç önemli değil. Kurulu bir sistem var ve bizim gibiler de bu sistemi kullanmalı. Bu sistem hâlâ ayakta çünkü insanlardan çok şey çaldılar, hâlâ da çalıyorlar. Mesela İstanbul'da Columbia Records'un yaptığı bir kontratı İngiliz bir sanatçıya gösterseniz, bu kontrata gülecektir. O kontratları öyle düzenliyorlar ki, ilk beş yıl para kazanmanızın imkanı yok. Büyük firmalar sadece para kazanmak için kuruluyor. Bankalar gibiler, hatta bankalardan da kötüler. Çünkü şöyle diyorlar: "Biz sizin müziğinizi beğeniyoruz, bu yüzden size daha fazla para vereceğiz, ve siz de bu parayı büyük bir faiz oranıyla bize geri ödeyeceksiniz." Önemli olan şey, şu sorunun yanıtını bulmaktır: "Ben mesajımı bu büyük plak şirketlerini kullanarak nasıl daha fazla kişiye ulaştırabilirim?" Ben bunu Björk'le turneye çıkarak yaptım. Björk'ün bir sürü ülkede fanları var. Ve bu insanlar benim müziğimi daha önce hiç duymamışlar. Müziğim o insanların zihinlerini açacak müzik. Sadece müzik de değil, bağlı olduğum kültür. Çünkü o kültür o müziğin içinde işleniyor. Mesela İstanbul'a gelirken, bir insan daha önce hiç elektro-saz dinlememiş olabilir, ama artık burada dinleme şansı vardır.

"Music Is" adlı parçanızda "Nada Brahma'ya inanıyorum, müzik tanrıdır" diyorsunuz. Kimdir bu Nada Brahma?

Nada Brahma bir felsefeci. Nada Brahma'ya Hinduizm diyebilirsiniz, Budizm, hatta İslam diyebilirsiniz. Farklı dinlerde farklı yorumlanabilir. Nada Brahma, "her şey her şeydir ve her şey birbirine bağlıdır" şeklinde bir fikirdir. Biz öyle bir dünyada yaşıyoruz ki, Batı medeniyetleri asırlardır dünyayı bölmeye çalışıyor. Bu Batı medeniyetlerinin dünyanın çoğunu nasıl ele geçirdiklerine de bir yanıttır. Çünkü dünyayı ayırıyorlardı. Yapman gereken önce iki kişiyi ayırmandır. Eğer iki kişiyi ayırabilirsen, bölünme başlar. İki kişiyi ayırabilirseniz, iki milyon kişiyi de ayırırsınız... Müslümanlığa baktığımızda bu felsefeyi "Allah her yerdedir" şeklinde görebiliriz. Bir Sufi bilgininin kitabında okumuştum, "Who" kelimesi "man" kelimesiyle birleşerek "human"ı oluşturmuştur İngilizcede. Çok eski Çin yazıtlarında "who" kelimesi geçer, tanrı demektir. "Human" ise tanrının adamları demektir. Ben dinlerin ve öğretilerin yaşamı nasıl anlattıklarıyla ilgili kitaplar okuyorum. Mesela Kuran'a bakıyorum... Bence asıl kitap insanın kalbindedir. Biz hepimiz Allah'ın insanlarıyız. Tanrıya daha farklı isimler de verebilirsiniz. Bütün farklı dinlerde tanrıya verilen isim ve onu görme biçimi farklıdır. Peki insanların inandıkları şeye inanmaya devam etmeleri yanlış mıdır? Ben müslüman bir çocuk olarak yetiştirildim ve hep şu düşünceyle beslendim: "Bütün diğer dinleri yok edin". Neden!? Tarihe baktığımızda "müslümanlar bu kadar insanı öldürdü, hıristiyanlar bu kadar insanı öldürdü" diye yazıyor. Belki yapmışlardır, belki yapmamışlardır, bunu bilemeyiz. Tek bilgi kaynağımız kitaplar. Fakat kendinize sormalısınız: Bu kitaplara nasıl inanırım, bazı deneyimler yaşayarak bu konuları kendi kendime kavramam gerekmez mi? Bu sadece bir soru. Bana göre, benim gözlerim bana bir şeyler söyler, kulaklarım, parmaklarım... İzlanda'daki bir kişi eğer İstanbul'da bulunmamışsa, iskender kebabın tadını bilemez. Peki o insana iskenderi anlatan bir kitap okutsam, tadının nasıl olduğunu anlar mı? Bu da başka bir soru.

Söyleşi: **Özhan Binici - Ahmet Güneş**

RAM-SES
MÜZİK ATÖLYESİ

Merkez:
İstiklal Cad. Aznavur Pasajı 212/6
Yapı Kredi Kültür Merkezi Karşısı Galatasaray
Tel: 0. 212. 245 02 21

Dersane:
İstiklal Cad. Toma Apt. Şanzelize Girişi Kat. 5
Tel: 0. 212. 245 32 94

Türk Halk Müziği ve Batı Müziği Konservatuarlarına, Müzik Eğitim Fakültelerine hazırlık kursları

• Ses eğitimi (şan) • Keman (Türk-Batı) • Viyolonsel - Viyola • Piyano - Klavye (org) • Klasik Gitar • Flamenko - Latin Gitar • Akustik Gitar • Elektro Gitar • Bas Gitar • Jazz Gitar • Davul - Perküsyon • Bağlama • Tambur • Ud • Kanun • Kemençe - Kemane • Flüt - Ney • Saksofon - Trompet • Kaval - Mey

Ram-Ses Müzik Atölyesi Kulübü
• Konser, söyleşi, imza günü, panel ve çeşitli organizasyonlar
• Her perşembe "plak günü"
• Her cumartesi "video gösteri günü"
• Her türlü müzik materyali (nota, şarkı sözü, cd, kaset, cd-rom...)
• Enstrüman alımlarında indirim
• Özel organizasyonlarınıza yardım edilir
• Organizasyonlarınızı atölyemizde yapabilirsiniz...

Rachid Taha

Rachid Taha defterinde bembeyaz, tertemiz bir sayfa açıp kaldığımız yerden devam ediyoruz. Kendisini affettik. Yani "af" değil de, "şartlı salıverme". Hep böyle güzel albümler yayınlasın (yeni çıkan "Made In Medina"), hep böyle oturaklı konuşsun (aşağıda, Les Inrockuptibles'den naklen), sonra gönlü ne çekiyorsa yapsın. Bağrımıza taş basar, yine dünyaları önüne sereriz... Tabii bütün bunlar şaka; kalemi kırıp ceza kesmek ne haddimize!.. Yeni Roll'cular bilmez, eskiler de belki unutmuştur, Taha yüzümüze karşı "ben kralın eğlencesi değilim" demiş, iki hafta geçmeden Star'ın güzellik yarışmasında, sonra da işadamları gecesinde bülbül gibi şakımıştı. Vardı elbet bir bildiği. "Doktorun dediğini yap, yaptığını yapma" demişler, okuyunca göreceksiniz, öyle düzgün laflar ediyor ki, bizi bu laflar bağlar...

ÜMMÜ GÜLSÜM JOY DiViSiON'a UZAK DeğiLDir

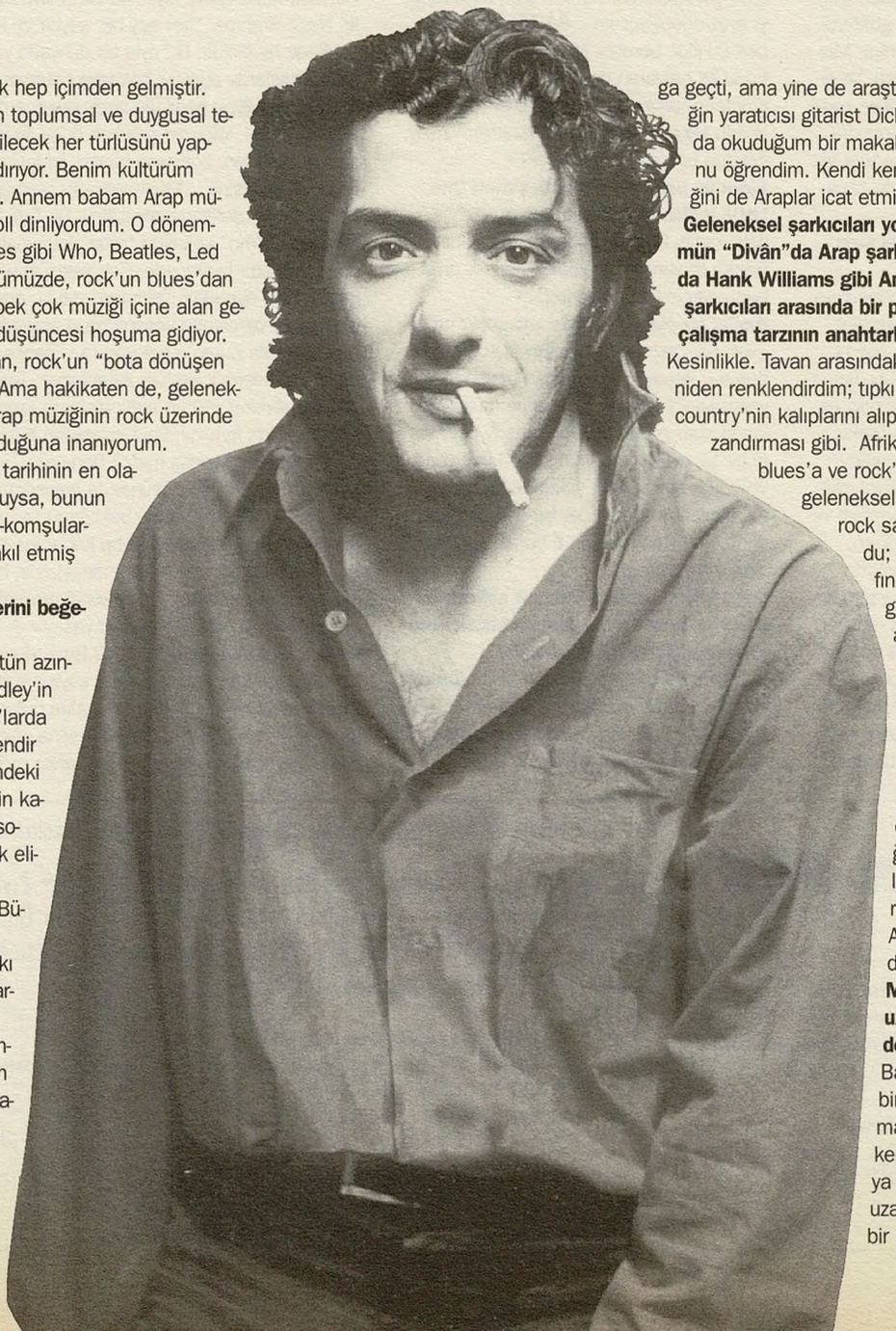

Rachid Taha: Rock yapmak hep içimden gelmiştir. Rock'un kendisinden gelen toplumsal ve duygusal temeli koruyarak, akla gelebilecek her türlüsünü yapmak bende heyecan uyandırıyor. Benim kültürüm hep muhalif bir kültür oldu. Annem babam Arap müziği dinlerken ben rock'n'roll dinliyordum. O dönemde, benim yaşımdaki herkes gibi Who, Beatles, Led Zeppelin seviyordum. Günümüzde, rock'un blues'dan tekno'ya ya da reggae'ye pek çok müziği içine alan genel bir terime dönüşmesi düşüncesi hoşuma gidiyor. Espri olsun diye, her zaman, rock'un "bota dönüşen terlik" olduğunu söylerim. Ama hakikaten de, geleneksel müziğin, özellikle de Arap müziğinin rock üzerinde çok belirleyici bir önemi olduğuna inanıyorum. Beatles bugün hâlâ müzik tarihinin en olağanüstü, en efsanevi grubuysa, bunun nedeni etraflarından, konu-komşulardan birkaç sound almayı akıl etmiş olmalarıdır.

Sen en çok hangi albümlerini beğenirdin?

Beyaz double albüm, o bütün azınlıkların albümüdür! Bo Diddley'in ritm gitarının yerini Gnawa'larda pekâlâ aynı işlevi gören bendir alabilir. "Olé Olé" albümündeki "Jungle Fiction" parçası için kafamda çok belirli bir gitar sound'u vardı. Aradığım, artık elimi bile sürmediğim, "Les Grands Artistes Arabes" (Büyük Arap Sanatçıları) adlı plaktan aklımda kalan, tıpkı ud gibi ses çıkaran bir gitardı. "Pulp Fiction"ı seyrettiğimde jeneriği duyunca ampul yandı. Plağı satın aldım ve prodüktörüm Steve Hillage'a dinlettim; gitarı çalan adam mutlaka ya Arap müziği konusunda ermiş ya da gerçekten Arap demiştim. Steve biraz dalga geçti, ama yine de araştırdık: Karşımıza surf müziğin yaratıcısı gitarist Dick Dale çıktı; tam o sıralarda da okuduğum bir makaleden Lübnan asıllı olduğunu öğrendim. Kendi kendime "bak sen, surf müziğini de Araplar icat etmiş ha!" dedim... *(gülüyor)*

Geleneksel şarkıcıları yorumladığın bir önceki albümün "Divân"da Arap şarkıcılarla Woody Guthrie ya da Hank Williams gibi Amerikalı country ve folk şarkıcıları arasında bir paralellik kuruyordun: senin çalışma tarzının anahtarlarından biri de bu galiba...

Kesinlikle. Tavan arasındaki eski tabloları aldım ve yeniden renklendirdim; tıpkı vaktiyle, rock'un blues ve country'nin kalıplarını alıp onlara yeni bir titreşim kazandırması gibi. Afrika'da, şaşırtıcı bir şekilde blues'a ve rock'un ilkel bir haline benzeyen geleneksel müzikler var. Gayet açık, rock savaştan sonra ABD'de doğdu; çünkü herkes bu ülke tarafından büyülenmişti, herkes gözlerini oraya çevirmişti, ama hiç kimse aynı büyülenmeyi Afrika'ya dair yaşamıyordu. Ben bile, başta, müziğe sadece Anglo-sakson ülkelerin yansıttığı imaj açısından bakıyordum. Amerika'nın sonuçta sadece bir evre, bir kavşak olduğuna uyanmam daha sonraları oldu. Bugün Amerikalı rapçilerin kendilerini Afro-Amerikalı diye adlandırmaları da aynı fikrin bir parçası.

Müzik kariyerindeki "Un, deux, trois soleils" parantezinden neler öğrendin?

Başta, bu teklif yapıldığında, birbirleriyle pek bir alakası olmayan, tek bağları ortak kökenleri olan üç adamın bir araya gelmesinin yüzeyselliğinden uzak durmak istedim. Sonra, bir an düşündüm ve ABD'de

44→

Dylan, Lou Reed gibi adamları bir araya getirmek için düzenlenen büyük prestij geceleri aklıma geldi. Kendini dışarda tutup da zihniyetlerin değişmediğinden yakınmak çok kolay. Bu işe girerken benim bir şeyleri içeriden alt üst etme, sarsma olanağım vardı. Bu tip fırsatların kaçmasına izin vermemek gerek, ben tek başıma ne 17 bin kişiyi bir araya getirebilirdim ne de bu sayede çıktığım kadar televizyon programına çıkabilirdim. Sesimi duyurabildim, çünkü popüler başarı buna izin verdi. Benim gibi nispeten underground bir adam için böyle bir konumda bulunmak eşsiz bir lüks.

Cezayirlilerin, Kuzey Afrikalıların gözündeki imajında bir değişiklik oldu mu bu arada?

Her ne kadar daha önce bir kısmı için var olmasam bile, kuşkusuz bir değişiklik oldu. Arap ülkelerinde bazı dinleyiciler, bende özgür bir insan gördüklerini, henüz Arap şarkıcılarında olmayan bir tavır ve tarza sahip olduğumu söylüyordu. Orada şarkıcıların önceden tamamen tanımlanmış bir konumları olduğunu ve bu konumdan çıkmalarının yasak olduğunu unutmamak gerek; tıpkı 40'lı ya da 50'li yılların Fransa'sında olduğu gibi. Fransa'daki Arap cemaatinin gözünde de, beni daha önce dönek olarak gören bazılarına da kendimi tanıtmamı sağladı. Söylemek salakça ama, farklı şeyler yapan, her konuda tamamen aynı düşünmeyen Cezayir kökenli üç şarkıcıyı yan yana görmek bile, "Araplar" diye bir şey olmadığı, tıpkı kesinlikle diğerleri gibi farklılıkları olan bireyler olduğu fikrinin yerleşmesine katkıda bulundu. Hatta bunun Arapların kendileri hakkında sahip oldukları görüşlerin değişmesine dahi yardımcı olduğuna inanıyorum. Belki de bizim üzerimizden, toplumun öncelikle, grupların bir araya gelmesinden ziyade, bireylerin bir araya gelmesinden oluştuğunun bilincine varmışlardır. Paradoksal gelecek ama, Arap ülkelerinde, Kuzey Afrika'da, Mısır'da müzik yaparken, o insanların çoğu zaman, Batı ülkelerinde yaşayan Araplardan daha ilerici bir tavırları olduğunu fark ettim. Örneğin babama baktığımda, Fransa'ya 60'lı yıllarda gelmiş ve o dönemde takılıp kalmış. Bazı göçmen çocukları da, özellikle gelenek ve din konusunda anne babalarının döneminde tıkanıp kalıyorlar. Tarih içinde donup kalıyorlar ve bu hareketsizlikten hoşnutlar. Benim hayat tanımıma göre, olmak için değil, yapmak için buradayız.

"Made in medina" (Şehir işi) albümünü nasıl tasarladın? Bu kavramla ne anlatmak istiyorsun?

Bu da "Un, deux, trois soleils" sayesinde kendime armağan edebildiğim bir lüks: Plak şirketim ve çevrem nezdinde tam bir özgürlüğe ulaştım. Başlangıcı oldukça eskiye dayanan bir albüm, daha "Diwân" sırasında Steve Hillage'la üzerinde konuştuğumuz ve o zamandan beri zihnimde yavaş yavaş geliştirdiğim bir albüm. Bir süredir giderek artan bir merakla ilgilendiğim voodoo mevzusuyla bağlantılı, çok kesin bir tür sinopsis vardı kafamda. Bence, trans, rock ve tekno birbirine oldukça bağlı. Mesela, Kuzey Kutbu'ndaki şamanlarla Benin'deki Afrikalı ozanlar arasındaki benzerlikleri inceledim. Aynı zamanda, Dr. John ve New Orleans'la, Kuzey Afrika'daki evliyalar arasında paralellikler buldum. Daha önceki albümlerimde de bulanık olarak kendini gösteren bu trans fikrinin etrafında, bu ana çerçeveden yola yola çıkarak albümün iskeletini tasarladım. Düğünlerde dans ederken kelimenin tam manasıyla transa geçen bir halam vardı. Çocukken, öyleymiş gibi yaptığını, bunun bir numara olduğunu, rol yaptığını sanırdım. Sonra sonra, sahne üzerinde benzer duruma kendimin de yaklaştığını fark ettim, bu benim için bir tür psikanaliz, derinlerde kalmış şeylerin açığa çıkmasıydı. Dünyayla bağlantıyı koparmam, uçuşa geçmem için çok az şey gerekiyor: iyi bir ritm ve dosdoğru yola çıkıyorum. Öte yandan, teknoculara, teknonun doğrudan geleneksel müzikten geldiğini de kanıtlamak istiyordum.

Geleneksel müziğin, özellikle de Arap müziğinin rock üzerinde çok belirleyici önemi olduğuna inanıyorum. Beatles bugün hâlâ müzik tarihinin en olağanüstü grubuysa, bunun nedeni etraflarından, konu-komşulardan birkaç sound almayı akıl etmiş olmalarıdır. Beyaz double albüm, bütün azınlıkların albümüdür!

17 yıldır Steve Hillage'la çalışıyorsun, başlangıçta bir araya gelmeniz nasıl oldu?

83'teydi, Carte de Séjour'la kendimize bir prodüktör arıyorduk ve aynı zamanda plak şirketimiz Mosquito'yu da yöneten menajerimiz oldukça derin bilgi sahibi bir adamdı. Onun Lyon'da düzenlediği konserler sayesinde Cramps'ı, Alan Vega'yı, Chrome'u falan keşfettim. 1982'de çıkan ilk albümüzün Steve'in eline geçtiğini, albüme hayran olduğunu ve bizimle çalışmak istediğini öğrendik. O zamanlar, Simple Minds'ı, Cock Robin'i çıkartmıştı, yani prodüktörlüğü reddedilebilecek gibi değildi. Progresif rock'tan gelse de, kolayca bir "gitar kahramanı" veya yeni bir Mike Oldfield olabilecekken, hep farklı yolları zorlamayı, yeni şeyler denemeyi yeğledi. Daha 77'de, albümlerinden birinde Ümmü Gülsüm yorumladığını unutmamak gerek. Her şeyden habersiz "world"e yönelen bazı prodüktörler gibi çaylağın teki değildi. Sanırım bizi birbirimize bağlayan şey siyah müziği, Marvin Gaye, Sly & The Family Stone... Ve tabii ritm zevki.

Albümüne de davet ettiğin Femi Kuti'yle nasıl bir yakınlığın var?

Bir zamanlar Fela'yı albümlerimden birinde konuk etmeyi düşünüyordum, ama hastaydı ve bunu gerçekleştiremedik. Fela'yla Wally Badarou'nun albüm kayıtları sırasında karşılaşmıştık ve biraz muhabbet etmiştik, özellikle de Afrika hakkında. Eylemiyle olduğu kadar, transa ulaşan müziğini de çok sevdiğim, açık farkla en tercih ettiğim Afrikalı sanatçıdır. Femi'yle aramız çok iyidir. Babasıyla Afrika'ya dair pek çok ortak fikrimiz olduğunu bildiği için, Pan-Afrikanizm dönemlerini uzun uzun düşününce, benimle bu düeti yapmayı kabul etti. Ona bu çağrıyı oportünistlikten yapmadığımı biliyordu... Albümde New Orleans'lı, Galactik diye bir grup da var, onlarla orada karşılaştık.

Neden New Orleans?

Çünkü beni allak bullak eden bir sürü işaret almıştım. Bir kere

AYLIK KİTAP VE ELEŞTİRİ DERGİSİ

virgül,

HER AN İNTERNETTE
HER AY BAYİLERDE

Pusula Yayıncılık ve iletişim Ltd. Büyükparmakkapı sok. 1/2 80060 Beyoğlu/İSTANBUL
Tel: 212.252 42 80 • Fax: 212.293 15 44 • e-posta: pusula@pusula.com • web: www.pusula.com

her şeyden önce, Cezayir'de Orléansville diye bir şehir olduğunu hatırlamak gerek. Haritada New Orleans'ın çevresine baktığımda, Alger, Mascara, Abdelkader adlarında bir takım şehirler olduğunu gördüm. Ama bu hikayenin de ötesinde, New Orleans aynı anda Afrika'yı, frankofoniyi ve ABD'yi temsil ediyor; bu da tamamen benim hayatımı, kültürümü özetliyor. Orada "cajun"lara rastladım, ve bana artık hiç kimsenin kullanmadığı Fransızca kelimelerle konuşan eskinin sömürge Cezayirlilerini anımsattılar. Dr. John'un müziğiyle geleneksel müzik arasında da aynı şekilde birçok bağlantı buluyorum: aynı anda hem şenlikli hem de hüzünlü, içli olması, kalabalığı coşturması, bir parçayı orta yerinde kesip ona buna ithaflarda bulunması... Ayrıca, bir siyah gibi "groove" yapan bir beyaz olması, mahallesinin müziğini evrensel bir şeye dönüştürmesi, voodoo'cu yanı, bütün bunlar benim açımdan birbirine sıkı sıkıya bağlı.

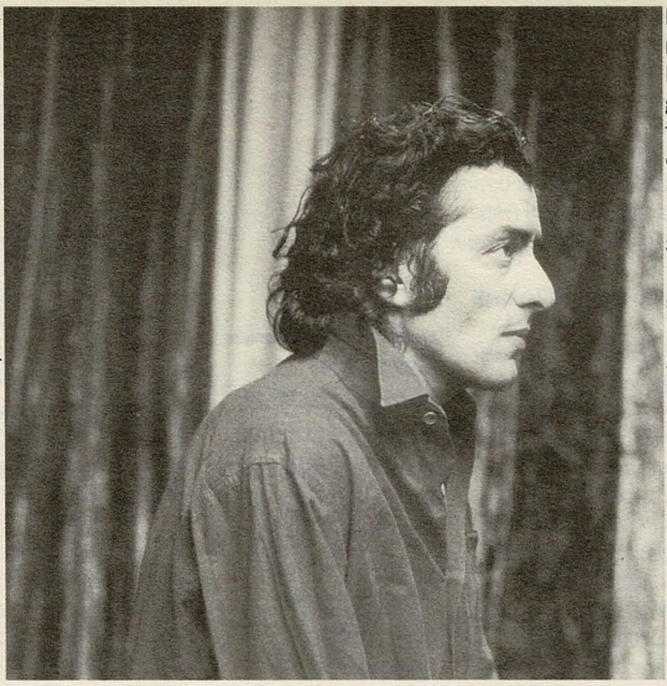

Eğlence ve hüznün bir aradalığı en başından beri senin müziğinin özelliklerinden biri.

Bunu emreden benim doğulu yanım, çünkü Doğu'nun müziği hep bu iki yüzü de taşır. Bana göre, Ümmü Gülsüm, Joy Division'a, mesela Antiller müziğinden çok daha yakındır. Evrenleri hep hüzünlü, karamsar, ama mizahla ve istihzayla yüklü bu Arap müzisyenlerle kendimi her zaman mükemmel bir uyum içinde hissettim. Her zaman, müziğin, normalde söylemeye hakkımız olmayan şeyleri söylememize yaradığını, bazı şeylerin yalnızca şarkılar aracılığıyla iletilebileceğini düşündüm. Carte de Séjour'la yazdığım ilk şarkı, "Zoubida" müslüman kadınlardan ve onların içinde bulundukları koşullardan söz ediyordu. İnsanlar benim ırkçılık, Fransa ya da göçmenlerin durumu hakkında şarkı söylememi beklerken, ben kendi kültürümün içinde barındırdığı hoşgörüsüzlükten bahsetmek istiyordum. Herkes üstüme çullandı, çünkü bu bir tabuydu. Fransa'da yaşayan Araplar, kendi aralarında halledemedikleri meseleleri başkalarının sırtına yüklemeyi tercih ediyorlar. Aslında yapmak istediğim mesleği yapamadığıma göre, –gazeteci olmak istiyordum– düşündüm ki müzik de bu türden fikirlerin aktarılmasını sağlayabilirdi... Kurban muamelesi görmeyi sevmiyorum. Başıma ne gelirse gelsin tek sorumlu olarak kendimi görüyorum.

Öteki Carte de Séjour üyeleriyle nasıl tanıştınız?

O sırada fabrikada çalışıyordum ve benim açımdan, bir grup kurup hafta sonları bir ambarda kendi aralarında müzik yapan meslektaşlarımdılar. Bir gün, bateri çalmayı düşünerek onların peşine takıldım ve mikrofonun başına geçecek kimse olmadığı için kendimi şarkı söylerken buldum. Daha önce müzik yapmak aklımdan bile geçmemişti. Ergenlik çağındayken odamda şarkıcı posterleri yoktu. Rock'u seviyordum ama, şarkıcılara karşı bir hayranlık beslemiyordum, o zamanlar sinema oyuncularını, müzikal Hint komedilerini yeğliyordum. O ambara hapsolup kalmamamız ve kendimizi tanıtmamız gerektiği için, –çünkü bence müzik her şeyden önce politik bir eylemdi– rodeolar zamanında Vaulx-en-Velin'de bir konser düzenlemekle işe başladık. Ve öylece yola çıkmış olduk. Ayrıca grubun demo kasetleriyle plak şirketlerine başvurmaya da başlamıştım, ama hep "folklorla ilgilenen arkadaşımız şu an müsait değil" cevabını alıyordum... *(gülüyor)*

"Douce France"ı yeniden yorumlama düşüncesi nasıl filizlendi?

Göçmenlik hakkındaki klişelerin dışına çıkma arzusu hep ve o dönemde sunulanların tersini savunma isteği... Göçmenler için "Mozaikler" diye bir televizyon programı yapılmıştı, arkadaki dekorda yanan arabalar falan gösteriliyordu: tüm bu saçmalıklardan usanmaya başlamıştık. Böylece kendimce klişelerle oynayarak, tatlı hayattan, Fransa'dan alaycı bir dille söz eden bir şarkı yazmayı denedim. Sonuçta, biri bana Trenet'nin bilmediğim "Douce France" şarkısından bahsetti, aylardır yazmaya çalıştığım şeyleri anlatıyordu. O sırada bazı Araplar, bizim yorumumuzdaki mecazı, alayı anlayamadılar ve bizi "satılmış" olmakla suçladılar. Bizim yorumumuz her ne kadar çok tanındıysa da, o devirde ölesiye sansürlendiğini unutmamak gerek. "Top 50"ye girmiştik, sonra birden, bir sonraki hafta sanki büyü yapılmış gibi artık listeden düşmüştük, oysa satışımız değişmemişti. Plak şirketi kafa tuttu ve bir sonraki hafta tekrar listedeydik.

Şarkıya Jack Lang'ın el koyması ve Millet Meclisi'nde albümü dağıtması sizin onayınızla mı yapıldı?

Kesinlikle. Ben bunu el koyma olarak görmüyorum, çünkü o sırada tartışılan Ulusal Tabiyet Yasası tantanalarına müdahale etmek istiyordum. Tam da şarkıcıyı siyasetçilere ulaştırmanın bir yolunu aradığım gün, Lang'ın basın ataşesi plak şirketimize gelmişti. Meclis'e girebilmenin tek yolu buydu. Trenet bizim yorumumuzdan nefret etmişti herhalde ama, belli etmedi, bu sayede, hiç de öyle olmadığı halde sanki açık fikirli biriymiş gibi bir izlenim oluştu hakkında. Paris Match için onunla fotoğraf çektirmemizi teklif ettiklerinde reddettik. Onunla bir alakamız olsun istemiyorduk.

Fransa'da herkes burun kıvırırken elektronik müzikle ilgilenen ilk şarkıcılardan birisin.

Kulüp kültürü her zaman hayatımın bir parçası oldu, bu yüzden başta, müziği paylaşmanın zevkine varmak ve doyasıya dinleyebilmek için DJ'lik yaptım. Lyon'da girebildiğim tek diskoda, en çok dansettiğim parçanın, teknonun başlangıcı sayılan, Herbie Hancock'un "Rock it"i olduğunu hatırlıyorum. Aynı şekilde, Kraftwert, funk, en başından beri Afrika Bambaataa ve Futura 2000'le rap dinliyordum, bunlar doğal olarak beni çekiyordu. Daha sonra The Orb'u, bütün yeni tekno gruplarını, Chicago'nun house'ını ve diğerlerini keşfetmemi Steve sağladı.

Bu, aynı zamanda, sarı sarıya boyalı saçlarla ortaya çıktığın döneme de denk geliyor. Seninle, senin izlediğin yolla kendilerini özdeşleştiren Arap gençleri için gay'liği de çağrıştıran bu imaj sarsıcı olmuştu.

Beni her şeyle suçladılar, ibnelikle, cankilikle, ama maksadımın ne olduğunu çabucak anlayanlar da oldu. Fransız toplumunda Arapların imajı gittikçe daha da ikinci sınıf yurttaşlar, köleler gibi sunulduğundan, bütünleşmenin bireysellikleri törpülemekten ibaret olmasını isteyen bir sistemin saçmalığını anlatmak için kendime arî bir görüntü ürettim. İmaj olarak biraz sertti belki ama, bugün Arap eşcinsellerle karşılaştığımda bu imajın onlara belki birazcık yardımcı olmuş olabileceğini düşünüyorum. Hep insanların görmeyi veya kabul etmeyi reddettikleri şeyleri göstermeye çalıştım. "Barbès" döneminde, yaşlı, dişleri dökülmüş Arapları, orospuları, sokaktaki insanları gösteren bir klip yapmıştım. Müzik kanallarından birinde kliplerden sorumlu olan kadının teki klipte gördükleri karşısında dehşete düşmüştü. Onun görmek istediği, güneşte iyice yanmış doğulu güzel insanlar, kusursuz insanlar, kaslı adamlardı. Sonunda zaten klip hiç yayınlanmadı. *(gülüyor)* Bugünün genç kuşağının yaklaşımı, benimkinden oldukça farklı: burada kalmaktan başka bir seçenekleri olmadığını biliyorlar. Pastadan pay almak için Zidane imajını kullanacaklar ve somut yanıtlar bekleyecekler. Buraya kadar, Fransa, göçmenler arasından önderlerin kendini göstermesini önlemek için hep engeller yarattı ve şimdi spor bu kilidi kırıp attı. N'apalım, bunu yapan futbol oldu. *(gülüyor)* Ben 42 yaşındayım, ailemin günün birinde memlekete döneceğimiz yanılsamasını gayet yakından yaşadım. Hiç unutmam, babam televizyon aldıktan sonra uzun süre kutusundan çıkarmamıştı, çünkü yakında dönecektik. Şimdi gençlerin dönmeye niyetleri yok; yaşlılar bu hayali sürdürüyor, tatilde bir daha geri gelmemek üzere Cezayir'e gittiklerini düşünüyorlar. Cezayir'i, şimdi, emekliliklerinde dinlenebilecekleri bir sallanan sandalye gibi hayal ediyorlar, topraklarına gömülmek istiyorlar, ama oradaki durum buna imkan vermiyor. Onlar da ülkelerine hasta bir büyükanneyi ziyarete gider gibi gidiyorlar. Ve her zaman dönüyorlar.

Trans, rock ve tekno birbirine oldukça bağlı. Kuzey Kutbu'ndaki şamanlarla Benin'deki Afrikalı ozanlar arasındaki benzerlikleri inceledim. Aynı zamanda, Dr. John ve New Orleans'la Kuzey Afrika'daki evliyalar arasında paralellikler var. Teknoculara, teknonun doğrudan geleneksel müzikten geldiğini kanıtlamak istiyordum.

Çeviren: ***Damla Kelleciogu***

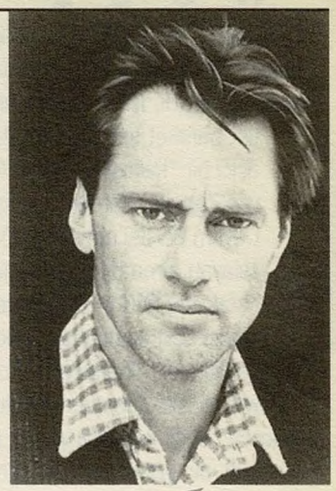

ROLL KİTAPLIĞI

Annie Ernaux Kürtaj (İletişim)
Aziz Nesin Gıdıgıdı (Adam)
Craig McGregor Pop Kültür Oluyor (Çiviyazıları)
Edgar Allan Poe Bütün Hikayeleri 1 (İthaki)
Hüseyin Rahmi Gürpınar Deli Filozof (İnkılâp)
Julian Barnes Seni Sevmiyorum (Ayrıntı)
Lewis Carroll Köpan Avı (Roll)
Marquis de Sade Sodom (Çiviyazıları)
Mehmet Açar Siyah Hatıralar Denizi (İletişim)
Orhan Pamuk Yeni Hayat (İletişim)
Orhan Kemal Arkadaş Islıkları (Tekin)
Oscar Wilde Sosyalizm ve İnsan Ruhu (Roll)
Patricia Highsmith Merhameti Ertelemek (Ayrıntı)
Sabahattin Ali İçimizdeki Şeytan (YKY)
Salâh Birsel Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu (İş Bankası)
Salman Rushdie Geceyarısı Çocukları (Metis)
Sam Shepard Bütün Oyunları 1 (Dost)
Sylvia Plath Sırça Fanus (Can)
Marguerite Yourcenar Alexis Ya da Beyhude Bir Çaba (Metis)
Victor Hehn Zeytin, Üzüm ve İncir - Kültür Tarihi Eskizleri (Dost)

Herkesin yaşamı bir pop şarkısıdır

Craig McGregor, geçenlerde Çiviyazıları tarafından yeniden basılan "Pop Kültür Oluyor" kitabında böyle diyor: "Herkesin yaşamı bir pop şarkısıdır..." Dediği doğruysa, ya yaşamımız pop şarkısı kadar basit, ya da pop şarkısı yaşamımız kadar ciddi. Biz, bu noktada, iki arada bir deredeyiz. Bu derede yıkanmanın –Herakleitos'tan beri– ne menem bir şey olduğu, McGregor'un kitabında fazlasıyla mevcut. Okumaya, şimdilik aşağıdaki parçayla başlayalım...

Aksiyom 1: Pop enerjidir. Rock enerjidir. Hareket enerjidir. Hepimiz enerjiyiz, hepimiz Herakleitos'un ırmağının birer parçasıyız. Eğer bizler 20. yüzyılın insanlarıysak, önce blues'u yaratıyoruz, peşinden cazı, swing'i, rock'n'roll'u ve nihayet rock'u ortaya koyuyoruz. Tüm bunlar ezilmiş, horlanmış eski kölelerin yarattığı müziktir. Bu eski köleler ezilmiş, horlanmış, endüstri devrimi sonrası insanının ihtiyaç duyduğu yaygın pop müziğinin de yaratıcılarıdır. Missisipi Fred McDowell, "ben rock'n'roll yapmıyorum" diyor (bir keresinde onu Greenwich Village'da 7. Cadde'nin yakınlarında bir yerde, beton kaldırımın üstüne koyduğu şapkasıyla gitar çalıp dilenirken görmüştüm). Yanılıyordu.

Robert Johnson

Aksiyom 2: Pop yenidir. Robert Johnson gitarı o şekilde çalıncaya kadar, kimse blues gitarını Robert Johnson gibi çalmamıştı. Hiç kimse böyle bir şey duymamıştı bile. Tüm sanatlar, özellikle popüler sanatlar toplumsaldır. Bağrından çıktığı toplumu yansıtır, billurlaştırır ve onu yeniden şekillendirir. Robert Johnson'ın muhteşem gitar tekniğinin ardında, bu otantik seste sentezine ulaşmış üçyüz yıllık Afro-Amerikan kültürel tarihi vardır.

Aksiyom 3: Caz sıcaktır. Rock sıcaktır. Pop sıcaktır. Bu beyaz şeritli, kasisli yolda, ölümüne araba kullanıyorum. Kendimi mezara çok yakın, kan kusar gibi hissediyorum. Ama bir değişim geçirmiş olmalıyım, çünkü tüm bunlara rağmen mutluluktan uçuyorum. 20. yüzyıl yaşlı bir kadın gibi devrildi gidiyor. Çürümekte olan Güney'in siyah kalbinden özgürlük çığlığı gibi ağıtlar içeren müzikler doğdu. *Büyük tanrım! Sonunda özgürüz.*

Aksiyom 4: Pop kalıcıdır. Uçarsınız, gitarın tellerini titretirsiniz, ne gerekiyorsa onu yaparsınız ve ses dalgaları evrenin kara boşluğunda sonsuza kadar yankılanır durur. Ses ve eylem bir kez yaratıldı mı, artık yok edilemez. Baba'yı dinliyor musunuz? Aşağılarda Big Bopper'ı dinliyor musunuz? Sanat kalıcıdır. Herkesin yaşamı bir pop şarkısıdır.

Aksiyom 5: Love is what it's all about. Sana inanıyorum Swamp Dogg, sana inanıyorum Baba, sana inanıyorum Krishna, inanıyorum, inanıyorum, inanıyorum...

ROLL MEXICO CITY'DEYDİ

Bu girizgâh, 1 Ocak'ı 2 Ocak'a bağlayan gece yazılıyor. Ve mutlu tesadüf o ki, bu gece Zapatist hareketin doğumgünü. Tam tamına yedi yıl önce, Zapatistler sadece 12 gün süren silahlı mücadelelerini başlatmışlardı. İlk başta, klasik bir gerilla hareketiydi ve dolayısıyla kimileri miyadını doldurmuş bir siyaset biçimi, kimileri de silahlı mücadelenin her zaman her yerde geçerli olduğunun kanıtı olarak algılamıştı. Kısa zamanda görüldü ki, Zapatist hareket şablonlara sığar gibi değil. Dahası, yalnız yerel bir hareket değil, dünyanın dört bir yanındaki muhalif hareketler için ufuk açıcı bir "kalkışma". NAFTA'nın, yani ABD, Kanada ve Meksika arasında yapılan serbest ticaret antlaşmasının imzalanmasıyla başlayan Zapatist hareket, Meksika tarihinde bir dönüm noktasının müsebbiplerinden biri oldu: Yazsonunda yapılan seçimlerde, Kurumsal Devrim Partisi'nin (PRI) 90 yıllık iktidarı son buldu. Bu tarihî yenilginin başlıca sebeplerinden biri, Zapatistlerle ateşkes antlaşması imzalayan, ama diyaloğa yanaşmayan, "mesele"yi tecrit politikası ve özel timler marifetiyle çözmek isteyen PRI'ye karşılık, liberal - muhafakazâr PAN'ın Zapatistlerle diyaloğa gireceğini vaad etmesiydi. Zapatistlerin sivil cephesinin kerhen desteklediği ve Mexico City'de birinci parti konumuna gelen Demokratik Devrim Parti'sine (PRD) de hatırı sayılır oranda oy kaptıran PRI, iktidarı Vincente Fox'un önderliğindeki liberal-muhafazakârlara devretmek zorunda kaldı. Ekim ayında, seçimlerin ertesinde, arkadaşımız Orhan Esen Mexico City'deydi, Ulusal Zapatist Kurtuluş Cephesi Uluslararası İlişkiler Sorumlusu Marquez Velazquez'in de konuşmacı olduğu bir toplantıya katıldı, Velasquez'in çeşitli sorulara verdiği cevapları kayıtlara geçirdi ve bir Roll söyleşisi kotardı. Yılbaşı armağanı bu kadarla da kalmadı, nispet yapmak gibi olmasın, dia gösterisiyle birlikte mükellef bir Meksika semineri verdi. Kaşlarınızı çatmayın, söz, en güzel bölümlerinin tekmili şubat sayısında...

İktidar olmak değil muktedir olmak

Chiapas'tan, güneydoğu Meksika'dan, çoktandır silahlı çatışma haberleri gelmiyor. Uluslararası basının konuya ilgisi tavsadığından mı, yoksa tarafların ateşkese riayetinden mi?

Marquez Velasquez: 14 Ocak 1994'ten beri silahlı çatışma olmuyor. Ama paramiliter gruplar ağır baskı uyguluyor. Köyler basılıyor mesela. Biz silahlı mücadele için on yıl hazırlanmıştık: 1 Ocak 1994'te başlattık ve yalnızca 12 gün sürdürdük. Şu anda Chiapas'ta 60-70 bin üyemiz var. Meksika hükümeti de bir o kadar asker bulunduruyor bölgede. Unutmayın, ABD Panama'yı 5 bin kişiyle işgal etmişti. Askeri anlamda, bir antlaşmayla da tescil edilmiş bir denge durumu var. Ancak bunun ötesinde, bizim askeri işlerle ilişkimiz de pek geleneksel türden değil. Biz, örneğin Marksist - Leninist anlamda bir "silahlı mücadele örgütü" değiliz. Bunun en açık göstergesi, ateşkese nasıl karar verdiğimiz. Savaşı durdurma konusunda Zapatist ordunun bir kararı yoktu. Sivil topluma, kendileriyle birlikte yola çıktığımız köylülere danıştık ve ateşkes kararı aldık. Yani sivil topluma boyun eğdik. Hükümet için de aynı şey geçerli aslında: Onlar da ateşi kesti, çünkü üzerlerinde ciddi bir sivil baskı vardı. Şunu da unutmayalım: Biz ateşi kestiğimizde hükümetin yeniden saldırıya geçmeyeceğinin hiçbir garantisi yoktu. Ama biz, hükümete değil, sivil topluma güveniyoruz. Onlarla diyalog kurmak istiyoruz. Sosyal tabanımız yerli halk komünleri; her şeyin başı sonu sivil toplum.

Başlangıçta da böyle mi düşünüyordunuz, yoksa süreç içinde, mücadelenin pratiğinin ürettiği bir teori mi bu?

Şimdi burada ne görüyoruz? Zapatist hareketin teoriden değil, yerel bir gelenekten beslendiğini. Ya da başlangıçta teoriyle yola çıkmış olsa da, halka danıştığını ve değiştiğini. Insanlarla yüzleşmek Zapatist hareketi değiştirdi. Doktriner gelenekle bir benzerliğimiz olmadığı aşikâr. Zapatista, alışılageldik bir gerilla ordusu değil. Biz halkın kendisini gerilla olarak görüyoruz. Askeri yapı da, umarız, gelecekte gerekli olmayacak.

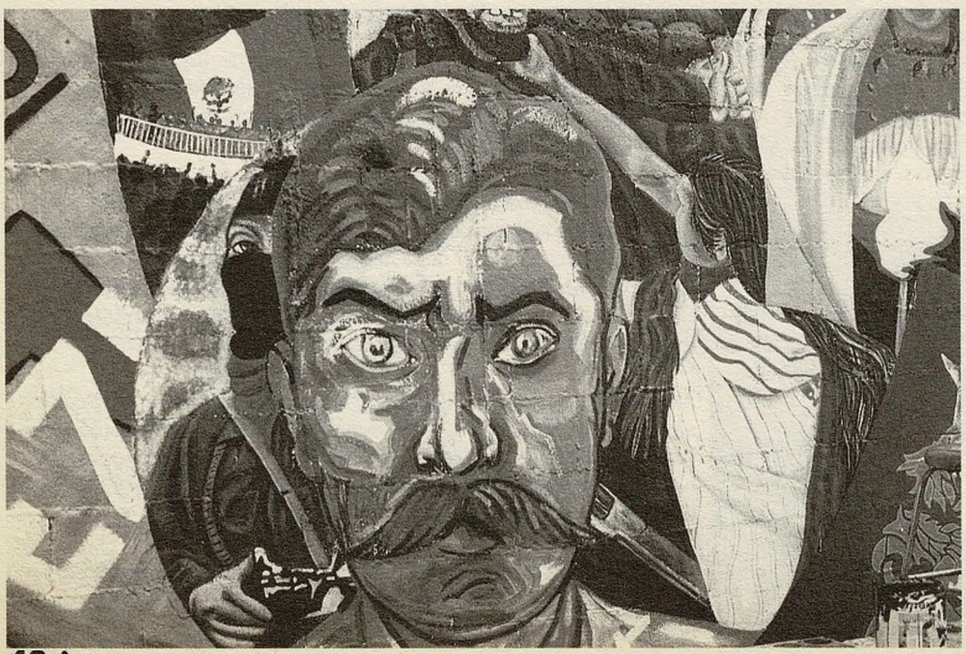

Silahla olduğu kadar iktidarla da ilişkiniz alışılagelenden farklı. Özellikle, "iktidarı namlunun ucunda görme"nin yaygın olduğu bir siyasal kültürden gelenlerin böyle bir söylemi şaşırtıcı bulmamaları mümkün değil. Sivil toplum ve iktidar kavramlarıyla ilişkinizi biraz daha açar mısınız?

Sivil toplum sözünü çok sıradan, gündelik anlamıyla kullanıyoruz. Buna, mücadele eden tüm insanları katıyoruz. Çok fazla teorisini yapmıyoruz sivil toplumun, bunu gerekli de görmüyoruz. Söylemimizin dünya çapında etkisi oldu. Pentagon ciddi ciddi bu yeni örgütlenme biçimini anlamaya çalışıyor. İdeolojik mi, değil mi, orasını bilemem. Kimi yorumculara göre, Zapatistler dünya üzerindeki en siyasi harekettir, bu da Zapatist hareketin ideolojik olduğunu gösterir. Biz Marksist - Leninist doktrinle bağlarımızı çoktan kopardık. Nasıl olduğunu sormayın, açıklayamayacağım. Sadece "Zapatist" olmak bizim için yeterli. Bizim modelimiz bir öneridir. Mevcut iktidar ve güç ilişkilerini kabul etmiyoruz. Biz, "amacı iktidarı ele geçirmek olan sol"dan farklı bir şeyiz. Hem, iktidarı ele geçirmeyi niye isteyesiniz ki? Bugün sol, Meksika'da seçimleri kazansa bile, hiçbir şeyi değiştirmeye muktedir olamazdı. Tüm siyasal ve iktisadi yorumcuların da söylediği bu zaten. İktidarı başlı başına bir amaç olarak görmüyoruz. İktidar ya da güç, toplumda, insanların içinde yaşamalı, onlarda içkin olmalıdır. Temsil o kadar da büyütülmemeli, bunu iyi denetlenen ve ehliyetli herhangi biri yapabilir. Temsil, bir görevdir yalnızca. Bizim iktidarı istemediğimiz, ondan uzak durduğumuz doğru. Iktidarı ele geçirmek kolaycılık olurdu. Önemli olan insanların iktidarını kurmak, daha doğrusu insanları muktedir kılmak. Asıl zor olan da bu. Mesele iktidar olmak değil, muktedir olmak. Klasik partiler iki kişiyi oturtup parti programı yazdırırlar. Böyle bir programı herkesle birlikte kurmak, oluşturmak çok daha zordur. Programdan daha önemli olan, onun nasıl oluşturulduğudur. Ancak, insanları muktedir kılma işinin na-

sıl organize edileceği, işte bu, hâlâ icad edilmeyi bekliyor.

Siyasal sistem ve anayasal reformlar konusunda hükümetle sürdürdüğünüz pazarlık sürecinde, alışılmışın dışında siyasal araçlar kullandınız. Örneğin, görüşmelerin çeşitli aşamalarında ulusal ve uluslararası kamuoyuna danışma amacıyla mevcut seçim sisteminin dışında referandumlar gerçekleştirdiniz. Seçimlerde, PRI'nin 90 yıllık iktidarına tavrınız neydi? Meksika'daki sol muhalefetle, özellikle de başkentte birinci parti olan PRD ve liderleri Cardenas'la aranız nasıl?

Subcomandante Marcos, "PRI'den kurtulmak için Fox'a (liberal muhafazakâr PAN'ın lideri) oy verelim" diyenleri eleştirdi. Ama, "PRD'ye (Demokratik Devrimci Parti) oy verin" de demedi. PRD'yi ve liderleri Cardenas'ı insanlara uzak olmakla eleştirdik. Biz PRD'ye muhalefet etmiyoruz. Hatta 1994'de Cardenas'ı davet ettik, görüştük. Oysa, solun bazı kesimleri Cardenas'ı "küçük burjuva" bulur, onunla diyaloğu reddeder. Biz çok değişik alan ve kesimlerden insanlarla diyalog içindeyiz. Kimseyi dışlamıyoruz. Etik faktörü çok önemsiyoruz. Ve bu etik temel, birlikte mücadele ettiğimiz yerli halkın gelenekleri üzerinde şekilleniyor. Köy komünlerinde delegasyon, yetki devri geleneği yok, temsilciler yok. Sadece sorumlular var. Bunlar toplumun verdiği görevi yapmakla yükümlüler. Batı demokrasilerinde seçimle yetki devri var. Burada, yerli geleneğinde böyle bir şey yok. Batı demokrasileri krizde; seçimden önce söz verirler, sonra tutmazlar. Meksika'daki temsilî demokrasi ise tam manasıyla krizde, çünkü zaten, burada temsilî demokrasi gerçek anlamıyla hiç olmadı ki. Meksika'daki pek çok sivil örgütlenmede de bu türden bir temsiliyet anlayışı söz konusu. Örneğin sendikalar çok yozlaşmış durumda.

Zapatista hareketinin çıkış noktasında köylüler ve toprak meselesi var, öyle değil mi?

Evet, toprak toprak toprak! Geçen yüzyıl sonunda, diktatör Porfirio Diaz döneminde komünal topraklar birkaç elde toplanarak ağalara peşkeş çekilmişti. Buna tepki olarak, 1910'da Moreno eyaletinde, Emiliano Zapata önderliğinde silahlı bir siyasal köylü hareketi doğdu. Hareketin amacı, toprağa yeniden sahip olmaktı. Uzun savaşlar ve pazarlıklar sonunda, Aguacalientes antlaşmasıyla köylülerin toprak hakkı kabul edildi. Anayasaya da bir paragraf, 27 no'lu paragraf olarak girdi bu hak. Ancak bu siyasi devrim, ülkenin güneydoğusuna ulaşmadı. Dolayısıyla da Chiapas'ta toprak dağıtılmadı. Pek çok yabancı büyük arazilere sahip oldu, köylüleri topraklarından sürdü.

Chiapas'ın çok zengin doğal kaynaklara sahip olduğu söyleniyor...

Chiapas doğal kaynakları itibariyle Meksika'daki en zengin eyaletlerden biri. Örneğin birçok nehir var; ülkenin elektrik üretiminin yüzde 60'ı Chiapas'tan gelir. Ama Chiapas'ta halkın çoğunlukla elektrik kullanmadığını görürsünüz. İçme suları yoktur, doktorları yoktur. Maaşlar başkente kıyasla çok düşüktür. Daha pek çok örnek sayabiliriz 94 öncesi duruma dair; Chiapas'taki köylülerin ayaklanmasının nedenleri kabaca bunlar.

Ancak, Zapatist hareket Chiapas'taki yerli halkın yerel haklarının mücadelesiyle sınırlı olmadığı gibi, örgütlenme ve karar alma süreçlerinin ilkeleriyle de alışılagelmiş parti modellerine benzemiyor. Zapatistler, yaygın meşruiyetlerini bu özelliklerine borçlu galiba...

Bizim mücadelemiz, Meksika'daki tüm mücadelelerin bir özetidir. Biz bir hayalperestler ordusuyuz. Bizim sistemimiz temsilî demokrasinin tam tersi. Şiarımız şu: "Her şey herkes için, hiçbir şey kendimiz için değil." Bu, yerlilerin özgün geleneğinden geliyor. Eşitlikçilik, paylaşmacılık, dayanışmacılık, birbirine tam güven... Bizde hareket içinde yükselmek kimseye çıkar sağlamaz. İşte bu etik ilkelerimiz nedeniyle herkes bizi dinledi, bize kulak verdi.

Ortada konuşan, Zapatist Kurtuluş Cephesi Uluslararası İlişkiler Sorumlusu Marquez Velazquez

Modelimiz bir öneridir demiştiniz, örgütlenme modelinizi biraz açar mısınız?

Örgütlenmenin akılcılık temelinde olması gerektiğini düşünüyoruz. Ama asla araçsal olmamalı. Değişik komiteler kendi sorumluluklarını yerine getirmeye çalışır. Bölgesel komiteler ve ulusal koordinasyon vardır. Ancak bunu sakın klasik "Merkez Komite" ile karıştırmayın. Ulusal koordinasyon yalnızca bir platformdur. Önerileri toplar, fikir değiş-tokuşu yapar. Siyasi kararlar alınması gerektiğinde tekrar komitelere, tabana dönülür. Bu çok ağır işleyen bir süreçtir. Karar denen şey hızlı alınamaz. Alınmamalıdır da. Bölgesel komiteler konusunda çok deneyim edindik. Her komite ancak kendi adına karar alabilir, cephe adına değil. Hareket bireyci değildir, ama bireylerden oluşur; gerçekten içinde olanların kendi öz yansımasından başka bir şey değildir.

Bize "on-line gerilla" diyorlar. Bundan alınmıyor, bilâkis, gurur duyuyoruz. İnternet ve bilişim teknolojilerinin yepyeni ufuklar açtığı aşikâr. Bunlardan yeni bir siyaset kültürünün altyapısı kurulabilir mi? Bu soruları bıkmadan soracağız.

Zapatist ordu (EZLN) ile cephenin (FZLN) farkı ne?

"Klasik model"de bir parti, bir cephe, bir de ordu olur. Biz atipikiz, modele uymayız. Biz önce silahlı köylülerden yola çıktık. Başta ordu vardı. Sivil zapatizm, yani cephe daha sonra oluştu. Parti diye bir şey yok. Zapatizm, insanlarımızın geleneksel kökenlerini ifade eder. Toplumun en şehirli, en yerleşik kesimlerinde bile bu köklerin hâlâ çok güçlü olduğunu gözlemledik. Bizler kentte yaşayan insanlarız. Şimdi kalkıp elimize silah alıp "dağda gerillalık yapacağız" desek, bu ne anlamlı olur ne de inandırıcı. Cephe, tamamen kentli bir oluşum. 96'da, ordu, topluma cephe kurma çağrısı yaptı. Cephe, ordu ile yalnızca aynı ilkeleri paylaşır. Yoksa kimse kimseye yetki devretmiş değildir. 96'da cepheyi kurarak, sivil ve silahlı hareketi birleştirmeye çalıştık. Zapatist ilkelerinin uygulanması demokrasi yolunda bir adım olabilir. Cepheyle yapmaya çalıştığımız, tam da bu. Avrupa'daki kentli hareketler bizim prensiplerimizi almaya, örgütlenmelerinde kullanmaya çalışıyorlar.

Giderek globalleşen bir dünyada, "globalizm karşıtı" olarak adlandırılan cephenin içinde, global medyaya belki de en çok yansıyan siyasi hareket Zapatistler. Bunu nasıl açıklıyorsunuz?

Dünya çapında temel sorun her yerde aynı da ondan: Daha katılımcı bir demokrasiyi nasıl kurabiliriz? Siyasal katılımı arttırmak için daha çok yeni araç ve teknoloji icad etmemiz gerekiyor. İnternet, örneğin, daha fazla iletişimi mümkün kıldı. Üstelik, bir katılım teknolojisi olarak da yararlanmak mümkün gözüküyor. Daha önce fikirleri ifade ve değiş-tokuş etmek çok daha zordu. Şu anda, dünya üzerindeki her yerle ilişki içindeyiz. Son Prag olayında, güney İtalya'dan kalkıp oraya gittiler. Güçlü bir etkimiz vardı bu gruplar arasında. Etkimiz yalnızca kırsal alanlarla sınırlı kalmadı, kentsel bölgelerde de hissediliyor... Zapatizm kendini toplumda pek çok alanda gösterdi: Ama dünyanın başka yerlerindeki deneyimler de çok önemli. Dünya üzerindeki her yerde müdahaleye mecburuz. Örneğin, Brezilya'da İşçi Partisi katılımı arttırma konusunda çok önemli adımlar attı. Kuvvetle muhtemel ki, Brezilya'da kimi hükümet ve devlet görevlileri Zapatist fikirlerden güçlü ilhamlar aldı. Bizi gülünçleştirmeye çalışanlar da var, "on-line gerilla" falan diyorlar. Bundan alınmıyor, bilâkis, gurur duyuyoruz. İnternet ve bilişim teknolojilerinin yepyeni ufuklar açtığı aşikâr. Peki, bunlardan yeni bir siyaset kültürünün altyapısı kurulabilir mi? Bu soruları bıkmadan soracağız. Gerçek görev şu: Dünya çapında bir devrim kültürüne ihtiyacımız var. Biz bu yeni devrim kültürüne katkıda bulunmak istiyoruz.

Geleceğin kültürünü, belki sanayi sonrası bir toplumun yeni devrimci siyasal kültürünü oluşturmaya katkıda bulunmak istiyorsunuz, ancak dönüşmesi öngörülen toplum kentli, belli bir refah ve maddi kültür düzeyinin ötesine geçmiş, çok katmanlı, çok-kültürlü, içinde pek çok farklı çıkarlar ve çelişkiler barındıran son derece karmaşık, kompleks bir oluşum. Post-kapitalist bir topluma ulaşmak için, son derece homojen, herkesin aynı kültürü ve maddi ortamı paylaştığı, ilkel tarıma dayalı ortaklaşmacı üretim ve mülkiyet ilişkileri içinde bulunan bir toplumun oluşturduğu etik değerlerden bir "merhem" üretmeyi öneriyorsunuz. Bu çok paradoksal değil mi?

Sorunuzun yanıtı ilke olarak, kısa ve kesin bir evet. Ancak, etik ilkeleri homojen, komünal bir yerli toplumundan karmaşık bir topluma aktarmak mekanik bir iş değil. Bir kere, bizler artık o insanlar değiliz. Şehirlerde ilk yapmamız gereken şey, atomlaşmaya karşı topluluklar, komüniteler kurmaktır. Ama haklısınız, alınması gereken mesafenin daha ne kadar uzun olduğunu görmek için tipik bir sendikaya bakmak bile yeterli olacaktır.

Derleyen: ***Orhan Esen***

babylon

BABYLON

5-6 Ocak **Laika**: "Britanya elektronikasında yeni boyutlar" başlıklı bir konser dizisinin ilk ayağı Laika. Laika'yı dinleyince anlıyoruz ki, Britanya elektronik alemi iyiden iyiye boyut değiştirir olmuş, boyutlar harmanı yapmış: Hiphop, caz, elektronika, dub, Krautrock, blues, klarinet, borazan, turntable'lar... Laika'nın sahnesi ve son albümleri "Good Looking Blues", es geçersek kafamızı duvarlara vuracağımız elektronik bir indie-rock...
9 Ocak **Ayşegül Yeşilnil Quintet**
10 Ocak **Laço Tayfa**
12-13 Ocak **Gus Gus DJ Set**: Gus Gus'ın "canlı"sı gelse ağızlar kulaklara vururdu ama, bu DJ set de başka türlü bir güzellik. İki DJ, Herb Legowitz ve Alfred More, yanlarında Lola B Nice'la, Babylon sahnesinde...
16 Ocak **Sibel Kasapoğlu Dans Projesi**
17 Ocak **Fuzz Against Junk**: Bu da İngiliz modern müzik günlerinin birincisi. NME dergisi, Fuzz Against Junk'ın performansını şöyle tarif etmiş: "Carl Craig'in, tüm zamanların en iyi caz-funk orkestrasını yönettiğini hayal edin." 80'lerin diskosu, caz, funk, breakbeat; canlı davul, bas, saksofon... Bakalım yazarların Chemical Brothers'la yaptıkları mukayesede gerçek payı var mı?
18 Ocak **Erkan Oğur - İ. Hakkı Demircioğlu**
19-20 Ocak **Courtney Pine**: İhmale gelmez bir saksofon üstadı Courtney Pine. Sadece İngiliz cazında değil, dünya caz tarihinde de mühim bir şahıs. Arkaik bir cazdan da bahsetmiyoruz: İşin içinde reggae de var, hiphop da, UK garage da, drum'n'bass da...
23 Ocak **İpek Yolu Ala Turka**
25 Ocak **Kompania Ketencoğlu**
26-27 Ocak **Aswad**: İngiltere reggae'sinin gizli kahramanı Aswad grubu, yirmi yıldır iş başında; arkalarında da 15 albüm var. Reggae'ciler, tarihî bir konsere şahit olacaklar.
30 Ocak **"Şehir Uykuda"** (tiyatro)

İki değişiklik haberimiz var: Birinin adresi değişti, birinin ismi. Bir süredir Aznavur Pasajı'nda ikamet eden **Çalıntı**'nın dükkanı, birkaç sokak beriye taşınıyor. Yeni adres şöyle: Sadri Alışık Sok. İdris Bey İşmerkezi Kat:2 D:37 Beyoğlu...
İsmi değişen yerse Peyote. Artık, **P-Clubs**. Bu yeni halden ilk tavsiyemiz, PJ Harvey'den Pixies'e, Lou Reed'den Baader Meinhof'a pek çok ismi ağırlayan "alternatif" geceleri. Her ay iki salı günü seçilerek düzenlenecek geceler, ocak ayında, 9 ve 23 numaralı günlerde olacak.P-Clubs'a takılanlar mesut olacak.

5 Ocak **Mike Paradinas**: Nam-ı diğer M-sic. Caz festivalinde Björk'ü izleyenler, daha doğrusu bekleyenler hatırlayacaklardır: Björk'den evvel ön-DJ olarak sahne alan Paradinas, uzatmış da uzatmıştı, Açıkhava'da kim varsa, hepsinin ahını almıştı. Ama Aphex Twin'le beraber en "rahatsız" iki DJ'den biri sayılan Paradinas'ın yeteneğinden şüphemiz yok. Şimdi İstanbul'a rövanşa, alkışa geliyor...
12 Ocak **Mijk van DİJK**: Orta Avrupa teknosunun başarılı DJ'i H2000'de varını yoğunu ortaya koyup belleklere kazınmıştı. Devamı Milk'te...
19 Ocak **Jamie Anderson**: Red Snapper'ın DJ'i. Yılbaşında Milk'te sahne alan Space DJ's gibi, o da The Advent tayfasından. Şu sıralar "Mirai (Future)" isimli remix albümü dillerden düşmüyor, üstelik bizim memlekette de rahatça bulunabiliyor.
24 Ocak **Aylin Aslım**: Ayrıntılar sayfa 20'de...
26 Ocak **DJ Heaven**: Kendisi için Amerika'nın en iyi bayan DJ'i diyorlar. Neşeli bir tecrübe olacak...

[sinema] ↓

BİLGİ'DE SİNEMA

Kuroneko / The Black Cat (1968)
yön: Kateno Shindo
oyn: Kichiemon Nakamura, Nobuko Otowa
4 Ocak, 18:00
Pecker (1988)
yön: John Waters
oyn: Edward Furlong, Christina Ricci
11 Ocak,18:00
Polyester (1981)
yön: John Waters
oyn: Divine, Tab Hunter, Edith Massey
18 Ocak, 18:00
Pink Flamingos (1972)
yön: John Waters
oyn: Divine, David Lochary, Mary Vivian Pierce *5 Ocak, 18:00*
Magnolia (1999)
yön: Paul Thomas Anderson
oyn: Tom Cruise, Julianne Moore, Jason Robards *10 Ocak, 19:30 / 14 Ocak, 14:30 - 16:30*
Deconstructing Harry (1997)
yön: Woody Allen
oyn: Woody Allen, Caroline Aaron, Kristie Alley *3 Ocak, 19:30 / 6 Ocak, 16:30 / 7 Ocak, 14:00 - 16:30*
La Discrete (1990)
yön: Christian Vincent
oyn: Fabrice Luchini, Judith Henry, Maurice Garrel *16 Ocak, 20:00*
Tchao Pantin (1983)
yön: Claude Berri
oyn: Coluche, Richard Anconina, Agnes Soral *23 Ocak, 20:00*
Dieu seul me voit (1998)
yön: Bruno Podalydes
oyn: Denis Podalydes, Jeanne Ballibar
30 Ocak, 20:00
Ayrıca küçük birer festival halinde ayın ilk yarısında Japon animasyon filmleri, ikinci yarısında Yunan filmleri...
İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnönü Cad. No: 28, Kuştepe - Şişli Tel: 216 22 22

Pink Flamingos

İş-Sanat Festivali

6 Ocak **"Ballet Comique İstanbul"**
9 Ocak **Boris Berezovsky** (piyano)
11 Ocak **Senem Diyici**
12 Ocak **İstanbul Quartet**
13 Ocak **Bezmârâ**
16 Ocak **La Orquesta Aragon**: Bu ayın, bu yılın şah konserlerinden biri. 1939'da Ortes Aragon Cantero tarafından kurulan grup, kelimenin hakkını vererek söyleyelim, "tarihe malolmuş" bir charanga orkestrası. Geçen yıl yayınlanan "La Charanga Eterna" albümüyle 60. yıllarını kutladılar. Küba ve Latin dünyası İstanbul'a tam gaz akarken, Aragon Orkestrası'nı dinlememek, izlememek büyük eksiklik olacaktı. 16 Ocak gecesi, cha-cha'nın, rumba'nın, danzon'un, cancion'un hası Levent'e akacak...
19 Ocak **Barbara Bonney**
20 Ocak **Bilkent Oda Orkestrası**
23 Ocak **Özgür Baskın**
Bütün konserlerin başlama saati 19:30.
Bütün konserler 4. Levent'te, İş Kuleleri'nde... Tel: 316 00 00

[müze] ↓

Onsuz olmaz...

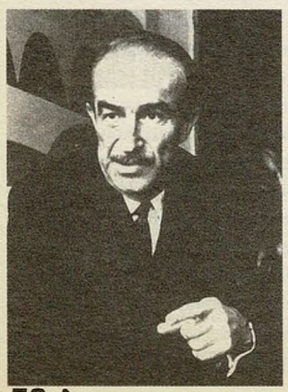

"Arkadaş Islıkları", "Gurbet Kuşları", "Bir Filiz Vardı", "Grev", "Bereketli Topraklar Üzerinde"... Edebiyatımızın en bereketli topraklarından biri Orhan Kemal. Gönül rahatlığıyla söyleyebiliriz ki, onsuz olmaz: Olmasaydı, biz biz olmazdık, edebiyatımızda da koca bir boşluk olurdu. Yetişme çağında bir gencin, edebiyattan ve memleket gerçeklerinden vazgeçmeyen bir yetişkinin olmazsa olmaz cephanesi Orhan Kemal unutuluyor diye yüreğimiz burkulurken, müzesinin haberi geldi. An sektirmeden koştuk. Odası, sediri, paltosu, daktilosu, elyazmaları, kitaplığı, fotoğraflarıyla, Orhan Kemal dünyası artık Cihangir'de yaşıyor. Üstelik, müzenin altında, müdavimi olduğu ve kendisiyle özdeşleşen, bir zamanın meşhur edebiyatçı kahvelerinden İkbal kahvesi yeniden faaliyete geçmiş durumda: Kahve, yeni edebiyat tartışmaları için emrinize amade. Yukarıyı gezdikten, ortak deftere duygularımızı, şükranımızı, sadece hatırasını değil, derdini ve davasını da yaşatacağımızı döktükten sonra şerefine bir kahve içmek, Orhan Kemal kitaplarından, kendi sesiyle okuduğu hikayelerden oluşan kasedinden eşe dosta paket yaptırmak güzel bir güne vesile oluyor. Üstadı anımsamak, unutmamak, unuttur-mamak bir "ayıltma" işlevi görüyor. Gidelim, tanıdığımız kim varsa götürelim. Taksim - Sıraselviler caddesinin sonunda, Firuzağa camiinin karşısına, Akarsu caddesine girin, sol kolda, 32 numara...

Tünel Sanat Merkezi

"Gönüllü eğitim"

Geçen ay kaldığımız yerden devam ediyoruz ama, bu sefer sözü Tünel Sanat Merkezi'ne emek verenlere bırakıyoruz. İskender Savaşır ve Ayşe Tütüncü, neden bir sanat merkezine, düzenli bir tartışma ve çalışma evine ihtiyaç duyduklarını anlatıyorlar...

İskender Savaşır: Tünel Sanat Merkezi'nin açılması, benim açımdan BİLAR'ın kapanması ve benim bunu içime sindirememiş olmamla ilintili. Benim o zaman da iddiam "aslında yaşayabilir"di. Gerçi belli bir dönemin ürünüydü, ama onu yaşatmak ukdesi içimde hep vardı. Diğer arkadaşlar başka bir ilişkiler zemininden geliyorlar. Daha ziyade resim, heykel, görsel sanatlar üzerinden bir arayışları var. Bunu çok sık tekrarlıyorum: Tam arayışlarımızın kesiştiği noktada buluştuk. BİLAR'daki net muhalefet tavrının yanında, burada "bir tür kültürel hegemonyanın her yere sızmış olduğu yerde biz ne yapabiliriz, nereden çıkış yolu bulabiliriz?" sorusunun cevabını arıyoruz. Bu arayışın bizimle sınırlı olmadığını seziyorduk. Açıkçası, politik ifadelerden çok, bir sorgulama ve ifade mekanına ihtiyaç var diye düşündük. 15 yıldır benim yaptığım iş, bir tür "gönüllü eğitim"dir. Yani eğitim için eğitim diyebiliriz. Neredeyse aralıksız olarak bunu örgütlemeye çalıştım. Buna kurumsal bir kimlik kazandırdık ve mümkün olduğunca kollektif bir hal aldı. Temel çabamız böyle bir şey. Şaşırtıcı bir şekilde seminer dizilerinin ağır yükünü müzik, sinema ve bir ölçüde tarih, felsefe çekiyor.

Seminer konularınızı nasıl belirlediniz?

İskender Savaşır: Her yerde olduğu gibi burada da belli ölçüde arz-talep etkileşimi oluyor. Yanlış anlaşılmasın, nabız tutmak gibi bir derdimiz yok. Bizim bir takım dertlerimiz var, onları pazarlamaya çalışıyoruz. O dertlerden bazıları daha çok, bazıları daha az ilgi çekiyor. Ama biz uzun soluklu olmak istiyoruz. "Modern Dünyanın Maddi Tarihi" çok ilgi gördü. Bu seminer iki yıl sürecek. Ayşe, ucu tamamen açık olan "Müzikal Meseleler" adıyla seminerler veriyor. Benimkine ders demek yerine "açıklamalı dinletiler" demek daha doğru.

Ayşe Tütüncü: Halihazırda üç müzik semineri var: Birisi benim verdiğim. İkincisi, Aykut Köksal'ın "Tonaliteden sonra müzik". Üçüncüsü de İskender'inki. Onun ismi sürekli değişiyor. Mesela geçen haftakinin başlığı "Ana sesler- Ara sesler"di. Gelecek seferkinin başlığı "Müzikal cümle nedir?" olacak. Temaya göre değişiyor başlık.

Sizin semineriniz de aslında sürekli tema değiştiriyor. Neler anlatıyorsunuz?

Ayşe Tütüncü: İsmi "Müzikal Meseleler". Bundan da anlaşılacağı gibi, müzisyenlerin müzik yaparken, beste yaparken, müzik üstüne düşünürken, müziğin yolunu açmaya çalışırken karşılaştıkları çeşitli meseleleri anlatıyorum. Bunların bir kısmı çok basit, bir kısmıysa hamal gibi çalışmayla çözülebilecek meseleler. Bu bağlamda da teorinin alanına giriyoruz. Bazen insan müzik çalışırken belli bir teorinin yardımına koştuğunu hissediyor. Bunlar çok şanslı anlar tabii. Böyle çeşitli şekillerde ele alınabilecek bir paket, müzikal meseleler var. Bunların bir bölümü bir kısım seyirciyi hiç ilgilendirmez. İlgilendirmesi de gerekmiyor. Ama bir bölümü de var ki, bu meseleleri topluca ele alsak, kıymetini bilsek, müzisyen karşısında çok daha haberli bir seyirci bulacak. Seyirci de anlaşıldığına inanan daha mutlu bir müzisyen kesimi bulmuş olacak. Böyle bir ders yaparken, benim yaptığım, işin teorik kısmına adeta bir solfej, armoni dersi gibi girmek değil. Müzisyenlerin nasıl bir şeyle uğraştıklarını göstermek istiyorum. Mesela yeri geliyor, tonaliteyi hiç bilmeyen bir insana onu öğretmek gerekiyor. Bunu daha önce de yapmıştım. Elbette dersten çıkan kişi eve gidip beste yapmayacak, ama neden tonalite diye kavram olduğunu, bu kavram olmasaydı neyin eksik olup neyin olmayacağını bilmesin ki? Mesela müzisyenlerin, müzisyen olmayan insanlar için anlaşılmayan bir takım dertleri vardır. Bu dersten sonra belki "ha, bu dert onun için var" diyebilirler. Bu daha ziyade iletişimi sağlamaya çalışan bir ders. Bunlarla beraber bir takım düşünme eksenleri var: "Ciddi müzik - Hafif müzik", "Otantik müzik - İşlenmiş Müzik", "Tonal müzik - Makamsal müzik" gibi pek çok başlık var. Sıkı bir dinleyici, adını koymasa bile zaten bu düşünce izleklerinin içindedir. Bu dersin hitap ettiği kesimin bir şekilde müzik bilmesi gerekmiyor. Ama müziği daha iyi dinlemek, kulağının daha keskin olmasını isteyenler için yeterli.

Müziği bir hayat metaforu olarak kullanmaya razı olan insanlar için bir ders bu. Pop müziğini çok sıradan, melodilerini bayağı buluyoruz zaman zaman. Ama çoğumuz yaşadığımız hayatı da böyle buluyoruz.

İskender Savaşır: Müziği bir hayat metaforu olarak kullanmaya razı olan insanlar için bir ders bu. Örneğin pop müziğini çok sıradan, melodilerini bayağı buluyoruz zaman zaman. Ama çoğumuz yaşadığımız hayatı da böyle buluyoruz. Bildik rotalar üstünden gittiğimizde durum böyle. Ama o rotanın dışına çıktığımızda, sürekli kendimizi kaybetme tehlikesi var. Bir alternatifin içine girdiğimizde kaybolma tehlikesi var. Bir şekilde gündelik olana, zaman zaman bayağı bulduğumuza ayağımızı basarak bir zenginliğe nasıl ulaşılabiliriz sorunu, bir müzisyen için çok ciddi bir sorun.

Artık müzikte çok saf, katışıksız şeyler pek kalmadı gibi. Bütün bunlar keskin çizgilerle ayrılmış değil artık...

İskender Savaşır: Bu yüzden Ayşe'nin söylediği çok önemli. Uzmanlık alanlarının içinden konuşmak artık zaten mümkün değil.

Ayşe Tütüncü: Bir müzisyenin müziğini yaparken düşündüğü şey asla müzik olmuyor tabii ki. Mesela müzikal bir meseleyi başka bir sanat üstüne düşününce daha rahat anlayabiliyorsunuz. Kaldı ki ses, müzik bütün bir hayatı düşünürken, algılarken çok iyi bir eşlikçi. Ya da onlardan süzülen bilgiler, yaşantılar müzikle çok kaynaşabilecek bir şey. Belki sesin böyle bir hali var.

Peki kimler geliyor Tünel Sanat Merkezi'ne?

İskender Savaşır: Tek bir tip yok gelenler içinde. Beklenen bir kesim, üniversiteden öğrenciler. Ama öğrenciler ya da doğrudan müzisyenler gelmedi şimdiye kadar. Amatör olarak müzikle ilgilenen ya da yarı teorik müzikle ilgilenenler geldi şimdiye kadar. Ama en ilginci, –ki bunlar çoğunluğu oluşturuyor– iş-güç sahibi, kendi işinde başarılı olan, orta-üst düzey yönetici olarak çalışan, bir şekilde hayatında buna yer açmak isteyen insanlar geliyor.

Konstantiniye, uyuyan bir devin gölgesi gibi mehtabın altına uzanmıştı. **İHSAN OKTAY ANAR**, Puslu Kıtalar Atlası

Hey birince birince
Kaşık saldım pirince
Bir incecik ter bürür
Yâr kapıdan girince

Sinek pekmezciyi nerde görse tanır

Yarına beni değiştir / Geldiğin yerlerim yeşil / Gittiğin yerlerim kurak **NECATİ CUMALI**

Geçen gün, sınıftaki çocuklara, "televizyon bültenlerinde medya etiğini ihlal eden bir haberi ayrıntılı biçimde yazın" dedim. Çocuklardan biri "tamam hocam, çok kolay, Show TV'nin herhangi bir haberini alır getiririm" dedi. Ben de "Show TV hariç" dedim. Sonra baktım, haksızlık olacak Show TV'ye... "Show TV'yi de izleyin ama" dedim, "orada tamamen tersini yapın, medya etiğini ihlal etmeyen haberleri yazın." **RAGIP DURAN**

Babası köleydi, oğlu robot oldu. Ne ilerleme ama! **BRANA CRNCEVİÇ**

RADIOHEAD
Kid A
(EMI)

İnsan türünün klonlanmış olup olmadığını bilmiyoruz. Bu tür şeyler kapalı kapılar ardında olur herhalde. Fransız düşünür Jacques Attali "hiçbir şey klonlamayı durduramayacak" diyor. Radiohead üyeleri klonlanmanın gerçekleştiğine ya da yakınlarda gerçekleşeceğine inanıyorlar. Klonlanan ya da klonlanacak ilk insanın isminin de "Kid A" olduğunu dile getiriyorlar. Bu dördüncü albümlerinin herhalde en düşündürücü kısmı, "OK Computer" çapında bir albümün arkasından gelecek olmasıydı. Çare kolay bulundu: Radiohead elemanları, son albüme kadarki müzikal inançlarını, enstrüman kullanımlarını yıkıp mevcudu ortadan kaldırmayı kendilerine rehber edindi. Yeniden inşa ettikleriyle de mükemmel bir bileşime vardılar. Bir öncekini "aşmakla" işlerinin olmadığı, onu tamamen inkar ederek yolculuğa koyuldukları aşikar...

"Kid A", doğumdan ölüme bir hayat pasajının ayini. Belimize doladığı kementle bizi yavaş yavaş yukarı çekiyor ve atmosferin dışına çıkartıp ıssız yörüngesine sürüklüyor. Söz konusu olan, önce akvaryumun dışına çıkıp ahvali görmek, uzaklaşıp göremez olduktan sonra ise tahayyül etmek. Müzik başka taraflara doğru yola çıkınca, o müziği oluşturan elementler de değişiyor. Bir nevi "performans" mahiyetindeki albüme tef, transistörlü radyo, kontrbas, sampler, maracas gibi daha önce ya kullanmadıkları ya da çeşni kabilinden yer verdikleri cihazları, enstrümanları dahil etmişler. Vahşi elektronik... Nadir gitarlar... Ama elektronika rock değil. Tam anlamıyla rock elektronik. Belki de "elektrock" demeli. Rehberlik eden beat'ler, ambient girdaplar, sakin ama müthiş etkileyici bas ile koşut giden klavye. Thom Yorke'un lirikden ziyade mırıldanma, sızlanma şeklinde tezahür eden nev-i şahsına münhasır vokali. "Everything In Its Right Place" ile açılan albüm distorte bir orgu müteakip Thom Yorke'un ardı ardına tekrar eden üstü örtülü "Kid A" cümlesi. "Her şey yerli yerinde", "dün uyandım ve bir limon emdim" tekrarlarıyla tamamlanmamış bir önsöz mahiyetinde. Limon emmenin hazzıyla iç burkucu hali, gidişatı ve gidişatımızın izlerini veriyor. İkinci parça "Kid A", ambient elektro adımlar ve robotik vokal, bas, derin ve ekolu klavye ile elektronik fragmanlar silsilesi. Thom Yorke'un "OK Computer" sonrası içine daldığı Warp Records plak şirketinin bünyesindeki seslerin izlerini taşıyor. Sıkı bas riff'leriyle giren "The National Anthem", albümün en şaşırtıcı parçası. Yılankavi elektro süslemelere kolay kavranamaz bir vokal refakat ediyor. Yavaş yavaş uçmaya başlayan parça bir süre sonra nefeslilerin de katkısıyla zirveye ulaşıp feryat figan bir vokalle inşasını tamamlıyor. Thom Yorke ve John Greenwood'un hayran oldukları Charles Mingus'un Jazz Workshop'u "The National Anthem"ı etkilemekten öte, doğrudan doğruya varlık bulmasına neden olmuş. "OK Computer" dönemine yakın tek parça olarak duran "How To Disappear Completely"yi akustik gitar takdim ediyor. Parça, sözleri itibarıyla geleneksel şarkı yazımındaki kuralları bertaraf ederek, cümleleri yarı yolda bırakıyor. Enstrümantal "Treefingers", synth kalıpların yer değiştirmeleri, hipnotik hatırlatmalar ile Aphex Twin'in ambient çalışmalarına göndermelerle yüklü. Grup üyeleri de albüme Aphex Twin ve Autechre dinlemelerinin (özellikle Thom Yorke) katkısı olduğunu dile getiriyorlar... "Optimistic"de gitar melodisinin yanısıra, Thom Yorke'un irticalen vokaline tom tom davul refakat ediyor. Radiohead'in müstesna gitaristlerinin bu albümde enstrümanlarını en fazla kullandıkları bu parça, isminin aksine, iyi bir hal belirtmiyor. Ne de olsa modern zamanların ruh durumu, ne de olsa Tony Blair karşıtı bir şarkı... Kasvetli, karamsar "In Limbo"nun peşisıra gelen harap edici "Idioteque"in içinde barındırdığı şu cümle, aslında hem parçanın hem de tüm albümün en güzel özeti mahiyetinde: "Buz çağı geliyor"... "Morning Bell" hemen hemen gitardan yoksun; hipnotik davul, 70'lerin Fender Rhodes elektrik piyano, efekt ve loop temelli. Thom Yorke "arabamı nereye park ettim" diye soruyor. Yüzyıl sıkıntısı, güvensizlik, umutsuzluk ve bunların çağrıştırdığı her şey... "Morning Picture Soundtrack" org, titrek bir harp ve monoton vokalle sakin ama ürpertici bir final.

Radiohead şu an geldiği noktadan daha uzaklara gideceğinin izlerini veriyor. "Kid A" sürecinde grup altındaki halıyı çekmiş, tüm enstrümanları kırmış. Aksi halde, ya "OK Computer" şablonuna uygun bir albümle karşılaşırdık ya da grubun çözülmesiyle. Sinema dünyasından Dogma'95 ekolünün müzikteki muadili olarak görülen "Kid A" ile Radiohead alüminyumdan bir rock konstrüksiyonu inşa ediyor. Şayet bu albüm bir fiil olacaksa, "şaşırmak" olur. Tıpkı Jacques Attali'nin bir klonla karşılaşıldığında ilk elde şaşırma haline rastlanıp zamanla alışılacak olmasından bahsetmesi gibi. Radiohead 2001'in nisanında yeni bir albüm çıkaracak: Bir klonikiz mi, yoksa bambaşka bir hadise mi olur, göreceğiz. Ama sürdürülebilir bir şaşkınlık yarattıkları, yaratacakları kesin. *Cem Sorguç*

OASIS
Familiar To Millions
(Sony Türkiye)

Memleketlerinde onların bir beyaz dizi olmasını isteyenler gün geçtikçe artıyor, ama Oasis yılmıyor. Şimdi de bir konser albümüyle karşı atağa geçiyor. "Familiar To Millions", grubun geçen yaz Wembley'de verdiği konserin kayıtları. Bir "live" albümde olması gereken ne varsa, muntazaman hepsini bulabileceğimiz bir albüm. Öncelikle, elbette, "double". Sonra, "Supersonic"den "Live Forever"a, "Champagne Supernova"dan "Don't Look Back In Anger"a, "Wonderwall"dan "Go Let It Out"a hemen her hit, dağınık bir sırayla yerini almış durumda. Yine, elbette, bilerek dahil edilmemiş bir-iki "çok istek alan" şarkı eksiğiyle. Mesela "Do You Know What I Mean"i arayanlar hiç ümitlenmesin. Aralarda da iki cover saklı albümde. İlki Noel'in sesinden bir Neil Young şarkısı, "Hey Hey My My". Diğeri, bir "konser albüm cover'ı" klasiği "Helter Skelter"...

Genellikle gürültülü, çığ, ("Who Feels Love" veya "Stand By Me" gibi baygın "slow"lar dışında) coşkulu ve gaz yüklü. Söylediğimiz gibi, konser albümü standartlarına uygun, sadece bizim değil, iyi ya da kötü cümle alemin aşina olduğu şarkılardan oluşmuş bir Oasis albümü "Familiar To Millions". Yine, iyi ya da kötü, fenomen olmuş her rock-band için yerine getirilmesi gereken bir vecibe... *Gökhan Pamuk*

52→

Duyduk ki bir daha / Kuş getirmek sınıfa / İntihar olmuş cezası / Hal ve gidiş tüzüğünde
Biz kuşları tutmuyoruz ki / Kapıda koyveriyoruz / Gelip onlar ceplerimize giriyorlar / N'apalım?
ECE AYHAN

Eğer şarkıcı Rod Steward gelirse, ondan benim için de bir imzalı resim iste. Annen de onu beğeniyor ne yapalım? Hele şöyle saçlı sakallı, yarı çıplak vahşice bir resmi olursa şarkılarına çok yakışır... Çocuklar için düzenlenmiş Dünya Çocukları Unesco gününde söylediği seksi şarkı ve televizyondaki pullu kadın tayyörlü fakat erkeksi görünüşü benim tarafından beğenilmesine mazhar oldu. Kendisine iletiver tarafımdan, bir yazar olarak çok etkilendim. Şarkıyla, çocuklarla, kıyafetiyle çok iyiydi bir sanat eseri olarak. Ters şeyleri bir araya toplamasını çok iyi biliyor. Bayağı kavramsal sanat yapıyor. Karacacığım, sana gönderdiğim Ece Ayhan, Selim İleri ve Borges'i aldın mı? Okudun, beğendin mi? Ece Ayhan'ı? Borges'i? İleri'nin benim için yazdığı yazıyı? Ece Ayhan'ı sevmeni rica ediyorum. Çok sevmen gerekiyor... **SEVİM BURAK** *(1982, Amerika'daki oğluna yazdığı mektuptan, "Mach 1'dan Mektuplar" kitabından)*

WU-TANG CLAN
The W
(Sony Türkiye)

Roll'un 15. sayısında, Wu-Tang Clan'in Rage Against The Machine ile birlikte çıktığı turne sebebiyle RZA'ya soruyorlar: "Demek siz de Zapatista olayına takılıyorsunuz?" RZA anlayamıyor: "Ne olayı?" Röportör şaşkın, kısa bir özet geçiyor... "İyi, güzel" diyor RZA, "hiç duymamıştım bunu..."

İsteyen ayıplayabilir, ama Wu-Tang Clan'i bu kadar güzel anlatan başka bir şey yoktur herhalde. Doğrudan, yalansız. Öte yandan, Marcos ile Wu-Tang arasında öyle bir link var ki, yukarıda geçen diyalogda görünmeyen üçüncü boyutu ortaya çıkarıyor: Çinli düşünür Sun-Tzu'nun 2400 yıllık strateji-taktik öğretisi, Chiapas ormanlarından New York gettosuna çıkan kestirme.

Subcommandante Marcos, 1997'de yayınlanan ve küreselleşmiş yeni dünyanın jeo-stratejik analizini yaptığı "Dördüncü Dünya Savaşı Başladı" adlı makalesine Sun-Tzu'nun en baştan koyduğu esasları hatırlatarak girdi. Yeni ekonominin teşvik ettiği genç-savaşçı işadamı tipolojisi, Sun-Tzu'nun "Savaş Sanatı" adlı başyapıtında anlattığı öğretisinin "business" alanına uyarlanmış versiyonlarını okuyarak yetişmişti. Strateji ve taktik, "portfolyo ve risk yönetimi"nin temel kavramları olmuştu. Bu yüzden Marcos'un Sun-Tzu hatırlatması iki kere önem taşıyordu: "Savaş devlet için yaşamsal önem taşıyan bir konudur; dirimin ve ölümün alanıdır, hayatta kalanı veya eleneni belirleyen yoldur. Derinlemesine öğrenilecek başlıca şeydir."

Wu-Tang Clan, 1998'den beri Nation of Islam radikallerini imha etmeyi gözüne koymuş FBI'ın baskısı altında. Elemanları ikide bir tutuklanıyor, sorgulanıyor, tehdit ediliyor, hayatları gözlem altında tutuluyor. Bu konu belli aralıklarla medyanın gündemine girip çıkıyor. Bazen bizzat Wu-Tang medyayı "savunma kalkanı" oluşturmak amacıyla kullanıyor. Ama bunlar hep taktik hamleler. Wu-Tang Clan mensuplarının her gün aksatmasız yaptığı iki şey, satranç oynamak ve Sun-Tzu'nun "Savaş Sanatı"ndan pasajlar analiz etmek. Bu konuda Wall Street yuppilerinden fersah fersah öndeler. Stratejik hamlelerini yapmadan önce uzun uzun düşünüyorlar. Onlar çağımızın fokus sanatçıları: Tam zamanında, doğru yerde... "The W" hazırlandığı sırada ABD'nin yeni başkanının W. olacağı bilinmiyordu. Bush kazandı ve "The W" adındaki ezoterizme bilim-kurgusal bir boyut eklendi: The W versus W... RZA'nın bunu planladığını kimse iddia edemez, ama hissetmiş olması da kuvvetle muhtemel. Nitekim albüm ilk olarak Wu-Tang'in 1993'te çıkan ilk 45'liği "Protect Ya Neck"in (Enseni Koru) yeni yorumuyla gündeme geldi. W. Bush'un çok iyi temsil ettiği güneyli beyaz adamın lakabı "red neck"; bütün gün güneşin altında olan kovboyların enselerinin kavrulup kızarmasından gelen ve milliyetçi bir gururla sahiplendikleri bir deyim. Wu'nun bahsettiği ense-korunma ilişkisi de buna gönderme yapıyor. Ama 2000 versiyonunda sihirli bir ekleme yapmışlar: "Protect Ya Neck (The Jump Off)". Karate filmlerindeki o efsanevi sıçramalar son olarak Wu-Tang'in pop kültüre kazandırdığı siber-egzotik fantezi dünyasını sahiplenen "Matrix" filminde belirmişti. Filmde Neo'ya rehberlik eden anarşist samuray Morpheus'un (Laurence Fishburne) gökdelenlerin çatısında yaptığı sıçrama bu alandaki dünya rekoru olmalı. Wu'nun "jump off"tan kastettiği de bu tür limitleri zorlayan bir sıçrama...

Albüme içiçe geçen "Shaolin Finger Jab - Chamber Music" introsu ile giriyor Wu-Tang. Direkt olarak RZA'nın ne zamandır kullanmadığı Kung-Fu filmlerinden alınma bir diyaloğa bağlanıyoruz. Resmi makamların konuşmaları. "Şunu bil ki, klan kamu için bir tehlike... Bütün grubu izliyoruz... Dün gece çok gelen giden oldu... Harekete geçmek için emirlerinizi bekliyoruz..." Bunların arasından küçük bir kız çocuğu albümü sessizce kateden mecazi filmin adını açıklıyor: "Shaolin Finger Jab". Shaolin, yaşadıkları bölge olan New York Staten Island'ın Wu-Tang mitolojisindeki adı. Finger Jab ise, karate filmlerindeki geleneksel "rakibi parmakla dokunarak 8-10 metre savurma" hareketi. İntroyu "jump off" ile kesen ruhani şef Raekwon, Wu'nun bulunduğu noktayı "Birkaç Iyi Adam" filminin ışığında izah edip, kelamının sonunda FBI'a meydan okuyor: "Hafif kalırsın, büyüğün gelsin..."

Wu-Tang Clan "The W"yu da özgün mitolojik sembollerinin üstüne kurarak hayranlarının önüne yeni bir bilmeceler kitabı koydu. Ne var ki, bundan pop yaptıkları anlaşılmasın. Tersine, fena halde hard-core; ilk dinleyişte kendini ele vermeyen, ama dinledikçe kıvam kazanıp güzelleşen bir "zor müzik" söz konusu. Indie kaynaklardan gelen ilk eleştiriler genellikle bugüne kadar çıkan en iyi Wu albümü olduğu yolunda. "Kara Mozart" RZA'nın adını Charles Mingus, Sun Ra, George Clinton gibi ustaların yanına yerleştiren lo-fi minimalizm, "The W" ile yeni bir evreye giriyor. Gerçekten de bugüne kadar dokunmadığı alanlara dalmış... Müziği hâlâ hipnotik, ama öncekilere nazaran çok daha karmaşık, org ve yaylı çalgılar (bilhassa keman) loop'larına daha bir yüklenmiş. RZA karmaşıklaştıkça Wu MC'leri yalınlaşıyor. Hemen bütün MC'lerin bir arada bulunduğu "eski okul" usûlü sokak jamleri olan "Careful (Click Click)", "Do You Really, Thang Thang" ve "Protect Ya Neck (The Jump Off)" tek kelimeyle mükemmel. Rahat, akıcı, tempolu bir jump-funk beat üstünde sörf yaptıkları "Gravel Pit"e ise ancak oral akrobasi denebilir. Bu adamlar sahiden gelmiş geçmiş en iyi rap grubu.

Geçen yıl hapse girip çıkan Ol Dirty Bastard bir süredir California'da uyuşturucu tedavisi gördüğü için turnelere katılamıyor, ama "Conditioner"da sahaya çıkmış. Wu-Tang'in Flavor Flav'i sayılan Dirty, parçaya "MC Conditioner, bu çocukların amatör olduğunu söyleyemezsiniz" diye tekrar eden bir çengel atmış ki, psychedelic müzik böylesini görmedi. Absürdün ortasına çivileme atlıyor. Batı yakasından Snoop Doggy Dogg da arkasından... Parça RZA'nın "re-breakbeat" denemelerinden biri aynı zamanda. GZA'nın rap'lediği son bölüme akmakta olan beat'i kesip ters-yüz ediyor.

Albümün öteki konukları zayıf kalan Busta Rhymes, altta kalmayan Nas, mistik reggae şarkıcısı Junior Reid ve funk-soul ağabey Isaac Hayes. Naif bir hümanizmi ifade eden "One Blood Under W" Junior Reid'in reggae ilahileriyle öne çıkıyor. Ayrıca buradan, "The W" derken aynı zamanda "dünya"yı kastettiklerini anlıyoruz. Junior Reid'in ikinci kez sahneye çıktığı "Jah World" bu hümanizmin iyice belirginleştiği yer. İslâm, Hıristiyanlık ve Rastafari'nin bir arada ettiği bir dua. "Siyah, kahve, kırmızı, sarı ve beyaz tohumlara barış / Biz insanları rengine inancına göre ayırmayız" diyor RZA. Derviş ruhlu Ghostface Killah ile RZA'nın FBI terörünü anlattıkları serbest nazım rap şaheseri "I Can't Go To Sleep" ise Bush-II kâbusunu müzik alanına taşıyan ilk parça olsa gerek. Ama iyi biten bir kâbusu dillendiriyorlar, hayırlı bir bad-tribi; Isaac Hayes'in nicedir unutulmuş New York blues'u, tentürdiyotlu pamuk gibi. Ne diyordu Sun-Tzu ve Marcos: "...Derinlemesine öğrenilecek başlıca şeydir." *Erdir Zat*

Ne olacak a canım, dünyanın neresinde olursa olsun denizcinin talihi hep birdir. Kaptandan azar ve küfür, tüccardan küçümseme, denizden tehdit, karadan tekme! Nereye dönersek dönelim, düşmanla karşılaşırız!
HALİKARNAS BALIKÇISI, Aganta Burina Burinata

- General de kendine çalışan başka türlü soyguncu, o kadar.
- Herkes gibi, öyle değil mi, hah ha ha!
- Hiç de öyle değil. Biz ona asla benzemiyoruz. Çünkü biz kimseyi asmıyoruz. Umarım bir gün gelir, bütün bu insanlar kıçına tekmeyi basıp bir daha çıkmamak üzere mezarına yollarlar o alçağı.
(Sam Peckinpah'ın "Wild Bunch" filminden)

Deliden al uslu haberi
Elma attım nar geldi
Dar sokaktan yâr geldi
Bir öptüm bir ısırdım
Al yanaktan kan geldi

GEORGE THOROGOOD & THE DESTROYERS

Anthology

(EMI)

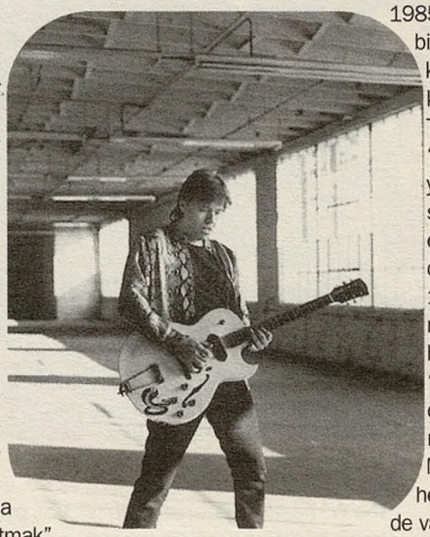

Yıl sonuna doğru EMI, biri daha önce yayınlanmamış, altısı canlı, gerisi stüdyo versiyonu olmak üzere 30 şarkıdan oluşan iki CD'lik George Thorogood & The Destroyers antolojisini piyasaya sürdü. Profesyonel müzik kariyerinde 25 yılını dolduran, ama ülkemizde yeterince tanınmayan bu müzik adamını, fırsattan istifade, biraz tanıtalım istedik... George Thorogood Amerika'nın doğu yakasının, serçe parmağında slide taşıyan bir afacan çocuğu; bandosu memleketleri olan en küçük eyâlet Delaware'e atfen Delaware Destroyers adını taşıyor. Thorogood sahnede süper bir eğlendirici (kızkardeşim onun Mick Jagger'ın ikizi veya küçük biraderi olduğunu düşünüyor), hırpanî sesli harika bir şarkıcı, haso (her ne kadar Gökalp Baykal onu rock-'n'roll'un punk'ı olarak tanımlasa da) bir gitarcı (aslen Gibson kullanıyor). Amerikan çıfıt çarşısının her türden, her makamdan müziğini yüreğini ortaya koyarak söylüyor. Daha çok cover çalıyor, kendi bestelerini "peynirli hamburger satmak" şeklinde tanımlıyor. Dışarıdan bakıldığında, çerçevesi "bira-viski-kadın-beyzbol"dan oluşan basit bir Amerikalı. Muddy Waters'ların, Hound Dog Taylor'ların, Elmore James'lerin, J.B. Hutto'ların Chicago rhythm and blues'unun, Hank Williams'ların, Johnny Cash'lerin, Carl Perkins'lerin, Bob Dylan'ların country boogie'sini, Johnny Winter'ın enerjik rock'n'blues'unu, Dr. Feelgood'un punk bar blues'unu, Stray Cats'in rock and roll swing'ini sevenler için bulunmaz bir Hint kumaşı.

Rivayete göre, yarı profesyonel bir beyzbol oyuncusuyken, 1970'de John Hammond'ın bir şovunu izleyerek gitara meraklanan Thorogood, 1973'ten itibaren, Boston'a taşınıp memleketlisi davulcu Jeff Simon'la birlikte "dünyanın orijinal iki kişilik dörtlüsü" (world's original two-man quartet) kılığında kendi gösterisine başlamış. Külüstür barlarda Hound Dog Taylor ve Houserockers ("Anthology"de yer alan, Taylor'a ait, daha önce yayınlanmamış "Christine" parçası bu yıllara bir gönderme yapıyor) gibilerin altında sahne almış. 1974'te, çeşitli demolar doldurmuş (basta Michael Lenn'le birlikte), ama nafile. 1975'te, Elmore James'in "Shake your moneymaker"ını 12 kişiye, 12 bin kişiye çalar gibi çaldığı Joe'nun Yeri'ne gelen John Forward'ın (1 nolu fan) tarikiyle daha çok folk eserler yayımlayan bağımsız müzikevi Rounder'la anlaşmış. 1975'in kayıtlarının (gitarda G. Thorogood, davulda J. Simon, basta Billy Blough) yayınlanma tarihi 1977'yi bulmuş: George Thorogood and the Destroyers. Yine Forward'ın deyimiyle "rockin' rhythm'n'blues" üslûbundaki bu enerjik boogie albümünde yer alan John Lee Hooker'ın meşhur "One Scotch, one bourbon, one beer" adlı şarkısı (burada "House-rent Boogie"yle meczedilmiş biçimde söylenen) dillere düşünce, satışlar derhal beklenenin çok üstüne fırlamış. Bu albümü, ertesi yıl bir yenisi izlemiş: "Move It On Over". Hank Williams'ın bu rock'n'roll eskisi rockabilly'sinin (1947) açtığı baştan aşağı cover albüm de iyi satıp Thorogood'un popülaritesini artırınca, MCA şirketi 1979'da eski demoları, "Better Than The Rest" (Chuck Berry'den "Nadine", Howlin' Wolf'tan "Howlin' For My Darling", Fats Domino'dan "I'm Ready" gibi cover'lar) adıyla piyasa sürüvermiş. Bu arada büyük konser salonları ve stadyumlar yerine takma adlarla isimsiz bar ve kulüplerde çalmayı tercih etmesi de ününe ayrı bir renk katmış. Rounder'dan çıkan 1980 yılındaki son albüm, "More George Thorogood and the Destroyers" yine Willie Dixon, Muddy Waters, Hound Dog Taylor, Elmore James ve John Lee Hooker'dan şarkılar içeriyordu...

Thorogood 1981'de, beyzbola eyvallah deyip Destroyers'la birlikte çeşitli konserlerde Rolling Stones'a açılış yapmış. Ardından tası tarağı toplayıp, ara vermeksizin elli gün-elli gece bir Amerika turnesine çıkmışlar. Ünleri ülke çapına yayılıp Avrupa'ya da taşınca, Rounder onları taşıyamamış ve Thorogood familyası cümbür cemaat EMI'a transfer olmuş. Bu vesileyle bir de prodüktör kazanmışlar: ZZ Top'la da çalışan Terry Manning. Artık yalnızca erbabınca değil, herkesçe tanınan Thorogood ve Destroyers'ın 1982 yılındaki albümü, adını, şimdi "Anthology"de de yer alan "Bad To The Bone" şarkısından alıyordu. Bu albümdeki "Nobody But Me", 'novelty' havasında bir boogie olarak Thorogood'un süprizlere açık olduğunu muştuluyordu.

1985'teki "Maverick"te de bir önceki albümde olduğu gibi Thorogood besteleri cover sayısını hayli azaltmıştı: Konserlerin müdavimi "Gear Jammer", Yeşilaycı bir kampanyada kullanılan "I Drink Alone" vb... Aynı yıl Thorogood, Live Aid konserinde Elmore James'in "Madison Blues"unu söylerken sahneye jam yapmaya buz adam Albert Collins geliyordu. 1986 yılını taşıyan "Live" albüm Thorogood'u asıl mesleğini icra ederken, iş başında dinlememizi sağlayan bir eserdi.

1988 yılında, "Born To Be Bad" çıkmış. Elmore James'in "Shake Your Moneymaker"ıyla (1961) açılan bu albümde, Thorogood'un albüme adını veren "Born To Be Bad"i (şarkı evlatlık verilen bir afacan çocuğun yaramazlık serüvenlerini anlatan, şimdi adını unuttuğum bir filmde kullanılmıştı), "You Talk Too Much"ı (John Lee Hokker'ın aynı adlı bir parçasıyla hemen hemen aynı temada) ve "I Really Like Girls"ü de vardı. Yıl 1991'i bulduğunda piyasaya çıkan "Boogie People"da Thorogood kendi bestesi olarak "If You Don't Start Drinkin' I'm Gonna Leave", "Long Distance Lover" gibi, şimdi "Anthology"de de yer alan parçaları katmıştı.

1993 albümü "Haircut", Avustralyalı D. Avery/B. Birch'ün bestesi (Thorogood'un müstear adı olma ihtimali var) "Get A Haircut"la (Saçlarını kestir ve doğru dürüst bir iş bul!) başlıyordu. Albümde ayrıca Bo Diddley'in pek bilinmeyen bir şarkısı "Cops and Robbers", Willie Dixon'ın meşhur parçası "I'm Ready" ve Howlin' Wolf'un "Howlin' For My Baby"si gibi r&b ve blues eskilerinin yanısıra, bir dönem Neil Young'a eşlik eden (o unutulmaz "Harvest") Stray Gators'ın "Gone Dead Train"i (1970) ve folk şarkıcısı Patrick Sky'ın Robert Johnson için yazdığı "My Friend Robert" göze çarpıyordu.

"Anthology"deki 30 şarkı, bu yoğun tarihin başarılı bir özeti. Ama yakın tarihli iki albümden de söz etmeden geçmek istemeyiz... 1995'teki "Live: Let's Work Together"ın insana verdiği hazzı söze dökmek çok zor. Marş gibi söylenen ve tüyleri diken diken eden "Let's Work Together"da (Willbert Harrison'ın ünlü bestesi) Elvin Bishop'un yumuşak gitar tınıları ve "St. Louis Blues"da (adına blues ödülü konmuş çok eski bir blues'cunun, W.C. Handy'nin bestesi) Chuck Berry'nin piyanisti Johnny Johnson'ın kulakların pasını alan tuşeleri adamı mest etmeye yetiyordu. Thorogood, Larry Williams'ın "Bad Boy"unu da John Lennon için söylüyordu. 1997'de çıkan "Rockin' My Life Away" albümünde Thorogood ilginç parçaları yan yana getirmişti: Eric Clapton'dan Ringo Starr'a (şimdilerde Johnny Lang'dan geçerek) birçok kişiye beste veren şarkı fabrikatörü Jerry Lynn Williams'tan "Get Back Into Rockin", Frank Zappa'dan 1966 tarihli "Trouble Everyday", John Hiatt'tan "The Usual" ("Hearts of Fire" soundtrack'inde Bob Dylan da terennüm ettiydi), 'Killer'a (Jerry Lee Lewis) adanan, Mac Vickery'den "Rocking My Life Away", Merle Haggard'dan "Living With The Shades Pulled Down" vs... Final artık iyice besteleri azaltan Thorogood'dandı: "Rock & Roll Man".

1999 yılının Thorogood'unda da değişen fazla bir şey yok (BMG'ye transfer olması dışında). Konformizme prim vermeden rock and roll icrasına devam ediyor. Onun iyi bir yorumcu olduğuna bir kez daha kanaât getiriyoruz. Terry Manning prodüktörlüğe dönmüş. Ufak tefek numaralar göze çarpıyor: Willie Dixon'ın "As Long As I Have You" adlı parçasında ilginç bir ses efekti var. İngiliz rock and roll emekçisi Nick Lowe'un uçarı bestesi "Half A Boy, Half A Man" albüme de adını vermiş. Cyril Vetter ile Don Smith'in bestesi "Double Shot" gayet neşeli bir pop-rock şarkı. Keith Sykes'ın "B.I.G.T.I.M.E." adlı bestesinin açılışında zıpır bir çalar saat çalıyor, Solomon Burke'nin rock'n'soul standardı "Be-bop Grandma"sı plak cızırtısıyla başlıyor. Fats Domino'nun "Nothing New"u New Orleans'tan meltem estirirken, Chuck Berry'nin "Hellhound Train"i dümtek davul eşliğinde ilginç bir deneme izlenimi veriyor. Finaldeki Thorogood bestesi "Not Tonight (I Have A Headache)" kemanlı cümbüşlü bir bluegrass. Türkiye bu adamı tanımadı, artık tanısın gayrı. *Bülent Tanatar*

54→

Güvercin bıçakladım / Kanadın saçakladım / Yârî koynumda sandım / Yastığı kucakladım

hey allahın kerizi / kırdın yine cevizi / hem Emine'yi istiyor / hem taşıyor tepsiyi
URFALI BABİ *("Salako" filminden)*

Kışın ortasında sonunda öğrendim ki, içimde yenilmez bir yaz var
ALBERT CAMUS

selvi gibi hayalleri suluyor arozöz şoförü
ÜMİT BAYAZOĞLU

Yaşlılık hanım evlatları için değildir. **BETTE DAVIS**

Şerrin azı da çoktur

Çingene, insanın tabiata en yakın kalan güzel bir cinsidir. Zannedilir ki, bu tunç yüzlü ve fağfur dişli kır sakinleri, beşeri şekle istihale etmiş bir takım yeşil ağaçlardır... Çingene bizzat bahardır. Çocukluğumda gördüğüm baharlardan bugün hatırımda kalan hayal, yeşil, kırmızı, sarı şalvarlar giymiş, şarkı söyleyen ve el çırpan bir alay genç kız içinde zurna çalıp bu musikinin vahşi kahkahaları ardından müşabih akisleri ile vadileri inim inim inleten gene bir Çingenedir. **AHMET HAŞİM**

LIMP BIZKIT

Chocolate Starfish and The Hot Dog Flavored Water

(Universal)

Limp Bizkit'in bir başka ismi de "dünyanın en nefret edilen topluluğu"... Keza grubun solisti Fred Durst de Amerikan "noise" pazarında "davadan dönen" muamelesi görüyor; eski hayranlarının tek isteği kaldı, o da Fred'in "kaşığının kırılması"...

Limp Bizkit'in, dolayısıyla Fred Durst'ün suçuysa, müziklerinde ortaya çıkan bir "döneklik" değil oysa. Yalnızca, her yerde olduğu gibi, orada da "alternatif arena"da pazar kapmak için daha iri lokma yemekten çok, daha iri laf yapmak gerekiyor. Fred de zamanında ateşli bir MTV karşıtı delikanlıymış anladığımız kadarıyla. Gene bu arenanın birçok gözde ismi gibi, Insane Clown Posse'nin de düşman bellediği ve aleyhine şarkılar düzdüğü Eminem ile kol kola turneye çıkması, Limp Bizkit'in kendi elleriyle idam fermanını imzalaması hükmündeydi.

Bu elbette madalyonun bir yüzü. Kendisini terkeden, sürek avında durmadan onları karalayan "ex-fan"lar dışında Limp Bizkit, dünya çapında plak satışlarını katlayarak büyütüyor. George Michael'ın "Faith"ini cover'ladıklarından beri de kaderleri değişmiş durumda. 1 numarayı tattıkları önceki albümleri "Significant Other"dan sonra elimizdeki yeni albüm "Chocolate Starfish..." de onlara bu zevki yaşatmayı başardı. "Çikolata, deniz yıldızı ve sosisli sandviç tadında bir su" olarak adlandırılan albüm, her zamanki "bulamaç nefaseti"nde. Bizim grubun mazisiyle bir alıp veremediğimiz olmadığından, kendilerini sadece yaptıkları albümle sınırlayarak değerlendireceğiz. "Chocolate..."ta Limp Bizkit yeni bir dayak yememek için, arkasına mahallenin dayılarını almayı da ihmal etmemiş. Zenci mahallesinin Wu-Tang Clan'ından Method Man'in yanısıra DMX, Redman, yukarı kısımdan da Stone Temple Pilots'ın Scott Weiland'ıyla Andy Wallace grubun arkasında yer alan isimler. "Görevimiz Tehlike"nin sinema versiyonunun ikincisi için yapılan "Take A Look Around", albümden yayınlanan ilk single olmuştu. Diğer şarkılardan "My Generation", "The One" dışında bir "ağır siklet", bir de "hafif siklet" versiyonu olan "Rollin" öne çıkıyor. Bizim tercihimizse, "My way or the highway?" sorusunu yöneltikleri "My Way" oldu. Başkasının yolunu tercih edecek olmamız tuhaf olmaz mıydı zaten? *Atilla Aydoğdu*

RAGE AGAINST THE MACHINE

Renegades

(Sony Türkiye)

Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak belki. Zack De La Rocha'sız Rage, Zack De La Rocha'lı son albümü "Renegades"i piyasaya sundu. "Renegades", içinde Zack'e ait tek satır olmayan, cover'lardan oluşan, kimileri için çok anlamlı, kimileri içinse özellikle anlamsız bir final albümü. Rage'in kendine fikrî kardeş gördüğü Cypress Hill, Africa Bambaataa'dan müzikal ataları Dylan'a, Stones'a kadar çok enteresan bir birlikteliği yine politik bakışlarından hiç açık vermeden kurmuşlar. Anlaşıldığı üzere, Rage kimliğine uygun şarkıları büyük itinayla seçip albüme koymuşlar. Öyle güzel bir genişlik ki bu birkaç örnek vermek icap ediyor:

Africa Bambaataa, 1980'lerin başlarında hip-hop'un oluşmasında ciddi pay sahibi olmuş, Zulu Nation hareketinin öncüsü bir figür. "Renegades"e "I'm Housin'", isimli şarkıları alınan EPMD (Eric and Parish Making Dollars), New York rap'inin klasik bir örneği. İlk şarkı "Microphone Fiend"in yaratıcıları Eric B and Rakim 80'lerin sonlarında rap aleminde önemli bir yere sahip isimler. Volume 10 bir Batı Yakası hip-hop grubu. Şarkıları "Pistol Grip Pump" ise çok popülerleşmiş bir şarkı olmasına rağmen zamanında sansüre yenik düşmüş ve adı sadece "Pump" olarak geçmiş. 1983'de dağılan Minor Threat ("Renegades"deki şarkı: "In My Eyes") ise Fugazi'nin esas oğlanı Ian Mackaye'in ilk büyük grubu. Albümün manevi değeri malum. Ama müzikal açıdan bakınca pek yeni bir şey yok gibi: yine gitar, bas, vokal ve davuldan çıkabilecek seslerin sınırlarını zorlamışlar tabii. "How I could Just Kill A Man" (Cypress Hill), ve "Renegades Of Funk" (Africa Bambaataa) gibi her zamanki Rage ayarında rap'le, "Down On The Street" (Stooges), "Kick Out The Jams" (MC5) rock'larını harmanlamışlar. Tabii bunun üstüne bir de özel süslemeler var: "Renegades"deki asıl bomba, hiç şüphesiz, Zack'in sıfır bağırışla alınının akıyla sonuna kadar (şarkı) söylediği Devo'nun "Beautiful World"u. Stones'un "Street Fighting Man"i ve Rage'cilerin önce single olarak çıkarttığı, sonra Kosovalılara yardım amaçlı "No Boundries" albümüne de alınan Springsteen cover'ı "The Ghost Of Tom Joad" özellikle güçlü şarkılar.

Unutmadan söylemeli; albümün prodüktörü, zamanında Red Hot Chili Peppers'ın, Beastie Boys'un da prodüktörlüğünü üstlenen, Def Jam'ın beyni Rick Rubin.

İşin en acı tatlı tarafı da, şu an gözüktüğü kadarıyla, ağzından yeni Rage şarkıları dinleyemeyeceğimiz Zack'in vokalinin gerçekten birkaç basamak atlayıp "gerektiğinde" sakin ve olgun (cool yani) bir kişilik kazanmış olması.

Bu arada aktarmakta fayda var, bir iki Rage fanı Napster üstünden "Renegades" şarkılarını indirdikleri için, Rage'in management company'si plak şirketini arayıp bu kişiler üzerinde "yasal işlem" yapılması gerektiğini söylemiş. Rage de kral bir hamle yapıp, "bu tatsız olaydan dolayı özür dilemek ve gösterilen sabır, anlayış ve desteğe teşekkür etmek" amacıyla kendi web sitelerinden (www.ratm.com) bütün Renegades şarkılarını ve üstüne "Guerilla Radio", "Killing The Name", "Sleep Now In the Fire"ın konser kayıtları gibi bir sürü başka mp3 ve yine bir sürü konser videosunu bedava indirme imkanı sunmuş.

Buklette bir de mesaj mesaj var: Rage'ciler banknot üstüne slogan yazma fikrinin de canlandırılma vaktinin geldiğini söylüyor.

Sonuç olarak "Renegades" güzel. Yarattığı merakı da hakkıyla karşılıyor.

Önümüzdeki yıl Zack'e adanmış bir konser albümü çıkacağı söylense de, bir yandan Zack'in yerine kimin geleceği üstüne dedikodular yapıladursun, biz Zack'li Rage'de inatçıyız ve umudumuzu da kesmiş değiliz. *Alican Tayla*

amblem, logotype, kitap, süreli yayın, broşür, basın ilanı, faaliyet raporu, afiş, ambalaj, tasarımları; storyboard, illustrasyon, tanıtım metni vs. kısaca, konumuz "tanıtım, reklam ve yayıncılık ürünleri" bilgi 2491746 2455606 • SECONDAL

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Beatles** 1
2. **Westlife** Coast To Coast
3. **Robbie Williams** Sing When You're Winning
4. **Madonna** Music
5. **Texas** Greatest Hits
6. **Eminem** The Marshall Mathers LP
7. **S Club 7** 7
8. **Coldplay** Parachutes
9. **Elvis Presley** 50 Greatest Hits
10. **Craig David** Born To Do It

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Steps** Buzz
2. **Moby** Play
3. **Britney Spears** Oops! I Did It Again
4. **Badly Drawn Boy** The Hour of Bewilderbeast
5. **Tom Jones** Reload
6. **Oasis** Familiar To Millions
7. **Fatboy Slim** Halfway Between The Gutter...
8. **Backstreet Boys** Black & Blue
9. **N Sync** No Strings Attached
10. **Cooder, Ferrer...** Buena Vista Social Club

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Beatles** 1
2. **Backstreet Boys** Black & Blue
3. **Various Artists** "Now 5"
4. **Creed** Human Clay
5. **Shaggy** Hotshot
6. **Limp Bizkit** Chocolate Starfish...
7. **Tim McGraw** Greatest Hits
8. **Britney Spears** Oops! I Did It Again
9. **Snoop Dogg** Tha Last Meal
10. **N Sync** No Strings Attached

ROLL DİSKO OTUZ

YİRMİALBÜM

Aylin Aslım Gelgit
Bergen Acıların Kadını
Black Box Recorder The Facts Of Life
Eels Daisies Of The Galaxy
Eren Kâzım Akay Turkuaz Patlıcan
Ezginin Günlüğü Alagözlü Yâr
Jacques Higelin Paradis Païen
Kula Shaker K
Magnetic Fields 69 Love Songs
Orquesta Aragon La Charanga Eterna
Paul Simon You Are The One
Serge Gainsbourg L'homme à tête de chou
Sex Pistols Never Mind The Bollocks
Şivan Perwer Roj û Heyv
Taraf de Haidouks Dumbala Dumba
Tom Petty & The Heartbreakers Echo
Tom Waits Blue Valentine
Ümmü Gülsüm Akbal el leyl
Vladimir Vissotski Le vol arreté
Youssou N'Dour Joko (From Village To Town)

desen: Jane Birkin

ONŞARKI

Ahmet Kaya İçimde Ölen Biri Var
Chavela Vargas La Llorona
David Bowie Space Oddity
Johnny Cash The Mercy Seat
Nazan Öncel Bir Şarkı Tut
Paolo Conte Max
Patricia Barber The Beat Goes On
Public Image Limited Home
Willie Nelson December Day
Wu-Tang Clan Jah World

SAĞOLASIN JOHN

Acaba en çok hangi John Lennon şarkısını seviyorlar? Mojo dergisinin dev soruşturması...

Sean Lennon - God • **Marianne Faithfull** - Working Class Hero • **Todd Rundgren** - I Want To Hold Your Hand • **Noel Gallagher** - Mind Games • **Richard Carpenter** - From Me To You • **Sharleen Spiteri** - A Hard Day's Night • **Noddy Holder** - Watching The Wheels • **Tina Turner** - Help! • **Karl Wallinger** - I Am The Walrus • **Chrissie Hynde** - I Want To Hold Your Hand • **Graham Coxon** - Revolution • **George Martin** - Girl • **Shaznay Lewis** - Woman • **Siouxsie Sioux** - I'm So Tired • **Mike Scott** - Instant Karma! • **Georgie Fame** - Jealous Guy • **Nile Rodgers** - I Am The Walrus • **Robbie Williams** - Working Class Hero • **Joey Ramone** - I Want To Hold Your Hand • **John Squire** - Rain • **Paul Simon** - Norwegian Wood • **Ian Astbury** - Imagine • **Isobel Campbell** - Oh Yoko! • **Matt Johnson** - Isolation • **Alice Cooper** - Happiness Is A Warm Gun • **Tim Burgess** - Bring On The Lucie (Freda Peeple) • **Yoko Ono** - Imagine • **Ian Broudie** - Day Tripper • **Tom Rowland** - Tomorrow Never Knows • **The Edge** - Happy Xmas (War Is Over) • **Liam Gallagher** - Across The Universe • **James Taylor** - A Day In The Life • **Joe Strummer** - In My Life • **Kathryn Williams** - Isolation • **David Bowie** - I Am The Walrus • **Mick Taylor** - Strawberry Fields Forever • **Julian Lennon** - Isolation • **Chandrasonic** - Revolution • **Andy Williams** - Imagine • **Paul McCartney** - Give Peace A Chance • **Tony Visconti** - Strawberry Fields Forever • **Jeff Lynne** - Strawberry Fields Forever • **Roy Wood** - Help! • **Pete Shelley** - Strawberry Fields Forever • **Lamont Dozier** - Imagine

=16

Dört kere dört eşittir onaltı: Plakçılarda hangi albümler satıyor, kulüplerde hangi parçalar çalıyor?

KOD MÜZİK / Atlas
1. Future Sound of Jazz Vol.7
2. Glucklich Vol.4
3. Jazzanova Remixes
4. Dzihan & Kamien Freaks & Icons

ZİHNİ / Akmar
1. Towa Tei Last Century Modern
2. Replikas Köledoyuran
3. Gong Zero To Infinity
4. Front Page Front Page

KARGA / Atlas
1. Tosca Suzuki
2. Kruder & Dorfmeister The K&D Sessions
3. Blink 182 The Mark, Tom and Travis Show
4. Various Artists "Klubjazz"

ÇALINTI / Sadri Alışık Sok.
1. Patricia Barber Nightclub
2. Dhafer Youssef Malak
3. Replikas Köledoyuran
4. Anouar Brahem Astrakan Café

MILK / Galatasaray
1. Sander Kleinenberg Welcome Pleasuredome
2. Tosh Wink Untitled
3. Jamie Anderson One Minute
4. The Advent Megaton Bomb

SHAMAN / Taksim
1. Yana Abraham Avinon
2. Nusret Fateh Ali Khan Jhoole Jhoole Lal (Tabla mix)
3. Daler Mehndi Ek Dana
4. Arenas Ole Ole Ole

SHAFT / Kadıköy
1. Chet Baker You Can't Go Home Again
2. Tino Gonzales Smiles For Miles
3. Omar Dykes Muddy Springs Road
4. Jimmy Rogers Bullsie Blues

BRONX / Yeşilçam
1. Beatles Yellow Submarine
2. The Cure Maybe Someday
3. Pulp This Is Hardcore
4. Violent Femmes I Hear The Rain

baş tarafı 8'de

rını makinalı tüfek misali takırdatarak seyirciye doğrultan Wilko Johnson'ın kaptanlığındaki Dr. Feelgood, 60'ların Amerikan garaj rock'unun şarkılarını cover eden Hot Rods ve Ian Dury'li Killburns'e bırakıyordu.

Charlie Gillet: Killburns'ün dinleyicileri arasında Madness ve Johnny (Lydon) Rotten da vardı. Lydon'ın, Dury'nin alışılagelmedik şarkı sözleri ve isyankâr tavrından etkilendiği aşikârdı.

Gavin Martin: Killburns, Dr. Feelgood, Hot Rods gibi grupların müziği pek pub rock sayılmazdı. Müzik basını, Britanya'da doğan ve Amerika'daki versiyonu The New York Dolls, The Stooges ve sahneden çekildikleri halde efsaneleri süren MC5'ın ekseni etrafında oluşan bu yeni müzikal fenomene, ünlü eleştirmen Lester Bangs'in isim babası olduğu etiketi koydu: Punk rock.

Malcolm McLaren: 70'lerin başında, kültürü ters yüz etmemiz gerekiyordu. Zira, uyuşturucuların etkisinden ayıldığımızda, gezegenin metalaşması kapıdaydı. Punk rock, kariyerizme ve ticarîliğe karşı bir tavırdı. Plak şirketlerinin temsil ettiği şeyin zıddıydı punk felsefesi; alternatif bir hayat tarzıydı. Plak şirketleri olup bitene akıl erdiremiyordu. Ama ben onlar gibi fildişi kulede değildim. Olup biteni biliyordum, çünkü gözümün önünde cereyan ediyordu:Butiğim, kendisine kimlik arayan, ama bu kimliği gidip büyük mağazalardan satın almak istemeyen yeni kuşağın bireyleri için bir buluşma yeri olmuştu. Topu topu 25 kişiydik. Ama o 25, 25 bin oldu, 250 bin oldu, iki-üç yıl içinde iki milyona ulaştı. Başlangıçta da, nihayetinde de müzik endüstrisine ilgi duymadım. Ama, DIY - Do it yourself (Kendin pişir) kültürünün promosyonunu yaptım. Ve bence son savaştan bu yana en tesirli olay DIY kültürüdür.

Gavin Martin: Mayıs 1975'te, McLaren, ismi artık Sex olan butiğinin arka odasında iki yıldır prova yapan grubu Swankers'a yoğunlaşmaya başladı.

Malcolm McLaren: Steve, dükkana gelip gidiyordu. Bir hırsızdı, ama harika bir hırsızdı. Pek zeki sayılmazdı. Doğru dürüst okuma yazması yoktu. Ama müthiş bir Dickens karakteriydi.

Julien Temple: *("The Filth and The Fury" adlı Sex Pistols belgeselinin yönetmeni)* Malcolm, Steve'in dükkandan mal araklayıp durduğunun farkındaydı, ama görmezden geliyordu. Aralarında bir efsunlanma, bir büyülenme vardı.

Gavin Martin: McLaren, kısa bir süre New York Dolls'un menejerliğini üstlenmişti. 1975'te Londra'ya döndüğünde, Dolls'un etkisi altındaydı ve Swankers'a olan ilgisi depreşmişti.

Malcolm McLaren: Dolls komik gelmişti bana, çünkü çok kötüydüler. Kendi kendime "insanların bu kadar kötü bir şeyi iyi bulmaları inanılır iş değil" demiştim. Kötü

Filmin gösterimi sırasında yaptığın basın toplantısı gayet dokunaklıydı.

O tam bir sirkti. Bir ortamda üçten fazla insan olduğunda çok huzursuz oluyorum. Acayip çekingenimdir. Bu tür durumlarda ortaya çıkan Johnny Rotten, sadece bir korunma kalkanı. Ben de fobileri, sıkıntıları, korkuları olan bir ademoğluyum. Onlarla mücadele etme yöntemim zaman zaman beceriksizce olabiliyor. Pistols günlerinde üzerimizde öyle yoğun bir baskı vardı ki, hep defansif olmak gerekiyordu. Peşimden 30 kişi koşmadan dolaşamıyordum bile. Sokakta birçok kere bıçaklandım. İşin tuhafı, bunu neredeyse iltifat gibi görüyordum. Bu insanların kafasını bozduğuma göre, mutlaka iyi bir iş yapmış olmalıyım diyordum. İşi, parlamentoda bizi tartışmaya kadar vardırmışlardı.

Hatta Marcus Lipton adlı İşçi Partisi milletvekili, Pistols'ı kastederek "toplumsal kurumlarımızı imha etmeye kalkışan bir pop müziği imha edilmeye müstahaktır" demişti...

Şimdi düzen değişti, farkındayım. Oasis'in solisti uyuşturucuyla enselendi ve yakayı kurtardı. Vay canına! Dünya ne kadar da değişmiş. Onun adına çok sevindim. Ama ya toplumun geri kalanı? Ben dahil! Biz şimdiye kodesi boylamıştık. Ben osursam polis sirenleri ötmeye başlar. *(bu sırada dışarıdan bir siren sesi geliyor)* Böylece cümlemiz de gayet güzel bağlanmış oldu. Bu kayırmacı düzenden nefret ediyorum. Bu bir sınıf düzeni. Liam farkında mı bilmiyorum, öyle değilmiş gibi yapıyor, ama o artık bir burjuva. İngiltere'de yaşarsan öyle olur. Liam o hikayeden yırtar. Sadece onun özgürlüğü sınırsız. Ama başkaları için durum böyle değil. Dersinize iyi çalışmalısınız. Mahkeme salonlarına bir göz atın. Gerçeği gazetelerden öğrenemezsiniz.

Filmde yakın tarihli söyleşiler, gölge tiyatrosu gibi çekilmiş. Görüntünüzden hoşnut değil misiniz?

O görüntüler polisle işbirliği halinde yapılan bir İngiliz televizyon programına gönderme. Söyleşilerde suçluları gölgeler halinde gösteriyorlar. Bizim de suçlu olduğumuz fikri hoşuma gidiyor. Ayrıca, Spinal Tap'ten sonra, 40 küsur yaşında, yirmi yıl önceki grubundan bahsetmek üzere söyleşi yapmak imkansız. *(gülüyor)* Sahiden.

Pistols belgeseli epey ilgi toplayacak gibi görünüyor.

Punk gerçeği ortaya çıkacak. Punk, Malcolm McLaren'in yönettiği bir entelektüel akım değildi. Büyük bir kültürel öneme sahipmişiz gibi ortaya çıkmadık. Egemen düşünceye, o zamanlar pop müzikte yeri olmayan işçi sınıfı görüşleriyle nüfuz etmeye çalıştık. Şimdiki punk olayının yarısını anlamıyorum. "England's Dreaming"i *(Jon Savage'ın ünlü punk tarihi kitabı)* anlamak için sözlük lazım. Boktan bir toplu konutta yetişmekle o kitabın ne alâkası var? Pek bir alâkası yok hamfendi.

Punk, kızların utanacak bir şeyinin olmamasıydı

Pistols'ın işçi sınıfından geldiğini vurguluyorsun, ama sen iyi bir eğitim almıştın, değil mi?

İşçi sınıfının doğru dürüst eğitim görmemiş olması benim kabahatim değil. İngiltere'de sınıflar arasındaki ayrım korkunç. Orta sınıflara üstün oldukları çok erken yaşta öğretilir. Bunu kabul edenler pisliktir. Hiç bu tezgaha gelmedim. Mühim olan nereden geldiğin değil, sonradan ne olduğun.

Filmde mutlu göründüğünüz tek an, '77 aralığında grevdeki itfaiyecilerin çocuklarının karşısında verdiğiniz yardım konseriydi...

O en iyi konserimizdi. O günlerde sahneye çıktığımızda birbirinin kopyası, orasına burasına çengelli iğne takmış onbinlerce insan bağırmaya başlıyordu. Berbat bir durumdu. İtfaiyecilerin çocuklarıysa çok doğaldı. Medyanın bombardımanına maruz kalmamızdan önceki konserleri hatırlatmışlardı bize. Ayrıca, çocukları çok severim. Pistols'dan önce, kısa bir süre beş yaşındaki çocuklara öğretmenlik yapmıştım ve çok zevk almıştım.

Konserlerde hayranlarınızın suratına tükürmelerine katlanamadığın söyleniyor. Halbuki bu modayı sen çıkarmıştın...

Özellikle İngiltere'nin kuzeyinde bize tükürürlerdi. Ama, yine, bir kere daha, medyaların kendilerine gösterdiğini tersinden anlamışlardı. Tükürüyorum, tamam. Ama, menenjit yüzünden, sinüslerimden rahatsız olduğum için. O yüzden yere tükürüyordum. Sonra bunu taklit etmeye başladılar. Başı çeken de her yaptığımızı ters anlayan Sid'di. Açıkgöz bir oğlan değildi, ama harbiydi, bozulmamıştı.

Sid Vicious'un ölümünde sorumluluğunuz olduğunu düşünüyor musun?

Tamamen... Onun eroin bağımlılığı Pistols için felaket olmuştu. Bu türden rock klişelerine dönüş, uğruna savaştığımız her şeyle çelişiyordu. Sid harika bir salaktı, öldüğü için hâlâ öfkeliyim. Bu "rock & roll intiharlar"ın hiç de matah bir tarafı yok.

"The Filth and The Fury", yaratıcınız addedilen Malcolm McLaren'la bir hesaplaşma mı?

Öfkeden deliye döndüyse de, bunda bizim bir kabahatimiz yok. Kendi sözlerini harfiyen kullandık. Nasıl derler: Eline bir ip ver, kendini assın.

Ona kendi bakış açısını anlatması için söz hakkı vermeden böyle bir film çekmek dürüst bir tavır mı sence?

O da, "The Great Rock'n Roll Swindle"ı (Rock & Roll'un Büyük Üçkağıdı) yaptığında bize söz hakkı vermemişti. Yirmi yıl boyunca Pistols'ı ve adına savaştığımız her şeyi gülünç düşürmek için elinden geleni yaptı. Tepeden

→57

olmakta bu kadar iyi olmak müthiş bir şeydi. İyi ve sıkıcı olmaktan –ki o günlerin müziği öyleydi– daha iyiydi.

Gavin Martin: Jones ve Cook, hayranı oldukları Faces ve Pink Fairies'in öngrubu olarak sahne alan Dolls'u 1972'de Wembley'de seyretmişlerdi.

Steve Jones: Dolls'un gitaristi Johnny Thunders'a tutulmuştum: Haline, tavrına, gitar çalışına, her şeyine.

Gavin Martin: McLaren'ın Dolls'dan Sylvain Sylvain'in gitarını satın alıp Steve Jones'a hediye etmesi, başarısız solistin müzik dünyasına başka bir yoldan adım atmasına ön ayak olmuştu.

Steve Jones: Bir grupta olma fikrinden hoşlanıyordum, ama solistliği, önplanda olmayı sevmiyordum, bana göre bir şey değildi.

Gavin Martin: Haftasonlarında Sex'te tezgahtarlık yapan ve vasat bir müzisyen olan Glen Matlock gruba dahil olmuş, bu arada Noone ve Nightingale'in biletleri kesilmişti. Artık adları Sex Pistols'dı ve tek noksanları bir solistti.

Malcolm McLaren: Sex Pistols'la yapmak istediğim şey, New York Dolls'la yapamadığım şeydi: Eşcinsel popla politikayı harmanlamak ve bir beyanda bulunmak.

Roger Armstrong: *(plak şirketi sahibi)* Pub rock ve punk rock'un dinleyicisi aynı kitleydi. Farkları, imajdı. Feelgood 73'ten beri hızlı r&b çalıyordu, ama punk sıfatı Hot Rods'a yakıştırılmıştı. Punk'ın gelip kokuşmuş rock'u sildiğini söylemek kolaycılık olur. Çok daha entegre bir durum söz konusu. Pistols'ı diğerlerinden ayıran şey, McLaren'ın hayal gücü ve Lydon'ın olağanüstü kişiliği ve performansıydı.

Malcolm McLaren: Johnny'yi bir gün butiğe, alışverişe geldi. Şarkı söyleyip söyleyemediğini sordum, "hayır" dedi. "Söylemek ister misin" dedim. "Hayır" dedi. "O zaman bu dükkana bir daha giremezsin" dedim. Johnny bu fikirden ürktü ama, bir yandan da aramıza davet edilmiş olmaktan hoşlandı.

Gavin Martin: Sonradan Jones tarafından dişlerinden ötürü Rotten (çürük) diye adlandırılan Johnny Lydon, King Road'daki Roebuck pub'ına gidip Malcolm ve Sex Pistols'la buluştu, juke box'ta çalan Alice Cooper'ın "School's Out"una eşlik ederek ilk solistlik sınavını verdi.

Malcolm McLaren: Barın uzak köşesinde ahbaplarımla sohbet ediyordum, Jones geldi, "bu herif orospu çocuğunun teki, suratını dağıtacağım" dedi. "Boşver" dedim, "tarzı bu, bir içki ısmarla, sırtını sıvazla, her şey yoluna girer."

Steve Jones: Johnny, kısa, yeşile boyalı saçları, üzerindeki "Pink Floyd'dan nefret ediyorum" tişörtüyle müthişti. O güne kadar gördüğüm herkesten farklıydı. O zamanlar herkes uzun saçlıydı, Johnny görüntüsüyle yepyeni bir şey sunacağının sinyalini veriyordu. Ama onunla yıldızımız hiç barışmadı. Ne o zaman, ne de sonradan. Ahbaplık edeceğim bir tip değildi. O kadar farklıydık ki. İş ilişkisi açısından bir mesele yoktu. Ama provadan veya konserden sonra o yoluna, ben yoluma. Tanıştığımızda tam bir orospu çocuğuydu. Bize tepeden bakıyordu. Onun gözünde aptal ve ukala veletlerdik. O yaşına göre çok ileri deydi. Bense siktiriboktan bir mankafaydım. Mecburen bir orta yol bulmuştuk, tırnağa sahte olduğumuzu söyledi durdu.

McLaren olmasaydı, Sex Pistols nasıl olurdu?

Sex Pistols diye bir şey olmazdı. Öteki üçü asla beni solist olarak istemezlerdi. McLaren'ın bizim tarihimizde oynadığı rolü kimse inkâr edemez. O yetişkindi, bizlerse çocuk. Yalnız, sürekli olarak diğerlerinin katkılarını kendine maletmeye çalışıyor. İflah olmaz bir egosantrik o.

Mahkeme salonlarına bir göz atın. Gerçeği gazetelerden öğrenemezsiniz.

Sen de öylesin...

Evet ama, benim buna hakkım var, çünkü şarkıları yazan benim.

Uçarılık hâlâ işe yarıyor mu?

Bana yanlış teşhis koydular.

Yanlış teşhis mi?

Büyük laf ettim, değil mi?

Büyükten ziyade, anlaşılmaz; uslanıyor musun?

Mevzu uslanmak değil, duygularım aynı. Ben çok iyi huyluyumdur. İnsanları severim.

Çok hoş. Ama şakayı bırakıp ciddi konuşursak, kendini nasıl tarif edersin?

Uçucu madde gibi.

Los Angeles'da yaşamak senin gibi zeki bir insana biraz ters gelmiyor mu?

Evet. Ama aynı şeyi İngiltere için de düşünüyorum: Kraliyet ailesi, İngiliz hükümeti –barlar da erken kapanıyor. Los Angeles'da olmak hayatımı kolaylaştırıyor, üstelik İngiltere'deki polis baskınlarından da bıkmıştım.

Johnny Rotten artık evli barklı, varlıklı biri... Yüzme havuzun da var mı?

Los Angeles'da herkesin havuzu yok mu şekerim?

Fakirlikten Los Angeles'ın şık hayatına kadar yükselmek nasıl bir şey?

Harika olduğunu söyleyebilirim. Zor ama harika. Vicdanım rahat. Kimseye teşekkür borcum yok. Kimseyi kazıklamadım, eksik mal vermedim. İşimi özenle yaptım ve yapacağım. Vicdanım rahat, evet. Ne ekersen onu biçersin. Bir sahtekâr bu kadar uzun süre tutunamazdı.

Siyasetle yakından ilgilisin. Los Angeles'da oy kullanabiliyor musun?

Hayır. Ama herkes oy vermeli. Ne kadar çok insan oy verirse, o kadar az düzenbaz hayatımıza girer. Sorunlar ancak müdahele edilince düzelir.

Bunu duymak bazılarını epey şaşırtacak herhalde. Ya o anarşi hikayesi neydi? Bir mecaz mıydı?

Evet. Çünkü, anarşi, açık konuşmak gerekirse, orta sınıf için bir beyin jimnastiğidir. Benim gibi derin bir fakirliğin içinden çıkmışsanız, saçmalıklara tahammül edilmemesi gerektiğini bilirsiniz. Karmaşadan kârlı çıkacak olanın fakirler olmayacağına eminim. Öç alma politikası bir çözüm olmaktan çok uzaktır.

Pop yıldızı yaşam tarzıyla aranız nasıl?

Güzel araba ve büyük ev peşinde değilim. Pistols zamanında bile kendimi pop yıldızı olarak göremedim. Nasıl görebilirdim ki? Başlangıçta pek iş yapacağımızı tahmin etmiyordum. Şöhret olunca da beğenilmenin bir amaç olmadığına uyanmıştım. Grubun diğer üyeleri de bunun farkındaydı. Sid hariç. Baştan beri bizimle birlikte olmadığından, pop yıldızlığını kaldıramadı. Temel eğitimi eksikti. Ara sıra, onu bu konuda belki eğitebilirdim diye düşünürüm, ama ne gelir elden? Sonuçta herkes kendi yolunu seçiyor.

"Rotten TV" adlı bir televizyon programın var. Televizyonu seviyor musun?

Evet! Ne kadar boktanlaşsa o kadar iyi bence! Televizyon yalan söylemez. Televizyon seyretmeye doyamıyorum. Beyaz dizileri bile seyrediyorum.

Yani "TV beyin yıkıyor" ekolünden değilsin.

Bir aleti suçlamak işin kolaycı tarafı. İstemeyen kapatır, engelleyen yok. Standartların düşmesi seyirci isteklerinin standardının düşmesi demektir. Bütün programlar böyle bayağı olduğu için, "Rotten TV" aralarında pırlanta gibi parlıyor. Standartların ne kadar düştüğünün canlı örneğiyim.

Bu yozluğa katkıda bulunman bizi de sevindiriyor. Şarkılarını reklamlara vermeyi düşünmez misin?

Çok hoşuna gidecek bir şey söyleyeyim: İngiltere'de bir margarin firması, yağ oranı düşük margarin reklamlarında "Anarchy in the UK"i kullanmak istedi. Sözleşmeye imzayı basmak için elim kaşınıyor!

Punk'ın yok etmek istediği nostalji duygusunu canlandırmaya kalktığın söylenebilir mi?

Nostalji değil. *(bira bardağını kafasına dikiyor)* Tarih! Geçmişi dürüstçe değerlendireceksin. Benim yıkmak istediğim, duygusallık. Duygusallıktan nefret ediyorum. Bütün mevzuyu saptırıyor çünkü. Sex Pistols belgeseli hazırlamamın temel sebebi, geçmişimizi olduğu gibi aktarmaktı. Şöhretimiz ve etkimiz üzerine büyük laflar etmiyoruz. Yalın gerçeği aktarıyoruz. Yirmi yıldır, birçoğu olup bitenlere tanık bile olmamış insanlar tarafından punk hakkında o kadar boktan şey yazıldı ki! Pistols hakkında yazı yazmakla 1920'lerde Paris'te ortaya çıkmış bir felsefe akımı hakkında yazı yazmak arasında fark var.

Punk'ın ruhu, isyanın ötesinde, "do it yourself" (kendin pişir) felsefesi değil mi? Bugün bu şiar hâlâ geçerli mi?

Evet. Tekno ve home-stüdyolar sayesinde hayatta kalmaya devam ediyor. Bütün bu adı sanı, plak şirketi olmayan, insanları dans pistlerinde mutlu eden plaklar punk bence. Plak sanayiinin hâlâ olayı tam olarak kontrol edememesi beni mest ediyor. Tabii ki bazı trajediler de var, Prodigy gibi veya William Orbit'in Madonna tarafından katledilmesi gibi. Ama genel gidişat takdire şayan.

Ne zamandan itibaren Sex Pistols bir rock grubu olmaktan çıkıp bir müzikhol gösterisine dönüştü?

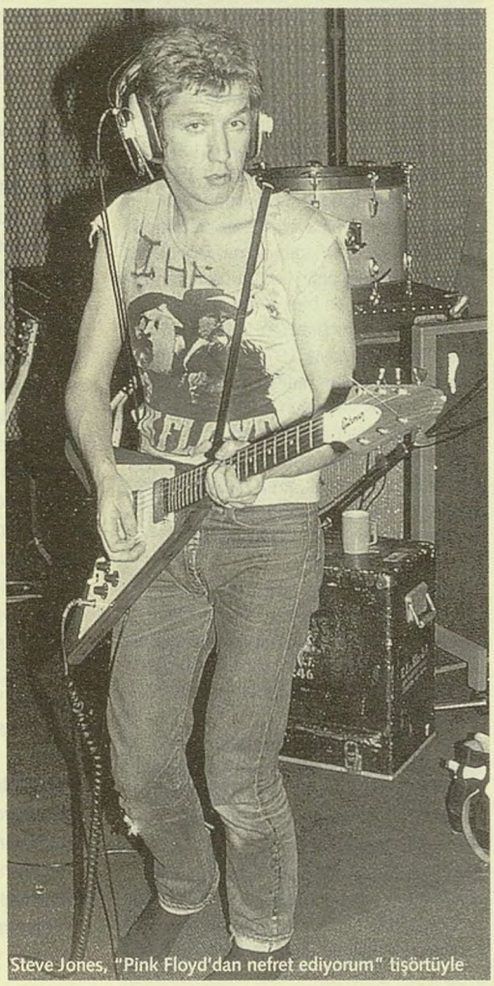
Steve Jones, "Pink Floyd'dan nefret ediyorum" tişörtüyle

çünkü başka çaremiz yoktu.

Gavin Martin: Sex Pistols, ilk kez 6 Kasım 1975'te St. Martin's Art School'da sahneye çıktı. O konser ve sonrakiler hep kaotik ve anarşizan bir manzaraydı.

Paul Cook: Sonradan efsane haline gelen o ilk konser yirmi dakika sürdü. Tepeden tırnağa kaostu.

Johnnny Lydon: Tek bir alkış olmadı.

Paul Cook: Çok saldırgandık o zamanlar. Bu da insanların pek hoşuna gitmiyordu.

Gavin Martin : Glen Matlock, New York Dolls albümlerinin eşliğinde gitarı sökmeye çalışan Steve Jones'a bildiklerini öğretmeye çalışıyordu, ama bunlar Steve için fazla rafine kaçıyordu.

Steve Jones: Glen bana Beatles şarkılarını öğretiyordu, oysa o şarkılar beni hiç ilgilendirmiyordu, ilgilendirse bile beceremeyeceğim ortadaydı. Dolayısıyla aramızda bir çatışma vardı. Ayrıca, dediği gibi çalabilsem, bizi biz yapan sound ortaya çıkamazdı. Glen, ukala bir herifin tekiydi.

Julian Temple: Sex Pistols'la ilk karşılaşmam çok acayipti. Sinema okulunda öğrenciydim ve beş dakikalık bir kısa film ödevi hazırlamam gerekiyordu. Aklımdan The Kinks veya Small Faces'la ilgili bir şey yapmak geçiyordu. Bir gün nhtımda dolaşırken, bir depodan Small Faces'ın bir şarkısının geldiğini duydum. Kapı açıktı, içeri girdim, merdivenleri çıktım. Çok çarpıcı bir görüntüyle karşı karşıyaydım: Görüntüleri, tavırları çok etkileyiciydi. Rotten daha gelmemişti, şarkıyı Steve söylüyordu, yine de gerçek bir karizmaları vardı. Onları daha sonra Central School of Art'taki konserlerinde seyrettim. Etkileyici olan sadece grup değildi, fanları da bir o kadar çarpıcıydı. Şok edici bir görüntüleri vardı, üniforma gibi değildi, tek biçimli değildi, her birinin façası başkaydı. Ve grupla fanları arasında teatral bir ilişki vardı.

Johnny Lydon: Hot Rods, Marquee'de çalıyordu, bir gece (12 Şubat 1976) bir plak şirketine görücüye çıkacaklardı, namımız duyulmaya başlandığı için bizi de davet ettiler.

Neil Spencer: *(gazeteci)* NME adına oradaydım, kulüp yarı yarıya boştu. Pistols moher sveterleri, kirpi saçlarıyla çok özgündü. Onlara benzeyen kimse yoktu. Seyirciler onlara bağırıp çağırıyordu, onlar da aynen karşılık veriyordu. Müzikal olarak heyecan verici ve karizmatiktiler. Sohbet ederken, sonradan ünlenen o lafı ettiler: "Bizim mevzumuz müzik değil, kaos."

Pamela Rooke: *(nam-ı diğer Jordan –Malcolm McLaren'ın asistanı)* Sevgililer Günü'nde Butler's Wharf adlı kulüpteydik. Malcolm, "NME muhabiri burada, onlara sansasyonel bir haber yaratırsak şahane olur" dedi. "Ne gibi?" dedim. "Sahnede soyunsana" dedi. İtiraz ettim, ısrar etti, sonuçta kabul ettim. John olaya soğuk durdu, fakat Malcolm onu da ikna etti. Ve Pistols Iggy Pop'un "No Fun"ını çalarken John büstiyerimi tutup çekti, sahnede öy-

Amerika turnesinde, daha önce değil. Sid ve ben teknisyenlerle beraber otobüsle seyahat ediyorduk, Steve ve Paul ise Malcolm'la uçaktaydılar. Bir grup artık birlikte seyahat etmiyorsa, bitmiş demektir.

1996'da yeniden toplanmanızın sebebi neydi?

Saati geri almamaya yemin etmiştim. Tamam, muhteşem bir şekilde çelişkili davrandım. Fakat grup tekrar kuruldu denemez. Bir geri dönüş değildi bizimkisi, sonsuza dek siktirip gitme turnesiydi. O zamana dek Sex Pistols doğru dürüst sayfayı kapatamamıştı. Hep bir sürü saçmalık olmuştu. Ama şimdi hepimiz grubun tarihe karıştığının bilincindeyiz.

"Filthy Lucre" (Cukka) turnesi para için değildi yani...

O zaman para için yaptığımızı söylemiştim, ama ister inanın ister inanmayın, uydurmuştum. Herkes nasıl olsa böyle düşünecek, bari milleti rahatlatayım dedim. Hem havadan para kazanmadık. Açıkçası boş salonlara konser vereceğimizi düşünüyordum. Kimse gelmiş gelmemiş, umurumda da değildi doğrusu. Maksat grup içindeki bazı meseleleri halletmekti, bunu da yaptık. Bütün eski düşmanlıklar ortaya çıktı. Dokuz aylık turnenin sonunda birbirimizden gerçekten nefret ettiğimizi söyleyebilecek durumdaydık.

Pistols'ın 1978'de dağılmasından sonra kurduğunuz Public Image Limited'ın (PiL) kaderi bu kadar belirgin değil. "Plastic Box" albümü iyi satarsa, PiL'i tekrar kurabileceğinizi söylüyorsun...

Bir Sex Pistols albümü daha yapmam asla, ama PiL'in tekrar faal hale geçmesini isterim doğrusu.

PiL, Sex Pistols tecrübesinden öğrendiklerini uygulama alanı mı oldu?

Pistols bir rock grubunun başarıları ve başarısızlıkları üzerine hızlandırılmış bir kurs gibiydi. Yaşadığımız iki yıl silindir gibi geçti üzerimizden. İşin içinde âlemin sırrına ermek kadar, enkazın altında kalmak da vardı. PiL'in felsefesi Sex Pistols'ınkiyle aynıydı, ama hedefleri daha belirgindi. Daha az şöhret istiyordum. Şöhret yıkım getiriyor. Pistols'da şöhret kazaen geldi. Kısa bir süre için eğlenceliydi, ama biz safça kendimizi akıntıya bıraktık.

PiL'in son albümünden sonra neler yaptınız?

Evde "A Rotten Day" isimli bağımsız bir radyo programı yaptım. Her sabah bağımsız rock müziği hakkında bir dakika konuşuyordum. Amerika'nın diğer eyaletlerinde yayınlanıyordu, ama Los Angeles'da programımı saçma bulduklarından kara listeye aldılar.

1992'de, PiL'in "That What Is Not" albümü çıkmıştı, iki yıl önce de pek ilgi uyandırmayan "Psycho's Path" adlı solo çalışman geldi. O nasıl oldu?

Ara sıra değişik isimler altında tekno single'ları çıkartıyorum. Disko müziğine hep ilgim olmuştur –PiL aslında dans müziği yapıyordu, ama insanlar benim o tür müzik yapmamı onaylamadıklarından, kendi adımla parça yaparsam tutulmuyor.

Psikopatlarla (albüme ismini veren şarkı Wayne Garcey adında bir caniden bahsediyor) ilgilenmenin sebebi, onlarda kendinden bir parça görmen mi?

Hayır, ama aynı zamanda kendimde birkaç kişiyi öldürebilecek potansiyeli de görüyorum. Büyük bir önyargıyla yokedebileceğim insanlar var, ama bunu yapmak beni kötüleştirecek diye, bu güdüleri kontrol ediyorum ve kimseyi öldürmüyorum. Ama Wayne Garcey kendini frenleyemiyor. İçgüdülerle hareket etmek sağlıklı bir durum yaratmaz. Özellikle de kurban açısından!

"Psycho's Path"de tekno ve rave etkisi yoğun. Ecstasy kardeşçe bir sevgi yaratıyor mu sence?

Ne sevgisi ya! Ecstasy bir uyuşturucu! Uyuşturucu! Başkalarını kardeşçe seviyorsan, neden bu sevgiyi yüzeye çıkartmak için bir uyuşturucuya başvurasın ki? Sevmeyip de öyle diyorsan ikiyüzlüsündür. Gaark!

Manic Street Preachers'tan Nicky Wire, ecstasy'nin işçi sınıfını mahvettiğini söylüyor. Ne dersin?

Ecstasy mi mahvetti, Nicky mi? *(gülüyor)* Bu arada o grubu da beğeniyorum, gerçekten. Hem de yıllardır. İlginç çalışmalar yapıyorlar. İşçi sınıfını bence eroin mahvetti. Başka bir maddeyi sorun olarak görmüyorum. Sorun eroin ve crack. Eroin her yerde; fakirlerin toplu konutlarını korkunç mahallelere dönüştürdü. İşçi sınıfı o tozun esiri oluyor, onunla savaşmaya mecali kalmıyor.

Sex Pistols'da çalıp Bee Gees'i sevmenin ne mahzuru olabilir?

Sen de denemişsin, öyle değil mi?

O zamanlar herkes kullanıyordu ve ben de acaip karşıydım. Millet de "denemediysen, hakkında konuşamazsın" gibi laflar ediyordu. Bir cüret, bir cesaret işi gibi görülüyordu. Takıldım ve iğrendim. Ne salaklık! Tanrım! Hadi bakalım, bu sefer de "öyle hemen olmaz, kafasını anlaman için birkaç kere takılman lazım" dediler. Çok iğrenç bir hikaye! Neden devam edeyim? Nereye varacağım? Normale mi döneceğim? Bu salaklık değil de ne?.. Eroin ilk baştan yükseltir, sonra da bütün yaratıcılığını alıp götürür. Başta verdiğini sonradan alıp götürür. Yükselişi 30 saniye, düşüşü üç saat. Kaşıkla verir, kürekle geri alır. Aynen kokain gibi. Küreği de laf olsun diye söylemiyorum, o işler kara toprakta bitiyor. Benim bir acelem yok. Bedenim ayakta durdukça, hayatta olmak istiyorum. Vadem dolunca da durumu kabullenirim. Ama bunu çabuklaştırmaya kalkışmam.

Cobain'in ölümü üzerine dediklerin tepki çekmişti.

Ne düşündüysem onu söyledim. Tam hatırlamıyorum

le çıplak kaldım. Boktan bir hikayeydi.

Ron Watts: *(Club 100'ün menejeri)* Onları davet etmemiştik, ama kalkıp geldiler, "ön grup olarak sahneye çıkmak istiyoruz" dediler, aletlerini kurup çalmaya başladılar. Müthiştiler. Derhal angaje ettim.

Paul Cook: Club 100'de her salı sahneye çıkıyorduk. Bütün punk grupları orada takılmaya başladı. Punk hareketinin motoru o kulüp oldu.

Johnny Lydon: İlk zamanlardaki seyirciler bulvar gazetelerinin klişeleri gibi değildi. Travolta tipleri vardı, süslü püslü Roxy Music'çiler vardı, çizmeli, motorlu tipler vardı. Ve bir sürü kız. Punk olayı, kızların utanacak bir şeylerinin olmaması demekti. Herkesin ve her şeyin harmanlanmasıydı.

Chrissie Hynde: Pistols Club 100'de çalarken Johnny'nin mikrofonla Glen'e saldırdığı olurdu, bayağı fiziksel bir gerilim vardı sahnede.

Chris Spedding: *(gitarist, prodüktör)* Rotten ya sahneden aşağı itilirdi ya da kendisi ifrit olup inerdi. Onları ilk gördüğümde, McLaren bağıra çağıra Johnny'yi tehdit ediyordu: "Sahneye geri dönmezsen taksi paranı vermem!"

Chrissie Hynde: Johnny yalnız sahneyi değil, kulübü terketmişti: Malcolm arkasından koşturmuş, geri çevirmeye çalışmıştı. O sırada grup sahnede çok gergindi. Sonunda Steve Jones dayanamadı, gitarının tellerini kopardı. 15 dakika sonra Johnny geri geldi, sahneye çıktı ve ilk cümlesi şu oldu: "Peki, sırada ne var?" Grubun konsere devam edememesinin sebebi, Steve'in kabahati gibi olmuştu.

Joe Strummer: *(O zamanlar, 101'ers'ın gitaristi)* Bizden bir ışık yılı ilerideydiler. Biz sarhoşlara "Route 66"i çalıyorduk, "n'olur bizi sevin" havasındaydık. Onlarsa "ne düşündüğünüz hiç sikimizde değil, dalyarak herifler, bunu çalacağız ve kafamıza göre çalacağız" tavrındaydı. Başka bir yüzyıldan geliyorlardı. Aklım şaşmıştı.

Tony Wilson: *(TV sunucusu, program yapımcısı)* Onları Manchester'da seyrettiğimde (4 Haziran 1976) olayı anlayamamıştım –"Steppin Stone"u çaldıklarında ayıldım. Çok derinden heyecan verici oldukları aşikârdı. Steve Jones henüz takım elbiseliydi ve Townshend'i taklit ediyordu. Konserden sonra hemen yapımcımı aradım ve onları şovumuza çıkarmamız gerektiğini söyledim.

Chrissie Spedding: Onlara müzikal açıdan yapabileceğim tek katkı, müziklerini banda almaktı. Stüdyoda, onlara sadece repertuarlarını çalmalarını söyledim. Ve ortaya beş saatlik bir kayıt çıktı.

Caroline Cook: *(gazeteci)* Chris Speding onlara özgüven aşıladı. Pistols'ın ilk demo bandı için "son yirmi yılın rock'n roll'unun en güçlü ifadeli gitar cümleleri" demişti.

Tony Wilson: Yapımcım Pistols'ı bir kere daha izlememi söyleyince, Midsummer Music Festival'daki konserlerine gittim. Dışarda parlak bir güneş vardı, fakat içerisi loş ve kasvetliydi. Sahnenin önündeki seyirciler yarım ay şeklindeydi. Sonra anladım ki, meğer o boş bırakılan alan Johnny'nin tükürmelerine karşı tedbirmiş.

Johnny Lydon: Sheffield'deydik, Clash'in ilk defa sahneye çıktığı gündü. (4 Temmuz 1976). Strummer ve ötekilerinin hali tavrı çok boktandı. Aralarında bir tek Keith Leevene'le doğru dürüst konuşabiliyordum. Menejerleri Malcolm'un eski ortağı Bernie'ydi. Aralarında rekabet vardı; Bernie kendi topluluğuna anti-Pistols bir tavır almaları için baskı yapıyordu, güya punk'ın gerçek kralları kendileriymiş gibi davranmalarını istiyordu.

Glen Matlock: Clash sahneden indikten sonra Johnny'ye fikrini sordum. Başarılı olmalarını istiyordum, çünkü Clash'ten Mick (Jones) kankamdı.

1977: Sid Vicious, Steve Jones, Johnny Rotten (Lydon), Paul Cook

ama, söylediklerim arasında ne kadar salak ve sorumsuz olduğu da vardı. Hayatı elimden geldiği kadar uzun yaşamaya ve tadını çıkartmaya bakıyorum. Kendimi bundan mahrum bırakmak aptalca geliyor. Kimse bana onun hassas bir ruhu olduğunu söylemesin. Hassas olsaydı, başka insanlara karşı sorumlulukları olduğunun farkında olurdu. Kolay yolu seçti ve gözümde bencil bir insan haline geldi. Bunu yapmak için çok bencil olmak lazım. Çevresinden büyük destek görebilirdi. Bu yüzden ona acıdım. Onunla çalışmak istiyordum. Bu yüzden de kızıyorum. Sid ve Nancy efsanesine mi kapıldı? Bunların hepsinde hikaye tekrarlanıyor mu? Kız arkadaşının Sid ve Nancy üzerine bir filmde rol almak istediğini duydum. İyi de, neden o rol? İşte bunu merak ediyorum. Bu öylesine bir hikaye mi, yoksa 70'lerin baba - eroinci kavramını benimsemek mi? Pistols felsefesi o boktan rock'n'roll mitolojisine karşı çıkmaktı.

O mitolojinin bir de sınıf atlama bahsi var...

Seni asla aralarına almazlar. Baksana, şişko ihtiyar Elton John bile şövalyelik ünvanını yıllarca peşinden koştuktan sonra alabildi. Onu da arka kapıdan aralarına aldılar ki, bu çok acıklı bir durum. Keith Richards, Elton John'un ölü sarışınlara şarkı bestelediğini söylediğinde hak verdim, bunu ben akıl edemezdim. "Candle In The Wind'miş! (Rüzgardaki mum) Hakarete bak! Öyle miydi gerçekten? Ben daha da anlamsız olduğuna şahidim. *(geğiriyor)* Fitili olmayan bir mumdu o. Bir bira istiyorum. İşeyip geleceğim. *(tuvaletten dönüyor)* İsterseniz beni vurun, ama konuşacağım. *(bir kahkaha atıyor, teybe yaklaşıyor)* Bir boka yaramaz bir sürtüktü o. Hele şu saçma sapan cenazeyi seyretmek... Burada, Los Angeles'da, millet televizyon ekranlarını gözyaşına buladı. Kafaları basmıyor ki! Peki, o cenazenin masraflarını kim ödedi? Kraliyet ailesiyle meselem hep bu olmuştur: Paralarını ben veriyorsam haklarında canımın istediğini söylemeye hakkım var. Bu benim olduğu kadar başkalarının da parası. Söylediklerim hoşlarına gitmiyorsa, ödediğim vergileri geri versinler, ben de fikirlerimi kendime saklayayım.

Orta sınıflara üstün oldukları öğretilir. Bunu kabul eden pisliktir.

Tony Blair hakkında ne düşünüyorsun?

Nefret ediyorum! *(kahkaha atıyor)* Ona tahammül edemiyorum. Gırtlağını ağır ağır sıkarak öldürmek istiyorum. İğrenç herif! En çok da konuşma tarzı sinirime dokunuyor. Yardımcı öğretmen gibi. Bu o kadar bariz ki, neden bunu kimse göremiyor, anlamıyorum. Yoksa halk bunu mu istiyor? Ben İşçi Partisi'nin iktidara gelmesini isterim ama, bu İşçi Partisi'nin değil. Bereli sendika memurlarının yönettiği eski İşçi Partisi'ni de istemiyorum. Onlarla hiç alakam olmadı. İkisinin arasında bir şey olabilirdi. Blair bu köprüyü kurabilirdi ama yapmadı. O kadar iğrenç, o kadar Marks & Spencer suratlı ki... Sapına kadar muhafazakâr siyaset yapıyor. Blair'den nefret ediyorum. Bence iğrenç, yılışık bir üçüncü sınıf avukat gibi. Çevresinde öyle bir hava yaratıyor. *(öğürüyor)* Tepeden tırnağa yalan.

1993'te yayınladığın otobiyografini, "Rotten: No Irish, No Blacks, No Dogs"u yazmak nereden aklına geldi?

17 yıldır yalanın dolanın içindeyim. Başkalarının yarattığı bir karakter olmak ağır gelmeye başlamıştı, benim yerimi ve anlamımı başkaları belirliyordu. Buna katlanmak biraz güç.

Yani gerçekleri yazmak istedin.

Bence geçmişteki hayat görüşüm oldukça geçerliydi ve bugüne kadar dikkate alınmadı. Ben de üzerine gitmedim, ama sözlerimin hep ardında durdum ve fikirlerim hiç değişmedi. Savunmaya geçtim çünkü ben bu işi para için yapmıyorum. Ne diyorsam onu kasdediyorum.

Günümüzün rock müziğiyle, özellikle de Oasis'le aran pek iyi değil galiba.

İyi çocuklar, ama müzikleri berbat. Annem ve babam 60'ların o boktan müziğini dinlerlerdi. Ben de çileden çıkardım. Sex Pistols yirmi yıl önce birçok kapı açtı, şimdiyse oturup Oasis'in bu kapıları kapatmasını seyrediyorum. Çok dandikler.

Spice Girls'ü nasıl buluyorsun?

Hoşuma gidiyorlar, çünkü oldukları gibiler, başka türlüymüşler gibi yapmıyorlar. Eğlenceliler ve gençlere teselli kaynağı oluyorlar. Spice Girls, Sex Pistols gibi dans müziği yapıyor. Onları o kadar seviyorum ki, oyuncak bebeklerinden bile aldım.

Şu anda 16 yaşında ve İngiltere'de olsaydın, ne yapıyor olurdun?

Eğlence olsun diye Spice Girls'e katılırdım. Spice Girls'e girerdim daha doğrusu. *(kahkaha atıyor)* Tamamen haybeciler, tam da İngiltere'nin ihtiyacı olan şey.

Punk'a takılmaz mıydın?

Ortada punk diye bir şey mi var? Bir Pistols vardı, tamam. Pistols'un orta sınıfa hitap eden Clash diye çok güzel bir kopyası da yapıldı. *(geğiriyor)* Ama slogancılığın ötesine geçemediler. Evde hiç punk albümüm yok, ama Pistols albümlerim var. İkisinin arasında fark var. Dans etmeye bayılırım. Disko müziği hastasıyım. Sex Pistols'da çalıp Bee Gees'i sevmenin ne mahzuru olabilir? Eskiden böyle düşünceler sakıncalı görülürdü, çünkü zevkin her tür müziği kapsayabileceğini anlayamıyorlardı. Kendini sınıflaman ve bunun dışındaki her şeyi reddetmen bekleniyordu. Reggae ancak moda olduğunda haber niteliği kazanabildi. Disko müziği o zamanın müzik dergilerinde hiç tutulmadı. Çok yanlış. Hepsi müzik, hepsi eğlence

John Povey: *(The Pretty Things)* Pistols'ın çok güçlü bir performansı vardı, fakat o güne kadar gördüğüm en detone gruptu.
Paul Weller: Sahneye son çıkan grup onlardı, sabahın altısında filan. Onları gördüğümde, "tamam" dedim, "bu olayın bir parçası olmalıyım."
Glen Matlock: İkinci demo için stüdyoyada geçen günler (13-18 şubat 1976) fecaatti. Sürekli, sahnede çaldığımızdaki sound'u elde etmek istiyorlardı, ama o sound'un ne zaman iyi olduğunu kestiremiyorlardı. Ne zaman "doğru sound"u yakaladığımızı düşünseler, "hızlı, daha hızlı" demeye başlıyorlardı. Malcolm ve yanındakiler bize sürekli kokain ikram ediyordu, sahnedeki hali yakalayalım diye. Herhalde bir servete malolmuştur.
Chris Parry: *(Polydor temsilcisi)* Onları ilk defa Barbarella's'da (14 Ağustos 1976) dinlemiştim. Bana çekici gelen şey, o çıplak garaj sound'uydu. Enerjinin, cinsî cazibenin, haşarılığın, isyanın karışımıydı –kısaca harfiyen rock'n'roll'du. Tavırları, kılıkları ve fanları da ayrıca hayranlık vericiydi.
Nick Hobbs: *(EMI temsilcisi)* Onları ilk defa Clash ve Buzzocks'la sahne paylaştıkları konserde (28 Ağustos 1976) dinlemiştim. Karın boşluğumda yarattıkları duyguyu ölünceye kadar unutamam. Bir fan olduğum günleri, endüstriyle ilişkimin olmadığı zamanları hatırlattılar bana. Aynı zamanda kafamdan "pek iyi değiller" düşüncesi geçiyordu. O gece uyku tutmadı, EMI'ın Pistols'la işbirliği yapıp yapamayacağını tarttım durdum.
Tony Wilson: "So It Goes" adlı TV programının kaydı (1 Eylül 1976) bir fecaatti. Önce epey bir içtiler, şarkılar üçbuçuk dakika olması gerekirken yedi dakikaya vardırdılar, sonra da aletlerini parçaladılar. Seyirci dondu kaldı. Mutlak bir sessizlik olmuştu. Sadece kontrol kabininde hangisinin kafasını kırsam diye volta atan yapımcının ayak sesleri geliyordu.
Phil Collins: *(Genesis)* "So It Goes"u bir ahbabım videoya çekmişti, meraktan seyrettim. Bütün gördüğüm yeteneksizlikti.
Glen Matlock: McLaren'la onu resmen Pistols'ın menejeri yapan bir sözleşme imzaladık. (20 Eylül 1976) Bir noter geldi, sözleşmeyi okudum, yüzdelerle ilgili kısmına biraz takıldım, ama John hiç iplemedi, okumadı bile. "Okudun mu?" diye sordu. "Evet" dedim. "Sakat bir şey, varsa sorumlusu sensin" dedi ve imzaladı.
Johnny Lydon: Avukatımız yoktu, "bu gece imzalamazsanız, bir daha sözleşme filan yok" diyorlardı. O yaşlarda insan naif oluyor, bu tür şeyler üzerine düşünmüyor. Gözleriniz sadece büyük harfli "kontrat" kelimesini görüyor. Alacağın 100 bin pound'u düşünüyorsun, ömür boyu onun bedelini ödeyeceğin aklına gelmiyor.
Chris Parry: Club 100 Punk Festivali'ndeki konserleri bugüne kadar gördüğüm en iyi performanstı. Cavern'deki Beatles veya Marquee'deki Led Zeppelin gibi bir şeydi.

Sonrası malum: Plak şirketleri arasında gidip gelmeler, İngiltere'yi sarsan, birçok plak mağazasının raflarına koymayı reddettiği single'lar ("Anarchy in the UK", "God Save The Queen"), gruba Matlock'un yerine katılan Sid Vicious'ın sansasyonel kişiliğine tutulan medya projektörleri, "Never Mind The Bullocks" adlı ilk (ve aslında tek) albümleri, turneler, medyanın şamatası... Ve grubun kariyerine nokta koyan Amerika turnesi. 14 Ocak 78'de, San Francisco'da 5000 kişinin önünde Lydon'ın "siz hiç aldatıldığınızı hissettiniz mi?" diyerek sahneyi ve grubu terketmesi... Pistols'a ne oluyor demeye kalmadan, Lydon tarafından PiL'in kurulması, Sid Vicious'ın kız arkadaşını öldürmekten tutuklanması, kefaletle serbest bırakıldığı günün ertesinde fazla doz eroine kurban gitmesi... Sex Pistols o günden beridir yok. Ama hâlâ var. Çünkü nostalji değil. Tarih.

için. Eğer bir müziğe hayat şekline aykırı diye kulak tıkarsan, senin hayatın şekilsiz demektir. Düzenin esiri olursun.

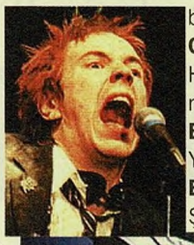

Rap'i nasıl buluyorsun?
O kadar kendisiyle meşgul ki, sinir bozuyor. İyice korkunçlaştı. Halbuki iyi bir başlangıç yapmıştı. Çok renkliydi, çok kültürlüydü ve sınırlaması yoktu. Sonraları o saçma "sadece siyahlar" tavrına kendilerini hapsettiler. Siyah müziğine dönüştüğü halde sorunlar bitmedi, şimdi de birbirlerine en korkunç saygısızlıkları yapıyorlar. Sebebi, plak firmalarının manipülasyonu ve rap'çilerin kısıtlandıklarına uyanamayacak kadar salak olmaları. Kafalarında daha geniş bir dünya açıklaması yok.
Beğendiğin kimse yok mu?
Olmaz mı... Prodigy'nin Keith Flint'i, Nusrat Fateh Ali Khan, Robert Mapplethorpe, Martin Scorsese... "Kızgın Boğa"yı çekerken beni sete davet etmişti. Harvey Keitel'le de "Order of Death" de oynamıştım, Keitel fanları o filmi bilmiyor olabilir.
Oyunculuk hoşuna gitti mi?
Hayır, hiç bana göre değil.
Yaşlanmanın senin üzerinde ne gibi etkileri var?
Allah bilir. Öyle yaşıyoruz işte, önümüze çıkan köprüleri de aşmaya çalışıyoruz. Ama geçtiğin bütün köprüleri yakmamak lazım, bunu öğrendim ben.
Grup halinde yapılan şeylere katılmıyorsun pek...
Herkesin aynı şeyi giydiği ortamları hiç sevmedim. Bireyi yokeden her şey yanlıştır.
Bu yüzden yalnız kalmıyor musun?
Hayır, tam tersine. Kurulan her arkadaşlık, birbirini kullanmak yerine, tam manasıyla dürüstlük getiriyor. İnsanları üçüncü sınıf fikirlerine destek olsunlar diye kullanmıyorsun. Fikirler karşılaşıyor ve bu da çok iyi bir şey.
Üye olduğun bir grup var mı?
Hayır. Üye olduğum tek yer Alice Cooper fan kulübüydü! Gerçekten. Gönderdiğim on doların karşılığında onlar da bana birkaç tavuk tüyü ve bir de not gönderince çok sinirlenmiştim.
Los Angeles'da en azından "Adsız Alkolikler"e üye olunuyor sanıyordum.
Öyle bir moda var, değil mi? Ne yazık ki ben içkiyi seviyorum ve bunu bir sorun olarak görmüyorum.
Bağımlılığı olan biri değil misin?
Hayır. Ben bağımlı kişiliğe falan inanmıyorum. Bence insanlar tembel ve çalışkan olarak ikiye ayrılırlar. Tembel insanların başı belaya girer.
Hiç terapi gördün mü?
Hayır. Alınteriyle kazandığın parayı gidip de terapiste vermek çok salakça. Herkesin sorunu var. Seni belki de dinlemeyen, belki de durumu seninkinden de boktan olan birine saatte 500 dolar vermek için nasıl bir göt olmak lazım acaba? Sorunların varsa, onlarla uğraş. Kendinle konuş. Eğer hayatında bir şeyler yanlış gidiyorsa, kendine "neden?" diye sor. Aynı hataları tekrarlama.
Kadınlarla ilişkiye geç yaşta başlamışsın...
Korkuyordum. Seksten korkuyordum. Ama korkumu çabuk atlattım. *(gülüyor)* Neden korktuğumu bilemiyorum.
Kadınları cezbettiğinin farkında mısın?
Farkında olmam gereken şey, birçok kadının benim kim olduğumla değil, ne olduğumla ilgilenmesi. Öyle gönül gezdirmeye gelmem ben, sadık bir insanım. Kendimi laf olsun diye vakfetmem. Bu açıdan disiplinliyimdir ve bunu bir sorun olarak görmem. Baştan çıkartılamam, çünkü istediğim bir şey değil o.
O zaman tekeşlilik senin için bir mesele değil.
Hayır. Bence tekeşlilik çok doğal. Birçok insanın tekeşli olmadığını görüyorum, bu da doğal.
Bir erkeği çekici bulduğun oldu mu hiç?
Yok canım. Barbar kokarcalar!
Evlilik nasıl gidiyor?
Şahane. Hiç sorun yok. Bir taahhüte girdim ve onu yürüteceğim, çünkü öyle haybeden değil, düşünüp taşınıp aldığım bir karar bu. "İşte" dedim, "hayatımın sonuna kadar kavga etmek istediğim insan". Emin ol, kavgalar şahane oluyor. Biraz vahşi, ama çok eğlenceli. Eğer kavgalara bu gözle bakarsanız, öğretici de olurlar. Birbirinden nefret edip küçümsemeye başladın mı, valizini toplama zamanın gelmiştir. Benim evliliğimde böyle olmadı, olacağını da sanmıyorum. Eğer aynı fikirleri paylaşsaydık, hayat dayanılmaz sıkıcı olurdu.
Bunlar iş hayatı için de geçerli mi?
İş ahlâkım çok sıkıdır. Stüdyoda bir kabusa dönüşebilirim, ikinci sınıf işlere peki demem. Bir sürü insan dumanlı ya da sarhoş kafayla stüdyoya gelip doğru dürüst iş çıkartacaklarını sanıyor. Buna tahammül edemem. Uzun vadede yalnız kendiniz acı çekmezsiniz, size saygısı olan insanları da yarım yamalak işinizle kazıklarsınız. Bu yüzden Happy Mondays takılmıyorum.
Aldığın en önemli hayat dersi neydi?
Babamın şu sözleri: "Defol git, seni beceriksiz tembel." Babam kendi ayaklarımın üstünde durmamı sağladı. Baba evinden ilk fırsatta ayrıl ve hayatının sorumluluğunu üzerine al. Hayat kötüye giderse dur, düzelt. Sızlanıp durma.
Thatcher ağzı değil mi bu?
İş deyince senin aklına sabah 9 - akşam 5 mesaisinden başka bir şey gelmiyor da ondan. Ben kendimi eğiterek, Tanrı'nın bana verdiği beyni kullanarak işlerimi başka yollarla yürütmenin yollarını keşfettim. Şunu açıkça söyleyebilirim: Kütüphaneleri yabana atma. Onların bir sebeb-i hikmeti var.

O Marks & Spencer suratlı Blair'i girtlağını sıkarak öldürmek istiyorum.

Sualtı biyolojisi seni hâlâ cezbediyor mu?
Aslında bu dalda okumak istiyorum, ama iş çok vaktimi alıyor. Her şey Jaws'la başladı. Köpekbalığı star olmuştu, ben de köpekbalıkları hakkında bilgilenmek istedim.
Pistols'dan yeni haberler duyacak mıyız?
Umarım duymayız. O heriflerin ne yamyam olduklarını hesaba katarsak, muhtemelen bir araya gelmeye çalışacaklardır. Ama ben buna katılmayacağım. Geçen sene benden nefret ettikleri için yerime Axl Rose'u alacakları dedikodusu çıkmıştı. Ben de "harika, çürük yumurta atmak için ideal ortam olacak" diye düşündüm. Bizimkilerin kafaları pek çalışmaz.
87'de belki de sadece on yıl daha müzik yapacağınızı söyledin. Şimdi ne düşünüyorsun?
Belki de sadece bir on yıl daha müzik yapacağım. Bilmiyorum. Yeni fikirler üretemeyip sıkılınca bırakacağım, henüz o noktaya varmadım ama. Yaptığım işi hakikaten seviyorum. Hayatımda başıma gelen en iyi şey, istediğimi yapma özgürlüğümün olması. Müzik işinde kurallara uymak zorunda değilsiniz. Ben kuralları çiğnemenin tipik bir örneğiyim. Bu açıdan başarılıyım sanırım. Listelerdeki rakamlara bakmam. Reklam falan yapmadan arada sırada bir parça hit oluveriyor, nasıl olduğunu ben de anlamıyorum.

Çeviren: **Ali Yıldızay - Yücel Göktürk**

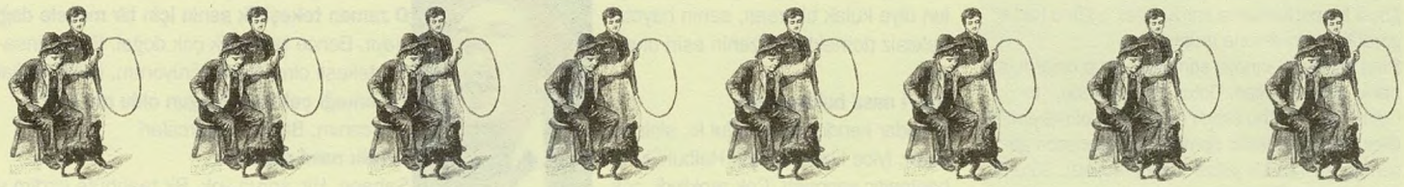

a→

ANNA KAVAN

Gerçek adı Helen Emily Woods. Yarı otobiyografik, psikolojik çöküş ve kendini yoketme temalarıyla örülü eserleriyle tanınan İngiliz romancı ve hikaye yazarı... 1901'de Cannes'da doğdu. Zengin bir ailenin çocuğu olarak çok seyahat etti. Avrupa ve California'da büyüdü, eğitimini tamamladı. Babası intihar ettiğinde, Helen 13 yaşındaydı... 17 yaşındayken Donald Ferguson'la evlenip Birmanya'ya gitti. Burada yazmaya başladı. Bir oğlu oldu. İkinci evliliğini 1931'de ressam Stuart Edmonds'la yaptı. Bu evlilik de onu İngiltere'ye sürükledi. Londra'ya yerleşene kadar Fransa, İsviçre, New York, Avustralya ve Yeni Zelanda'da yaşadı. Belkemiğindeki ağrılı hastalık yüzünden eroin bağımlısı olmuştu, otuz yıllık bu gerçek ölene kadar bilinmiyordu, ta ki arkadaşı yazar Rhys Davies ölümünden sonra yayımlanan "Julia and the Bazooka" kitabının önsözünde bahsedene kadar.

Yazarken düzenli olarak amfetamin de kullanıyordu ve iki kere uzun sürelerle İsviçre ve İngiltere'de psikiyatri servislerinde yattı. Depresyonları sırasında da yazmayı sürdürdü. Soğuk, bencil ve çekici bir kadın olan annesiyle başı dertteydi. Kitaplarında bu tür bir anne figürüne hep yer veriyordu. Bilinen, en az üç kere intihara teşebbüs ettiğidir: 1938'de ikinci evliliğinin yıkılmasından sonra, 1942'de oğlunun II. Dünya Savaşı'nda ölümünün ardından ve arkadaşı Dr. Karl Theodor Bluth'un ölümüyle.

Hayatı boyunca zor bir insandı, ama sonlarına doğru iyice anti-sosyalleşmiş, münzevi hayatı yaşamaya başlamıştı. Onu sorunları ve tuhaflıklarıyla kabul eden birkaç yakın arkadaşı vardı. Defalarca intihara teşebbüs edip "dönse" de, ölümü doğal nedenlerden oldu: Rhys Davies, aralık 1968'de Anna'yı ölü bulduğunda yanındaki şırınga doluydu...

Anna Kavan, başarılı bir yazar olmasının yanında çok yetenekli bir ressam (acı çeken kadınlar üzerine tuhaf tualleri vardı) ve başarılı bir iç dekoratördü.

1920 ve 1930'lardaki geleneksel hikayeler üzerine kurulu ilk romanları evlilik adı Helen Ferguson adıyla yazılmıştı. En dikkate değer olanı, şiddet dolu bir evlilik yaşayan bir kadını anlattığı "Let Me Alone" (Beni Rahat Bırak -1930). 1939'da New York'a taşındıktan sonra, "A Stranger Still" (Sakin Yabancı - 1935) romanında yarattığı karakterinkini alarak adını resmen Anna Kavan olarak değiştirdi. Böylece kitapları alfabetik olarak da Kafka'nınkilerle aynı raflarda yerini aldı.

Kavan'ın hikayeleri ve romanları insan beyninin karanlık ve alacakaranlık bölgelerini keşfediyor, ama gördüğümüzün ne olduğunu anlayacak kadar bir ışık da veriyordu. Anais Nin, "Asylum Piece" (1940) için "Kafka'ya eşdeğer bir klasik" yorumunu yapıyor. Buz tutmuş bir arazide, bir kadının peşindeki adamı anlattığı "Ice" (Buz - 1967) Kavan'ın başyapıtı kabul edilir. Kimi zaman bilimkurgu sınıfına alınsa da belki de Kavan'ın en Kafkaesk kitabıdır.

AUNG SAN SUU KYI

1991 Nobel Barış Ödülü sahibi Birmanyalı kadın halk hareketi önderi. 19 Haziran 1945'te doğdu. 1947'de İngiliz yönetimine karşı bağımsızlık mücadelesi verirken katledilen milli lider General Aung San'ın kızı. Annesi Daw Khin Kyi de diplomattı, Hindistan'a vali olarak atanınca Delhi'ye gittiler. Oxford Üniversitesi'nde felsefe, politika ve ekonomi okudu. 1969 - 1971 yılları arasında New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği bütçe komisyonunda görev aldı. 1972'de Bhutan'da Dışişleri Bakanlığı'nda araştırma görevlisi olarak çalıştı, Dr. Michael Aris'le evlendi. 1973 ve 1977'de oğulları dünyaya geldi. 1988'de annesi kalp krizi geçirince hep birlikte Birmanya'ya gittiler. O sırada başkent Rangoon'da patlayan öğrenci hareketlerinin içinde buldu kendini. Ailesini gönderip kendisi bir süre daha kalmaya karar verdi. Ve bir daha da ülkeden çıkamadı, ailesini göremedi. Ülke çalkalanıyordu, askeri yönetim altında binlerce kişi öldürülmüştü. Eylül 1988'de Ulusal Demokrasi Birliği kuruldu ve başına da Aung San getirildi. Aralık ayında ölen annesinin cenazesi büyük kalabalıkları çekti ve askeri düzene karşı bir protesto gösterisine dönüştü. Ordunun silahları üzerine doğrultulmaya başlandı. 1989 yılında ev hapsine mahkum edildi. Ziyaretine gelen öğrencilerin yaka paça götürülmesini protesto etmek için açlık grevi yaptı. Alıkoyulmasına rağmen, lideri olduğu Ulusal Demokrasi Birliği seçimlerde ülke genelinde sandalyelerin yüzde 82'sini kazanınca, askeri cunta ülkenin henüz demokrasiye hazır olmadığı gerekçesiyle seçim sonuçlarını feshetti. 12 Ekim 1990'da gıyabında Rafto İnsan Hakları Ödülü verildi. Birleşmiş Milletler sekreteri Perez de Cuellar, kocası ve çocuklarıyla yaşayabilmesi ya da Birmanya'dan ayrılabilmesi için girişimde bulundu. Gene gıyabında Sakharov Ödülü aldı (Avrupa Parlamentosu İnsan Hakları Ödülü). 1991'de Nobel Barış Ödülü'nü almasının ardından, Nobel Komitesi Aung San'ın ödül karşılığı olan 1.3 milyon doları Birmanya halkının sağlık ve eğitimi için bir fona ayırdığını açıkladı. 1995'te ev hapsinden kurtulmuş görünmesine rağmen, uygulamada hareket ve konuşma özgürlüğü halen kısıtlı. Telefonu kesik. Posta hizmetinden yararlanamıyor. İnsanların korku içinde yaşadığı, tehlikeli diye ünversitelerin kapatıldığı, cep telefonu bulundurmanın hapis cezası getirdiği Birmanya'da umudun ve cesaretin sembolü Aung San Suu Kyi. Prostat kanseri olan kocası Birmanya'ya gelmek istedi ama vize verilmedi, "sen git" dendi Aung San'a. Giderse bir daha ülkeye sokmayacaklarını bildiğinden reddetti bu "özgürlük" teklifini. Kocası 1999'da öldü: "Benim tercihim her zaman ülkemden yana oldu, ama yine de insanlar özel hayatları ve politik inançları arasında seçim yapmaya zorlanmamalılar."

g→

GULYABANİ

Akşam oldu. Temiz beyaz entariler giydik. Saçlarımızı döktük. Ellerimizde buhurdanlar, hanımefendi önde, biz alâmeratibihim tulânî bir hat üzerine arkada, benim o zamana kadar girmemiş olduğum o gizli iç bahçeye çıktık. Kamer, asırlık ağaçlara envarını mebzulen dökmüş, içinde birkaç kurbağa vakvakası işidilen büyük bir havuzun yeşil suları mehtaba karşı bir ayna inikâsiyle parlıyor; duvar kenarlarını tamamiyle enzardan gizliyen eşçarın mehip, esraralût gölgeleri kalblere heras veriyordu.

Zâkirimiz Ruşen abla idi. Türkçeye, Arapçaya, hasılı elsine-i beşeriyeden birine nispeti müşkül, gayr-i münfehim elfaz-ı garibeden müterekkip mavalımsı bir makam tutturdu. Biz, bu tekke-i cinin nişinanı avaz-ı zâkire "hu"lar ile dem tutarak usul-i besteye ayak uydurarak havuzun etrafını devre başladık. Döndük, döndük, döndük, belki bir saat oldu. Arabın boğazında kudret-i teganni, bizim bacaklarımızda yürüyecek hal kalmadı. Etraftan kurbağalardan başka bu deveranımızın bir müstemii, bir seyircisi yoktu. Bu ayin-i acîbin pek acemisi olduğum için zuhur edecek ahvale intizaren taaptan, meraktan bitiyordum.

Ablanın yorgunluktan sesi çatal çutal oldu. Biz yine dönüyor idik. Nihayet yüksek ağacın birinden "hu hu hu" sada-yi matemengiziyle bir baykuş öttü. Dehşetten içim titredi. Biz bu kumandaya karşı tatil-i deveranla yanyana bir sıraya dizildik. Yerlere kadar boyun kestik. Arkasından "garara.. gurara.. garara.. rara..

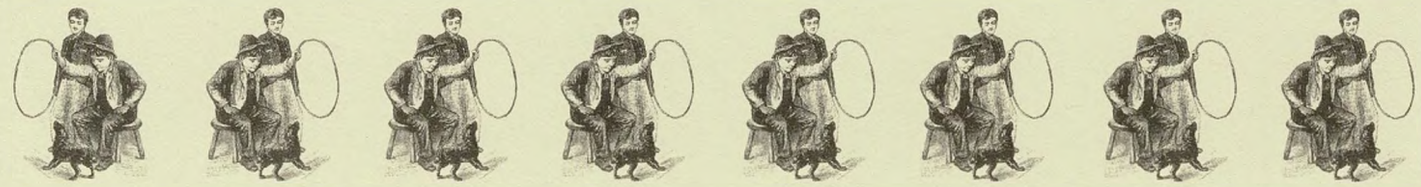

ra.." suretinde insanla boru sesi arasında bir şey öttü. Biz bu ikinci kumandaya da derin birer boyun daha kestik.
Derhal çifte nara refakatiyle çığırtmaya benzer bir düdük sesi işitildi. Pek garip bir curcuna havası başladı. Etrafta bir şey görünmüyor, bu âhenk ağaçların altından, karanlıklardan geliyordu.
Peri zâkirleri avaza girişti. Besbelli benim şerefime olacak güfteler Türkçe idi. Bu curcuna usulüne ayak uydurarak biz de sıçramıya başladık. Çifte nara ile düdüğün ahengine tatbiken söylenen elfaz-ı garibe şunlar idi:
"Haseki, dreski, pösteki / Nal teki, sendeki, bendeki / Düm tek, düm tek, düm tek / Haydi yavrum bir tek, bir tek / Mertek, köstek, ördek / Gerçek, gevşek, gerdek //...// Haydi baba bum / Mum, kum, rum / Gözlerini yum / Ağzını aç / Geliyorum kaç / Onbeş kırbaç / Kulaç, kulaç // Çabuk, lâçka / Maçka, plâçka // Haydi babam kertenkele / Nerden gele? / Sana gele, bana gele / Hergele, küt, pat / Kıpırdama yat / Dayağımı tat..."
Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Gulyabani*, 1912

h→

HELEN

"Yeryüzünün en güzel kadınını senin yapacağım." Paris hiç mi hiç duraksamadan elmayı Aphrodite'e verdi... Daha sonra Paris ve arkadaşları Aphrodite'in sözünü ettiği güzel kadını aramak için gemilerle yola koyuldular. Ve ilk olarak Sparta'ya vardılar. Paris, sarayda Sparta kralı Menelaos'un karısı Güzel Helen'le karşılaştı ve Aphrodite'in sözünü ettiği kadının Helen olduğunu anladı. Çünkü Helen gerçekten de yeryüzünün en güzel kadınıydı. Çok geçmeden Menelaos'un Girit'e gitmesi gerekti. Onun yokluğunda Paris, Helen'e olan sevgisini açığa vurdu. Menelaos'un tüm varsıllığının Troyalıların gemilerine yükletilmesi ve kendisiyle birlikte Troya'ya gitmesi için Helen'i kandırdı. Ve meşhur Troya Savaşı'nın temelleri atılmış oldu...
... Helen ağlıyordu: "Keşke Sparta'daki güzel evimi bırakıp buraya gelmeseydim! Paris'i dinlerken aklım başımda değilmiş. Troya Akhaların eline geçerse, ne olacağımı kim bilebilir? Menelaos bana ne yapacak? Öldürecek mi yoksa? Öldürecekse burada Troya'da ölmem daha iyi..."
...Menelaos elindeki kanlı kılıcıyla Helen'e dönük duruyordu. Onu öldürmek geçiyordu içinden. Ona bir an baktı. Kenti yakmakta olan yalımların ışığı altında yılların etkilemediği güzelliğini gördü Helen'in. Bu güzellik karşısında hıncını unuttu. Kendi amacını da, Helen'in yaptığı büyük yanlışı da unuttu. Kılıcını yere bıraktı, onu yavaşça elinden tuttu, birlikte dışarı çıktılar. Daha sonra da Sparta'ya dönüp uzun yıllar mutlu yaşadılar.
Homeros, *İlyada*

p→

PİLAV

Seyyar pilavcı Mustafa, Beyoğlu'nda, Büyükparmakkapı sokağının Hasnungalip sokağına 'T' yaptığı yerde kamu hizmeti icra ediyor. Mustafa'nın pilavı az yağlı, neredeyse yağsız, kuru, tane tane. Tabağı küçük ama porsiyonu doyurucu, nohutu da bol. Ayranı çok duru ama her zaman çok soğuk, karabiberi ise yaramaz, baharsız.
Pilav kaça?
250 bin abi...
Tavuklusu?
400 bin abi...
Kaç kardeşsiniz siz?
Beş... Benden küçük iki kardeşim var. Bir kız bir erkek, ikisi de dilsiz abi.
Nerelisin?

Söyleşi: Ümit Bayazoğlu, foto: Yasemin Yıldız

Vanlı, Muradiye'den... Ayran vereyim mi abi?
Yok, teşekkür... Bu arabada şimdi kaç kilo pilav var?
On kilo abi...
Nasıl yapıyosunuz bu pilavı?
Valla bilmiyorum, abim yapıyor...
Canım, gizli yapmıyor herhalde...
Yok, saklı yapmıyor. Pirinci çiçek yağında kavuruyor. Nohut koyuyor...
Soğan?
Yok, soğan kavurmuyor. Sonra üstüne tavuk suyu...
Diğer kardeşlerin de pilav mı satıyor?
Yok, bi abim satıyor, şu aşağıda. İki tane arabamız var.
Van'da da bu işi mi yapıyordunuz?
Yok abi...
Neden?
Abi Van'da böyle pilav satsan herkes güler, adamla alay geçerler...
Şimdi bu pilavı kaç saatte satarsın?
Sabaha kadar yolu var abi...

S→

SATPAL RAM

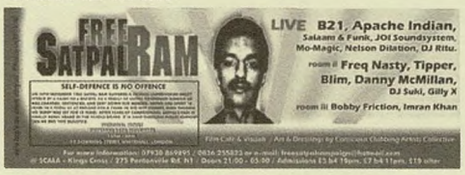

1986 yılında Satpal Ram, Birmingham'da bir lokantada altı beyaz tarafından saldırıya uğrar. Şişeleri kırarak saldıran altı ırkçı beyaza karşı, Satpal küçük bir el çakısıyla direnir. Sonunda saldırganlardan biri iki bıçak yarası alır. Kavganın ardından hastaneye gitmeyi reddeden saldırgan ölür ve Satpal Ram cinayetten tutuklanır.
Dava öncesi, 40 dakikalık uyduruk bir hukukî danışmanlık sonucu Satpal savunmasını 'meşru müdafaa' değil de, 'tahrik' unsuruna dayandırmaya ikna edilir. Davanın bütün noktaları tartışmalıdır ve saldırgan beyazların lehine işler. Sonuçta Satpal ömür boyu hapse mahkum edilir ve bu tarihten sonra Satpal'in adalet mücadelesi Asyalı göçmen nüfusunun da adalet mücadelesi haline gelir.
Hapishaneye girdikten sonra başlayan bu mücadele, Satpal'ın "sorun çıkaran bir mahkum" olarak mimlenmesine de neden olur. Satpal'ı oradan oraya naklederler, öyle ki İngiltere'de yatmadığı hapishane kalmaz. Satpal Ram'ın özgürlük mücadelesi için açılan kampanyaya 50 binden fazla imza toplandı. Asian Dub Foundation, Massive Attack, Primal Scream gibi gruplar da katılımcılar arasında. Kampanya destek için e-mail adresi: freesatpalcampaign@hotmail.com.

içerde dışarda hücreler